TURAN DURSUN

Kutsal Kitapların Kaynakları 2

2. BASIM

Bu kitabın yayın hakları
Analiz Basım Yayın Tasarım Uygulama Ltd. Şti.nindir.

Birinci Basım: Kasım 1995
İkinci Basım: Şubat 1996
Dizgi: Kaynak Dizgi Servisi
Baskı: Kuşak Ofset
Kapak: Giovanni Battista Pittoni (1687-1767)

ISBN: 975-343-103-1 (Tk. No.)
975-343-105-8 (2. Cilt)

KAYNAK YAYINLARI: 173

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM UYGULAMA LTD. ŞTİ.
İstiklal Cad. 184/4 80070 Beyoğlu/İstanbul
Tel/Faks: (0212) 252 21 56 – 252 21 99

TURAN DURSUN

Kutsal Kitapların Kaynakları 2

İÇİNDEKİLER

PEYGAMBERLİK NEDİR? 7

BİR ARACILIK KURUMU OLARAK PEYGAMBERLİK 8
"Din"-"Giz" Aracılığında Maddi Çıkar 9
"Din"-"Giz" Aracılığında "Sivrilme", "Öne Geçme" Tutkusu 33
"Muhammed'in Övünmelerinin Anlamı" ve "Sivrilme Tutkusu" 43

KABİLE PEYGAMBERİ MUHAMMED 46

"YALNIZCA MEKKE VE ÇEVRESİNİN PEYGAMBERİ" 56
"Din"-"Giz" Aracılığında Akıma Sürüklenme 57

"VAHİY" VE "PEYGAMBERLİK" TÜRLERİ 59
İslam Savunurlarına Göre "Vahiy" 59

FELSEFECİLERE GÖRE PEYGAMBERLİĞİN ÜÇ KOŞULU 75

YAHUDİLİK SAVUNURLARINA GÖRE VAHİY VE PEYGAMBERLİK TÜRLERİ 77

HIRİSTİYANLIK SAVUNURLARINA GÖRE VAHİY VE PEYGAMBERLİK TÜRLERİ 82

ARACILARIN SAHİPMİŞ GİBİ GÖRÜNDÜKLERİ "GİZ"Lİ "BİLGİ"LER 91
"Bilgiç"ler Eliyle Pazarlanan "Giz" Dolu "Bilgi"msili Uygunluk: "Hikmet" 91
"Hikmet" Hırsızlığı, Eskilerin Masalları ve Lokman 101
"Lokman ve Öğütleri" 107

Kur'an'ın Hikmetli Adamı Lokman-Asurlu Ahikâr-
Eski Yunan'dan Masalcı Aisopos-
Yahudilerin (Tevrat'taki) "Bal'am"ı 110
"Yedi Kartallı Lokman" 114
Lokman'dan Aktarılan Bir "Hikmet" 116
"İmanlılaştırılan Hikmetler" 123
"İmanlılaştırılmış Hikmetin Anayurdu" 127
"Veda'lar"daki "Gizli Bilgi" (Hikmet) ve
Muhammed'in Pazarlaması 133
Kur'an'ın Pazarladıkları Arasında Buda Hikmetleri,
Budizm ve İslam Gizemciliği 148
Kur'an'da Buda'dan Bir Peygamber Olarak mı Söz Ediliyor? 153

KUR'AN VE İSLAM'DA PAZARLANAN ESKİ YUNAN
"HİKMET"LERİ (FELSEFELERİ) 163
Kur'an'da Övülerek Anlatılan "İki Boynuzlu" Kim?
Büyük İskender mi? 165

KUR'AN VE İSLAM'DA "HELENİZM"DEN İZLER 181

FELSEFE-DİN ÇİFTLEŞMESİ VE
KUTSAL KİTAPLARDA YER ALAN ÇOCUKLARI 193
Ahiret İnancı ve Buna İlişkin "Hikmet"ler
Nereden Sokulma 196

PEYGAMBERLİĞİN GEREKÇESİ 209
Peygamberliğin, Savunurlarına Göre Gerekçesi 209
Peygamberlik Gerekçesine Karşı, Gerçek 219

PEYGAMBERLİK NEDİR?

"Peygamber" anlamında *Kur'an*'da kullanılan iki sözcük göze çarpar: "Resul" ve "Nebî". İkincisi *Arapça değildir, "Arami"-"Süryani"*[1] ve "İbrani" dillerinden alınmadır.[2] İslam öncesinde yalnızca ikinci sözcük "Peygamber" anlamında kullanılırdı. Birincisi, yani "Resul" sözcüğüyse "dinsel" anlamda kullanılmazdı ve "elçi" anlamına gelirdi yalnızca. Yani "Peygamber" anlamıyla ilgisi yoktu.[3] Bu anlamı da içermesi, *Kur'an* dönemine rastlar.

"Resulu'llah" deyimini bilirsiniz. *Kur'an*'da da geçer.[4] "Allah'ın Elçisi" anlamında. Bu anlama gelen bir deyim de, *Süryanilerde* kullanılmaktaydı.[5]

"Allah'ın Elçisi"nin olabileceğini düşünebiliyor musunuz?!

"Ulular ulusu Allah", "elçi"lerle iş görüyor. "Buyruk"larını "kullarına iletsinler" diye gönderiyor onları!!!

Çünkü kendisi, çok çok "yüksek"lerde, "gök"te, bir "Kral" ("Melik") olarak özel "saray"ındaki "taht"ında! *Kur'an* daki özel sözcükleriyle "*Arş*"ında, "Kürsî"sinde!!! Oradan "görev"lendiriyor "elçi"lerini. Çünkü Secde Suresi'nin 5. ayetindeki "açıklama"yla:

"İşleri gökten yere doğru yönetir O..."!

Bu "Kral Tanrı"nın "gök"te olduğunu ve "işler"i oradan yönettiğini anlatan daha nice "ayet"ler var *Kur'an*'da.[6]

Ayrıca Kral Tanrı, "giz" ("sır") dolu "bilgi"leri, seçtiği özel "elçi"lerinden başka kime güvenebilir?!

Tüm bunlar da, Kral Tanrı'yla "yeryüzü"ndeki "kullar"ı arasında kullandığı "elçi"leri "vazgeçilmez" kılmaya yeter!

Hey, "akıllı yaratık" insanoğlu, "aklın" nerede?! Hey, "*Kur'an*" inanırları! Hey, bu saçmalıkların *Kur'an*'dan önceki kaynaklarından *İncil, Tevrat* inanırları!!! Hey tüm inanırlar! Biraz "düşünsenize"!!!

BİR ARACILIK KURUMU OLARAK PEYGAMBERLİK

"Güçsüzlük" ortamında, "korku"ya, "umut"a yaslanarak yaratılan ve öylece yaşatılan "Tanrı" düşüncesinde ne olur?

Kuşkusuz, "giz"ler ve "gizlilik"ler olur en başta. "Kaygı"lar olur. "Giz" kaynağı aranır. "Bilgi" sağlamaya çalışılır. "Sığınak" aranır, "kurtarıcı" aranır. Yardım sağlamaya çalışılır. Ortam bu olunca, "aracı" önem kazanır. "Giz"lerin, kaygıların ve umutların durumuna göre vazgeçilmez olur "aracı".

Ve işte tam böyle bir ortamda, ***ilgi çekebilen*** birinin kalkıp şöyle dediğini düşünün:

"Gelin bana. Aradığınız bende. Ben istediğinizi sağlayabilirim. O görünmeyen Yüce Varlık'la ilgili bilgi mi almak istiyorsunuz? Bende var. Görünmeyen tehlikelere karşı güvence mi istiyorsunuz? Bende var. Umutlarınıza kavuşma olanağı mı istiyorsunuz? Bende var. Daha neler, neler var benim elimde. Tüm sorunlarınıza çözüm, tüm düşlerinizi gerçekleştirme olanağı yanında, sizin hiç düşleyemeyecekleriniz bile var. Elverir ki, siz bana güvenin, bana uyun ve benim dediklerimi eksiksiz yerine getirin.

"Amma bunun tersine yönelirseniz, başınıza geleceklerden sizi kimse kurtaramaz. Düşünün, taşının ve ayağınızı denk alın. Ben uyarıyorum sizi."

"Din" aracıları, kitlelerin önüne hep böyle çıkmışlardır.

Ortamı göz önüne getirerek değerlendirin şimdi: Bu "aracı"lar "ilgi" toplamazlar mı? Hele biraz "kitleleri çekme" özellikleri varsa. Hele bir de "güçlü" ve etkili kesimden "destek" görüyorlarsa...

Düşünün ki, "Yüce Varlık"la "bağlantı kurulabildiği" savı ortaya atılıyor. Bunun tersi nasıl kanıtlanabilir? "Ben Yüce Varlık'la ilişki içindeyim, bağım-bağlantım var!" diyen kimseye "yalan söylüyorsun!" demekle iş biter mi? Kesinlikle "yalan". Ama bu yalanı nasıl kesin biçimde ortaya koyabilirsiniz? "Yüce Varlık" ya da "Ulu Tanrı" dediği ve

"var" gösterdiği "güç", "görünen" türden değil. "Gözlem"e, "deney"e girmiyor. "Var olsaydı görülürdü!" deseniz; "Bu, senin bildiğin 'var'lardan değil. Bu, görünmeyen varlıklardan. Herkese görünmez O. O'nu görmek, özellik ister. Sende o özellik yok!" deyip çıkacaktır. "Elle tutulur" yanı yok ki, "yalan"ını, somut biçimde ortaya koyabilesiniz. Ne deseniz, "Benim, O'nunla ilişkim var!" diyen kimse, bir karşılık verecektir size. Hele biraz da "söz" ustasıysa, "yalan" ustasıysa... Sizin akla, gerçeğe dayanan sözleriniz onu susturamaz. Hele inanmaya hazır kitleler önünde... Ne denli "cahil" de olsa; bu kitlelerce, "çok bilgili", üstelik "gizli-gizemli bilgilerle donatılmış" olarak görülür. Kafalar, "görünmeyen güç"e takılıdır çünkü. Ortam karanlık bir ortamdır. Ayrıca güçsüzlük ortamıdır, korkular, umutlar ortamıdır. "İnanma"nın koşulları alabildiğine var. İnanacaklar hazır. Biraz "numara", biraz yalan becerisi yeter inandırmak için. Bir de bu becerinin çok ileri götürüldüğünü, "uzmanlık" derecesine ulaştırıldığını düşünün. "Geçim kapısı" yapıldığını, "meslek" durumuna getirildiğini düşünün. Ve birçok çıkarın da halka halka, zincirlemesine buna bağlı olduğunu, bağlı olduğu için de önem kazandığını, güçlülerce destek gördüğünü düşünün. O zaman geçerli olmaz mı, o "din aracısı"nın savları? Saçmalıkları "hikmet" diye kabul edilmez mi?

"Din"-"Giz" Aracılığında Maddi Çıkar

Her tür aracılık gibi, dinsel aracılık da, şu ya da bu ölçüde "maddi çıkar"a dayanır. Burada hem "aracı"nın, hem de onu destekleyip kullanan güçlülerin çıkarı olur.

Temel neden bu. Ama kiminde arka planda tutulur. Perdelenir, saklanır, yokmuş gibi gösterilir. Özellikle "kutsal", çok "müteâl" (yüce) konularda...

Plan; kimi zaman aracının kendi eliyle oluşturulur. Yani aracı, neyi sağlayacağını "hesap ederek" işe girişir. Kimi zaman da, "plan"ı başkalarıyla birlikte düşünüp oluşturur. Başka türlü de olur: Her şey önceden planlanıp hazırlanmıştır. "Tezgâh" hazırdır. Aracı sonradan itilmiş, getirilip bu tezgâhın bir yerine, ya da görünürde başına konulmuştur.

"Peygamber" denen aracı da başka türlü değil. O da öyle.

Ancak; "Muhammed" için bunun böyle olmadığını söylerler. Onun "maddi çıkar"la ilgisi, ilintisi olmadığını ileri sürerler. Yalnızca "yüce bir amaca gönül verdiğini", başka bir şey düşünmediğini ortaya atıp savunurlar.

Kimler savunur?

Muhammed'i başlangıçta yaratanların sonraki "temsilci"leri! Muhammed'i ve İslam'ı savunmakta çıkarları olanlar. İnsanlığın aldatıcıları.

Ama kuşkunuz olmasın ki, "çıkar düşüncesi", Muhammed'de de vardı.

"Ganimet"lerde kendisine düşen payı düşünün bir kez. Enfâl Suresi'nin şu ayeti hiçbir şey anlatmaz mı?

> "Bilesiniz ki, ele geçirdiğiniz ganimetin (çapulun) beşte biri; Allah'ın, Peygamber'in, onun yakınlarının, öksüzlerin, düşkünlerin ve yolcularındır..." (Ayet 41.)

"Ganimet"te neler ele geçirilirdi?

En başta "köle", "cariye". "Müslüman"ların eline düşen "kâfirler", mal nasıl paylaştırılıyorsa öyle paylaştırılırdı. Kadın ve çocuklar da içinde olmak üzere. "Köle"nin, "cariye"nin az mı önemi vardı?

Sonra silah, türlü eşya, mal, davar, deve...

"Huneyn günü", elde edilen "ganimet" içinde şunlar vardı:

Yirmi dört bin deve, kırk bin davar, dört bin okiyye gümüş.[7]

Bunun beşte biri: Dört bin sekiz yüz ***deve***, sekiz bin davar, sekiz yüz okiyye gümüş.

Bunun da beşte biri, Allah'ın ve Peygamber'in payı: 960 deve, 1600 davar ve 160 okiyye gümüş. Bunu ikiye katlayalım. Çünkü "Peygamber'in ailesi"ne de beşte bir pay düşüyor. O zaman "Allah"ı bir yana bırakırsak, Peygamber ve ailesine düşen; *bin dokuz yüz yirmi deve, üç bin iki yüz davar, üç yüz yirmi okiyye gümüş* eder. "Yolcular"ın payı olan beşte biri de Peygamber'in kesimine eklemek gerekir. Çünkü "yolcular" denirken bununla anlatılmak istenen; "yolda kalmışlar"dır. Bununsa çok önemli bir "gider" gerektirmeyeceği açık. Kalan, beşte bir "öksüzlerin payı"yla, yine beşte bir "düşkünlerin payı". Bunu da "Peygamber, arada sırada, Müslümanlığa kazanmak istediklerine, "Tanrı adına" verdiği "rüşvet"lerde değerlendirir. "Örtülü ödenek" niteliğinde!

Bu satırları okuyan okurlar, bu anlatımlarımla, Muhammed'e haksız yere saldırdığımı sanacaklar. Böyle bir düşüncenin yanlışlığının kanıtı:

Yukarıdaki "ganimet"in elde edildiği savaşı ve "ganimet"in ***nasıl bölüştürüldüğünü, "hadis"***ler açıklıyor. Bu "hadis"ler, en sağlam kabul edilen, İslam dünyasınca itirazsız benimsenen "hadis kitapları"nda da var.

İşte bu "hadis"lerin, çok açık seçik anlattıklarına göre: "Huneyn Savaşı"nda elde edilen "ganimet"ten, "Kureyş'in ***zengin*** ve ileri gelenlerine ***yüzer deve*** verilmişti." Oysa aynı ganimetten her bir savaşçıya verilen deve sayısı, yalnızca "dörttü"!

Bunları anlatan ve Buharî'nin *E's-Sahih*'inde de yer alan bir "hadis"i okuyalım:

> "Tanrı hoşnut olası Abdullah İbn Mes'ud anlatıyor:
> "Huneyn günü olup bitince, Tanrı'nın selamı üzerine olası *Peygamber, ganimeti* ***bölüştürmede kimi insanları kayırdı:*** Ak'ra' İbn Hâbis'e yüz deve verdi. Uyeyne'ye de yüz deve verdi. *Arab'ın ileri gelenlerinden* ('eşraf'ından) *kişilere* böyle yüzer deve verdi. *Ve böylece; o gün,* ***onları, ganimetin paylaştırılmasında kayırdı.*** Bunun üzerine bir adam şöyle konuştu: *'Tanrı'ya ant içerek söylerim ki; bu,* ***adaletin gözetilmediği bir paylaştırmadır.*** *Ve bu paylaştırmada* ***Tanrı hoşnutluğunun gözetilmiş olduğunu sanmıyorum!'*** Ben ona dedim ki, 'Tanrı üstüne ant içerim ki, seni, söylediklerini Peygamber'e *ihbar edeceğim!'* Ve gidip Peygamber'e anlattım. Peygamber'se şöyle söyledi: 'Allah ve Peygamber'i adil olmazsa kim adil olabilir? (Yani Tanrı ve Peygamber, adaletsizlikle nasıl suçlanabilir?) Ama işte konuşurlar. Tanrı'nın iyiliği üzerine olası Musa (Peygamber), bundan daha çok (daha ağırlarıyla) üzülmüştü. Ama katlanmıştı."[8]

Olayı, Peygamber'in arkadaşlarından başkaları da, örneğin Ebu Hureyre,[9] Cabir,[10] Enes İbn Mâlik,[11] Cubeyr İbn Mut'im[12] ve Medineli kadınlardan Havle[13] de anlatır.

Yine "hadis"lerde anlatıldığına göre, bu olayda, homurdanmaları, hoşnutsuzlukları gören Peygamber, hemen önleme başvurmuş, kimi "Medineli"leri bir "çadırda" toplamış ve duygusal bir söylevde bulunmuş. Onun üzerine ortalık yatışmış.[14]

İyi ama, "Peygamber" neden kimi kişileri, "eşraf"ı kayırır? Gerekçesi ne olabilir bunun?

Gerekçeyi, Peygamber'in kendisi anlatmakta. Aynen şöyle:

> "Kureyş'i İslam'a ısındırayım, kazanayım diye ganimetten çok verdim onlara. Çünkü İslam öncesine, Kureyş'ten olanlar, daha yakındılar. (Yakında Müslüman olmuşlar ve dönebilirlerdi.)"[15]

Açıklama böyle.

Özeti de şu: Kureyş ileri gelenlerine verilen "deve"ler, tümüyle bir "rüşvet"ti. "İslam"da kalsınlar diye verilen bir "rüşvet". "Tanrı" adına!

Bu türden "rüşvet" verme kurumu, "kutsal kitabımız" *Kur'an*'a da geçirilmiş bulunmakta.

Tevbe Suresi'nin 60. ayetinde, "zekât"ın kimlere verileceği şöyle açıklanır:

> "Zekâtlar; yoksullara, düşkünlere, zekât memurlarına, bir de ***kalpleri (İslam'a) ısındırılmak istenenlere*** *verilir...*"

Düşünün, "yoksul" olmayanlara, bunlar "zengin" de olsalar, eğer gönülleri İslam'a ısındırılıp kazandırılmak isteniyorsa, "zekât" verilebileceği bildiriliyor. "Ayet" oldukça açık olduğu için, *Kur'an* yorumcuları ve İslam "hukuk"çuları da bu anlamı verirler.[16]

İşte bir soru:

"Tanrı", sınırsız güce sahip. Dilediği her şeyi yapabilir. Dilese tüm insanları istediği çizgiye çekebilir. Yeryüzünde herkesi Müslüman yapabilir. "Kutsal" kitapların ve bu arada *Kur'an*'ın anlattığı bu. Anlatılan buyken, aynı "Tanrı", "gönüllerini İslam"a "ısındırmak", bu "din"e çekmek istediklerini kazanmak için, onlara "maddi çıkar" sağlanmasına neden gerek görüyor? Bu işi "rüşvetsiz" de çözümleyemez mi? "İslam"a "ısındırmak" amacıyla, Kureyş ileri gelenlerine "fazladan" deve verdiğini açıklayan Peygamber'in bu gerekçesi "mantıksız" değil mi? Ayrıca "yoksulların hakkı" olduğu düşünülen "zekât"tan da aynı amaçla bu "sınıf"a verilebileceğini anlatan *Kur'an* ayetinde "mantık" görülebilir mi?

"Şarlatan"lar diledikleri karşılığı versinler, ama gerçekte sorunun karşılığı yoktur.

"Eşraf"a bol keseden dağıtılan "ganimet"te, bir sürü "köle-cariye" de vardı.

Hepsi bu da değildi. Başka "savaş"lardan da sağlanmıştı "ganimet"ler.

"Ulu Tanrı", inanırları sürekli kışkırtmaktaydı: "Cihadda bulunun!" demekteydi.[17] Muhammed "savaş hiledir!" deyip[18] türlü "hilelerle" yapardı "cihad"ı.[19] Bu da "ganimet" getirirdi. Kimi zaman götürdükleri olsa bile. Muhammed'le işbirliğinde, anlayış birliğinde olan Ömer de, Arapları "ganimet" elde etmeye kışkırtmıştı. "Yoksa aç kalacaklarını" bildirmişti.[20] İslam "fetih"lerinde hep bu anlayış egemen olarak sürmüştür.

Şimdi düşünelim:

Bir "Peygamber" ki, "İslam'a ısındırmak" için kimi insanlara, zenginlere "hak etmedikleri"ni veriyor, bir çeşit "rüşvet" veriyor; *bu "Peygamber", "maddi çıkar"ın ne demek olduğunu bilmez olur mu?* Böyle biri için "maddi çıkar düşünmemiştir!" denebilir mi? Hele "ganimet'lerden kendisine küçümsenemeyecek bir "pay" sağladıktan ve bunu "*Kur'an* hükümleri"ne bağladıktan sonra.

Haşr Suresi'nin 6. ayetinde şöyle denir:

> "Onların ('kâfir'lerin) mallarından '*fey*' olarak alıp Paygamberi'ne verdikleri için siz ne at, ne de deve sürdünüz. Ama gerçek o ki, Tanrı, Peygamberi'ni dilediği kimselere ***musallat*** eder. Tanrı'nın her şeye gücü yeter."

"Ayet"te geçen "fey" sözcüğü, "kâfir"lerden alınan "ganimet", "haraç" türünden şeyleri anlatır. Ama özel anlamıyla; "ganimet"in savaş yoluyla alınmayan türü olduğu ileri sürülür.[21] "Dönen", "dönen gölge" anlamını da içerdiği belirtilir.

Yine "ayet"te geçen "musallat eder" de "başa dolar, sultasını kurar" anlamındadır. "Peygamberi'ni dilediği kimselere musallat eder", "Peygamberi'ni dilediği kimselerin başına dolar, saldırtıp baskın kılar. Sultasını kurar onun" demek oluyor.

Ayetle şu demek istenir:

"Tanrı, Peygamberi'ni üstün, düşmanlarına korku verir kılmıştır. Bu yolla düşmanlardan, hiç savaşmadan 'ganimet' elde edildiği olur. Böyle at ve deve koşturmadan elde edilen ganimetler, peygamberindir."

Bu anlam verildiği için, kimilerince, bu türden "ganimet"in "bölüştürülmeden" olduğu gibi "Peygamber"e bırakılması gerekir.[22]

"Fey'" sözcüğünün "dönen" anlamından yola çıkılarak da şöyle bir düşünce geliştirildiği görülür:

> "'Kâfir'lerden alınan mallar, 'asıl sahibine döndüğü için' bu sözcük kullanılıyor. Çünkü 'kâfir'ler malın asıl sahibi olamazlar, asıl sahip sayılamazlar."[23]

Kısacası "kâfir"lerden alınanlar, "asıl sahiplerine döndürülüyor" demektir.

Söz konusu "ayet"te anlatılan türden "ganimet"ler de sağlamış "Peygamber". Türlü "mal"lar. Taşınırları var, taşınmazları var. "Peygamber"e bırakılmış bunlar.

Bu türden "ganimet"lere örnek olarak, "Benu Nadîr"den (Nadiroğullarından) alınanlar gösterilir. Söz konusu "ayet"in de bununla ilgili olduğu söylenir.[24]

Benu Nadîr, bir "Yahudi kabilesi"ydi. Medine'ye iki saat ötede "yurt"ları vardı. Muhammed'le "antlaşma" yapmışlardı. Gerektiğinde Muhammed'e yardım etmeyi üstlenmişlerdi. Bir "adam öldürme" olayından ötürü, Muhammed "diyet" (öldürmeye karşılık akça) toplamaya yöneldi. Âmiroğullarından iki kişi öldürülmüştü. Öldürense Amr İbn Ümeyye adında bir Müslümandı. Muhammed, "diyet" için gerekli olanı toplayıp Âmiroğullarına verecekti. Buna, Benu Nadîr'in de katkıda bulunmasını istedi. Katkılarını sağlamak için onların yurtlarına gitti. Arkadaşları da yanında vardı. Onlara istemini söyledi. Yahudi kabilesi isteme karşı çıkmadı. Yalnız, aralarında bir görüşme yapmaları gerektiğini Muhammed'e bildirdiler. Biraz beklemesini söylediler. Muhammed bu arada, bir evin duvarının önünde biraz bekledikten sonra, hızla ayrılıp Medine'ye döndü. Ve bu hızla dönüşün nedenini anlattı herkese: "Açıklaması"nda; ciddi ciddi; duvarının önünde beklediği evin üzerinden, *öldürmek için kendisine taş atılmak istendiğini,* Benu Nadîr Yahudileri tam bunu gerçekleştirecekleri sırada Tanrı'nın durumdan haber verdiğini söyledi. Meğer "namussuz"lar "Peygamber'e "sû-i kast" düzenlemişler.

İşte Muhammed bu gerekçeyle kararını bildirmiş: "Benu Nadîr kabilesi yurtlarını bırakıp gitmeliler! Hem de on gün içinde! Yoksa boyunları vurulacak!"[25]

Zavallı Benu Nadîr, önce biraz direndi, ama sonra çekip gitmek zorunda kaldı.

Kaynakların, "sahih hadis"lerin verdiği bilgiye göre; Benu Nadîr Yahudileri yurtlarını bırakıp gitmeden önce, Peygamber tarafından bir süre kuşatıldılar da. Kuşatma sırasında, Muhammed bunların "hurmalıklarındaki ağaçların kesilmesini" buyurdu. Çok etkili oldu bu. Yahudi kadınları ağlaşmaya başladılar. Sonunda "Peygamber", istediği sonucu elde etti. Yahudiler boşalttılar yurtlarını.[26]

Bunlardan çokça "ganimet" kalmıştı. Çeşitli türden eşyanın dışında çok değerli "hurmalık"lar, topraklar kalmıştı.

Yine kaynakların belirttiğine göre,[27] "Peygamber"den bunların "paylaştırılması" istendi. Ama o paylaştırma yoluna gitmedi. "Ayet"teki gerekçeyle. Yani bu "ganimet"leri kimse "at koşturarak, deve sürerek" elde etmemişti. "Peygamber"in "otoritesi"yle, onun kalplere düşürdüğü korkuyla sağlanmıştı. Büyük bir savaş olmamıştı. Biraz "kuşatma" olmuştu, o kadar!

Kime, kimlere kalmıştı bu ganimetler?

Verilen bilgi şöyle:

Muhammed bu "ganimet"ten bir bölümü, kendisi gibi "Mekke"den gelmiş olanlara, "muhacirler" adı verilen "hemşehri"lerine dağıtmıştı. Medinelilere gelince: Birkaçı dışında, bunlardan kimseye bir şey vermemişti.[28]

Geriye çok önemli bir bölüm kalmıştı "ganimet"ten.

Kime mi, kimlere mi?

"Peygamber ve ailesi"ne!

İslam dünyasında en sağlam sayılan "hadis" kaynaklarına göre de bu, böyle.[29]

'Peygamber ve ailesi"ne çok "verimli" topraklar, çok değerli *"hurmalık"*lar kalmıştı.

Yalnızca bu da değil: "Fedek"teki *"hurmalık"* ve topraklar da "savaşsız" alınmıştı. "Ayet"teki "gerekçe"yle burası da "Peygamber"e kalmıştı.[30] "Maddi çıkar"a önem vermediği, avukatlarınca ileri sürülen "Peygamber"e.

"Sevgili Peygamber ve ailesi"ne, "Hayber" topraklarından da kalan *"hurmalık"* vardı.[31]

Bu topraklar, "hurmalık"lar varken, bunlara sahipken "yoksul" olur mu insan?

Ama o denli "yalan" uydurulmuş, örülüp öne sürülmüş ki, onlara bakarsanız, "Peygamber ve ailesi" yine de çok çok "yoksul" bir durumdaydı.[32] Ağlanacak durumdaydı! "Peygamber" ölürken, bir "beyaz katırı", bir de "arazisi" kalmıştı. "Bunların gelirleri"yse "yolculara, yoksullara" ayrılmıştı![33]

Oysa "ayet"lerin açık seçik anlattıklarına göre; "yoksulların, yolda kalmışların payları" ***ayrıydı.*** "Peygamber ve ailesi"ninkinin ***dışında,*** "beşte bir" biri, "beşte bir" de öbürü hak sahibiydi "ganimet"te.

Bu, bir.

İkincisi; Muhammed, "yoksullar için" deyip, ayrıca "sadaka-zekât" toplardı. "Zenginler"in malından toplayıp "yoksullar"a dağıttığı ya da dağıtılmak üzere biriktirdiği savındaydı.

Tevbe Suresi'nin 103. ayetinde, "Tanrı"sı Muhammed'e şöyle seslenir:

> "Mallarının bir bölümünü, onları temizleyip arıtacak nitelikte 'sadaka' (zekât) olarak al..."

Buharî'nin de içinde bulunduğu hadisçilerin bize aktardığına göre, Muhammed "zorla" toplardı bu "sadaka"yı. Muâz'ı Yemen'e gönderirken, buyrukları arasında şunu da bildirmişti:

> "...Ve hemen onlara söyle ki, Allah onlara, mallarından 'sadaka' (zekât) vermelerini farz kıldı. Zenginlerinden alınıp, yoksullarına verilecek."[34]

Yine Buharî'nin de yer verdiği bir "hadis"e göre, Muhammed şöyle der:

> "Allah'tan başka Allah olmadığına, Muhammed'in O'nun elçisi olduğuna tanıklık edinceye, bunun yanında namaz kılıncaya ve zekât verinceye dek; insanlarla savaşma buyruğunu aldım. *Bu koşulları yerine getirenler, canlarını ve mallarını benden* (benim elimden) *kurtarmış olurlar.* İslam'ın öldürmem ve almam için yetki verdikleri bunun dışında..."[35]

Hâkim'in Abdurrahman Zaterî'den aktardığı bir hadis de şunları anlatır:

"Eş'ca' kabilesinden birinin malından zekâtı alıp getirsin diye, Peygamber bir zekât memuru göndermişti.

"Memur gidip zekâtı istedi. Ama adam vermedi. Memur durumu gelip Peygamber'e iletti. Peygamber, adamdan zekâtı isterken; "Ben Peygamber'in memuruyum. Zekâtı almam için o gönderdi!" demesini buyurdu memura. Memur buyruğu, buyrulduğu gibi iletti. Ne var ki, adam zekâtı yine vermedi. Memur gelip anlattı Peygamber'e. Bu kez Peygamber buyruğunu şöyle bildirdi:

"'Üçüncü kez git. Bu kez de vermezse boynunu vur!'"[36]

Böylesine katı, acımasız davranıyordu Muhammed.

Ve anlatılır ki, Ebubekir, kendi halifeliği döneminde, "zekât vermiyorlar" diye ölüm saçarken, insanların kimini kılıçtan geçirtir, kimini de "yaktırırken"; Peygamber'in bu tutumundan "fetva" alıyordu.[37] *"Zekât"ları istenenler, Ebubekir döneminde, "Devlet Başkanı"nın, "zekât toplaması"nı "meşru"* (yasal) *bulmuyorlardı.* Şöyle diyorlardı: "Biz, Muhammed'in Peygamberliği'ni kabul ediyoruz. Namaz da kılarız. Ama zekât vermeyiz. Zekâtı, Devlet Başkanı'na vermeyiz. Peygamber'e veriyorduk, ona olan saygımızdandı bu..." Ebubekir ise, "zekât"ın devletin memurları eliyle toplanması gerektiğini bildiriyordu. Bunda direniyordu. Karşı çıkanları öldüreceğini, öldürteceğini söylüyordu. Kendisiyle her zaman çıkar birliğinde bulunan Ömer bile bu tutumu çok sert bulmuştu ve şöyle konuşmuştu. 'Ey Müslumanların halifesi! Muhammed'in Peygamberliği'ni kabul eden, namaz kılan kimselere sen nasıl kılıç çekersin?" Ebubekir, şu karşılığı vermişti:

"Allah'a ant içerim ki, namazla zekât arasında bir fark varmış gibi gösterenlerle savaşacağım! Namaz nasıl bedenle yerine getirilmesi gereken bir görevse, zekât da, o ayarda, mali bir görevdir. Her ikisi de İslam hukuku içindedir. Yine Allah'a ant içerim ki, *Allah'ın Peygamberi'ne verdikleri bir dişi oğlağı, benden esirgeyenlerin kafalarını koparırım!*"[38]

'Devlet de zekât toplar mı?" diyeceksiniz.

Bu devlet, eğer "Muhammed'in devleti"yse "toplar"!

Muhammed'in toplattığı "sadaka", "zekât", "yoksullara" diye toplanıyordu. Ama tümü yoksullara mı dağıtılıyordu?

Olayları izler, onun yaşamını incelerseniz, bu soruya kolaylıkla "evet!" diyemezsiniz. Toplananlardan, "yoksul"lardan çok, "ileri gelen ashâb" ya da Peygamber'in "gönüllerini İslam'a ısındırmak istediğini" söylediği kimseler yararlanmaktaydılar Ama bu noktayı geçelim.

"Hadis"ler, "Peygamber ailesi"nin, "sadaka-zekât malı"ndan yemediklerini anlatır. Peygamber'in bu konuda *son derece titizlik* gösterdiği aktarılır. Bunun gerekçesini de Peygamber'in herkese açıkça anlattığı bildirilir. Bu açıklamaya göre; Peygamber, "Sadakanın, zekâtın; zenginlerin her türlü malının ***kiri*** olduğunu ve ailesinin böyle bir kiri yiyemeyeceğini" bildirmekte.[39]

"İyi ama, zekât alan yoksullara nasıl uygun görülüyor bu kir? Yoksul kitlelere nasıl yediriliyor? Ulu Tanrı, bunu nasıl uygun görmüş?" diye sorulabilir elbet. Ama Muhammed'e ve "Tanrı"sına sorulmalı. Bir de inanırlarına!.. Bunu da geçelim.

Muhammed'in ailesi için "sadaka", "zekât" mallarından yararlanma "yasak" olduğuna göre, bu ailenin "geçim kaynağı", sözü edilen "sadaka, zekât gelirleri" değildi. Olamazdı. Çünkü Muhammed, "kir" sayıp yasakladığı bu türden gelirleri, bu nitelikte bir kaynak görünümünde bulunduramazdı. "El altından" yararlanılabilirdi belki. Ama görünüşe ters düşmemek zorunluydu. Sözü edilen gelirler hem "kir"liydi, hem de "yoksullara dağıtılmak üzere" toplanan bir "devlet geliri"ydi.

Öyleyse, Muhammed ve ailesine, bunun dışında bir geçim kaynağı olmalıydı. O nitelikte ki, yalnızca "el altından" değil; rahat rahat yararlanabilsin bu aile.

Buysa ancak; "özel mülk"ü olursa mümkündü. Ailenin kendi malı mülkü olmalıydı. O zamanki toplumsal yapıyı, üretim ilişkilerini göz önünde tutarsak kolaylıkla görürüz ki, başka bir yol yoktu.

Işte "kâfir"lerden elde edilen şu ya da bu türlü "ganimet"lerden "Peygamber ve ailesi"ne ayrılanlar, çeşitli "mal"lar, bu arada topraklar, "hurmalık"lar bu türdendi. Yani ailenin kendi malıydı, kendi "mülk"üydü.

Bunlar, Muhammed'in ve ailesinin "özel mülkiyeti" içine girdiğindendir ki, Muhammed de, ailesinin öteki bireyleri de, "alın teri"yle kazanılmış mal ve mülkleri gibi kullanıyorlardı. "Sadaka", bağış veriyorlardı, "armağan"lar veriyorlardı, borçlar veriyorlardı, borçlar karşılıyor-

lardı. Muhammed Mekke'den Medine'ye yeni "göç"tüğünde, kendisine verilen borç ya da armağanlara daha sonra karşılıkta bulunma gereğini duyduğunda, hiç değilse bir bölümünü karşılamıştı. Neyle? İşte bu türden "özel mülkiyet"inde olan malıyla mülküyle. Örneğin; Müslim'in ve başkalarının yer verdikleri bir "hadis"e göre; Medine'ye yeni göçtüğü sıralarda, "Allah'ın elçisi"ne armağanlar sunanlar arasında bir adam vardı ki, "hurmalıklar" bağışlamıştı. Peygamber'in kendisine, özel mülk olarak armağan etmişti. Sonra Peygamber, Benu Kurayza ve Benu Nadîr Yahudilerinin yerlerini ele geçirince, kendisine ayrılandan bir bölümünü, o adamdan aldıklarından bir bölümüne karşılık olarak verme gereğini duymuş, adama vermişti.[40] Buna ne derseniz deyin, ister "borç ödeme" deyin, ister "armağana armağanla karşılık verme" deyin...

"Özel mülkiyet"inde bir şeyler vardı ki, Muhammed "sadaka" veriyordu. Üstelik "zekât" niteliğinde verdiğini yansıtan aktarmalar bile var. Onca gelirler göz önünde tutulursa, buna şaşmamak gerekir.

Muhammed'in işi "ticaret" yapmak değildi, ama kimsenin küçümseyemeyeceği gelir kaynakları vardı. Bu kaynaklardan kimini, "kâfir"lerden elde edilen "ganimet"lerden kendisine ve ailesine ayrılanlar oluşturuyordu. Kiminiyse inanırlarının verdikleri "armağan"lar meydana getiriyordu. Muhammed, "sadaka", "zekât" adı altındakileri kabul etmiyordu, ama "armağan" olarak verilenleri kabul ediyordu.[41] Ailesine de, bu türden şeyleri geri çevirmemelerini "tembih" ediyordu.

"Armağan" (hediye=hibe) deyip geçmeyin.

Peygamber'e, ailesine inanırların verdikleri armağanlar, yabana atılamayacak bir tutara ulaşıyordu. Tek tek ele alındığında bile, içlerinde, bir aileyi, birkaç kez "***zengin***" edecek türden olanlar vardı. Muhammed'i çok savunan, göklere çıkaran, çağımızdaki avukatlarından, Haydarabad Üniversitesi'nin eski Devletler Hukuku Profesörü, Türkiye üniversitelerinde de sözleşmeli profesör olarak çalıştığı için Türkiyelilerin çok iyi tanıdığı ve Türkiye'nin üniversiteli dincilerinin bir çeşit "ışık tutucu"su durumunda bulunan Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'ın *İslam Peygamberi* adıyla Türkçeye de çevrilen kitabında bakın ne deniyor:

> "Hicri 3. yılda, Muhayrık adında bir 'sahâbî'si, ***Muhammed*** *A.S.S'a* (Aleyhissalatu Ve's-Selâm'a) ***vasiyet yoluyla yedi hurma bahçesi bağışlamıştır.***"[42]

Düşünün, "yedi hurma bahçesi" bağışlanmış bulunuyor Muhammed'e. Bu, yalnızca bir kişinin armağanı. Bu "yedi hurma bahçesi" bile, bir insanın "yedi sülalesi"ni zengin etmeye yetmez mi?

Bir "dinci", bir "İslam ve Muhammed propagandacısı" Profesör bile, bunu kitabında yazmaktan kendini alamıyorsa üzerinden vurup geçilemez.

Gerçek kısaca şu: Gerek "ganimet"lerden ayrılan mal ve mülklerle, gerek inanırlarınca sunulan armağanlarla Muhammed ve ailesi, önemli ölçüde "varlıklı" bir duruma gelmişti. Bu mal ve mülklerin kiminin, Ebubekir ve Ömer dönemlerinde "kamulaştırılması", gerçeği değiştiremez. Muhammed'in de bunu böyle istediği yolunda "hadis"ler var. Ama bunlar sonradan uydurulmuştur. Çünkü Muhammed'den ***hiçbir "vasiyet"*** kalmamıştır geriye.[43] Kaldı ki, Muhammed öyle isteseydi, o mal ve mülkü, sağlığında "özel mülkiyeti"ne almazdı. Üstelik, Muhammed, "ailesi"ne *son derece* düşkündü. Sahip olduğu hiçbir "nimet"in, aile ve yakınlar dışına çıkmasını istemezdi. Çok düşündürücü bir örnek sunayım:

Buharî'nin *E's-Sahih*'inde de yer alan bir "hadis"e göre:

> "Peygamber'in karılarından Haris kızı Meymûne, bir cariyesini azad etmişti. Bunun için Peygamber'den izin almamıştı. Peygamber, belirli birleşme günlerinden birinde onun yanına varmıştı ve aralarında şöyle bir konuşma geçmişti:
> -Biliyor musun, ben cariyemi azat ettim!
> -Gerçekten yaptın mı bunu?
> -Evet!
> -Azat etmeyip dayılarına *armağan olarak verseydin* daha çok sevap kazanmış olurdun!"[44]

Burada üzerine durulup düşünülmesi gereken şu:

Peygamber'in karılarının bile "cariye"si (dişi köle) var.

Peygamber'in karısı, zavallı "cariye"yi insancıl amaçla "azat etmek"te; *ama "Allah'ın Peygamber'i, bunu uygun bulmamakta.*

Peygamber, karısının, "cariye"sini "azat" etmek yerine, ailesinden bir yakınına "armağan etme"sini daha uygun bulmakta.

Neden?

Çünkü "köle-cariye" çok değerli birer "mal"dı. Peygamber, bu malın, bu değerli "nimet"in "özel mülkiyet"inden çıkıp "aile" ve yakınlarının dışına gitmesini istememişti. "İnsancıl amaç"la da olsa...

Böyle bir "Peygamber", ailesinin çıkarlarını nasıl "feda" eder ve nasıl bunlara ait olan "mal" ve "mülk"ün "kamulaştırılması"nı istemiş olabilir?

Demek ki, ne Muhammed ölmeden önce "malı mülkü olmayan" biriydi, ne de bu malını mülkünü öldükten sonra "kamuya bırakılmasını vasiyet etmişti". Muhammed'in avukatları, öncekiler ve sonrakiler, bu iki başlı yalan için durmadan "hadis" de uydurmuşlardır. Dahası, bu hadisleri, "en sağlam" sayılan hadis kitaplarına bile sokmuşlardır. Ama yine de iki yandaki gerçek tümüyle örtülememiş.

Yalanları biraz daha aydınlığa çekmeye çalışayım:

Sahihu'l-Buhari'nin de yer verdiği bir hadis:

Peygamber'in karılarından Aişe anlatıyor. Anlattığı kimse kız kardeşinin oğlu Urve:

> "Biz Peygamber karıları bir 'yeni ay'ı görürdük; o geçerdi. Bir 'yeni ay' daha görürdük; o da geçerdi; Bir üçüncü 'yeni ay' daha görürdük. Böylece üç 'yeni ay' görmüş olurduk ve (koskocaman) iki ay geçmiş olurdu da, Peygamber'in odalarında ateş parçası yakılmazdı!"

Bununla ne denli "yokluk" içinde yaşadıklarını, ne denli "yoksul" olduklarını anlatmaya çalışıyor.

Urve soruyor:

> "Peki teyzeciğim, siz ne yiyip içiyordunuz, neyle yaşıyordunuz?"

Aişe şu karşılığı veriyor:

> "İki 'kara' nesneyle: Hurma ve su. Bununla birlikte; Peygamber'in, Medineli komşuları vardı bunların da sağılan koyunları vardı. Bunlar, sağdıkları koyunlarının sütünden Allah'ın elçisine armağan gönderirlerdi. Peygamber bize de içirirdi."[45]

Bunu okuyan ya da işiten, ama gerçeği bilmeyen inanırlar, "ağlayacak" olurlar. Ağlarlar da kimi zaman.

Oysa bu gerçek olamaz. Yukarıda, Peygamber'e "kâfir"lerden neler, ne "ganimet"ler kaldığını, bunun dışında nice önemli armağanlar (inanırları tarafından) sunulduğunu, Buhari'nin kitabının da içinde bulunduğu hadis kitaplarından aktardım; gördük. Bu yollardan gelen "servet"ler, bir aileyi değil; bir sürü aileyi zengin etmeye yeter.

Ayrıca, aynı hadis kaynaklarında yer alan başka hadisler de bunu, yani Aişe'ye anlattırılanı yalanlıyor:

Peygamber "Kurban Bayramı" olunca kurban keserdi. Hem de bir yerine, "birkaç tane" keserdi. Arkadaşlarından Enes'in anlattığına göre, bir "Kurban Bayramı"nda "iki koç" kesmişti.[46] Abdullah İbn Ömer de, Peygamber'in bir bayramda "*bir sığır, bir de deve*" kurban kestiğini anlatır [47]

Bilindiği gibi "kurban'ı "zengin"ler keser. Demek ki, Peygamber "zengindi". Üstelik, bir Kurban Bayramında "bir sığır, bir deve" kesecek kadar.

Hayır, bu kadar değil.

Peygamber ailesinin "çok yoksul olduğu" anlattırılan aynı Aişe, Peygamber'in "hac" için de, "karıları adına" kurbanlar kesip gönderdiğini anlatır. Bunu da Buharî gibi sağlam sayılan hadisçiler yazar.[48]

Bir aile düşünün ki, bayramında önemli kurbanlar kesiyor, haccında önemli kurbanlar kesebiliyor, kestirebiliyor; bu aile "yokluk-yoksulluk" içinde görülüp gösterilebilir mi?

Daha bitmedi:

Bilindiği gibi, Muhammed ölümünden birkaç ay önce, sonradan "vedâ' haccı" adı verilen bir "hacc"ı yerine getirmişti. (Şubat, 632.)

İşte bu "hac" sırasında, kendi ve ailesi için kesilmek üzere Muhammed'in ortaya getirdiği "kurbanlık deve"lerinin ***sayısı*** çok ilgi çekicidir: "***Yüz***"!

Evet, Buharî'nin de yer verdiği "hadis"te açıkça belirtildiğine göre, *Peygamber, "Veda Haccı"nda "**yüz tane deve**" kurban olarak sunmuştu.*[49] Ve Müslim gibi önemli hadisçilerin de yazdıkları anlatıma göre, bu "kurbanlık" develerin *altmış üç tanesini,* Muhammed kendi eliyle kesmiş, öbürlerini de Ali'ye kestirmişti.[50]

Bu "kurbanlık deve"ler, "devletin malı"ndan olamazdı. En azından olmaması gerekirdi. Çünkü "hac" ibadeti de, sunulan "kurban"lar da "kişi"lerin kendilerine düşen "ödev" anlamını içerir. "Kişisel" ödevlerin giderlerinin "devlet malı"ndan sağlanamayacağı da açıktır. Öyleyse, "Peygamber"in sunduğu "yüz kurbanlık deve", özel mülkiyetindeki develerdi, kendi malıydı bunlar. Yani öyle olması gerekiyordu.

Bir adam düşünün ki, "hac" gereklerini karşılamak için yalnızca "kurban" olarak, yüz deve çıkarıp sunabiliyor; bu insanın ve ailesinin

serveti küçümsenebilir mi? Bir "hac" için çıkarılan bu sayıdaki develer bile, birkaç aileyi zengin kılacak ölçüde büyük bir "servet"tir. Öyle değil mi?

Peygamber öylesine "cömert" davranmış ki, yine Buharî'nin de yer verdiği bir hadiste, Ali'nin anlattığına göre; develerin tüylerinin ve derilerinin de "sadaka olarak" dağıtılmasını buyurmuş.[51] "Yokluk" ve "yoksulluk" içindeki kişiler, aileler, bu "cömertliği" gösterebilirler mi? Başka deyişle, böyle "savruk" davranabilirler mi, ya da bunun için "olanak" bulabilirler mi? Gerçekleri göz önüne getirerek düşünüp değerlendirelim.

Dahası var:

En sağlam sayılan hadis kitaplarında bile, "Peygamber"in, kendisinden ne istenirse, istensin, "yok!" demediğini ve "verdiğini" kanıtlama amacını güden birçok hadis var. Bunlardan birinde şunlar anlatılmakta:

> "Adamın biri Peygamber'e gelip istekte bulundu. Peygamber de o kişiye ***iki dağın arasını dolduracak*** kadar çok ***koyun verdi.*** Sonra adam kendi toplumuna gidip şöyle konuştu: 'Ey toplumum! (Ya Kevmî!) Müslüman olun! Çünkü Muhammed, isteneni veriyor, ***yoksulluktan*** korkmuyor!'"[52]

"Övgü" için anlatılan bu "hadis", Muhammed'in "*alabildiğine zengin*" olduğunu da ortaya koymuyor mu?

Ve düşünelim şimdi, Muhammed'in bunca "devesi", koyun sürüleri varken, "karısı" Aişe kalkıyor, "Peygamber'in odalarında, aylarca ateş yanıp yemek pişmediğini, Peygamber'in gerek kendisinin, gerek aile bireylerinin, komşulardan getirilen sütle, bir de su ve hurmayla geçindiklerini" anlatıyor. Ya da ona böyle anlattırılıyor. Onun ağzından uyduruluyor. İnanılır mı buna?

Görülüyor ki, Muhammed'in çok önemli "servet"ler edindiği, bunu da çok büyük ölçüde kendisi ve ailesi için edindiği gerçeği tümüyle örtülemiyor. Yalanın "mızrak"ları "çuvala sığmıyor". Edindiği servetlerden "cömert"çe harcamasına gelince:

"Cömertçe harcamaları"na şaşmamak gerekir. "Cömert görünme" gereğini duyuyordu. "Maddi çıkar"lar yoluyla insanları "kazanmak" istiyordu. Bu, "itiraf" da ediliyor. "İtiraf", hadislerden başka *Kur'an*'a

da geçmiştir. *Kur'an*'a açıkça bir "kurum" olarak yerleştirilmiştir: "Gönülleri İslam'a kazanılmak istenenler" adıyla. Bunun yukarıda sözü edilmişti.

Muhammed'in gerçekte kaygısı "İslam"dan çok, kendi çıkarlarıydı. Ama İslam'la onun çıkarları "özdeş" duruma gelmişti. İç içeydi. İslam olmazsa, onun çıkarları da elden gidecekti. "Harcama"larının en büyük nedeni buydu.

Bir nedeni de, "servet"lerinin elde ediliş biçimiydi. "Zorbalık"larla, korkutmalarla, çeşitli "hile"lere dayalı "cihad"larla, çapul yoluyla, yağma yoluyla elde edilmişti. Ve artık "maya tutmuş", işler yoluna da girmişti. Gerisi de geliyordu "servet"lerin.

Böyle olunca Muhammed neden "cömert" davranmasın?

Daha nice "neden"ler sıralanabilir onun "hovardaca harcamaları"na.

Muhammed'in onca malı mülkü, serveti varken; şu yalan uydurulabiliyor:

> "Peygamber öldüğünde, zırhı, bir Yahudi'de 30 dirhem karşılığında tuttu (rehin) olarak bulunuyormuş."

Bunu, en sağlam sayılan hadis kitapları bile yazıyor.[53]

O denli serveti olan kimse, otuz dirhem (gümüş) bulamıyor olabilir mi? Serveti filan olmasaydı bile, bunu inanırları sağlayamaz mıydı kendisine? İnanırlarının tümü de o denli yoksul muydu?

Ölmeden birkaç ay önce, yüz deveyi "hac"da "kurban" kesip sunan bir insanın, otuz dirhemi bulamadığı için bir "*Yahudi*"ye başvurmak zorunda kalması, ona "zırh"ını "rehin" olarak vermesi hiçbir aklın, mantığın kabul edebileceği bir şey değildir. Açık seçik yalandır.

İşte böyle yalanlar da uydurulabiliyor Peygamber'in avukatlarınca.

Bir yandan "Peygamber"in "yokluk-yoksulluk" içinde öldüğü ileri sürülürken, öbür yandan da bununla hiç bağdaşmayacak bir sav ortaya atılıyor: "Peygamber, tüm servetini, sadaka olarak kamuya bırakmış." Yani "servet" hem yok gösteriliyor, hem de "sadaka" olarak "kamuya bırakılmış" gösteriliyor.

Muhammed'in "servet"ini "kamuya bırakmış" olamayacağını yukarıda anlatmaya çalışmıştım. Buna yeniden dönmeyeceğim. Ancak; bu konuda uydurulduğu belli olan "hadis"ler neden uydurulmuş olabilir? Bunun üzerinde kısaca durmakta yarar var:

Muhammed'den kalan "mal mülk", öyle ailesine bırakılacak kadar az değildi; çoktu, pek çoktu. Hele birkaç yerde, verimli, çok verimli topraklar üzerinde bulunan "hurma bahçeleri"nin değerine paha biçilmezdi.

Bunlar ne olacaktı?

Yalnızca bir bölümünü almak, kalanını aileye vermek olamazdı. Çünkü bunun formülünü bulmak kolay değildi. Ya hep alınırdı, ya da hiç alınmazdı. "Hiç almamak" ve bunca serveti bir aileye bırakmak olamayacağına göre, "tümünü alma" yoluna gidildi. Tümü "kamulaştırıldı".

Ne var ki, "Allah ve Peygamber'in buyrukları"nın dayanak alındığı bir yönetimdi. Bu konuda "ayet" olmadığına göre, "hadis" gerekliydi. İşte bu "hadis"ler uyduruldu. Daha darda kalınsaydı, "ayet" bile uydurulabilirdi. Nice uydurulanlar gibi...

Konuyla ilgili kavgalardan, tartışmalardan ve hadislerin niteliğinden anlaşılan odur ki, bunları uyduran ya da uydurulmasını sağlayan, daha çok; Ebubekir ile Ömer olmuştur.

Ebubekir ve Ömer için "maddi durum" çok önemliydi. Hem "devletin başındaki kişiler olarak" önemliydi, hem de özel çıkarları için. Bunlar, onca serveti Muhammed'in ailesine bırakamazlardı. Muhammed'in karıları içinde kendi kızları olsa bile... Gerekirse, kendi kızlarına, Muhammed'in karıları içinde alabileceklerinden çok daha fazlasını sağlayabilirlerdi de.

Aslında, Ebubekir ve Ömer, Muhammed'in "Peygamberliği"ne inanmış kişiler değillerdi. "Peygamberliği" değil; kendilerine neler kazandırabileceği, neler sağlayabileceği ilgilendiriyordu onları. Onunla her şeyden önce "çıkar ortaklığı" yapmışlardı. İşin ta başından beri bu böyleydi. Nice kanıtları var bunun. Bu kanıtların biri de, Muhammed'in "vasiyet"ine engel olmalarıdır. Kendi çıkarlarıyla bağdaşmaz diye. Buharî'nin de yer verdiği şu hadis, bunu açıkça ortaya koyan kanıtlardan yalnızca biri:

Abdullah İbn Abbas anlatıyor:

> "Peygamber'in hastalığı artınca: 'Haydi yazı yazacak bir şey (kalem, şu bu) getirin de bir yazı (vasiyet) yazayım. Öyle bir yazı yazayım ki, size yol göstersin de, benden sonra şaşkınlığa düşmeyesiniz!' dedi. Ama Ömer hemen şöyle konuştu: 'Peygamber'in hastalığı çok arttı, ağırlaştı. (Bırakın onun dediklerini. Yazı yazacak bir şey ge-

tirmeye gerek yok. Çünkü:) Allah'ın kitabı var ve o bize yeter!' Onun bu konuşması üzerine tartışmalar, çekişmeler oldu orada. Bu durumu gören Peygamber, 'Çekip gidin haydi, dağılın! Benim yanımda tartışma olamaz!'"[54]

Abdullah İbn Abbas şöyle der: "Ne büyük musibettir ki, Peygamber'le yazmak istediği vasiyeti arasına geçmiştir."[55]

Ömer, "Peygamber'in vasiyeti"nin yazılmasına niçin engel olmuştu?

Kuşkusuz bundan kaygılandığı için. İleriye yönelik kişisel tasarılarına ve çıkarlarına engel olur diye. Bu nedenle o dev yapısıyla hemen önlemişti vasiyet yazılmasını.

Olay, Ömer'in kişisel "hırs"ını ortaya koyduğu gibi, "Peygamber"e inanmadığını da ortaya koyuyor. "İnanır" bir kişi, "Peygamber"ine böyle karşı çıkarak saygısızlık gösterebilir mi?

Şaşılası bir durumdur ki, bir yanda ortada böyle bir olay var; öbür yanda: "Peygamber, ailesinden kimsenin mirasçı olamayacağını, tüm malının sadaka olarak değerlendirilmesini vasiyet etti!" türünden bir sav. Yani, "vasiyet etmesine engel olunmuş" bir insanın "vasiyet ettiği" ileri sürülebiliyor!

Ali direnir gibi görünmüştü.[56] Ama Ali'de, Ebubekir'e, Ömer'e karşı sonuç alabilecek güç ve [...] ne gezer.

Muhammed'in servetine ilişkin sözü uzatmaya gerek yok. Özeti şu ki; "Peygamberliği"nde, gerek kendisine, gerek ailesine, yakınlarına "maddi çıkar sağlama" düşüncesi az etkili değildi. Bir sürü belgesi olan bir gerçektir bu. Yadsınamaz. .

Muhammed böyle. Geçelim İsa'ya:

"İsa öyle değildi!" diyenler çıkabilir. O'nun öğütlerine bakarak bu yargıda bulunulabilir. Baksanıza ne diyor *İncil*'de:

"Göklerin melekutuna ***zengin*** adam güçlükle girer."

Matta'sında (19:23), *Markos* unda (10:24) ve öteki *İncil*'lerinde yer alır bu öğüt.

İsa, bununla da kalmaz, *İncil*'lere göre, öğüdünü bir benzetmeyle de dile getirir:

"Yine size derim ki, ***Devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin Allah'ın melekutuna*** (Krallığına) ***girmesinden daha kolaydır.***"[57]

Muhammed de bu "benzetme"yi çok beğenmiş olmalı ki, alıp *Kur'an*'a koymuş. [...] kimi "yazar"lar gibi "kaynak" göstermeden ve "Tanrı"sına mal ederek... Ama başka biçim verip kullanmakta:

A'râf Suresi'nin 40. ayetinde şöyle denir:

> "Ayetlerimizi yalan sayıp, büyüklük taslayarak ondan uzaklaşanlara, ***göğün kapısı** açılmaz. Ve onlar, **deve, iğne deliğinden** geçene dek cennete giremeyecekler..."*

Incil'de, İsa'nın bir gençle konuşmasına, gence öğütlerine ilişkin kesim de ilgi çekici:

> "Genç adam İsa'ya şöyle dedi: Bütün bu öğütleri tuttum. Şimdi eksiğim nedir?
>
> "İsa ona şu karşılığı verdi: Eğer eksiksizliğe ermiş (kâmil) olmak istersen, git; *nen varsa sat ve **yoksullara** ver.* Göklerde hazinen olacaktır. Ve gel benim ardımca yürü.
>
> "Fakat genç adam bu sözü işitince üzgün gitti. Çünkü çok malı vardı."[58]

Bu tür öğütler, İsa'nın "maddi çıkar"a önem vermediğini ve bunun yanında tümüyle "yoksullardan yana" olduğunu gösterir mi?

"İsa" diye bir "Peygamber"in "***yaşadığı***" ve ***nasıl*** yaşadığı ***kesin*** olarak bilinseydi, "maddi çıkar"a önem verip vermediği bilinebilirdi. Öğütleriyle yaşamı ***karşılaştırılarak.*** Bu olanağınız yok. Çünkü yazarları bile tartışılan[59] *Incil*'lerden başka, önemli sayılabilecek bir kaynak bulunmamakta.[60] *Incil*'lerin birçok yerinden alıp aşırdığını, bu kitapları "kaynak"larından biri olarak kullandığını gördüğümüz Muhammed'in tanıklığı, yani İsa'yı "var" göstermesi, "İsa şöyleydi, böyleydi..." demesi bilimsel bir kanıt olamaz. Onun için, bu konuda yargıya varılamaz. Yani "İsa, nasıl öğüt veriyorduysa öyle yaşıyordu, elinde neyi var, neyi yok yoksullara dağıtıyordu..." gibi bir sav da, bunun tersi de kesin bir yargı olarak ileri sürülemez.

Ancak; bilebileceğimiz bir şey var:

Elindeki her şeyi dağıtan bir insan, dünyamızın gerçekleri içinde *yaşayamaz.* Çünkü yaşamın neye bağlı olduğu, koşullarına uyulmadan

yaşamın sürdürülemeyeceği bellidir. Hiç yemeden, içmeden, hiçbir şey giymeden, hiçbir barınağı olmadan *yaşayabilecek* insan düşünülebilir mi? "*Elindeki her şeyini dağıtan insan*", bu durumdadır işte.

"Göklerde hazinen olacaktır!" sözününse "ciddiye" alınabilecek bir yanı yok. Bir "uyutmaca", bir "yutturmaca" olmaktan öteye gidemez.

İncil'deki şu sözler de öyle:

> "Ne yiyeceksiniz, ya da ne içeceksiniz diye yaşamınız için; ne giyeceksiniz diye de bedeniniz için kaygı çekmeyin. Yaşam (hayat), yiyecekten; beden, giyecekten daha üstün değil midir? Göğün kuşlarına bakın: Onlar ne ekerler, ne biçerler, ne de ambarlara toplarlar. Ve gökteki babanız, onları besler. Siz onlardan daha değerli değil misiniz?"[61]

Kur'an'da da var bu tür "uyutmaca"lar: Tâhâ Suresi'nin 132. ayetindeki şu öğüt de bu türdendir:

> "Ailene, namaz kılmalarını buyur ve üzerinde diren. Biz senden 'rızık' (yiyecek, içecek) (kaygısı) istemiyoruz. (Kaygıya gerek yok.) Sana rızkını verecek olan, biziz. En iyi son, Tanrı'ya karşı gelmemenin karşılığıdır."

"Ganimetten ganimete koşan Muhammed"in "Tanrı"sı veriyor bu öğüdü!

İsa'nın "yoksullar"dan yana olup olmadığı konusuna gelince:

İncil'e göre değerlendirip yargıda bulunmak gerekirse, şu, rahatlıkla söylenebilir: İsa, yoksullardan yana değildi. Çünkü *İncil*'deki öğütleri yoksullar yararına değildir. Yoksul kitleleri *uyutucu* niteliktedir. Zenginlere, "Allah'ın melekutuna kolay kolay giremeyeceklerini" bildirmekle ve "malınızı yoksullara dağıtın!" demekle yoksul kesimden yana olunmaz. "Zengin"lerin umurunda bile değildir bu "bildiri"ler, bu öğütler. "Allah'ın melekutuna" gireceklermiş, girmeyeceklermiş sorun değil onlar için. Öğüde kulak verip mallarını mülklerini dağıtacak da değiller. Olan, yine yoksul kitlelere oluyor. "Bildiri"leri "Tanrı"dandır" diye "ciddiye" alan onlar. Öğütlere boyun eğen onlar. Çünkü güçsüzlük batağındalar, bilgisizlik batağındalar.

İsa'nın öğütlerini ciddiye almak, herkesten önce "din adamları"na düşmez miydi?

"Kilise"yi, "kiliseler"i ve buralardaki din adamlarını göz önüne getirin. Bir zamanların; "para" karşılığında "Tanrı" adına "bağışlama"larını, şu "Endüljans" (Indulgence) rezaletini düşünün. 31 Mart 1515'te Roma'daki Saint-Pierre Kilisesi'nin yapımının bitmesi için bir papanın, "yardım" verecek olanların yararına bir özel bağışlama düzenlemiş olmasını ve sonradan ortaya çıkarılan "çıkar oyunları"nı düşünüp göz önüne getirin. "Maddi çıkar"ın; çağlar boyu, kiliselerde, ülke yönetimlerinde egemenlik kurmuş olan "din adamları"nın iniş ve çıkışlarında ne tür etkiler oluşturduğunu anımsayıp değerlendirin.

Neredeydi İsa'nın "öğüt"leri?!

Belli ki, bu öğütlerin "geçerli" olduğu yalnızca bir kesim var, o da; yoksul kesimdir.

Ve bu öğütlerden hep, varlıklı kesim yarar görmüştür. Ben kuşku duymuyorum ki; İsa'yı da, *İncil*'lerini de "yaratan" bu kesimdir. Yani o "Allah'ın melekutuna kolay kolay giremeyecekleri" bildirilen zengin kesim.

İsa diye biri eğer "Peygamber" olarak yaşamışsa, Peygamberliğinden de, *İncil*'inden de önce, "Yahudi"ydi. "Yahudi"lerin hangisi, ya da hangi "Peygamber"i "maddi çıkar"la ilgilenmemiş ve "çıkar-tapar" olmamış ki, İsa öyle olmasın? "Musa" mı? Eğer gerçekten yaşamışsa, *Tevrat*'ın açıklamasına göre "Tanrı"sının buyruğuyla "soygun" yapan ve yaptıran biri[62] için "madde"yle, "çıkar"la "ilgilenmedi" nasıl denebilir? *Tevrat*'ın "Kral"ları mı "çıkar düşkünü" olmadılar, Krallıkla Peygamberliği birlikte yürüten Davud'u mu öyle olmadı, Süleyman'ı mı öyle olmadı?

Tevrat'ın "tanıklığı"na bakalım:

Bir sürü "karı"sı ve "cariye"si olduğu halde komutanlarından Hitti Uriya'nın karısını da getirtir ve koynuna alıp yatar. Sonra da "cephe"ye gönderdiği bu komutanın öldürülmesi sağlansın diye mektup yazar ve buyruk yerine getirilir.[63] *Tevrat* bu olayı anlattıktan sonra şöyle der:

> "Davud'un yaptığı şey, Rabbin gözünde kötüydü."
>
> "İsrail'in Allah'ı Rabb", Davud'a "sitem"ini bir aracıyla bildirir. Aracı gelip bir soru sorar:
>
> "Bir kentte, bir zengin, bir de yoksul kişi yaşardı. Zengin adamın pek çok *koyunları ve sığırları vardı*. Yoksul adamınsa, satın alıp beslediği *bir küçük dişi kuzudan başka* hiçbir şeyi yoktu. (...)

"Zengin adama bir yolcu geldi. Adam, yolcusunu (konuğunu) ağırlayıp sevindirmek için kendi koyunlarından, sığırlarından birini alıp sunmak yerine, yoksul adamın kuzusunu alıp sundu (yedirdi ya da verdi). (Zavallı yoksul, elinden alınan bir kuzudan da oldu.)

"(Ne dersin sen bu işe?)"[64]

Davud, tepkisini şöyle belirtir:

"Bunu yapan adam, ölmesi gereken bir adamdır. (Yani 'o zengin çok kötü bir insanmış' demek ister.)"[65]

Bunun üzerine "Tanrı" aracısı hemen şöyle söyler:

"İşte o adam, sensin!"[66]

Ve ardından Tanrı'nın "sitem"ini iletir. "İsrail'in Allah'ı Rabb", şöyle demekte Davud'a:

"Ben seni, İsrail üzerine Kral olarak uygun görüp kutsadım. Seni Saul'un elinden kurtardım. *Efendinin evini sana ve onun karılarını senin koynuna verdim.* İsrail'le Yehuda evini sana verdim. Eğer bu az geldiyse sana daha neler neler verirdim. Niçin Rabbin gözünde kötü olanı yaptın?"[67]

Kur'an'ın da bu öyküyü aldığı görülür. "Sâd" Suresi'nin 22. ve 24. ayetlerine göre, Davud'un yaptığı şey şuna benzer: Kendisinin *doksan dokuz koyunu* olduğu halde, yalnızca *bir koyunu* olan kişinin elindeki bu bir koyunu da alıp kendisininkilere katma yoluna giden kişinin davranışı. Davud da, bu anlamda bir davranışta bulunmuştur.

"*Tevrat*'ın ve *Kur'an*'ın bu anlattıkları gerçektir!" demek istemiyorum. Çünkü ikisindeki de bir "masal".

Ancak, anlatılanlar, "Tanrı'nın seçtiği adam" ve "Peygamber" olarak sunulan kişinin neye, nelere "düşkün" olduğuna "tanıklık" yönünden ilgi çekici.

Tevrat'ın, Kral Süleyman (Peygamber) hakkında da benzer tanıklığa, benzer anlatımlara yer verdiğini görürüz. Anlatılanlara göre, Süleyman da "maddi varlığa" ve "[...] keyfine" az düşkün değildi![68] *Kur'an* da bir "kopyacı" olarak bu tanıklığa katılır.[69]

Tevrat'ın Yeremya bölümünde bakın neler okumaktayız:

"Hırsız tutulunca nasıl utanırsa, İsrail evi de, kendileri, Kralları, Başkanları, *kâhinleri* ve *Peygamberleri* öyle utanıyorlar."[70]

"Ülkede, şaşkınlık ve dehşet verecek bir iş oldu: *Peygamberler, hileyle peygamberlik ediyorlar.* Ve kâhinler (din yöneticileri), onların eliyle yargıda, yürütmede bulunuyorlar."[71]

"Ve Rabb bana dedi: *Peygamberler, benim adımla yalan söyleyerek peygamberlik* ediyorlar. Onları ben göndermedim. Onlara ben buyruk vermedim. Onlarla konuşmadım. Onlar size yalan vahiyler iletiyorlar. Söyledikleri falcılıktır, birer hiçtir ve yüreklerindeki hileye dayalıdır."[72]

"...Adımla yalan söyleyerek peygamberlik edenlerin dediklerini işittim. Ne zamana dek bu yalancılık, yalana dayalı peygamberlik edenlerin yüreklerinde olacak?! Onlar, *yüreklerinin hilesiyle Peygamberlik ederler.* (...) Rabb, bu yüzden; 'ben peygamberlere karşıyım. Birbirlerinden çalıyorlar sözlerimi!' diyor. (...) 'İşte ben, yalancı düşlere dayalı peygamberlik edenlerin, bunları anlatarak, yalan ve boş övünmelerle toplumumu aldatanların aleyhindeyim!' diyor. 'Onları ben göndermedim. Onlar aracılığıyla buyurmadım. Onlar topluma hiç yarar sağlamazlar!' diyor."[73]

Tevrat'ın "Peygamberler" hakkındaki "tanıklığı" bu. Yahudi ileri gelenleriyle birlikte "peygamberler" böyle "övülüyorlar" işte!

Yeremya da bir "*Tevrat* Peygamberi"ydi. Onun "farklı" olduğunu kim söyleyebilir ve nasıl söyleyebilir?

Tevrat'ın Hezekiel bölümünde, Hezekiel "Peygamber" de şöyle tanıklık eder "meslektaş"ları hakkında:

"Ve bana Rabbin şu sözü geldi: 'Ey Ademoğlu!' deyip sürdürdü: 'İsrail Peygamberlerine karşı sen Peygamberlik et! Kendi yüreklerindekine dayalı peygamberlik edenlere söyle: Rabbin sözünü dinleyin de! Rabb şöyle der: *O ahmak peygamberlerin vay hallerine. Ey İsrail, senin peygamberlerin, viranelerdeki tilkiler gibi ol-*

dular.' (...) Rabb'in sözüdür diyenler, Rabb göndermediği halde O'nun gönderdiğini söyleyenler, yalancı falcılık ederler ve sözlerinin yerine geleceğini söylerler, umut verirler. (...) Bundan dolayı Rabb Yehova 'Sözleriniz saçma, vahyiniz yalan olduğu için ben size karşıyım!' diyor..."[74]

"Peygamber"lerin "ahmak" diye nitelenmeleri, öbür yandan birer "tilki"ye benzetilmeleri ilginç. Bu "tilki" benzetmesi, *Tevrat*'ın Neşideler Neşidesi adlı bölümünde, 2. babın 15. ayetinde şöyle yer alıyor:

"Bize tilkileri tutun!
"Bağları harap eden küçük tilkileri...
"Çünkü bağlarımız çiçeklendi!"

"Peygamber'lerin ne tür "tilki"ler olduklarını kendi "kutsal kitap"ları dile getiriyor. Bu kitaplarda, bu "eski belge"lerde bunları okumak, insanlığı uyarmaya yetmeliydi. Ama yetmedi. Bugün de yetmemekte...

"Tilkiler", tarih boyunca, insanlığın "bağlarını harap ettiler". Bu bağlar "çiçeklenemedi". Çiçeklenir oldu, ama olduğu yerde öldü. Egemenlerle el ele "giz ticareti" yapan "tilkiler" yüzünden. Dün vardı, bugün de var bunlar.

"Peygamber"e neden "tilki" deniyor?

Bilindiği gibi, "tilki", hemen her zaman "kurnazlığı" dile getirir. Buysa, "kolayca kanmama" ve "başkasını kandırma" becerisidir. "Kurnaz kişi", ufak tefek oyunlarla bile, amacına ulaşmayı becerir. "Peygamber" de öyle. "Giz" (sır) der kandırır, "mucize" der kandırır. Çeşitli biçimlerde numaralarını sergiler ve inanırlar toplar. Doğaldır ki, "inanırlar"la birlikte, "çıkarlar" da gelir.

Yalnızca "peygamber"ler mi böyle? Tüm "din aracıları" da böyle değil mi?

Neşideler Neşidesi'ndeki anlatımlarla konuyu bağlayalım:

"Bize tilkileri tutun!
"Bağları harap eden küçük tilkileri!..
"Çünkü bağlarımız çiçeklendi!"

"Din"-"Giz" Aracılığında "Sivrilme", "Öne Geçme" Tutkusu

Sivrilip öne geçmeyle, "çıkar"ı bir arada düşünmek gerekir. Biri, öbürünü de sağlar genellikle. Çıkarları, dünyalıkları olanlar, "sivrilirler" de. Bunun tersi de gerçek. Yani sivrilebilmiş, öne geçebilmiş olanlar da daha bol çıkar sağlarlar. Çünkü sivrilmede genellikle "iktidar" var. "İktidar"da da "çıkar"...

Sivrilmelerin "tehlikeleri" de olur elbet. Ama çıkar sağlama ve sivrilme tutkusunda olanlar, "tehlike"yi göze alırlar. En azından göze alabilenler bulunur. "Tutku"nun büyüklüğü oranında.

"Giz" aracılarını, insanlığın çok eski çağlarından başlayarak her çağda, her dönemde "önde" görürüz. Toplumların en ön basamaklarında...

"Büyücü"yü alın: "İlkel"lerde önemli kimsedir. Kendisine özgü yöntemle "doğaüstü güç"lerin yardımını sağlasın, elde edilmesi istenen sonuçları elde ettirsin diye kendisine başvurulur. İstenen sonuçları sağlamanın tekniğini o bilir ancak. Çocuk mu isteniyor? Başvurulur. Mal mülk mü isteniyor? Başvurulur. Bol ürün mü isteniyor? Başvurulur. "Zararlı etkiler"den uzaklaşılmak mı isteniyor? Başvurulur. "Tehlike"lere karşı güvence mi isteniyor? Başvurulur. Birilerine "kötülük" yaptırılmak mı isteniyor? Başvurulur...

Önde gelen bir çeşit "bilim adamı"dır "büyücü". Kuşkusuz, "bilim" ile "büyü" kökten ayrıdırlar. "Bilim" deneylerden doğar. "Büyü"yse geleneklerden. "Bilim"de "akıl" güder, yol gösterir; "gözlem" de düzeltir. "Büyü"yse ikisinden de uzaktır. "Bilim" herkese açıktır, "büyü"yse kapalıdır ve babadan oğula geçer ya da birtakım "gizli alıştırma"larla öğretilip öğrenilir. "Bilim" tümüyle "doğal güç"ler kavramına dayanır. Oysa "büyü", ilkellerin inandığı, gizli-gizemli ve kişilik dışı, "doğaüstü bir güç" (mana) düşüncesinden kaynağı alır[75] Başka farklar da var ikisi arasında. Ama yine de "büyücü", inanırlarının hiç vazgeçemeyecekleri bir kişidir. Belirli bir "cemaat"i yoktur.[76] Ama sözleri geçerlidir "topluluk"ta. Etkindir.

"Şaman"ları alın: Bilindiği gibi "Şamanizm"e oldukça eski bir "din" gözüyle bakılır. Kimi eski Türklerin de bu "din"e inandıkları savunulur.[77] Gerçekte başlı başına bir "din" diye nitelemek güç. "Birçok inanç karmasıdır" demek daha doğrudur. Çeşitli din ve dünya görüşlerini içeren bir

karma.[78] En belirgin yanı olarak görülen de; "aracı"larındaki yani "Şaman"lardaki "coşku"lar, "kendinden geçme"ler, "trans durumları"dır. Kimileri, "esriyip kendinden geçme (extase) tekniği" diye anlatır Şamanizm'i.[79] Şaman da bu durumun "teknisyen"i. Bu niteliğe erişen kişinin, "fizikötesi, doğaüstü güçler"le bağ-bağlantı kurabildiğine inanılır. "Şaman", bunun gösterilerini sergiler. Söz konusu "güç"lerle "özel ilişkiler" içindeymiş gibi davranır. "Yardım" sağlama çabalarına girişir. "Dinsel-büyüsel" girişimlerle, yetenekleriyle "toplum yararı"na çözümler sağlıyormuş gibi gösterir kendini. Ve bunun törenleri olur.[80]

Yine "korku" var ortada. Alabildiğine korku. Yine "umut" var. "Kurtulma umudu". Yine "iyicil ruh"lar var, "Tanrılar" var ve "Baştanrı", "Kral Tanrı" var. (Altay Şamanistlerine göre: 'Ülgen'.)[81] Yine "kötücül, zararlı ruhlar" var. Bir çeşit "şeytanlar". Bunların da başında "İblis" gibi bir "Başkan". (Kimi Şamanistlere göre: 'Erlik'.)[82] Yine "ikiye ayrılmış doğaüstü güçler"den oluşma "ordular", yine bitip tükenmeyen "savaş".

Abdulkadir İnan, Şamanizm konusundaki önemli kitabında şunları yazmakta:[83]

> "Şamanistlerin inançlarına göre, güneş ve ay ile kötü ruhlar, mücadeleye kalkışırlar. Bazen (güneş ve ayı, onlar) yakalayıp karanlık dünyasına sürüklerler. Güneş ve ayın tutulmasının nedeni budur. Bütün Türk lehçelerinde 'küsuf' (Güneş tutulması) ve 'husuf' (Ay tutulması) hadisesinin "tutulmak" ile ifade edilmesi de, eski bir inancın izini taşımaktadır. *Güneş ve Ay tutulduğu zaman Şamanistler, bunları kötü ruhun elinden kurtarmak için bağırıp çağırırlar. Bu gürültü ve patırtıların, kötü ruhu korkutacağına inanırlar.*"[84]

İnan, "Güneş Kültü"nün ve "Ay Kültü"nün "Orta Asya toplumları"nda da "eski çağlar"dan bu yana bilinegeldiğini de belirtmekte.[85]

Demek ki, yine bu "kült"ler söz konusu. Yine "ışık" ve "karanlık".

Yine "gök", yine "yer" ve "yeraltı"!

Ve yine "sahne"de "din-giz aracısı": Şaman.

"Gökler"e "yükselmek" istenebilir. Oraları dolaştıktan sonra "yeraltı dünyası'na "inmek" ve burayı da dolaşmak istenebilir. Bunun için "ruh"un hazırlanması gerek. İşte Şamanizm inanınna göre, bunun "ustası", "Şa-

man"dır. Bu "aracı", kendine özgü "yöntem"ler kullanır söz konusu gezi için. "Aşk"a gelir, "kendinden geçer". Ve "gezi" gerçekleşir! Konuyu araştırıp inceleyenlerden Eliade'ye göre, Şaman, böyle bir gezi için gerekli "aşkın ustası"dır. Bu "usta", söz konusu gezi için hazırlanan "ruh"un "beden"den ayrıldığını bile duyar kendinde.[86]

Abdulkadir İnan'ın kitabında görülen satırlardan:

"Kendisini tanrılar tarafından 'Kam' (Şaman) olarak tayin edildiğine, ruhların kendisinin hizmetinde bulunduklarına inanan *'Kam', hayali geniş, mistik ve yaratılıştan zeki bir adamdır.* Tabiattaki bazı sırlara da vakıftır (!) (Ünlem bana ait-T.D.) Kam (Şaman) olacak adam, küçükten beri düşünceli olur. Vakit vakit canı sıkılır. Tab'an şairdir; irticalen şiirler, ilahiler söyler. (Burada, kimi 'Peygamber'den, özellikle de 'Muhammed'den söz ediliyor gibi, değil mi? -T.D.)

"Derûnî ve gerçek vecd (kendinden geçme) halindeyken, *ruhunun göklere çıktığına ve yeraltına inip cehennemleri gördüğüne inanır.* (!) (Ünlem benim. Kimi yerlerin altını da ben çizdim-T.D.)"[87]

Prof. Dr. Sedat Veyis örnek de, ilginç alıntılara yer verir:

"Şaman olma özelliğini taşıyan biri, daha çocukluğundan başlayarak, iki-üç, kimi zaman da altı yol boyunca ruhen hasta olur. Şaman olmadan önce bir düş görür: Artık kötü cinlere dönüşmüş olan ölmüş Şamanların ruhları, yeraltından ve gökyüzünden gelerek adayın vücudunu parça parça, dilim dilim keserler. Bu sırada Şaman adayı hiç kıpırdamadan, ölü gibi yatmaktadır.

"Şaman olması gereken bir insan, üç ile dört yıl boyunca, ruhsal bir hastalığa yakalanır. Aday, bir yerde yatar ve bedeni parça parça kesilir. Anlattıklarına göre, kesilen beden parçaları ve akan kan, tıpkı bir kurban eti ve kanı gibi hastalık ve ölüm getiren yerlere atılır ve serpilir."[88]

Hervé Rousseau da şunları yazıyor:

"Şaman çok ilkel bir tiptir. Ve bu tip, zayıf teşkilatlı toplumlarda görülür. Şaman, tabii bir istidatla *aracı olarak* doğar ve

genel olarak, kendini birtakım *saralı hareketlerle* gösterir. O, herhangi bir suretle, ilahlar tarafından 'seçilmiştir' ve anormal, huzursuz hareketlerle topluluğa kendini tanıtır."[89]

Şamanların iki çeşit "görevleri" olduğu ileri sürülür: "Hastaları iyileştirmek" ve "ölülerin ruhlarının öte dünyaya gidişlerine eşlik etmek". Bunlardan başka işlerle de uğraşırlar. Örneğin; büyü yapmak, yağmur yağdırmak, bitki ve hayvanların çoğalmasını sağlamak, fala bakmak bunlar arasında. Ancak, temel "görev"leri ilk ikisi.[90]

"Şamanın bir doktor gibi iş görmesinin gerekçesi, hastalık nedeni olarak, devlerin, cinlerin ya da kötü ruhların, hastanın ruhunu alıp götürdüğü inancında yatmakta. Bunun yanı sıra, birtakım cinlerin, insanların içine girerek, onları hasta ettiği inancını da belirtmek gerekir."[91]

Durum böyle olunca, inamrları için Şaman nasıl "önemli" olmaz?! Ve toplumun gözünde böyle önem kazanmak için kişilerin "Şaman" olmak istemeleri doğal değil mi?

Eskilerin "sınıf" oluşturan "rahip"lerini alın: Örneğin, Eski Mısır'ın "tarih dönemi"nin rahiplerini:

Bu çağlarda başka yerlerde olduğu gibi Eski Mısır'da "din adamı" (rahip) çok önemliydi. Çünkü "din" önemliydi. "Köleci toplum"un egemenleri için temel dayanaklardandı.

Eski Mısır'da "Firavun", Kral olduğu kadar, dinsel örgütün en büyük "Başkanı"ydı da. İlk dönemlerde Kral, "Tanrı"yla hemen hemen özdeş durumdaydı. Kendisine "Tanrı" niteliği verilirdi.[92] Sonralarıysa "Tanrı'nın gölgesi" olmuştu.[93]

"Din" bu denli geçerli olursa "rahip"ler, yani "din adamları" önemli olmaz mı?

"Rahipler", başlı başına ve çok önemli bir "sınıf" oluşturmuşlardı. "Tanrı'nın gölgesi, Tanrı'nın oğlu" sayılan "Mısır firavunları"yla bütünleşmişlerdi. Kral'a ortak olmuşlardı. Devletin "siyasi iktidarını" ele geçirmişlerdi. Devletin "ekonomisini" ele geçirmişlerdi.[94]

"Amon (Tanrı) rahipleri" tümüyle "devlet içinde devlet" durumuna gelmişti. Devlet yönetiminde, "yürütme"yle birlikte "yargı" da çok büyük ölçüde (tümüne yakın) bunların elinde, denetimindeydi. "Vezirlik" maka-

mı çok önemliydi, "Amon Başrahibi" de kimi dönemlerde bu makamdaydı, yani "Vezir"di.[95] Öteki "vezir"ler gibi Başrahip de alabildiğine geniş "yetki"lerle donatılmıştı. "Yargı gücü"nün başında bir sorumluydu. Devlet dairelerindeki tüm işler gibi, "adalet işleri"nin de başındaydı. "Mahkemelerin verdikleri kararları" da Kral adına denetleyebiliyordu.[96] Başrahip Kral'ı, Başrahibe de Kraliçe'yi "temsil" etmekteydi.[97]

"Amon Başrahibi"ni Kral'ın seçmesi "şart"tı. Adayın başrahiplik makamına getirilişinde ilginç bir tören yapılırdı: Tanrı'nın simgesi olan Heykel önünde, Kral, adayın "Tanrı tarafından kabul edildiğini gösteren bir mucize"sini sergilettirirdi. Tanrı Amon (Güneş-Tanrı), yani onu simgeleyen heykel, "başını sallamalı"ydı. Ve de "sallar"dı! Ya da "öne doğru adım" atmalıydı. Bu adım ona attırılırdı. Bu yolla "Başrahip", "Baştanrı" Amon tarafından seçilmiş ya da "onaylanmış" sayılırdı.[98]

Böyle bir "mucize"yle makamına oturan Başrahip, seçilişine, onaylanışına uygun düşecek biçimde geniş, çok geniş yetkilerle donatılırdı. Bunu, *Eski Mısır Tarih ve Medeniyeti* adlı kitabında Prof. Dr. Afet İnan şöyle anlatır:

> "Amon Başrahibi en büyük selahiyet sahibiydi. Bu itibarla, *Kral-lar, devlet idaresi için daima, Başrahibin yardımına muhtaç bir durumda kalıyorlardı.*
>
> "...Bütün teşkilatı, zenginliği ve Başrahibe verilen selahiyetiyle 'Amon' mabedi, devlet içinde bir hükümet kurmuştu. Ve Mısır devletini tesiri altında bulunduruyordu. Bilhassa, bazı zamanlarda, ilahın mucizesine başvurulduğu vakit, *Başrahip, en son sözü söyler bir durum kazanmış ve böylece de Kraldan üstün bir otoriteye sahip olmuştu.*"[99]

"Rahipler", ülke içinde, devlet yönetiminde sözlerini geçirdikleri için geniş maddi çıkarlar da elde etmişlerdi. Toprak üstüne toprak, zenginlik üstüne zenginlik edinmişlerdi.[100]

Gerek "Başrahip"in, gerek öteki rahiplerin ülkede oluşturdukları güç, sözcüğün tam anlamıyla korkunçtu. Bu korkunç güce, Firavun IV. Amenofis, daha sonraki adıyla da "Akhnaton", artık bir son vermek istemişti. Bunu bir süre gerçekleştirir gibi oldu da. Ne var ki,

yeni durum, bu Firavun ölünceye dek sürmüştü yalnızca.[101] Amon rahipleriyle yeniden iyi geçinme gereği duyulmuştu.[102] Kral-Rahip ortaklığı şu ya da bu biçimde kendini her zaman göstermişti.

Rahipler, halkın da vazgeçemeyeceği işler görüyorlardı. "Din işleri" yanında, "dünya işleri"ni de uğraşı alanlarına almışlardı. Örneğin, "doktorluk" bile yapmaktaydılar.[103] Güçlerinin ağırlığı bir de bu durumdan ileri geliyordu.

Böyle olunca "rahip" olmak için can atılırdı elbette.

Hemen tüm eskiçağ toplumlarında "rahip"ler, yani "din-giz aracıları", ön sıralarda yer alıyorlardı ve etkiliydiler. En ilkel dönemlerde oluşmaya başlamış, daha sonra, özellikle yerleşik düzene geçtikten sonra ve "köleci toplum" aşamasında gelişerek sürmüştü bu. "Din-giz adamı" demek, hemen her şeydi. Eski "Mezopotamya" toplumlarında bu böyleydi. Eski Suriye-Filistin ve dolaylarında bu böyleydi. Eski İran'da, eski Hint'te, eski Çin'de ve tüm eski Asya toplumlarında bu böyleydi. Eski Ege ve Yunan kesimlerinde böyleydi. Ve oteki eski uygarlıklarda hep böyleydi durum. Din-giz adamı" etkiliydi. Çünkü her yerde kendisine başvurulan ve vazgeçilmez bir "aracı"ydı.

Bu tür aracılar, "Peygamber"lerin ortaya çıkmasında da önemli bir "hazırlayıcı" olmuşlardır.

Yahudilerin "kôhen"leri ("kâhin"ler) "Peygamber"lerin yanında birer "soylu" "şeriat uygulayıcıları"ydılar. Çıkarları gereği zaman zaman çatışır olsalar da, "Peygamber"lerle bir çeşit "meslektaş"tılar. Ve Peygamberlerin "yardımcıları" olarak görev yaparlardı.

Doğubilimci Prof. Dr. Philip K. Hitti, şöyle der:

> "Kôhen ('kâhin'), 'şeriat öğreticisi'ydi. Ama bildiğinden de çoğunu öğretirdi. Sunaklarda kurban törenlerini o yönetirdi. Öteki dinsel ayinleri de o yürütürdü. *Tanrı ile insan arasında bir çeşit 'aracı'ydı o. Kôhenler ('din aracıları'), eskiçağ toplumlarında* özel bir sınıf oluştururlardı. İbranilerdeki (Yahudilerdeki) Kôhenlik ise; Harun ailesine özgüydü. Ve bu aileye, 'miras' biçiminde sürecek nitelikte verilmişti."[104]

Hitti'nin, *Tevrat*'tan bakmamızı önerdiği ayetlere bakıyor ve şunları okuyoruz:

"Ve (ey Musa!) sen, İsrailoğulları arasından, bana kâhinlik etmeleri için kardeşin Harun'u ve oğullarını birlikte, yani onu ve Nadab'ı, Abihu'yu, Eleazar'ı ve İtemar'ı yanına al." (Çıkış, 28:1.)

"Ve Harun'un soyundan olmayan bir yabancının Rabbin önünde buhur yakmasına izin verilmesin diye..." (Sayılar, 16:40.)

Yukarıdaki ayetlerin ilki, "kôhenlik" kurumunun, Musa döneminde de geçerli olduğunu açıkça anlatır.

"Soylu bir sınıf" oluşturmuştu "kôhenler". Bir "aile"den gelenlere özgü olmakla birlikte, ailenin genişlemesiyle "kôhenlik" de genişlemişti zamanla. "Sınıf" durumuna gelerek uzun süre yönetimleri de ellerinde bulunduran bu meslekten din aracıları, "din işleri"ni yapmakla-yönetmekle kalmıyorlardı. "Dünya işleri"ni de görüyorlardı. Uygulayıcılığını yaptıkları "şeriat", bunların tümünü içine alıyordu çünkü. Doktorların baktıkları türden işlere bile "Kôhen"ler (kâhinler) bakmaktaydılar. Örneğin, herhangi bir kimsenin "derisinde bir şişlik, bir leke" mi görüldü? Bu din aracılarından birine gitme zorunluluğu var. "Kôhen" (kâhin), "deri"yi görünce, ne yapılması gerektiğini bilecek ve söyleyecektir. *Tevrat* bölümlerinde uzun uzun anlatılır bunlar.[105] Ayetlerden anlaşılan o ki, eğer "derideki hastalık" bir "cüzzam" hastalığıysa, din aracısının "iyileştirmek" yönünden yapacağı pek bir şey yoktur. O, yalnızca "teşhis"ini koyar, hastalığı duyurur, hastaya dokunulmaması gerektiğini buyurur. Yalnız, hastanın, onun "talimatı" üzerine davranması zorunludur. Belirli zamanlarda da belirli biçimde gelip, ne durumda olduğunu ona göstermesi gerekir.[106]

Tevrat'ın "kôhen"leri, yani "kâhin"ler, "suç"lara da bakmaktalar. Tıpkı birer "yargıç" gibi. Çünkü "suç" demek, "günah" demektir. Bunun tersi gibi. Yani her "günah" sayılanın, aynı zamanda "suç" sayılması gibi. Kâhinler, suça-günaha bakarlar ve "gereği"ni bildirirler. "Bağışlanabilir" görülenleriyse bağışlarlar "Tanrı adına". "Tören" düzenlerler bununla ilgili. Töreni yürütürler. Bu arada "günah sungusu" da hazırlanır. Ve "kâhin" eliyle "Tanrı"ya sunulur.

Suç ve günah için nelerin sunulacağı *Tevrat*'ta da açıklanmakta:

"Ve Rabb, Musa'yı çağırdı. Toplanma çadırından ona şunu söyledi: İsrailoğullarına şunu söyle: Sizden biri, Rabbe 'takdime' (sungu) sunduğu zaman, takdimenizi hayvanlardan, sığır ve davardan sunacaksınız!"[107]

Hangi suçlar için hangi hayvanların sunulacağı, ayrıntılarla açıklanır. Ve sunulan ne olursa olsun; "kâhin" eliyle olması gerektiği de açık seçik belirtilir.

Kâhinler için "kurban" (sungu) ve bunun sunulduğu yer, "mabet" çok önemlidir; "çıkar" kaynağıdır, "arpalık, yemlik" kaynağıdır. Bu nedenle "kurban"la ilgili törenlerin, kurban kesilen yerlerin ve "mabet"lerin "gönüllü hizmetlileri"dirler. "Soylu bir sınıf" oluşlarına engel değildir bu. "Kurban" törenlerinde ve öteki hizmetlerinde kendilerine "neler verileceği", *Tevrat* ayetlerinde de açıklanır.[108] Ama *Tevrat*'ın açıklamalarını onlar "yorum"layıp genişletebilirler de. Yetkileri var çünkü.

Kâhinler, "kutsal metin"lerin hem "tek yetkili" yorumcuları, hem de yazıcılarıdırlar. "Hukukçu"durlar. "Yorum"larına göre "yazar"lar ve yazdıklarına göre yorumlarlar. "Hükümler" çıkarırlar çeşitli konularda: "Günah" (suç) ve "sevap" konularında. Sosyal ilişkilerde. Evlenme, boşanma işlerinde... "Hüküm"leri kendileri çıkarırlar ve kendileri uygularlar. Bir çeşit "yasa koyma" ve "yürütme" işlerini bir arada görürler. Tabii "Tanrı adına". "Peygamber"lerle kimi zaman "işbirliği" yaparak, kimi zaman "çatışarak"... "Yönetim" (İktidar) ellerinde öyle sürüp gider. Daha önce de belirtildiği gibi, "kâhin"ler, yönetimi, uzun süre ellerinden bırakmadılar. Bıraktıkları dönemlerde bile "etkinlik"leri vardı.[109]

"Maliye" konularına, "hesap uzmanlığı"na varana dek, toplumu ilgilendiren çok çeşitli dallara el atmıştı kâhinler. "Siyaset"çi ve "cemiyetçi"ydiler de. Örgütleri korkunç güçlüydü. "Meclis"leri ve "meclis üyeleri", sırtlarını "Tanrı"ya dayamışlardı. "Tapınak"larıyla; Tanrı nın "buyrukları"nı, Musa'nın "şeriatı"nı ve altın, gümüş, önemli belgeleri içinde bulunduran "Ahid Sandığı"yla tüm "kutsal" şeyler onların tekelindeydi. Ayrıca "Başkâhinlik", önemli bir makamdı. Zaman zaman kendilerine "vahiy" bile geliyordu! "Peygamber"lere geldiği gibi!.. Üstelik kimi "kâhin", aynı zamanda "Peygamber"di de. Harun gibi... Demek ki, "gerektiği"nde "Peygamberlik" işini de görüyorlardı. Bu işin asıl "meslek sahipleri" eksik olmasa bile...[110]

Eh doğaldır ki, görülen bunca işin, üstlenilen bunca "görev"in "karşılık"ları da olur.

Ve olurdu. Uygun olmayan yollarınki de eklenerek:

Kimi kâhinlerin durumlarıyla ilgili olarak *Tevrat*'ta şunlar yazılı:

> "Ve (kâhin) Eli'nin oğulları (olan kâhinler) *alçak adamlardı* ve Rabbi tanımıyorlardı..." (I. Samuel, 2:12.)

Bunların ne tür "alçaklık" ettikleri de anlatılır ayetlerde. Buna göre "kâhin"ler, "hizmetçi"leri aracılığıyla "zorbalık" etmekteler ve "paylarından çok pay alma" yoluna giderek, "Rabbin takdimesine hor bakmaktalar." (2:12-16.)

Büyük bir "alçaklık" sayılır mı bilmem, ama kuşkum yok ki, bundan kat kat büyük "alçaklık"lar yapılmıştır. *Tevrat*'a yansıtılmamış olanlar arasında...

Tevrat'ın bir de "Hâkimler"i var ayrıca. Salt "dünya işleriyle ilgili" yönetici ve komutanlar olarak, İsrailoğulları sıkışınca bunlara gerek duyulmuş görünüyor. Bunlar birer "kurtarıcı" niteliğinde sunuluyor. Şöyle deniyor:

> "Ve Rab onları, yağma edenlerin elinden kurtaran hâkimler çıkardı. Ve hâkimlerini de dinlemediler..." (Hâkimler, 2:16.)

"Hâkimler" de ayrıca olmuştu ama, bunlar nasıl "seçiliyordu?"

Tevrat'taki açıklamalardan:

> "Ve Yeşu'nun ölümünden sonra vaki oldu ki, İsrailoğulları Rabbe şöyle sordular: Kenanlılara karşı savaşmak üzere bizim için önce (önder olarak) kim çıkacak? Ve Rabb karşılık verdi: Yehuda çıkacak. İşte ülkeyi onun eline verdim!" (Hâkimler, 1: 1-2.)

Demek ki, "hâkim" (yönetici, önder, komutan) olacak kişinin adını, "Rabb" veriyor.

"Rab"le "bağı-bağlantısı" olan kimler?

"Kâhin"lerle "Peygamber"ler.

Doğaldır ki, bu iş, çoğu kez, belki de tümüyle,[111] kâhinlerin elindeydi. "Soylu sınıf" onlarındı, güçlü örgüt ("Meclis") onlardaydı. Üstelik bir "Başkâhin"leri vardı ki, "İsrail'in Başyargıcı"ydı.[112]

Kısacası, "hâkim" olacak kişinin adını "Tanrı" veriyor ve "kâhinler" de "Tanrı adına" atama yapıyorlardı. Ama "Tanrı"dan "ad" alan da yine büyük çoğunlukla onlardı.

"Hâkim"lerin türlü oyunlarla "başa" getirilmiş olabileceklerini "tahmin" etmek güç değil. Başa getirilenlerden kimilerinin de "aşağılık" kişiler olduklarını öğreniyoruz *Tevrat* ayetlerinden. Örneğin I. Samuel bölümünde, 8. babın 1 ve 3. ayetlerinde şöyle denmekte:

> "Ve vaki oldu ki Samuel yaşlanınca, İsrail üzerine oğullarını hâkim kıldı. Ve ilk oğlunun adı Yoel, ikincisinin adı Abiya idi. Beer-Şeba'da hâkimdiler. Oğulları onun yolunda yürümediler. *Ve kötü kazancın ardınca saptılar ve rüşvet alıp iğri hüküm* verdiler."

Burada oğullarından söz edilen Samuel, "soylu" değildi, ama "kâhinlik"le "Peygamberliği" bir arada yürütüyordu. Eli adındaki soylu kâhinin "himmet"iyle anasına kazandırılmıştı. Çünkü *Tevrat*'a göre, "Rab", onun annesinin "rahmini kapamıştı" da, bu kapı "Eli'nin duasıyla" açılmıştı! (I. Samuel, 1:5-27.) Ve Samuel çocukken, Eli'nin yanında yetişip büyümüştü. *Kur'an*'da bu peygamberin bir "öykü"süne, İsrailoğullarının isteği üzerine İsrail'e bir Kral belirleyip göstermesine değinilir.[113]

Tevrat'ın "hâkimler"i konumuzu doğrudan ilgilendirmemekte. Bizi burada ilgilendiren "kâhinler"le "Peygamberler". Bunların toplumdaki yerleri, etkinlikleri. Ve bu türden "din-giz aracısı" olmak için insanda beliren eğilimlerin doğal oluşu. Bu türden aracı olan, "*sivrilmiş*" de oluyor. Sivrilince çıkarla birlikte toplumda önem kazanıyor, saygınlık kazanıyor. Konumuzdaki amaç, bunu anlatmak.

Özet: Tüm eski çağlardaki "din-giz adamları"nda sivrilebilmek için geçerli olan yola, *Tevrat*'ın "kâhin"leri ve "Peygamber"leri de başvurmaktaydılar. Bu yolla elde etmekteydiler ulaştıkları durumları: Bu yol, "numara" yoluydu: "Tanrı"yla, "doğaüstü güçler"le ilişki kurma numaraları. *Tevrat* kâhinlerinin elinde bir de "soyluluk" silahı vardı. "Resmi nitelik"leri vardı. Çoğu Peygamberle aralarındaki başlıca fark da buydu. Ne var ki, "kâhinlik" kurumu da, başlangıçta aynı numarayla, yani "Tanrı, doğaüstü güç aracılığı"na ilişkin gösterilerle oluşturulmuştur. "Soyluluk" ve "soylu aile" öyle sağlanmıştır. Ve bu tür gösteriler, "Peygamberler"de olduğu gibi "kâhinler"de de hiç eksik olmamıştır.

Özetin özeti: Sivrilip öne geçmek, önemliydi. Bu da, "kandırıcı numara yapma" becerisine bağlıydı.

Muhammed'in yaşadığı yörelerde de vardı bu türden "numaracı"lar: "Kâhin"ler, "falcılar", büyücüler, kimi "şair"ler, kimi "Tektanrıcı" geçinenler, "Hanif"ler. Yöntemler, numaralar değişikti. Ama hepsi aynı kapıya çıkardı. Hepsi de toplum katlarında öne geçirirdi, "önemli" kılardı.

Gelelim sevgili (!) Muhammed'imize:

Muhammed'in bir övünmesine tanık oluyoruz: "Soy"uyla, "sop"uyla övünmekte.

"Muhammed'in Övünmelerinin Anlamı" ve "Sivrilme Tutkusu"

Sahihu'l-Müslim'in de yer verdiği bir "hadis"inde, Muhammed bakın ne diyor:

> "*Kuşkusuz;* Allah, İsmailoğullarından 'Kinane'yi (Kinaneoğullarını) *seçti.* Kinane'den de 'Kureyş'i *seçti.* Kureyş'ten de Haşimoğullarını *seçti.* Haşimoğullarından da ***beni seçti.***"[114]

Muhammed'e göre "kuşku" duymamak gerekir ki, "Allah" bir seçim yapmış. Sivriltmiş. Şunlar arasından şunu, şunlar arasından şunu... Derken, en sonunda hepsinin arasından Muhammed'i "*seçmiş*". Bu "hadis"e göre Muhammed, "*seçilenden seçilenden seçilen*"dir!

Muhammed'in neyi "kafasında" yaşattığını, "Peygamberliği"yle neye ermek istediğini göstermiyor mu bu?

Bunun [...]* olduğunu söylemek için 'psikolog olmak" şart olmasa gerek.

Bu öyle bir "övünme" ki, Muhammed'in kendi çağındaki akıl ve mantık ölçüleriyle bile bağdaşmaz. Onun için bunu, Prof. Dr. Neda Armener'in çok sevdiği bir deyim[115] ile "[...] belirtisi" saymak gerekir.

Ama bunu tek başına almak doğru olmayabilir değerlendirmek için. Başka ne demiş bakalım:

* Üç sözcük çıkarılmıştır.(Y.N.)

Yine Müslim'in de yer verdiği bir sözünde Muhammed şunu açıklar:

"Kâbe'de bir ***taş*** bilirim ki, *Peygamber olmadan önce* (bile) ***bana selam verirdi.***"[116]

Hemen belirtmekte yarar görüyorum: Muhammed'in, halkın anladığı anlamda bir "[..]" olduğunu kanıtlama çabasında olduğum sanılmasın. Hem ben bu görüşte değilim, yani onun herkesin anladığı anlamda bir "[.]" olduğunu sanmıyorum; hem de bunu "kanıtlamak" bana düşmez. "Meslek" olarak!..

Daha başka övünmelerinden de sunayım:

Sahihu'l-Buharî'nin yer verdiği bir "hadis":

"*Ben Ademoğulları soylarının en hayırlısından belirip ortaya çıktım. Kuşaktan kuşağa, en hayırlısından en hayırlısına geçerek geldim. Sonunda içinde bulunduğum oymağa geçip meydana geldim.*"[117]

Muhammed'in kendi söylüyor bunu.

Sahihu'l-Müslim'in yer verdiği bir "hadis":

"*Ben, Kıyamet gününde de Ademoğullarının efendisiyim.* Mezarı ilk yarılıp çıkacak olan benim. *İlk 'şefaat edici' ve 'şefaat yetkisiyle donatılan' da benim!*"

Muhammed'in kendi söylüyor.

Buharî ve Müslim'in birlikte yer verdikleri bir "hadis":

"*Ben Peygamber'im, yalan yok. Ben, Abdulmuttalib'in oğluyum* (torunuyum)!"[118]

Muhammed'in kendi söylüyor. (Şiir biçiminde.)

Sahihu'l-Müslim'in yer verdiği "hadis":

"*Kıyamet günü, peygamberler içinde en çok yandaş topladığı görülen ben olacağım. Cennetin kapısını ilk çalacak olan da... Kıyamet günü, gidip cennetin kapısının açılmasını isteyeceğim. Bekçisi, 'Kim o?' diye seslenecek. Ben, 'Muhammed'im!' diyeceğim.* Kapıyı açarken bekçi şöyle konuşacak, '*Tamam, sana kapıyı açmam ve senden önce kimseye kapıyı açmamam için buyruk aldım!*'"[119]

Buharî ve Müslim'in birlikte yer verdikleri "hadis":

"(Kıyamet günü) ben hepinizden önce gidip havuzda bulunacağım, hazırlayacağım. (Hepinizi sulayacağım.) Kim gelirse içecek ve kim içerse bir daha hiçbir zaman susamayacak!"[120]

"*Ayrıca ben size orada tanıklık edeceğim. Allah'a ant içerek söylerim ki, şu anda oradaki havuzumu görüyorum.*"[121]

Buharî ve Müslim'in birlikte yer verdikleri "hadis":

"Peygamberler içinde benim durumum şudur: Adamın biri bina yapmıştır. Binayı yapıp bitirmiş, süslemiş, ama bu binada bir kerpiç yerini boş bırakmıştır. Halktan gelip görenler: 'Bu kerpiç yerinin boş bırakılması şaşılası bir şey' diyerek şaşkınlık belirtirler. İşte ben, yeri boş bırakılan kerpicim. Bina benimle tamamlanmıştır ve *ben peygamberlerin sonuncusuyum.*"[122]

Adamdaki "[...]"a bakın ki, kendisinden sonra kimseye "peygamber olma olanağı" da tanımamış!!! "Sonuncusu benim!" deyip çıkmış!

"Ben şuyum!", "ben buyum!", "ben şöyleyim!", "ben böyleyim!" diyerek övünmeleri bu kadar değil. Bunları "örnek" olarak sundum. Üzerlerinde düşünüp Muhammed'in "kişiliği" ve neye yöneldiği konusunda değerlendirme yapılırken bunlar aydınlatıcı olur diye düşündüğüm için.

Muhammed'in bu övünmeleri çok "ipucu" vermekte:

Başından beri ulaşmak istediği yer vardı. Önce ailesi içinde bir yere ulaşmak istiyordu o. Başlangıçta "aile Peygamberi" olarak ortaya atılmıştı. Aile içinde etkinliğini ancak böyle gösterebilirdi. Kendi yeteneklerini "sivrilmek" için yeterli görmeyince "üstün" ve "doğaüstü" bir güce dayanma gereği duymuştu. İlk karısı olan "Hatice"yi yanına çekmekle başlamıştı işe. Avladığı zaman kendisi yirmi beş, Hatice'yse kırk yaşındaydı, üstelik "dul"du. Ama kadın "*zengin*" bir duldu. O da Kureyş kabilesindendi. Zenginliği ve kişiliği nedeniyle etkinliği vardı Hatice'nin. Bu özelliği Muhammed'in gözünden kaçmamıştı. Bu, Muhammed'in çok işine yaradı ve bunu kullanmayı bildiği açık. Peygamber adayı, Peygamberliğini ortaya atınca Hatice destekledi ve desteklettirdi.[123] Aile içinde "maya"nın "tutabileceği"ne belirtiler belirdi.

KABİLE PEYGAMBERİ MUHAMMED

Muhammed, Peygamberlik savının aile içinde şöyle ya da böyle ilgi görmeye başladığını görünce, aile ve kabile içinde işi biraz daha genişletmeye yöneldi. "Kabile"deki "en yakınlarının Peygamberi" olarak kendini ortaya koydu. Şuarâ Suresi'nin, "*Aşiretinde en yakınlarını uyar!*" diyen 214. ayetinin anlamı budur.

Bu aşamada Muhammed yalnızca "kabile Peygamberi"dir. Kabilenin de yalnızca bir kesiminin, kendi aile ve yakın çevresinin "Peygamber"i... Kendinden önce böyle meslektaşları vardı. *Tevrat* ve *İncil* "peygamberleri" arasında da, başka kesimlerin din aracıları arasında da böyle "yakın çevre"de "Tanrısal görev" yapanlar bulunmaktaydı.[124] Muhammed duyup öğrenmiştir. Kendi yaşadığı yörelere pek uzak olmayan, Mekke'nin konumu nedeniyle iletişimler olabilecek kesimlerde de öyle "kabile" ya da aile "peygamber"leri eksik değildi. Muhammed'den sonra Peygamberlik savında bulunmuş göstermek için çok çaba harcanan ve "küçültmek" amacıyla adı bile değiştirilerek "küçük Müslim" anlamında "Müseylime" diye ad verilen "Mesleme" (Ebu Sümâme), bunun bir örneği. Bu adam da "Hanife kabilesi"nin "Peygamber"iydi! "Yalancı Peygamber" denir. [...] olmayanı varmış gibi. Değerli bir dostum olan Bahriye Üçok da, *İslam Tarihinde Ilk Sahte Peygamberler* adıyla yayımlanan bir kitabında bu "sahte Peygamber"e de yer verirken, Muhammed'den sonra ortaya atıldığını gösterme çabalarına katılır ve kendini epeyce yorar.[125] Bu konuyu geçeceğim, çünkü ileride "Müseylime" ve benzerleri üzerinde duracağım.

Muhammed'in benzeri "kâhin"ler ve "şair"ler de vardı yaşadığı çevrelerde. Onlar da genellikle aile ve kabilelerince desteklenmekteydiler. İleride bunlar üzerinde de durulacak.

Muhammed'in 'kabileciliği", hemen hemen yaşamı boyunca sürmüştür. Hadis kitaplarında, bu arada Buharî ve Müslim'de "Kureyş"in ve bu kabileden olanların "üstünlük"lerine ilişkin "hadisler"in toplandığı görülür.[126]

"Peygamber", hemen her "fırsat"ta "Kureyş" kabilesini övmüştür, bu kabileden olanları kayırmıştır. Kureyş'ten olanların, "Huneyn günü"nde, "ganimet"lerde nasıl kayırıldıklarını daha önce görmüştük. Başka hadislerden birkaç örnek sunayım:

> "(İslam öncesi dönemde) halk, yönetimde *Kureyş*'e bağlılık gösterirdi. ***Müslimleri***, *Kureyş*'in Müslimlerine, ***kâfirleri*** de *Kureyş*'in kâfirlerine uyarlardı, insanlar birer maden gibidir. İslam öncesi 'en iyi' olanları, İslam'da da 'en iyi'leridir..."[127]

"İslam öncesinde", insanların "en iyileri" (en hayırlısı) olanlar sözüyle anlatılmak istenenler, Mekke'deki Kureyşlilerdir. İşte Muhammed, açık bir "[...]"le bunları "İslam"da da "en iyiler" (en hayırlılar) olarak "ilan" ediyor. "[...]" diyorum, çünkü: Kendisinin de birçok kez "itiraf" ettiği gibi, övgüsünü yaptığı "Kureyş"liler Mekke'den kovmuşlardı kendisini. Büyük çoğunlukla. Buna karşılık, Medineli Müslümanlar tutup desteklemişlerdi. Şimdi kalkıyor; "ganimet"lerde kayırması yetmiyormuş gibi, bir de o "kabile"den olanların "en iyi", en üstün olduklarını duyuruyor. Medineliler destekledikleri için belki de "bin pişman" olmuşlardı. Ne var ki, kendilerinin desteğiyle yaratılan gücün karşısında ses çıkaramıyorlardı artık. İş işten geçmişti. Arada bir, "Muhammed'in Kureyş'ten olanları kayırdığını" söyleyerek homurdanıyorlardı[128] o kadar!

Yukarıdaki "hadis"te Muhammed, halka önder (lider) olacak kimselerin, ancak Kureyş Kabilesi içinden seçilmesi gerektiğini de duyuruyor. İslam öncesi dönemde de halkın "Müslim"lerinin Kureyş'in Müslimlerine, "kâfir"lerininse yine Kureyş'in kâfirlerine boyun eğip bağlandıklarını anlatıyor. Burada sözü edilen "Müslim", İslam öncesinde olduğuna göre, Muhammed'in "Müslim"i (Müslüman) değildir. Sabiîlerin bir dalı olduğuna kuşku duymadığım "Hanifilik" inanırıdır. "Kâfir"se onun karşısında olan. Muhammed'in, "Haniflik'ten de, Sabiîliğin öteki kolundan olduğu gibi çok şey alıp kopya ettiğine hiç kuşku yok. Daha önceki bölümlerde belirtmeye çalıştım. Muhammed; "İslam", "Müslim", sözcüklerini de aynı inanırlar çevresinden almıştır.

Muhammed bu "hadis"iyle, Kureyş'in övgüsünü yaparken, İslam öncesinin Kureyşlilerinde de "Müslim" diye anılanların bulunduğunu açıkça yansıtıyor.

Demek ki, Muhammed, Kureyş kabilesi içinde de var olan "Müslim"ler arasında bir "yarışma" içindeydi. İleride buna yeniden döneceğim.

Buharî'nin de yer verdiği bir hadiste, Muaviye'nin, ateşli bir söylevinde; Muhammed'in şöyle dediğini anlattığı görülür:

> "Bu iş (Halifelik); yalnızca Kureyş'te olacaktır. Kim onlara (Kureyş'ten olanlara) düşmanlık ederse, Allah onu yüzünün üstüne düşürür (burnu sürtülür)."[129]

Abdullah İbn Ömer de, Muhammed'in şöyle dediğini anlatır:

> "*Kureyş içinde iki kişi bile kalsa, Halifelik, Kureyş'te bulunacaktır.*"

Bu hadisi de başta *Sahihu'l-Buharî* olmak üzere sağlam sayılan hadis kitapları yazmakta.[130]

Muhammed bu sözleri, Kureyş'in ileri gelenleri "saflarına" katıldıktan sonra söylemiştir. Daha önceleriyse, aynı Kureyş ileri gelenlerinin de içinde bulunduğu aynı kabilelileri kötülemiş ve kötülettirmiştir. Şu "hadis" bakın ne denli ilginç:

Aişe anlatmakta:

> "Peygamber'in özel şairi Hassan, Kureyş putataparlarını şiirlerinde kötülemek için ondan izin isteyince, o şöyle demişti:
>
> "*İyi ama benim soyum ne olacak?!*"

Bunun üzerine Hassan, şu karşılığı vermişti:

> "*Ben; seni, seninkini (Haşimoğullarını) onların içinden çeker ayırırım.* Tıpkı hamurun içinden kıl çeker gibi!.."[131]

"Kabileci" Muhammed'in, herkese, "soyunu sopunu öğrenmesi, öğretmesi gerektiği"ni öğütlediği de yer alır hadis kitaplarında.[132]

Muhammed; olmak istediği gibi gerçekten "soylu" muydu?

Zuhruf Suresi'nin 31. ayetinde şöyle dendiği görülmekte:

"(Mekke'deki inanmayanlar) 'bu *Kur'an* şu iki kentin birinden bir *büyük* adama inmeli değil miydi?' dediler."

32. ayette de, "Senin Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyor?" denerek "inanmayanlar"a karşılık verilmekte.

Ayette geçen "iki kent"in hangi kentler olduğu belli: Mekke ve Tâif.

Bu ayetin açıklamasına göre, Muhammed'e inanmayanlar, inanmayışlarına gerekçe göstermişler: *Kur'an*'ın Mekke ve Tâif'ten birinden "büyük" bir adama inmemiş olmasından dolayı "ciddiye" alınamayacağını belirtmişler.

Demek oluyor ki, Mekkeli inanmazlar, Muhammed'i, Mekkeli "büyük bir kişi" görmemekteler.

"Büyük" sözcüğü bu Arapların dilinde "zengin" ve "soylu" olanı anlatır.[133]

Muhammed, Hatice'yle evlendikten sonra, "zenginlik" yönünden, Arapların dilindeki "büyük" olmaya yetecek ölçüde "mal mülk" edinmişti. Öyleyse "büyük" olmak için eksik bulunan, "soyluluk"tu. Muhammed'in "kabilem" deyip sahip çıktığı "Kureyşliler", bunu eksik bulmuşlardı kendisinde.

Caetani, büyük bir emek ürünü olan kitabında, Muhammed'in "soykütüğü"nü ('şecere'sini) incelerken şöyle düşünür:

> *"Yabancı bir aileden doğmuş ve büyümüş bir genç, gelip Mekkelilere karışıyor. Araplarda çok eski bir gelenek olan 'aman' ('civar') ya da 'koruma' ('himaye') geleneği sayesinde Mekkelilerle aynı duruma ulaşıyor. Ve (giderek) Kureyş'ten sayılıyor..."*[134]

Bununla birlikte Caetani, "Muhammed'in hiçbir zaman kendisinin soylu olduğunu ileri sürmediği" görüşünde.[135] Ünlü doğubilimci yazara göre, soykütüğünde ona "soyluluk kazandıran adlar", sonradan uydurulmuştur. O, "Abdulmuttalib ailesi"ne de sonradan sokulmuştur.[136] Bu aileden kendisine bir "baba", babasına "Abdullah" diye bir ad uydurularak. "Abdulmuttalib"in öyle bir oğlu olmadığı halde oğul uydurdular, ya da bu büyükbabanın oğullarından birini aldılar, adını değiştirerek Muhammed'e baba yaptılar."[137] "Muhammed, söz konusu aileye kan bağıyla bağlı değildir, evlatlık olarak alınmıştır."[138] Yazar, araştırma ve incelemelerin bunu gösterdiğini, kaynaklardaki ciddi belgelerin bunu ortaya koyduğunu,

onun için bunu ileri süren kimi doğubilimcilerin görüşlerinin haklı olduğunu, aynı görüşe kendisinin de katıldığını uzun uzun yazdıktan sonra, "Muhammed"i "masum" göstermeyi de hiç "ihmal" etmiyor. "Tüm uydurmaları, Muhammed'in kendisi değil; kendisinden sonra gelenler yaratmışlardır. Muhammed'e soyluluk kazandırmak, dolayısıyla kendilerine de soyluluk sağlamak amacıyla uydurmuşlardır her şeyi" diyor. Bu savını yineleyerek belirtiyor.[139]

Soykütüğünde "soyluluk" kazandırıcı adların uydurma olabileceğini ben de düşünürüm. Ama bunların uydurulmasında Muhammed'in "hiç payı olmadığı" yolundaki görüşe katılmam. Onun "hiçbir zaman, soyluluk savında bulunmadığı" yolundaki, son derece yadırgadığım görüşe de.

Muhammed'den sonrakilerin çok şey "uydurdukları", tümüyle bir gerçek. Dahası, kendi döneminde de, kendi dışında uydurmalar olmuştur. Ancak, Muhammed'i tüm uydurmaların dışında tutmak, kimi doğubilimcilere özgü bir tutumdur ve doğru değildir. Gerçek değildir çünkü. Olamaz da:

Muhammed, "peygamberlik numaraları"yla sahneye çıkmıştır. İleride genişçe üzerinde durulacak olan "mucize"lerini bir "numara ustası" olarak herkesin önünde sergilemiştir. Bu, belli ve kolayca yadsınamaz. "Numaracı" diye, bilindiği gibi dilimizde "[...]"ya, "uydurmacı"ya derler. "Argo"dadır, ama yaygındır. Burada da, tam yeridir diye kullanıyorum. Ama bir "küfür" anlamında değil. Muhammed'in "[...]"ı, "[...]"ı gerçek diye gösterdiği ortada. O, birtakım "özel olaylar"ı, ayrıca "eskilerin kıssaları" masallar için "Tanrı'dan bildiriliyor!" derken gerçeği söylemiyordu, "*uyduruyordu*". Tüm "peygamberliği", uydurmalarına, uydurmacılığına bağlıydı. Milyonlarca (sonradan) inanırı olmuştur, yüzyıllar boyu "inanır yığınları" olagelmiştir, ama bu bir gerçek olduğu için söylüyorum. Hiç gevelemeden.

Onca "numarası", onca uydurmaları ortada olan bir insan, soykütüğündeki "uydurma"ların dışında tutulamaz. Tutulursa ciddiye alınamaz. Kimi hadislerden ve hadisçilerin açıklamalarından anlaşılan odur ki, kimi "ashâb" (Peygamber'in arkadaşları), en başta da Ebubekir, soykütüğünde düşünülebilen uydurmalarda Muhammed'e "yardımcı" olmuştur. Örneğin, Kureyş kabilesinin "Putataparları"nı "hicvetmek" için Peygamber'e baş-

vurduğu ileri sürülen Hassan'ı, soykütüğünde yeterli bilgi alması için onun Ebubekir'e gönderdiği anlatılır.[140] Yani Hassan'ın, "Ben, senin soyunu, onların içinden çeker sıyırırım. Hem de hamurdan kıl çeker gibi çekerim" dediği zaman, bunu başarabileceğine, o güvenmemekte. İşi, tümüyle ona bırakmamakta, Ebubekir'le çözümleme yolunu seçmekte.

Muhammed'in "hiçbir zaman soyluluğunu ileri sürmediği" yolundaki sav da ciddiye alınamaz. Çünkü kendisinin "Kureyş'ten olduğu"na, Kureyş'i övüp göklere çıkardığına ve Kureyşlileri "kayırdığı"na ilişkin hadisler pek çoktur. Bunlar, ciddiliğiyle tanınan kaynaklarda da çok sayıda bulunmakta. Tümünün uydurma olduğunu düşünebilsek bile, bu yoldaki uydurmalara, Muhammed inanırlarının ya da öyle görünenlerin tümünün çıkarına uygun düşmeyeceği için karşı çıkanlar olurdu. Çünkü inanırların, ya da inanır görünenlerin hepsi, aynı soykütüğünde bulunmamaktaydı. Ortada Halifelik gibi de çok önemli bir sorun vardı. Halifeliğin "Kureyş"ten olan kişilerin hakkı olduğunu açıklayan "hadis"ler, çok ciddi karşı çıkmalara uğramamıştır. "Muhammed'in söylediği kesinlik kazanıyor" diye. Muhammed'in söylediğine "kesin gözü"yle bakılmış, "İslam hukuku"na da öyle geçirilmiştir.[141] Oysa nice gürültü koparabilecek güçte olanlar vardı. "Kureyş'ten olduğunu", Halifeliğin de bu kabileden olan kişilerde kalacağını Muhammed gerçekten söylememiş olsaydı, bu soydan olmayan kurtlar, işin peşini bırakmazlardı. Ne yapıp ederek "uydurma"yı ortaya çıkarırlardı.

Kaldı ki, Zuhruf Suresi'nin 214. ayetinde "Aşiretinden en yakınlarını uyar!" denirken; Muhammed'in "aşiret"ine bir özellik, bir ayrıcalık veriliyor. Onun, bu "aşiretin peygamberi" olduğu yansıtılıyor.

"Ayet" de uydurma olabilir elbette.

Ama bence bu "ayet", Muhammed'in dışındakiler tarafından uydurulmamıştır. Onun bıraktığı gibi kalmıştır. Asıl "ayet" diye uydurulanlar; bu "ayet"le çelişen ve onun "tüm insanlara peygamber gönderildiğini" anlatan "ayet"lerdir. Çeşitli ırklardan inanırları toplamak için uydurulmuştur bunlar. Bir çatı altında toplayarak çeşitli toplumlara egemen olma çabasında olanlar eliyle... Muhammed'in "aşiretine", peygamberliği özgü kılacak kadar özellik veren "ayet", bu çabada olanların işine gelmez. Yani peygamberliğin bir "aşiret" çerçevesinde bırakılması; her kabileden, her ırktan "inanır" toplamak isteyenlerin benimseyecekleri şey değildir.

Ve kaldı ki, "soylular"ın soykütüklerine katılmak, "Kureyş"e, Kureyş soylularına yanaşmak, Muhammed'in politikasına uygundu. Mekke döneminde onları elde etme çabası içindeydi. Onlar olursa güç kazanacak ve "maya"nın "tuttuğu"na güvenecekti. İşe koyulduğunda dar bir ailenin kimi üyelerince desteklenmişti. Ama bu yetmiyordu. "Soylu"lar da katılmalıydı. Soylu olmayanlardan İslam'a katılanlara umut bağlamıyordu. Çünkü bunların tümünü, ya da bunlardan çok büyük kalabalıkları toplamak kolay değildi. Mümkün bile görülmüyordu. Soylular, güçlüler buna izin vermezdi. Ufak tefek katılanlarsa önemli bir güç oluşturmuyordu. Bundan daha çoğunu elde edebileceğine ne Muhammed'in kendisi inanabiliyordu, ne de Mekkelilerin bu yönde bir kaygıları vardı. Mekkeliler "ciddiye" bile almıyorlardı onu. Putataparların "büyük telaşa kapıldıkları" ve "Müslümanlara olmadık baskı uyguladıkları, türlü kötülük ettikleri" yolundaki "hadis"ler için, Caetani: "Bunlar, sonradan hadisçiler tarafından uydurulmuştur!" der ki,[142] bence de öyledir. Şunu da belirtir yazar:

> *"Mekkelilerin ilgisizlikleri ve dinsel umursamazlıkları gerçekten o ölçüde büyüktü ki, on yıldan çok uzun bir süre içinde, gerçekten İslam'a katılmışların sayısını '**yetmiş**'ten çok tahmin edemeyiz."*[143]

Caetani, sonra şunları yazmakta:

> *"Muhammed'in Mekke'deki son yılları, İslamiyetin düştüğü en aşağı durumu sergiliyor. Kureyşlilerin o zaman Muhammed'den korkacak hiçbir şeyleri yoktu. Çünkü Muhammed'in yandaşlarının sayısı, gittikçe azalıp eksilme eğilimindeydi. Muhammed, küçültülmüştü, bir şey yapamayacak duruma getirilmişti. Medine hacılarının İslam'ı kabul etmeleri gibi mutlu bir rastlantı meydana gelmeseydi; İslam'ın yavaş yavaş söneceği, zengin sınıfın dinsel umursamazlığı, aşağı sınıfların da yüce gönüllü bir eğilimi yeterli ölçüde göstermeyişleri yüzünden boğulup gideceği kuşkusuzdu."*[144] (Kimi sözcükler Türkçeleştirilmiştir-T.D.)

Doğaldır ki, "ah soylular da bir katılsalar, ah şu güçlüler de İslam'ı kabul etseler!.." diyerek yanıp tutuşuyordu Muhammed. Ama Mekke döneminde bir türlü bunu sağlayamıyordu.

İşte bu sıralarda onun soylu görünmeye, kendini "Kureyşli soylu"lardan biri olarak tanıtmaya çabalar olduğu, düşünülemeyecek şey değil.

Ayrıca, onun bir aşağılık duygusu içinde bulunduğu da rahatça düşünülebilir. Bir öksüzdü. Sığındığı aile ya da aileler, ne denli "iyilikçi" olurlarsa olsunlar; horlandığı olmuştur, itilip kakıldığı olmuştur. Bundan da, içinde birtakım birikimler oluşmuştur. Nice neler, "bilinçaltı"na itilmiştir. Tutkular belirmiştir. "Ben de analı babalı olsaydım, ben de soylu olsaydım, ben de öyle olsaydım, ben de böyle böyle olsaydım" türünden düşünceler kabarmıştır. Bütün bunlar olabilir. O da bunların baskısı altında bocalarken, kendini o zamanki "dinci"lerin (Sabiîlerdeki "Müslim"lerin) kucağında bulabilir. Bakmıştır ki, "yükselmek" için geçerli bir yol. "Dincilik", "din-gizem aracılığı" ilerletilirse, "itibarlı" bir duruma ulaşılabilir. "Soylular" arasına katılmak bile mümkün. O zaman, daha önce "hor görmüş" olanlara karşı; "Bakın işte ben buyum! Oysa siz beni küçük görüyordunuz!" deme fırsatı da elde edilmiş olur. Bu, önlenemez bir "tutku" durumuna gelebilir. Ve denebilir ki, işte Muhammed, böyle bir tutkunun itmesiyle "Peygamberliğe" atılmıştır, yine böyle bir itilmeyle "soyluluk gösterileri"ne heveslenmiştir.

Bu düşünceyi destekler nitelikte çok şey, çok kanıt var. Bunlar arasında bir "hadis"e dikkatinizi çekmek istiyorum. Sunacağım hadise, Buharî'nin de içinde bulunduğu, sağlam kabul edilen hadisçiler kitaplarında yer verirler. Hadis şöyle:

> *"Kureyş bir zamanlar beni horlar ve yanlarından uzaklaştırırlarken (ya da benimle alay ederlerken); Allah'ın şimdi bunu benden nasıl uzak kıldığına şaşmaz mısınız? Kureyş kınayıp horlayarak bana 'müzemmem' (kınanmış) dendi. Oysa ben, 'Muhammed'im!'"*[145]

Bilindiği gibi, "Muhammed", "övülmüş" anlamındadır.

Bu hadis de, birçoğu gibi son derece önemlidir. Özellikle iki yönden:

Birincisi: Kureyş'in, Muhammed'i (belki de Peygamberlik öncesinde) "horladığı", onunla eğlendiği ortaya çıkıyor. Muhammed bunu anlatırken bir "övünç" içinde, bir kıvanç içinde. "Beni bir zamanlar küçük görüp

horlayanlar, şimdi gelip görsünler!", ya da "onlar görüp utanıyorlardır şimdi!" der gibi. Bir zamanlar kendisiyle eğlenenlere karşı şimdi "kendini göstermeyi başarmış" olmanın coşkusunu duyurur gibi.

Bu, Muhammed'in ne tür bir "psikoloji" içinde "Peygamberlik" yaptığını ve neden kendisinin de "Kureyşli" Putataparlar gibi "soylu" olduğunu yansıtma çabalarına giriştiğini gösterir nitelikte bir *belgedir.*

İkincisi: Muhammed, burada adını, özel ad değil de; bir "nitelik" (sıfat) olarak kullanıyor. "Ben, 'müzemmem' değilim. Böyle nitelenmem doğru değil. Kınanılası biri olmadığım için bana böyle denmemeli. Ben 'Muhammed' (övülmüş, övülesi) biriyim!" demek istiyor.

Muhammed'in adı, başka yerlerde de kendisi tarafından nitelik olarak kullanılır olmuştur.[146]

Demek ki, "Peygamber"in adının "Muhammed" olduğu da, "kuşkuludur!" denebilir. Üstelik böyle diyenler; adının "Muhammed" olduğuna kuşkuyla bakmak gerektiğini, dahası bu kuşkunun çok güçlü olduğunu söyleyenler vardır. Caetani de bunlar arasında.[147]

"Ahmed", "Muhammed" adlarının neden uydurulmuş olabileceği üzerinde ayrıca durulacak.

Muhammed Kureyşlilere çok içerlemişti. Kendisini "küçük" gördükleri ve kendilerinden saymadıkları için. Alaya aldıkları için.

Kendisini gösterecekti onlara. Kanıtlayacaktı. Horlanacak ve "ciddiye" alınmayacak biri olmadığını "kanıtlayacak"tı.

Kureyşliler neden onu ve "peygamberliği"ni ciddiye almıyorlardı? Çünkü "tanıyorlardı" onu.

Muhammed, on yıldan çok bir süre içinde Mekke'de çabaladı durdu. Kureyş soylularına yanaşmak için çok uğraştı. Ama önemli sayılabilecek bir sonuç elde edemedi. "Mucize" numaraları gösterme yoluna gitti. Kimseye yutturamadı. "Ticaret"le uğraşan ve çeşitli yerleri-yöreleri gezip görmüş bulunan "kurt" Kureyşliler "yutmuyordu" bir türlü.

Ama Muhammed, kendini göstermek için kararlıydı. Mekke çevresine yöneldi. Mekke'ye gelen "hacı"larla ilişkiler kurdu. Gerek bu "hacı"lar, gerek bunların kabilelerindeki insanların çoğu, inanmaya "hazır"dılar. Yahudilik, Hıristiyanlık ve daha önce de Sabîîlik; elverişli bir durum oluşturmuştu. Ayrıca "kabilelerarası çatışmalar", bitip tükenmeyen "savaş"lar, insanları bıktırmıştı. "Kurtarıcı" bekleyenler az değildi. Mu-

hammed bütün bu durumları biliyordu. Kimlere, hangi çevrelere nasıl yanaşılır, uzun uzun düşünüp hazırlamıştı kendisini. "Kutsal kitap"ları bilenlerden, özellikle de ileride kendilerinden söz edilecek olan "yabancı kökenli köleler"den çok şey öğrenmişti. Yahudiliğe ilişkin, Yahudi "peygamber"lerine, bunların "numara"larına ilişkin, Hıristiyanlığa ilişkin, "eski masal"lara ilişkin bilgi birikimi oluşmuştu. Neler, nerelere sergilenip satılabilir; öğrendikten sonra işe koyuldu. "Duygu"lara seslendi, "çıkar"lara seslendi. Yani küçümsenmeyecek bir "politikacı"ydı. Çok çok "va'ad"lerde bulundu. "Güçsüz"lerine bir türlü sözler verdi, "güçlü"lerine bir başka türlü sözler verdi. Kısacası, önüne çıkan "fırsat"ların ne kadarından bilemem, ama herhalde çoğundan ve tüm elverişli koşulların oluşturduğu "ortam"dan yararlanmayı bildi. Hiç "güçlük çekmedi" denemez elbette. Elverişsizlerin yanında elverişli olanlar az değildi. Kullanmayı bilince kendisine yetmişti bunlar. Tarihteki nice benzerleri gibi...

Ve özellikle "Medineliler"in desteğiyle "maya tuttu".

Bu başarıyı "Mekke"de sağlayabilseydi, "Kureyş"i elde edebilseydi, Muhammed bunu kendisi için yeterli sayabilecekti belki de. Yalnızca "Kureyş Kabilesi Peygamberi" olmakla yetinecekti.

Ama işler başka türlü gelişince sonuç başka türlü oldu: Şimdi "Mekke ve çevresinin Peygamberi" olmuştu! "Son Peygamberlik" niteliğiyle, ama buraya özgü...

'YALNIZCA MEKKE VE ÇEVRESİNİN PEYGAMBERİ"

İki surede ayrı ayrı yapılan bir "açıklama"ya göre; Muhammed, "Mekke ve çevresini uyarmakla görevli". Kur'an da bunun için indirilmiş gösterilmekte.

Söz konusu açıklama, En'âm Suresi'nin 92. ve Şûrâ Suresi'nin 7. ayetinde.

Bu ayetler, *Kur'an*'ın ve onu iletmekle görevli Muhammed'in "Ümmü'l-Kura" yani Mekke ve "çevresi"nin "uyarıcısı" olduğunu bildirir. Bir başka deyişle, bu ayetlere göre, Muhammed, yalnızca "Mekke ve çevresinin Peygamberi"dir.

Onun "tüm insanlara" Peygamber olduğunu anlatan ayetler de var *Kur'an*'da. Ama ortada bu iki ayetin de olduğunu göz önüne getirirsek şöyle diyebiliriz:

• Muhammed, maya tuttuğunu görünce, "Peygamberliğinin sınırını" genişletmeye başlamıştır. Yani Mekke ye çevresinin Peygamberi olmakla yetinmemiş; "tüm insanlığın Peygamberi" olarak sunmuştur kendini.

Ama şöyle demek gerçeğe daha uygun olur gibime geliyor:

• Muhammed'in kendisi böyle bir savda bulunmamıştır. Onu "tüm insanlığa Peygamber" gösteren, kendi dışındakiler olmuştur. "Ayet"leri de onlar uydurmuşlardır.

Böyle, ya da öbür türlü... Muhammed'in kendi anlatımıyla bir "bina" vardı ortada. Yapımını asıl oluşturan, ya da asıl planlayıp düzenleyen; çeşitli çağların egemenleriydi. "Efendiler"di. "Peygamber" diye ortaya atılanlar da kullanılmışlardı bu yapı için. Muhammed'se, yine kendi anlatımıyla, yalnızca bir "kerpiç"ti. Belki de o kadar bile değildi. Çünkü kendisine omuz verenleri de unutmamak gerekir. Muhammed, "binanın eksiğinin bu kerpiç olduğunu" söyleyerek övünür. Bu da gerçek değil. Çünkü kendi döneminde olduğu gibi, kendinden sonra da nice kişiler,

"ben de peygamberim!" diye ortaya atılmışlardır. Bunların içinde "Bâbîlik"te ve "Bahailik"te olduğu gibi. Muhammed'in *Kur'an*'ının "artık hükmünün ortadan kaldırıldığını" ileri sürerek kendi "kitap"larını ortaya koyanlar da var.[148] Bunlar da inanırlar toplulukları bulmuşlardır kendilerine. Bunlardan kimilerininki de dünyamızda bugün kalabalıklar oluşturmakta. Dünyamız böyle giderse, bugünkü kalabalıklarının yarın hangi aşamalara ulaşacağı belli değil.

"Peygamberler"in de kullanılmalarıyla oluşturulan "bina", tümüyle "ilkellik" binasıdır. Ve sürüler içindir. "Efendi"lerinin önünde hep "köleler"den oluşan "sürüler" olarak kalsınlar diye...

"Din"-"Giz" Aracılığında Akıma Sürüklenme

Maddi çıkar ve sivrilme tutkusu yanında "akıma sürüklenme" de önemli. Bilindiği gibi, insanlar, "ilgili" yaratıklardır. İlgileri de belirli yönlere yöneliktir. En çok da "giz"lere. "Din-giz akımları"na. İlgiler, düşünce yörüngeleri, "efendiler" nasıl olsun istiyorlarsa öyle çerçevelendirilmiştir. Öyle saptırılmış, öyle yozlaştırılmış. Yani arı-duru ve akıllı yaratıklara yaraşır eğilimlere olanak verilmemiş. Gerçek bu.

"Giz-din aracısı" olarak ortaya atılanlar da ilgi duydukları, geçerli gördükleri "akım"larda kendilerini bulmuşlardır. Sürüklenmişlerdir sürekli. İş ilerledikten sonra da kendilerini çekememişler, öyle yürüyüp gitmişlerdir. İsteyerek, ya da istemeyerek...

"Peygamberler" de öyle. Hepsi bir akıma kapılarak yol tutturmuş. Peygamberliği daha geçerli buldukları için ve daha yaygın, ya da kendilerine daha elverişli bir "moda" olduğu için seçmişlerdir. Büyücülerin büyücülüğü, falcıların falcılığı, şairlerin şairliği, filozofların filozofluğu... seçmelerinde de bu görülmez mi? "Peygamberli" toplumlarda "Peygamber"lerin, "filozoflu" Yunan'da ve izleyicisi kesimlerde "filozof"ların "mantar" gibi ortaya çıkmasında bunun da payı yok mu? Bakarsınız; bir yörede "tarikatçılık" mı geçerli bir moda? "Ben de olabilirim!" diyen; hemen ona yönelir. "Mürit" olur, "halife" olur, "şeyh" olur. Şiirler söyleyerek "hak âşığı olmak" mı seviliyor? "Olabilirim!" diyen ona yönelir. "Halk ozanı olmak" mı daha ilgi topluyor? "Olabilirim!" diyen ona

yönelir. Yeterli olsun olmasın. "Büyük edebiyatçı görünen"ler mi daha "havalı"? "Ben neden olamayayım!" diyen ona yönelir. "Şair" olur, "öykücü" olur, "romancı" olur... Olur da olur. Yeterli de olsa, yetersiz de olsa. "Politikacılık" mı daha sivriltici? "Bende de yetenek var!" diyen ona yönelir. "Sağcı"sından olur, "solcu"sundan olur. "Moda" neyi gerektiriyorsa o "hava"lara girer. "Giyim kuşam" yani kılık kıyafet, oturuş, kalkış, yürüyüş, ağız hareketi, göz hareketi ve öteki davranış biçimlerine varana dek, her biçim, her görüntü ona göre düzenlenir.

Tevrat ve *İncil* Peygamberlerini gören Muhammed de "Peygamberlik" mesleğini seçmiş. Bu "akım" ardından sürüklenmiş. Hem, "çıkar"ını bu akımda gördüğü için, hem de bu yolla sivrilip önem kazanacağını hesapladığı için. Yaşadığı yörelerde "filozofluk" geçerli bir moda olsaydı, belki de ona yönelirdi.

Araplarda "şairlik", "kâhinlik", her ikisini de içine alan "hatiplik" de geçerli bir modaydı. Muhammed bu yöne neden yönelmedi, denebilir.

Yanıtı güç değil:

Muhammed hatipliği de, şairliği de, kâhinliği de toplayıp içine alan bir mesleği seçmiştir. "Peygamberliği" de "fazladan"... "*Kur'an* mucizesi" yutturmacasının anlatıldığı bölümde, bu da anlatılacaktır.

"VAHİY" VE "PEYGAMBERLİK" TÜRLERİ

İslam Savunurlarına Göre "Vahiy"

İslam "kelam"cıları, "kimin Peygamber olduğunu" anlatırlarken şöyle derler:

> "Tanrı kime, 'seni (Peygamber olarak) gönderdim!' ya da 'sana bildirdiğimi ilet!' demişse ya da buna benzer bir sözlerle buyruk vermişse, Peygamber o kimsedir."[149]

> "Peygamber o insandır ki, Allah'ın kendisine *vahyettiği* (bildirdiği) şeyi (insanlara) iletir."[150]

Demek ki, "Tanrı", insanlara "iletilmek üzere", "Peygamber"e bir şey bildirir, bu "bildirme"sine de "vahiy" denir.

Yani bir asıl "bildiren" var: "*Tanrı.*" Ne bildiriyorsa onun "iletileceği insanlar" var: *Tanrı'nın kulları.* Bir de "ileten aracı" var: "*Peygamber.*" Ve "*iletilecek olan*" neyse bir de o. "Vahiy" söz konusu olduğu zaman bu öğeler söz konusu olur. Dört şey: Tanrı, insanlar, aracı ve "Tanrı'nın bildirdiği". Kimi zaman, buna bir de "melek" eklenir. "Aracı"yla yani "Peygamber"le "Tanrı" arasında bir başka "aracı" olarak. Melek, "Tanrı'nın bildirdiği"ni "Peygamber"e "iletir"; o da insanlara duyurur.

Belki "komik" bulacaksınız; ama, "milyar"lara sunulup inandırılagelen, bu.

"Komik" olmasına komik ama, kimi "din savunuru" doğubilimci bunu hiç de öyle göstermemekte. Bence "utanılası" bir tutum içinde olan bu bilimcilere göre: A ile (yani "Tanrı") ile B (yani Peygamber) arasında gerçekten bir "haberleşme" olabilir. B, A'dan bilgi (haber) alabilecek düzeye erişebilir. "Tanrı'dan bir parça olma" aşamasına yükselerek... Muhammed'le "Tanrı" arasında da böyle olmuştur. Bu-

nu böyle yorumlayan İslam "kelam"cıları, "gizemci"leri de haklıdırlar.[151] Din savunuru doğubilimciler, inanmadıkları "Peygamber"i böyle sunar ve savunurlar işte. İnsanlığı aldatmakta bir "hizmet"leri olsun diye!!!

"Muhammed'e vahiy, nasıl gelir"miş, bakın:

Aişe anlatmakta:

> "Hişam oğlu Hâris sordu:
> "–Ey Tanrı elçisi, vahiy sana nasıl geliyor?"

Peygamber karşılık verdi:

> "–*Kimi zaman 'çıngırak sesi' gibi ses çıkararak gelir.* Bana en ağır geleni budur. Bu durum benden geçerken, onun (meleğin) bana ilettiğini alıp algılamış olurum. *Kimi zaman da melek, bir adam (insan) biçimine girip önüme çıkar. Konuşur benimle.* Ve onun ne dediğini anlarım."[152]

Bu ilkel düşünüşe insanlığın inanması ve insanlığa bunun gerçek diye sunulup inandırılması, utanılacak bir şey değil midir?

İslam öncesi Araplarda da "şair"lerin, özellikle "kahin şair"lerin "cin"leri olurdu, onlar da "cin"lerinden "vahy" alırlardı.[153]

"Kâh nalına, kâh mıhına vuran" doğubilimcilerin yazdıkları arasında, yer yer "gerçek"leri de bulmak mümkün. Bu bilimcilerden birinin şu anlattıkları gibi:

> "Şair, 'şaara' ya da 'şaura' kökünden türemiş bir sözcüktür. Şaara, bir şeyin farkında olmak demektir. *Görünmeyen dünya hakkında ilk elden bilgi edinmiş kişi şairdi.* Bu bilgiyi, kendi kişisel görüşüyle değil; cin denen üstün varlıklarla içsel ilişkiler kurarak alırdı. (Öyle ileri sürülürdü.) Onun için bu çağda şiir, pek sanat değildi. (Sağlanan bilgi), çevredeki havada uçuştuklarına inanılan, görülmez *ruhlarla doğrudan ilişki kurmaktan gelen bir bilgiydi.*
>
> "Cin, herkesle konuşmaz. Her cin, kendine özgü bir adam seçer; onunla konuşur. Bir adamı sevgisine layık görürse, o erkek ya da dişi cin, o kimsenin üzerine atılır; göğsüne çıkar ve onu, bu dünyada kendisinin sözcüsü olmak zorunda bırakır. Bu; ...baş-

langıcıydı. O andan başlayarak, o adama, sözcüğün tam anlamıyla 'şair' denirdi. Şairle şiir arasında, çok içten bir kişisel ilişki kurulmuştu. Her şairin, zaman zaman gelip kendisine ilham veren özel bir cinni vardı. Şair, genellikle kendi cinnine 'halîl'='içten arkadaş' derdi. Bununla da kalmazdı, herhangi bir şairle böyle yakın ilişki kurmuş olan cin, Yahya ya da Meryem gibi ad bile alırdı. Örneğin, İslam öncesi dönemin en büyük şairlerinden olan El-A'şa'l-Ekber'in cinni, Mishal adını taşırdı. Bunun asıl anlamı da 'kesici bıçak' demekti. Bu ad; şairin, iyi konuşan, etkili dilini simgelerdi..."[154] (Çevirenin kimi sözcükleri Türkçeleştirilmiştir-T.D.)

Muhammed'in "cinn"i de bir "melek"ti: "Cebrail"!

Muhammed'in [...] "tanık"larından Aişe, ona "vahiy" geldiği zaman; sıkıntılı bir durum belirdiğini, "çok soğuk olduğu günde bile, vahyin ardından, onun şakaklarından terler aktığını" anlatır.[155]

Aişe, "ilk vahyin nasıl geldiği"ni de anlatır: Önce; "*sabah aydınlığı gibi" her şeyi açık açık "gördüğü rüya"lar biçiminde başlamış.* Sonra peygamberlik adayı Muhammed, Hira Dağındaki bir mağaraya çekilmiş. Daha sonra da Cebrail aracılığıyla "ilk vahiy" gelmiş. Alak Suresi'nin ilk "ayet"leri bildirilmiş kendisine. Bu ayetler geldiğinde, "Melek" kendisini çok "sıkmış". Sıkarken: "Oku!" demiş. Muhammed "Okuma bilmem!" dedikçe o sıkmış. Üç kez böyle yapmış. Sonra "Peygamber"in dili çözülmüş, başlamış okumaya. Zavallı bu arada "çok korkmuş". *O sırada "Hatice"yle evli olduğu için,* onun yanına varmış: "Örtün, örtün beni!" demiş. Korkusu, sıkıntısı geçince de, durumu anlatmış, "hayatından korktuğunu" söylemiş. Hatice, güzel sözler söyleyip yatıştırırken bir yandan da alıp "Hıristiyanlık" inanırlarından ve "*İncil* yazıcısı" bulunan bir yakınına, Nevfel Oğlu Varaka'ya götürmüş. Varaka o sırada, çok yaşlı bir kişiymiş. Gözleri de görmüyormuş. Muhammed'i dinlemiş ve şöyle konuşmuş: "Bu sana gelen, Musa'ya da gelmiş olan namus'un ta kendisidir. Seni toplumun buradan çıkarıp atarlarken, keşke yaşıyor olsaydım!" demiş. Muhammed, "Demek beni çıkaracaklar mı?" diye sormuş. O şu karşılığı vermiş: "Bu türden bir şey (namus) getiren her kişiye, düşman olunmuştur. Eğer senin çağrıda bulunacağın günlere erişirsem, sana adamakıllı yardım ederim!" Aradan çok geçmeden de ölmüş.[156]

Bu "hadis", en sağlam kaynaklarda da bulunmakta. Ancak; baştan sona dek [...] dolu.

"Olay"ı "görmüş" gibi anlatan Aişe, ya "anasının karnında" bile değildi; ya da yeni domuştu. Bu, bir.

"Peygamberlik"ten önce Muhammed'in hep doğru çıkan "rüya"lar gördüğünü, bir başka anlatımla "rüya"larının hep "doğru çıktığını", Aişe nasıl belirlemiş olabilir? O değilse, belirleyen, saptayan kim? Eğer, "Muhammed anlatmıştır, Aişe de işitmiştir!" denirse, bu, "şeyhin kerameti kendinden menkul" türünden bir şey olmaz mı? Yani Muhammed'in bu konuda anlattıkları, kendi ileri sürdükleri, "Peygamberliğin kanıtı" olarak nasıl alınabilir ve nasıl inandırıcı olabilir? Ayrıca, Aişe "aktarıyor" gibi değil; "görmüş gibi" anlatıyor. Bu iki.

"Maddi bir varlığı olmayan melek", Muhammed'i nasıl "sıkmış"? "Fiziksel" bir güç mü kullanmış? Ayrıca "üç kez sıkıp bırakmaya" neden gerek görmüş? Eğer "okuması olmayan" birine, "Tanrısal güç"le "okuma yeteneği" sağlanacaksa –ki, ileri sürülen de o– hiç "sıkmadan" da o iş başarılamaz mıydı? Bu üç. Ve daha bir sürü çarpık durumlar. Yani uydurulan ve zavallı inanırlar kitlelerine "hap" diye yutturulan "[...]", "hadis"in her kesiminden açık seçik belli oluyor.

Yalnız burada, Muhammed'in "melek" eliyle sıkılıp sıkılıp bırakıldığının anlatılması bir başka yönden ilginç: "Cin"lerinin kendilerini boğarcasına sıktığını anlatan "şair"leri, "kâhin"leri anımsatıyor. Belli ki, Muhammed, bu tür "numara"ları bu çevrelerden öğrenmiş!

Bu çevrelerse başka çevrelerden, örneğin; daha önce sözünü ettiğim Şamanist çevrelerden öğrenmişlerdir. Her birinin, kendisine baskı yapan bir "cin"i olan, yani böyle ileri sürülen "şair ve kâhin"lerden daha geniş söz edileceği yer gelecektir. Orada da, bu çevrelerin, "numara"larını hangi çevrelerden öğrenmiş olabilecekleri üzerinde durulacaktır.

Aişe'nin, "Peygamber'in algıladığı vahyi" anlatmasına bakarken oldukça ilginç bir şey daha anımsamaktayız: Muhammed'in bu sevgili karısının bir olayla ilgili tanıklığı ve tepkisi. "Vahy"in ne olduğunu ve ne olmadığını ortaya koyacak nitelikte bir durum sergilediği için sunuyorum:

Muhammed "kadın"lara [...]. Yaşı ilerlemiş olduğu halde, "güzelliği"nden söz edilen bir kadın duydu mu, ne yapıp ederek alıyordu onu "karı"ları arasına. Ve "karı"lar biriktikçe birikmişti.

Bunca "karı"nın, elbette ki, "sorun"ları da olur. "Karılar", Muhammed'den daha iyi bir yaşam istediler, giyim kuşam gerekierini istediler, "ziynet" istediler.

Bunca karının isteği nasıl karşılanır? "Karşılandı" diyelim, ya "süslenip püslenip ortaya çıktılarında" başka erkeklerin ilgilerini çekerlerse, ya "[...]" ederlerse?! Bütün bunlar düşündürüyordu Muhammed'i.

Ama o bir "Peygamber" olduğuna göre, niçin "ayet" (vahiy) gelmesin? Niçin vahiyle sorun çözümlenmesin? Muhammed'in [...] keyfinin gereği de olsa, "Tanrı"sı ilgilenmeliydi. Gelmeliydi vahiy. Ve geldi:

Ahzâb Suresi'nin 28. ayetinden 33. ayetine değin olan bölümde "Tanrı" şöyle seslenmekte:

> "Ey Peygamber! Karılarına şöyle söyle: 'Eğer dünya yaşamını ve süslerini istiyorsanız, haydi gelin, gereken karşılığı verip sizi güzellikle bırakıvereyim (boşayayım). *Ama eğer Tanrı'yı, O'nun Peygamberi'ni ve ahiret yurdunu istiyorsanız, bilin ki, sizlerden iyilikçi kadınlar için büyük ödül-karşılık hazırlamıştır!*"
>
> *"Ey Peygamber karıları! Sizden herhangi biriniz açık bir [...] (zina) ederse onun cezası iki kat olacaktır.* Böyle bir ceza vermek, Tanrı için kolaydır.
>
> "Sizden kim Tanrı'ya ve O'nun Peygamberi'ne boyun eğip güzel davranışta bulunursa, onun da ödülünü iki kat veririz. Ve ona temiz bir rızık hazırlarız.
>
> *"Ey Peygamber karıları! Siz, herhangi kadın gibi değilsiniz. Tanrı'dan korkuyorsanız, 'edalı-işveli' (kırıtarak) konuşmayın. Öyle konuşursanız kalplerinde bozukluk olanlar, (sizden) bir şey umabilirler.* Uygun biçimde konuşun.
>
> "Evlerinizde kalın. İslam öncesinin ilk dönemindekiler gibi açılıp saçılmayın. Namaz kılın, zekât verin, Tanrı'ya ve Peygamberi'ne boyun eğin. *Tanrı sizden kiri-kötülüğü gidermek ve sizi tertemiz kılmak istiyor ey Peygamber'in ev halkı!*"

Bu "vahiy"den sonra "Peygamber karıları"nın "ayaklarını denk aldıkları"nı tahmin etmek güç değil.

Ne var ki, bu da yeterli görülmez. Tanrı, "Peygamber"ini kadınlar konusunda başka yetkilerle de donatır. Aynı surenin 50. ayetinde, "yalnızca sana özgü bir yetki olmak üzere" denerek, "Peygamber"in "mihirsiz" de "karı" alabileceği bildirilir.

Bu bir anlamda; "Peygamber daha da karı toplayacak" demekti. Arkadaşlarının birbirleriyle yarışırcasına buldukları ya da "haber"ini getirdikleri ya da kendisinin bulup beğendiği güzel, "fettâne" kadınların sayısında daha da artış olacak demekti.

İşte bu durumun, Aişe'nin "sabr"ını taşırdığını görmekteyiz:

Peygamber'e "[...]" "tanıklık" etmekte elinden geleni geri bırakmayan Aişe, bu kez "kadınlık kıskançlığı"yla bir başka türlü atılmıştı ortaya. Peygamber'i açıktan kınayamayınca; "Peygambere kendisini mihirsiz teslim eden kadınlar"a saldırmıştı. Tutumlarını "kadınlık onuru"yla bağdaştırmayarak bunları kınamıştı.

Aişe'nin "susturulması" gerekiyordu. Ebubekir gibi güçlü birinin kızı olduğu için fazla baskı yapılamazdı. Ama bir şey yapılmalıydı.

Peygamber, onunla daha çok "cinsel birleşimde" bulunursa "sorun" çözümlenebilirdi.

Gelin görün ki, "nöbet" diye bir şey vardı. Bunu Peygamber'in kendisi koymuştu. Gerçi onun da yolu bulunmuş gibiydi. Çünkü Aişe, yaşlı bir kadın olan Sevde'nin nöbetini, onun hoşnutluğuyla almıştı.[157] Ne var ki, bu gerilerde kalmıştı. Daha çok [...]* durumda bulunan Aişe için başka "çözüm" bulunmalıydı. "Nöbet" yöntemi kaldırılmalıydı. Bu, "Peygamber" için de önemliydi. Artık "heves"inin geçtiği, biraz çirkinleşmiş bulduğu kadınlarla değil; "seçme kadın"larla yatmalıydı.

Kısacası, "çözüm" getirilmeliydi. Ve getirildi: *Kur'an* ayetleriyle.

Ahzâb Suresi'nin 51. ayeti olarak yer alan "vahiy"le "Ulu Tanrı" şöyle seslendi:

> "Ey Muhammed! Bunlardan (kadınlardan) istediğini bırakır; istediğini koynuna çekebilirsin. Uzaklaştığın kadınlardan da dilediğini kendine çekmekte senin için bir günah yoktur. *Bu (yöntem),* onların "*gözlerinin aydın olmasını*", üzülmemelerini ve her birine verdiğin şeylere razı olup kalmalarını *daha iyi sağlar.* Allah, kalplerinizde olanı bilir. Allah, bilgi ve 'hilim' (yerinde uysallık) sahibidir."

* Beş sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

Bu "vahiy" gelince Aişe ne diyor biliyor musunuz?

En sağlam hadis kitaplarının da yer verdiğine göre, Aişe'nin Muhammed'e dediği şu:

> *"Bakıyorum da **senin Rabb'in,** senin **keyfini** yerine getirmekte ("fi hevâke") çok hızlı. O'nu yalnızca bunda hızlı görüyorum."*[158]

İşte Aişe'nin sözünü etmek istediğim "tanıklığı" bu. "Vahy"in ne olduğunu ve ne olmadığını somut biçimde ortaya koymuyor mu?

Öykü aslında bununla bitmişe benzemez. Gerek Aişe'ye ve gerek öteki [...]* kadınlara çok daha önemli bir ödün verilmesi gerektiği için, aynı konuda başka bir "vahy"in daha eklendiğini görmekteyiz: Ahzâb Suresi'nin 52. ayeti. Bu ayetle Peygamber'in "artık karı biriktirmeyeceğine" ilişkin, söz konusu karılara güvence veriliyor. Peygamber bundan böyle, "cariye" alabilecek ama, yeni karı alamayacak. Şöyle "buyurulmakta":

> "Ey Muhammed! *Bundan sonra karı almak sana helal değildir. Karılarını başka karılarla değiştirmek de. Güzellikleri seni imrendirmiş olsa da bu böyle.* (Sınır bu kadar.) *Ancak; sağ elinin mülk edindiği (cariyeler) bunun dışında.* Allah, her şeyi gözetleyicidir."

İslam savunurlarının, "Muhammed şehvetinin ardından gitmiyordu. Şehvetle sevdikleri kadınları değil; güç durumda olan kadınları karılığa alıyordu!" dediklerini bilirsiniz. Şu son ayetteki "Güzellikleri seni imrendirmiş olsa da..." sözü, bu savı yalanlamakta.

Yine İslam savunurlarının "Muhammed'in cariyesi yoktu. O cariye edinmezdi. O, köleye, cariyeye karşıydı..." biçiminde de "Peygamber"i savunduklarına tanık olmuşsunuzdur. Ayetteki, "Sağ elinin mülk edindiği" gibi ilkel bir anlatımla ortaya konan, yani açığa vurulan "gerçek" de, bu savunmayı kökünden çürütmekte.

Evet, Muhammed "[...]"nin ardından da sürükleniyordu. Karı üstüne karı alıyordu. Çoğu kez, seçme güzelleri seçiyordu. Bu arada "güzel" bulduğu "cariye"leri de "sağ elimle satın alıp mülk edindim!" diyerek kaçırmıyordu. Kimini böyle, kimini de "armağan olarak" alıyordu.[159] "Soylu" karılar engel çıkarmasaydı, "cariye" sayısı çok

* İki sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

kabarık olacaktı.[160] Yine de hiç kaçırmak istemediklerini elde ediyordu. İsteği, karşılıksız kalmıyordu. *Ve "vahy"i de bunlara "araç" yapıyordu.* Bir kez, birkaç kez değil; birçok kez...

"Vahiy" demek, "Peygamber"in "arzuları-istekleri" demekti.

Bir olay mı var? Olayla ilgili "Tanrı"nın falanca türlü bir "açıklaması"nı mı istiyor? Hemen "vahiy" hazırdı.

Aişe'nin "kolye olayı"nda[161] "Safvan'la zina ettiğini" söyleyenlere karşı da "vahiy" gelmişti hemen. Hem de on ayet birden. Bu ayetler Nûr Suresi'nin 10. ayetinden sonra yer alırlar. Bu ayetlerden birine göre (13. ayet); "Aişe'nin zina ettiğini eğer *dört kişi görmemişse,* zina ettiğini söyleyenlerin tümü yalancıdır, iftiracıdır". Bundan daha önce de söz edilmişti.

Şu ya da bu konuda bir "hüküm" mü getirilmek isteniyor? Muhammed nasıl istiyorsa ona uygun "vahiy"le desteklerdi "Ulu Tanrı". Biraz "numara" tamam, "ayet-vahiy" gelirdi!

"Ulu Tanrı", sevgili "Peygamber"i için bunu bile yeterli görmedi. *Onun tüm sözlerini bile "vahiy" saydı ve bunu şöyle duyurdu:*

Necm Suresi, ayet 1-6:

> "Akıp giden yıldıza ant olsun ki; sahibiniz (Muhammed), ne sapmıştır, ne de azmıştır. O, kendiliğinden konuşmaz. *Ne söylerse vahidir,* kendisine öyle bildirilmiştir. Ona bildirip öğreten çok çetin, üstün güçleri olan biridir (Cebrail)."

İslamcılar, özellikle İslam "Usulu'l-fıkıh"çıları (İslam hukukçuları), "vahy"i ikiye ayırırlar: Açık vahiy ve kapalı vahiy.

Ünlü Buharalı Sadru'ş-Şarîa Ubeydullah İbn Mes'ud (ö. Hicri 747/ Miladi 1346), kendisi gibi ünlü olan kitabında, konuyu şöyle açıklar:

> "Vahiy, bir 'açık' olur, bir de 'kapalı' olur. 'Açık' olan da üç türlüdür:
>
> "Birincisi, meleğin diliyle olur. Meleğin ağzından çıkan, Peygamber'in kulağına girer. Peygamber de, bildirenin kim olduğuna ilişkin kesin bir belirtiyle durumu kavradıktan sonra bildirileni alır. *Kur'an,* bu türden bir vahiydir. Açık vahyin ikincisi, meleğin 'işaret'iyle olandır. Sözlü açıklama olmaksızın. Örneğin Peygamber: 'Ruhu'l-Kudüs (Cebrail), kalbime esinledi ki, hiçbir kimse,

yiyeceğini içeceğini tastamam almadan ölmez!' derken bu türden bir vahiy görülür. Bu türden vahye, 'meleğin anımsatması' ('hatıru'l-Melek') adı verilir. Açık vahyin üçüncüsü, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde Tanrı'nın esinlemesiyle (ilhamıyla) olandır. Tanrı, katından bir nur (ışık) yaratır ve o nurun aracılığıyla Peygamber, Tanrı'nın bildirdiği gerçeği görüp algılar. Tanrı *Kur'an*'da (4/105) 'Tanrı'nın sana gösterdiği gibi insanlar arasında hükmedesin diye. derken, bunu anlatmak ister. (...)

"Kapalı olan vahye gelince: Bu, Peygamber'in kendi görüşü ve 'içtihad'ıyla olan değerlendirmesidir, bu yolla varılan sonuçtur..."[162]

Ezher Üniversitesi Edebiyat ve İlahiyat Fakülteleri Dekanlıklarını birlikte yürüten bir İslam savunuru Prof. Dr. Abdulcelil İsâ, profesörlüğüne, dekanlığına yakışır (!) bir kitap yazmış. Adı *Ictihadü'r-Resûl* (Peygamber'in İçtihadı). "Peygamber'in içtihatları"na, bu kitapta örnekler verilir ve "Allah'ın elçisi" savunulur. Bu örneklerden ikisini ben de size sunayım. Sevgili "Peygamber'imiz" ne tür "içtihat"ta bulunurlardı, birlikte görelim:

Birinci örnek: "Peygamber"e göre, Tanrı, İsrailoğullarına çok kızmıştı. Bu nedenle onların kimilerini, sıçana çevirmişti. Kendi döneminde birtakım sıçanlarla karşılaşmıştı Muhammed. Ve bunların, "Yahudilerden dönüştürülmüş sıçanlar" olduklarını hemen anlamıştı! "*İçtihat*"la: Bir deneme yapmıştı; *sıçanların önüne "deve sütü" koymuştu içsinler diye. Ne var ki, sıçanlar sütü içmemişti. Bu kez "koyun sütü" koymuştu. O zaman görmüştü ki, sıçanlar sütü içiyor. "Bu ne demektir?" deyip düşünmüş, kafa yormuştu. Düşünmüştü ki, İsrailoğulları, yahi Yahudiler, "deve sütü içmezler", yalnızca "koyun sütü içerler."* Öyleyse? Evet, *"Öyleyse" deyip sonuca varmıştı: "Bu sıçanlar, Tanrı'nın bir zamanlar öfkelenip Yahudileri dönüştürdüğü sıçanlardır. O sıçanlardan üremedirler."*

Bunu yansıtan "hadis", Buharî ve Müslim'in de içinde bulundukları en sağlam hadisçilerin kitaplarında da yer almıştır.[163]

İkinci örnek: "Peygamber"e göre, Tanrı'nın kızıp hayvana çevirdiği Yahudilerden kimileri de, "kertenkele"ye çevrilmişlerdir. Onun için de yine düşünüp taşınarak, yani "içtihat"ta bulunarak, "kertenkele"nin, *bunun için* yenmemesi gerektiğini söylemiştir.

Bunu anlatan "hadis" de, "sağlam" kabul edilen (örneğin Müslim'in *E's-Sahih*'i gibi) hadis kitaplarında bulunmakta.[164]

Peygamber'in anlattığına göre, Yahudilerden kimileri de, "maymun"lara, "domuz"lara çevrilmiş. Ama nedense bunların "nesilleri tükenmiş"miş.[165] Çünkü Muhammed, arkadaşlarına, bu hayvanlara dönüştürülen Yahudilerin yalnızca "üç gün" yaşadıklarını anlatmış![166]

Bir insan düşünün ki, *ne söylese vahiy* sayılıyor, *ne düşünse vahiy* sayılıyor. Ve bir din, bir "hukuk", bir "ahlak" düzeni düşünün ki; bu insanın yaşamında, hem de ilkel denebilecek türden yaşamında yer alan söz konusu "vahiy"leri, yargılarına "dayanak" kabul ediyor, ona göre sonuçlar çıkarıyor ortaya. Acı acı düşünmez misiniz?

Muhammed'in söyledikleri, düşündükleri arasında hiç "yanlış" yok muydu, hiç "saçma" yok muydu?

"[...]" bile vardı. *Kur'an* da bile açığa vurulur bu. Örneğin Ahzâb Suresi'nin 37. ayetine göre, Muhammed, oğulluğu Zeyd'in karısını sevmişti. Ama Zeyd'e bunun tersini açıklamıştı. "Karını tut, bırakma!.." demişti. "Yalnızca Tanrı'dan korkacağı" yerde, "insanlardan çekinmiş"ti. O nedenle, Zeyd'in karısında gözü olmadığını belirtmişti. Oysa gözü vardı. Yani Muhammed, "[...]" söylemişti o adama. "Tanrı" bunu açığa vurur görünmekte. "Muhammed, gerçekten biraz saparsa işte böyle açığa vururuz!" demek istenmekte. Tanrı'ya bunu söyletir görünmesi, Muhammed'in bir başka tür "numara"sı.

Bu ayetle ne amaç güdülürse güdülsün, "Peygamber"ın "[...]" da söyler olduğunu belirtmiyor mu anlatılanlar?

Onun "her söylediği vahiy" olunca, "[...]"ları da "vahiy" sayılıyor demektir.

Onun düşündükleri, ileri sürdüğü görüşleri içinde nice saçmalar bulunduğunu da "hadis"lerinde bol bol görmekteyiz:

Buhârî'nin de yer verdiği bir hadise göre, "Hayber'in ele geçirildiği gün", Muhammed, "eşek eti"nin pişirildiği kazanlara yaklaşır, "eşek eti" olduğunu öğrenince; "Etleri hemen dökün ve kazanları da kırın!" buyruğunu verir. "Etler dökülsün", neyse de; "kazanlar neden kırılsın"? Saçma değil mi bu? "Kazanlar", yıkanıp temizlenebilir. "Peygamber"e anlatılır. O da, "kazanların kırılması"na ilişkin buyruğunun saçmalığını anlar ve buyruğu geri alır.[167]

"İyi ki, adam sözünden dönmüş!" diye düşünülebilir.

Bence "dönmek zorunda kaldığını" düşünmek daha doğru. Gösterilen tepkilerden ötürü.

Bir başka örnek: Bir topluluk, hurmalarına "aşı" yapıyordu. Muhammed, yanında Aişe'yle birlikte yanlarına uğrayıp durumu gördü. Ne yaptıklarını Aişe'ye sordu. Aişe, "aşı" yaptıklarını ve "aşının ne olduğunu" anlattı kendisine. Aişe'yi dinleyen "Peygamber", görüşünü şöyle belirtti: "Bu yöntemin bir yarar sağlayacağını hiç sanmam!" "Peygamber'in görüşü, vahiy" değil miydi? Ne denli saçma da olsa; hurma sahipleri, "hurmalarını aşılama" yöntemini bıraktılar. Ama ne oldu, nasıl olduysa, "Peygamber", önemli bir zarara yol açtığını anladı. Belki de kendisine bu anlatıldı. Ve bunun üzerine, adamlara haber gönderdi; aynı yöntemi sürdürebileceklerini bildirdi.[168] Bu olay üzerine, onun "Siz dünya işlerinizi benden daha iyi bilirsiniz!" dediği de yer alır hadiste.[169]

Peki, "dünya"da yaşamıyor muydu bu adam? İçinde yaşadığı "dünya"ya, "dünya yaşamı"na ilişkin hiçbir şey söylemeyecek miydi ve söylemiyor muydu? Bu sözler "vahiy" sayılmalı mı, sayılmamalı mı?

"Sayılmamalı!" denemez. Çünkü Necm Suresi'nin, yukarıda anlamını sunduğum 3. ayeti oldukça açık: "O (Muhammed), kendiliğinden söylemez!" deniyor. 4. ayet daha da açık: "Ne söylerse vahiydir..." diye "buyurulmakta".

Muhammed'in saçma sözleri, saçma görüşleri ne olacak? "Tanrı"sı bulunmalı da ona sorulmalı!

Muhammed'in "dünya yaşamı"na ilişkin sözleri, öğütleri, önemli bir yer tutar:

O, bir "öğretmen"di aynı zamanda.

Örneğin: "Yalan söyleme" gereği mi duyuluyor? O öğretirdi bunun alanını, yolunu yöntemini. Buna göre, "Ara düzeltmek için" yalan söylenebilir, "savaşta hile yapmak için" yalan söylenebilir, "karıkoca" arasında yalan söylenebilir. En sağlam sayılan hadis kitaplarında bile bunu anlatan hadisi görüp okumaktayız.[170]

Nasıl "yeneceğini", nasıl "içileceğini" de öğretirdi o. Örneğin, "Hep bir arada (aynı kaptan) yiyin! Ayrı ayrı (kaplardan) yemeyin! Çünkü, 'bereket', bir arada yemek yemededir" derdi.[171] Nasıl yeneceğini "parmaklarını yemeğe batırarak" gösterirdi. "Parmaklarını ya-

lar"dı. Ve öyle yapılmasını söylerdi. Bu "yalama"da "bereket" olduğunu bildirirdi. "*Parmaklarınızı ya kendiniz yalayın, ya da başkasına yalatın!*" derdi, "*parmaklarını yalamadan, ya da başkasına yalatmadan, kimse ellerini mendile silmesin!*" derdi.[172] Yalnızca "parmaklar"ın değil; "yemek tabağı"nın da "yalanmasını" buyururdu. Bunun gerekçesini de şöyle açıklardı: "Çünkü siz, 'bereket'in nerede olduğunu bilemezsiniz!"[173] Sonra "ağızdan yere düşen bir lokma"nın da alınıp yenmesi gerektiğini anlatırdı. "*O lokmayı alın, yiyin ki, şeytana kalmasın!*" diye açıklardı nedenini.[174] "Artık"ların yenmesini, içilmesini öğütlerdi. Herhangi bir şey içilen su kabının, *bardağın "dışında üç kez solumak*" (nefes almak) gerektiğini, içilecek şeyin böyle içilmesinin uygun olacağını bildirirdi.[175]

Böyle "edep erkân (görgü) öğretmenliği"nin dışında da "niteliği" vardı:

Bir "doktor"du da: Diyelim ki, yenen, içilen şeyin üzerine sinek kondu. Konar ya! İşte o zaman, yani bu konuya ilişkin olarak, bir "doktor" niteliğiyle konuşur Muhammed'imiz:

> "*Herhangi birinizin kabına, bir sinek gelip düşerse; yiyen içen kişi* hemen *o sineğin tümünü kabın içine (iyice) batırsın! Çünkü o sineğin bir kanadında zehir, öbür kanadında (zehri etkisiz kılacak) 'şifa' (ilaç) vardır.*"[176]

"Bilim adamı" kılığıyla ortaya çıkmış olan niceleri de, bunu "bilim"le bağdaştırma çabasını gösterirler. Muhammed'imizin "ilkel doktorluğu"nu "bilime uygun" göstermek için.[177] Ve kimi "âlimane açıklama"ya göre, "sinek", önce, "zehir" bulunan kanadını batırırmış bir nesneye konduğunda. Büyük "âlim"lerimizden (!) Prof. Dr. Kâmil Miras, bir sineğin bu işi "nasıl becerebileceği" sorusunu getiriyor ve "evvela", "sonra" diyerek "cevap"lar veriyor. Özeti şu: "İlahi bir ilham"la bunu bilip üstesinden gelebilirmiş.[178] Şu "Tanrı"ya bakın siz; "sineğin bir kanadına zehir koyan" da kendisi, o zehri nasıl kullanacağını, nasıl zarar vereceğini "sineğe ilham eden" de kendisi, öyleyken kalkıp "Peygamber"ine, bu zehrin nasıl "etkisiz duruma getirilebileceği"ne ilişkin bilgi vererek "kurtuluş çaresi" öğütlettiriyor!

Muhammed, "doktor" olarak "hastalık"lar konusunda konuşurken çok, pek çok önemli şey söyler:

Buharî ve Müslim'in de kitaplarına aldıkları şu "hadis"e bakın:

"Hastalık başkasına geçmez (hastalık bulaşmaz=bulaşıcı hastalık yoktur)!"[179]

Böyle diyor Muhammed. "Tanrı"sından aldığı "vahiy"le!

Ancak; "doktor Muhammed" bunu söylerken, bir "itiraz"la karşılaşır. İtirazı yönelten: Bir "A'rabî", yani bir Arap "köylüsü" ya da bir "göçebe".

"A'rabî"yle Muhammed arasında geçen konuşma şöyle:

"–Sen öyle diyorsun, 'hastalık bulaşmaz!' diyorsun ama; ya benim develerime ne oldu?! Benim geyikler gibi olan develerimin arasına yabancı uyuz develer girdi; sonra olan oldu: Uyuz develer, benim develerimi de uyuz yaptılar. Buna ne dersin?!

–Peki ya ilk uyuz deveyi kim uyuz yaptı, ona ne oldu?!"[180]

İkinci soruyu soran, "doktor" Muhammed! Aklınca A'rabî'yi susturmuş oluyor bu sorusuyla. "Uyuz bulaşmayla olmamıştır. Hastalık bulaşmaz. 'Uyuz bulaşmayla senin develere geçmiştir!' dersek; 'ilk uyuz deveye, uyuz nereden bulaşmıştır?' sorusuna karşılık bulmak gerekir. Yani, senin develere falanca develerden, o develere de filancalardan, onlara da başkalarından, ona ondan, ona ondan... diyerek taa 'ilk uyuz' deveye dek vardığımızda: 'Bu deveye ne oldu, buna nereden bulaştı uyuz?' sorusu karşımıza çıkar. Ve bu soruya cevap bulunmaz. İşin gerçeği şu: Hastalık, bulaşmadan değil; Allah'ın takdiriyle olur, oluşur!" demek istiyor!

Veteriner Doktor Muhammed'in sözleri, A'rabî'yi doyurmuş mudur? Sanmıyorum. Niye derseniz: O adam Muhammed gibi değildi, işin içindeydi, işin "tecrübe"sindeydi. Muhammed gibi havadan konuşmuyordu. "Vahy"i filan yoktu, ama, o konuda "tecrübe"si vardı. Belki "susmuştu". Ama "aydınlandığı için" değil.

Muhammed'in doktorluğu, "Peygamberlik" mesleğine uygun olarak, "üfürükçülük"le karışık bir doktorluktu. Birkaç örnek:

"Baş" ya da "kulak" mı ağrıyor? Ya da bir "zehirlenme" mi var? Doktor Muhammed'e göre "göz (nazar) değmiş" olabilir. "Tedavi" için yapılması gerekense: "*Üfürük.*" Yani "okuyup üfürmek" gerek. Arada da elle şu türlü, bu türlü dokunmak... Muhammed'in en yakın dostlarından Enes İbn Mâlik anlatır ki; Bir Medineli aileden kişiler (yılan, akrep gibi

ağılı hayvan sokmasıyla) *"zehirlenmiş"lerdi* ve kimilerinin *"kulakları ağrıyordu"* da, "Peygamber'in izni"yle *"üfürükle tedavi"* yoluna gidildi.[181] Sevgili "karılar"ından Aişe de "Peygamber"ın, *"her türlü ağılı hayvan ağılamasından dolayı, üfürük yoluyla tedaviye 'ruhsat verdiğini'"* anlatır.[182] Dahası, Aişe, "göz değme (nazar) olaylarında *Peygamber'in, üfürüğü kesinlikle emrettiğini"* de söyler.[183]

Karılarından Ümmü Seleme anlatır ki; Muhammed onun odasındayken, *yüzünden "sarılık" olduğu anlaşılan bir kız getirildi.* "Peygamber" ya da Doktor Muhammed, hemen şu buyruğu verdi: "*Bu kızcağıza okutun, üfletin! Çünkü bunda 'göz değme' (nazar) var.*"[184]

Yani "göz değince", insanoğlunun başı ağrır, kulağı ağrır; yılan, akrep gibi ağılı hayvanlar sokar; insan zehirlenir; sarılık olur. Olur da olur. Her türlü hastalık olabilir "göz değince". Bunun da bir "tedavi" yolu var: "Okumak, üfürmek" ve yöntemine göre elle dokunmak. Haa, bir şey unuttum: "Üfürük"le tedavide, "*tükürük*" de önemli. Şaka yaptığımı sanmayın. İnceleme konularında yapmam da. [...] Doktor Muhammed'in kendisinin de "üfürükle tedavi" yaptığını söyleyen karısı Aişe, bakın ne diyor:

> "(Getirilen ya da yanına gittiği) hastaya, Peygamber tedavi ederken şöyle derdi: Bismillah (Tanrı'nın adıyla). Bizim toprağımızla, kimimizin tükürüğü, Rabbimizin izniyle hastalarımızı iyileştiricidir."[185]

"Peygamber doktor" Muhammed'in doktorluğunu, çağımızın "din savunuru doktor"ları da över.[186]

Doğaldır, överler. İnanır sürüleri iyice benimsesinler diye. "Bey"lere, "efendi"lere çağdaş doktorlar, çağdaş yöntemler; inanır sürülerineyse "Peygamber doktor" Muhammed'in yöntemi. "Üfürükçülükle tedavi" yöntemi. Uygun görülen bu. Bunun böyle sürüp gitmesi için görev almış "gönüllü hizmet erbabı" arasında, her meslekten kişiler olduğu gibi, "doktor'lar da bulunacaktır elbet. Onun için, kimi "çağdaş" doktorların da, Muhammed'imizin "doktorluğu"nu övmelerini yadırgamamak gerekir.

Bununla birlikte şu da var: Kimi "bey"ler, "efendi"ler, Muhammed'in "üfürük" ve "tükürük"le tedavi yöntemine karşı çıkarlar. Bu-

nun "ilkelliği"ni söylerler. Acaba "insancıl duygular"la mı bu tutumu gösterirler. Belki. Kimi zaman bu duygular kabarır. Ama başka neden de bulunabilir. Örneğin, "sürü"lerin "güç"lerinden yararlanmak. Çalışmalarından, kendi çıkarları için yararlananlar, hastalıklar nedeniyle işgücünün tehlikeye sokulmasını istemiyor olabilirler. İster insan sürülerininki olsun, ister hayvan sürülerininki olsun, işgücü önemlidir onlar için. Yani hayvanlarına nasıl bakıyorlar, hayvanlarının sağlığıyla nasıl ilgileniyorlarsa, çalıştırdıkları inanırlarla öyle ilgilenmelerini de doğal bulmak gerek. Elverir ki, sürü, kendilerine başkaldıracak güce erişmesin.

Muhammed'imizin Peygamberliği yanında uğraşı yalnızca "doktorluk" da değil. Daha nice uğraşlarına rastlanır "dünya yaşamı"na ilişkin olarak.

Bütün bunlar, "vahiy" ve "vahiy ürünü" sayılmakta. Onun tüm sözleri, görüşleri, "izin"leri, davranışları böyle nitelenmekte. Böyle nitelemek de zorunlu. Çünkü yukarıda da sunulmuştu ki, *Kur'an* ayetleri açık. Onun "her sözünü"nün "vahiy" olduğu belirtiliyor açıkça. "Tanrı" tarafından! Onun tutum ve davranışlarının örnek alınması gerektiğini bildiren buyruk da var: Ahzâb Suresi'nin 21. ayetinde şöyle dendiği görülür:

> "Ant olsun ki, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kuşku duymayıp umut bağlayanlar ve Allah'ı çok çok ananlar için, Muhammed'in tutum ve davranışları güzel örnektir."

Kalem Suresi'nin 4. ayetinde de, "Tanrı"sı kendisine şöyle seslenmekte:

> "Kuşkusuz sen, en büyük ahlak üzerindesin!"

İslam savunurları, Muhammed'in en ilkelliklerini bile, "üstün nitelikler" olarak göstermek için ellerinden gelen çabayı eksiksiz harcarlar.

Bununla birlikte, "akılcı" görünen kesimi bir yana bırakacak olursak; İslam "kelam"cıları, "vahiy" için, yani "peygamber olmak" için "üstün" ve "olağanüstü" niteliklere sahip olmayı "şart" görmezler. "Bir insanı, Tanrı'nın peygamberliğe uygun görüp seçmesi yeterlidir. Tanrı

kimi dilerse onu seçer. Başka koşul aranmaz" derler.[187] *Kur'an* ayetleri de bu görüşü destekler nitelikte: Örneğin En'âm Suresi'nin 124. ayetinde: "...Allah, peygamberliğini vereceği insanı daha iyi bilir..." denir. Bakara Suresi'nin 105. ayetinde de, "...Allah, rahmetini dilediğine özgü olarak verir..." dendiği görülür. Aynı açıklama, Âli İmrân Suresi'nin 74. ayetinde de var.

Ancak, "din" ve "İslam" savunurluğu da yapan "felsefeciler", vahiy alabilmek ve "peygamber" olabilmek için "koşullar" ileri sürerler:

FELSEFECİLERE GÖRE PEYGAMBERLİĞİN ÜÇ KOŞULU

Adudu'd-Din İcî (ö.1355) ve Seyyid Şerif Cürcânî (1340-1413), şu bilgileri aktarırlar:

"Felsefecilere göre: Peygamber olmak için, peygamberi başkalarından ayıran üç özellik gerek:

"Birinci özellik: Peygamber olan kişi, 'bilinmeyen'leri bilmeli. Geçmişte, o sırada ve gelecekte neler bilinemiyorsa, onları... Olup bitmişleri, olmakta olanları ve olacakları... Gizleri, gizlilikleri, peygamber, açık seçik bilmeli, anlatmalı, haber vermeli.

"Bu, olmayacak şey değil. Çünkü, insanlara özgü ruhlar, yere, maddeye bağlı değildirler, soyutturlar. Bu ruhların, bu dünyada olup biten ve olacak olan her şeyin biçimlerinin çizili, bilgilerinin yazılı olduğu göksel ve soyut ruhlarla bağları-bağlantıları vardır. İnsandaki 'algılayıcı ruh' (=kavrama yeteneği='E'n-Nefsü'n-Nâtıka'), göksel soyut ruhlarla bağlantı kurup, dünyamızda olup bitenleri ya da olacak olanları o ruhlarda görebilir ve bir yazı okur gibi, her şeyi oradan okuyup bildirebilir. Ayna, karşısındakini nasıl yansıtırsa, o ruhlar da, dünyamızda olanları, ya da olacak olanları öyle yansıtır. (...)

"İkinci özellik: Peygamber olan kişi, olağanüstü durumlar (mucizeler) ortaya koymalı. Şu dört öğenin (hava, su, toprak, ateş) egemen olduğu dünyanın, maddesi ve biçimiyle birlikte Peygamber'in buyruğunda olması gerekir. Her şey Peygamber'e boyun eğmeli. Bedeninin, ruhuna bağlı olması gibi.

"Bu da olmayacak şey değil. Çünkü, insana özgü ruh, maddeyi etkiler. Utanma, korkma ve öfkelenme durumlarında insan bedeninde meydana gelen değişiklikler, kızarmalar, sararmalar, ateşlenmeler de bunu gösterir. (...)

"Üçüncü özellik: Peygamber olan kişi, melekleri somut biçimde görebilmeli. Ve meleklerin Tanrı'dan aldıkları vahyi, açık-seçik kavrayacak nitelikte sözlerini işitebilmeli.

"Bu da olmayacak şey değil. Çünkü, insan uykudayken bu durumlara erişebilmekte. Birtakım kişilerle konuşabilmekte, o kişilerin, gerçeği açık seçik anlatan sözlerini duyup işitebilmekte. Neden? O sırada insan, ruhu meşgul eden şeylerden sıyrılmıştır da ondan... İnsanın uyurken ulaştığı duruma, Peygamber uyanıkken neden erişmesin? (...) Peygamber, kutsal ve kutsallar dünyasıyla bağlantı kurduğuna göre, bu olmayacak bir şeymiş gibi düşünülmemeli..."[188]

Felsefecilerden aktarılan görüşleri, ben özet olarak sundum.

İnsanlığın aldatılmasında, "felsefeciler"in çabaları da bir başka türlü. Bu din savunuru "felsefeciler"in, "akıl"la, "bilim"le ilgileri var sanılır, ama gerçekte dogmacı dincilerden hiç farkları yoktur. Evelemeleri, gevelemeleri gelip bir noktaya dayanmakta: "Soyut ruhlar", "madde dünyası"nı etkileyen "madde dışı varlıklar" ve de "hükmeden üstün varlık", yani "Tanrı". "Üstün güç", evrene, bu arada dünyaya düzen verir, dünyayı düzenlemek için de "üstün nitelikli insan"lar yaratır ve kimilerini "peygamber" olarak gönderir.

Şu bir tek soru, topunu birden yere sermeye yeter: "Üstün güç", "Tanrı", mademki, "üstün nitelikli insan"lar yaratabiliyor; eli değmişken tüm insanları "üstün nitelikli" yaratsaydı, evrenin "düzeni" için daha iyi olmaz mıydı? Kimini, kimine aracı kılmaya ne gerek vardı?

YAHUDİLİK SAVUNURLARINA GÖRE VAHİY VE PEYGAMBERLİK TÜRLERİ

Yahudi ulularından Musa İbn Meymun (1135-1204), "Peygamberlik"le ilgili görüşleri üç görüşte toplar:

İbn Meymun'un anlattığına göre, peygamberliğe ilişkin birinci görüş, Yahudilerin halk (avam) tabakasıyla, "din adamları"nın bir bölümünün görüşüdür. Özeti şu:

> "Tanrı, insanlardan kimi diliyorsa onu seçer ve peygamber yapar. O kişi ister âlim, ister cahil, ister ileri yaşta, ister küçük yaşta olsun, fark etmez. Yalnız peygamber olan kişinin; iyi, yararlı kişi, yüksek ahlaklı olması gerekir..."[189]

Yine İbn Meymun'a göre, ikinci görüş, "felsefeciler"in görüşü. Ve özeti şu:

> "Peygamberlik, insanın yapısındaki bir çeşit olgunluktur ('kemâl'). İnsan türündeki bu olgunluk, birtakım çilelere girmelerle ancak 'güç' durumundan 'iş' durumuna geçerek gerçekleşebilir. Doğal yapısında, mizacında buna bir engel yoksa. Ya da dıştan bir engel, bunun önüne geçmezse. Her olgunluk da öyle. Engele takılmadıkça gerçekleşebilir. Bu şu demektir ki, söz konusu olgunluk, insan türünün tüm bireylerinde değil; yalnızca kimi bireylerinde vardır. Koşullar tamam olunca, zorunlu olarak belirir. Demek ki, söz konusu olgunluğu doğurtup ortaya koyacak bir şey gerekli. (Çileli uğraşmalar.) Bu şunu gösterir: Cahil olan, peygamber olamaz. Bir insan akşam peygamber değilken, peygamber olmayarak gecelerken, sabah peygamber olarak ortaya çıkamaz. Yani birdenbire bir buluş elde etmiş gibi olamaz. Bir süreç işidir bu. Olgunlaşma bir süreç içinde tamamlanır. Gerekli olgunluğa erişmiş kişinin

durumu, konuşmalarından, yaşayışından belli olur. İnsan, böyle bir olgunluk durumuna ulaştıktan sonra da, ister istemez peygamberlik niteliğini kazanır. Söz konusu olgunluğa erişsin de peygamber olmasın, bu mümkün değil. Peygamberlik, olgunluğun zorunlu sonucudur. Tıpkı iyi besinin, yararlı, temiz kan sağlar olması gibi."[190]

İbn Meymun bunları aktardıktan sonra "üçüncü görüş"e geçiyor. Ve şöyle diyor:

"Üçüncü görüş, bizim şeriatımızın görüşüdür. Bizim görüşümüz de, temelde felsefecilerin görüşünün aynıdır. Bir noktanın dışında:

"Bizim görüşümüze göre, insan, peygamberliğe tam hazır duruma gelmiş olabilir de; peygamber olmayabilir. Çünkü, Tanrı nın dilemesiyle olacak şeydir bu. Bence bu, tüm mucizelerde görülen duruma benzer. Hemen hemen aynı. Çünkü doğal olan, karakteriyle, aldığı eğitim ve edindiği yeteneklerle, kişinin peygamber olmasıdır. Doğal olan buyken yine de peygamberliği önlenebilir. (Doğallığa ters mucize gibi.) Elinin hareketi birdenbire duruveren insan gibi. 'Yeroboam' gibi..."[191]

Burada sözü edilen Yeroboam, İsrail'de devletin bölünmesinden sonra kuzeydeki kabilelerin Kral yaptıkları bir kişidir. *Tevrat*'a göre, Yeroboam, yeni bir tapınak yapar ve bu tapınağa, soyluların dışında rahipler (kâhinler) görevlendirir. Ve bir "mucize" olarak da "eli kurur".[192]

Musa İbn Meymun, peygamberlik için yeterli olgunluğa ulaştığı halde peygamberliği önlenen kimselerden örnekler veriyor. Bunlardan biri; Neriya oğlu Baruk. Şöyle diyor:

"Baruk, Yeremya Peygamber'e bağlıydı. Yeremya onu çileye sokup yetiştirdi, eğitti, hazırladı. Artık kendisi de peygamber olacağını ummuştu. Ama olmadı, önlendi peygamberliği. 'İniltimden yoruldum ve rahat edemiyorum!' demişti de; Rabb, Yeremya aracılığıyla ona karşılık vermişti: 'Ona şöyle diyeceksin, Rabb şöyle diyor: Sen kendin için büyük şeyler istiyorsun, isteme!'"[193]

Ama *Tevrat*'ta şunları okuyoruz:

> "Ve ondan sonra vaki olacak ki, bütün insanlar üzerine ruhumu dökeceğim: Oğullarınız da, kızlarınız da peygamberlik edecekler!" (Yoel, 2:28.)

Musa İbn Meymun diyor ki:

> "Bu, sizi yanıltmasın. Çünkü, Rabbin kendisi bunun yorumunu getiriyor ve bunun, bu peygamberliğin ne tür peygamberlik olduğunu yine kendisi şöyle anlatıyor: 'Gençleriniz rüya görecekler ve yaşlılarınız rüyalar görecekler!' (Yoel, 2:28.) Çünkü kâhinlik ve sezgi yoluyla 'bilinmeyen'in bilinmesi ya da gerçek çıkan rüya yoluyla o bilginin elde edilmesi de bir çeşit 'peygamberlik' sayılır. Böylelerine de 'Peygamber' derler..."[194]

İbn Meymun, "Musa' ya geldiği ileri sürülen "vahiy"deki "ses" ve "söz" üzerinde de durur: "Rabbin sesini herkesin işitebildiğini; ama 'söz'lerini yalnızca Musa'nın duyup kavradığını, çünkü Rabbin yalnızca onu kendisine 'muhatap' aldığını" yazar.[195] *Tevrat*'taki (Musa'nın anlatımını aktaran) şu ayetleri anımsatır:

> "Ve Rabb, size ateş içinden söyledi. *Siz sözlerinin sesini işittiniz. Bir kimsenin kendini görmediniz, yalnızca ses işittiniz. Rabb'di O. Yapasınız diye size buyurduğu on emri size bildirdi ve onları iki taş levha üzerine yazdı.*" (Tesniye, 4:12-13.)[196]

Ne güzel bir "kandırmaca". Zavallı inanır kitleleri, "işte bakın, bir ses işittiniz ya, işte o ses, Rabbin sesidir. Bana sesleniyor. Siz sesteki sözleri anlayamazsınız. Çünkü O. yalnızca benimle konuşuyor. Size olan 'ahd'ini, 'on buyruğu'nu benim aracılığımla iletmek istiyor!"... türünden sözlerle ne güzel kandırılıyorlar. Oysa "işitilen ses", ya bir "gök gürültüsü"dür, ya da herhangi bir "ses"!!!

İbn Meymun, Musa'nın yanında bulunanların, onun "mertebe"sine erişmedikleri için "Rabb'in sesindeki sözleri kavrayamadıklarını" ileri sürmekte.[197]

Musa İbn Meymun, "Peygamber" Musa'nın, başka peygamberlerinkinden çok farklı bir peygamberliği olduğunu açıklamalarıyla ortaya koyduğunu anlatır.[198]

Peygamberliğin de şu demek olduğunu yazar:

> "Öyle bir verimli akıştır ('feyz') ki, Tanrı'dan akıp gelir. İş durumunda, çalışır durumda olan akıl ('el aklu'l-faal') aracılığıyla (insandaki) 'algılayıcı güç'e (insandaki kavrama yeteneğine) akar. Önce buraya, sonra da 'yaratıcı hayal gücü'ne (el kuvvetü'l-mütehayyile'ye) akıverir. Bu durum, insanoğlundaki en yüce mertebe ve ulaşılabilecek en son derecedeki olgunluktur!"[199]

İnsanoğlunun "aklını" nerelere saptırmışlar, görüyorsunuz. Burada sözü edilen "akıl"ların "insan aklı"yla hiçbir ilgisi yoktur. Eski Yunan'da "tezgâhlanan" bir kandırma aracıdır. Bu araçla da nice insan kitleleri yüzyıllar boyu oyalanıp gerçeklerden saptırılmışlardır. Yüzyıllar boyu "din"ciler, bu "tezgâhlanmış akıl"lara dört elle sarılarak, *Tevrat*'ın, *İncil*'in, *Kur'an*'ın [...]larını savunagelmişlerdir.

İbn Meymun, "rüya"nın da "Peygamberlik"ten bir parça olduğunu anlatan *Tevrat* yorumcularına hak verir. *Tevrat* yorumlarından, "rüya, peygamberliğin altmışta biridir" sözünü aktarır. Aynı yorumlarda yer alan, "rüya, peygamberliğin koruğudur" sözü üzerinde durarak şöyle der:

> "Rüyanın koruğa benzetilmesi ilginç bir benzetmedir. Çünkü koruk, meyvenin ta kendisidir. Ne var ki, daha olgunlaşmadan, zamanı gelmeden kopmuş-koparılmıştır. Uykudayken, insandaki düş gücü de öyle. Peygamberliğinkine benzer bir durumda çalışır. Nedir ki, daha eksikleri var. En son noktaya ulaşmamıştır daha."[200]

Nice "yüksek düzeyde kültürlü" geçinen, "yüksek tabaka"dan kişiler görmüşümdür ki, bu tür saptırmacaları "gerçek" diye benimser, ileri sürüp savunurlar. İnsan aklının "ırzına geçilerek" yaratılan bu tür "düşünceler"i!!!

Savunulurken şöyle bir soru sorduğunuzda bocalama başlamıştır hemen:

Demek "rüya", "Peygamberliğin koruğu". Ve demek "Peygamberlik", bu koruğun "olgunlaşmış"ı. İyi ama bu "olgunlaşmış biçimi", neden başkalarında değil de, yalnızca "Peygamber" diye ortaya çıkmış ya da çıkarılmış kişilerde görülüyor? Oysa gerek kendi çağlarında, gerek daha sonraki çağlarda, onlardan daha akıllı, daha zeki ve her yönden daha

gelişmiş insanlar var. İlkelliği her şeyinden belli olan bir "Peygamber"de "koruk olgunlaşmış" da, örneğin çağımızın nice alabildiğine gelişmiş, kültürlü, bilgili insanlarında o "koruk" neden "olgunlaşmamış"?

Verilebilecek karşılık şu olabilir yalnızca:

"Tanrı öyle uygun görüyor. Kimi diliyorsa onu seçiyor. O'nun hikmetinden sorulmaz."

Böyle diyenlerle de "pek tartışma olamayacağı" için; çoğu kurnaz "din" savunurları bu "cevap yolu"nu tutarlar.

Musa İbn Meymun, "rüya"nın önemini kanıtlamak için *Tevrat*'tan şu ayetin de üzerinde durur:

> "Ve Rabb şöyle dedi: Şimdi sözlerimi dinleyin: Eğer aranızda bir peygamber varsa, ben Rabb, *rüyada* ona kendimi bildireceğim, rüyada onunla söyleşeceğim." (Sayılar, 12:6.)

İbn Meymun, "Peygamberlik"leri "dört tür"de toplar:

> "Birinci türde: Peygamber, vahyi melekten aldığını belirtir. Ayrıca 'rüya'da mı, yoksa uyanıkken açık açık görerek mi meleğin sesini, sözünü işittiğini açıklar.
>
> "İkinci türde: Peygamber, meleğin kendisine seslendiğini, onunla konuştuğunu açıklar ama, ne durumdayken, yani uykudayken mi, uyanıkken mi bunun gerçekleştiğini açıklamaz.
>
> "Üçüncü türde: Meleğin sözünü hiç etmez. Yalnız, vahyi, hangi durumdayken aldığını belirtir.
>
> "Dördüncü türde: Peygamber, 'mutlak' bir sözle, Tanrı'yla konuştuğunu anlatır. Ya da Tanrı'nın kendisine, 'şunu yap, bunu yap...' dediğini belirtir. Bunu belirtirken ne 'melek'ten söz eder, ne de hangi durumda vahyi algıladığından. Çünkü belli ki, ya rüya durumundayken, ya da uyanıkken vahiy gelmiştir. Yine belli ki, vahiy, melek aracılığıyla gelmiştir."[201]

Musa İbn Meymun, bu anlattıklarına, *Tevrat* ayetlerinden örnekler verir.[202] Aynı zamanda bir "filozof" olduğu için, hangi türü olursa olsun, "Peygamberlik"leri savunur ve "ırzına geçilmiş akıl"la bağdaştırma işindeki ustalığını gösterir! İnsan sürülerinin kafalarına "iyice yerleştirmek" için...

HIRİSTİYANLIK SAVUNURLARINA GÖRE VAHİY VE PEYGAMBERLİK TÜRLERİ

Bilindiği gibi, *Tevrat*'a göre Musa, "efendi" (Rab) Tanrı'yla insanlar, daha doğrusu Yahudi toplumu arasında "eski ahid" (=eski ant=eski sözleşme) için "Peygamberlik" ediyordu. Musa, "Rabb"inin "buyruklar"ını "İsrailoğulları"na ilettiğinde, O'nun şu sözünü de iletmişti:

> "Ve şimdi gerçekten sözümü dinleyeceksiniz, ahdimi tutacaksınız; bana tüm toplumlardan daha 'has' toplum olacaksınız. Çünkü bütün dünya benimdir. Ve siz bana, kâhinler krallığı oluşturacak ve kutsal toplum olacaksınız. Senin İsrailoğullarına söyleyeceğin sözler bunlardır." (Çıkış, 19:5-6.)

"Buyrukları" yerine gelirse "Tanrı" için bu, bir "söz verme"ydi, "antlı bir söz verme"ydi. Yine açıklamaya göre, İsrailoğulları, "buyruklar"ı yerine getireceklerine, söylenenlere uyacaklarına söz verdiler: "Rabbin bütün söylediklerini yapacağız!" dediler (Çıkış, 19:8). Yani İsrailoğulları da "antlı bir söz verme"yle karşılıkta bulundular "Rabb"e. Ve böylece "Rab"le Yahudi toplumu arasında bir "sözleşme" ('ahidleşme') oluşmuş oldu! İşte Musa, bu "eski sözleşme"nin izleyicisi, denetleyicisi ve "peygamberi"dir. "Tanrı"yla Yahudiler arasındaki tüm "aracılığı", bununla ilgili.

İsa dönemindeyse "yeni" ve başka tür bir "antlı sözleşme" yoluna gidildiği görülür. İsa da, "Rab" ile insanlar arasında bu "yeni sözleşme"nin ("Ahd-ı Cedîd"in) "aracısı" olarak ortaya çıkmış görünür. Yani *İncil*'lere göre... Musa'nın "Rab"den aldığı "on buyruk", "şeriat hükümleri" söz konusu değildi artık. Çünkü bunlar, Yahudi toplumuyla başka toplumları ayırıyordu. Oysa "Rabb"in "din"i tüm toplumları içine almalıydı. Dünya "efendi"lerinin de bunda çıkarları vardı. Yani "eski din"e yeni bir "biçim"

vermek, onu "evrenselleştirmek" gerekiyordu. Bunun için "peygamber" ya da "peygamberler" yaratmak gerekti. Ve yaratıldı. Ya da yaratılanlara sahip çıkıldı.

İsa'nın "yeni biçim" altında "yeni sözleşme"ye ilişkin "aracılığı" (Peygamberliği) *Incil*'lerde şöyle sunulur:

> "'Kelam' (söz=Tanrı sözü) başlangıçta vardı ve 'kelam' Allah katındaydı ve 'kelam' Allah'ın kendisiydi. Her şey onunla oldu ve olmuş olanlardan hiçbir şey onsuz olmadı. Hayat ondaydı ve hayat insanların ışığıydı. Işık karanlıkta parlar, karanlık onu anlamadı. Allah tarafından gönderilmiş bir adam çıktı. Adı Yahya'ydı. Tanıklık için geldi. Işıkla ilgili tanıklık etsin de; tüm insanlar onun aracılığıyla inansınlar diye. Çünkü kendisi ışık değildi, gelişi, ışığa tanıklık içindi. Dünyaya gelerek, her insanı aydınlatacak bir ışık vardı. Dünyadaydı o. Ve dünya onunla oldu. (...) Ve 'kelam', *beden* olup, inayet ve hakikatle dolu olarak aramızda oturdu. Biz de onun izzetini, Baba'mn (Tanrı'nın) biricik oğlunun izzeti olarak gördük. Yahya onun hakkında şöyle seslenip tanıklık etti: 'Benden sonra gelen, benden ileri oldu. Çünkü benden önceydi diye sözünü ettiğim odur. Hepimiz, onun doluluğundan aldık. Ve inayet üzerine inayet. *Musa ile Şeriat verildi. İsa Mesih'leyse inayet ve hakikat geldi.*" (Yuhanna, 1:1-10, 14-17.)

> "O istiyor ki, bütün insanlar kurtulsunlar ve hakikat bilgisine gelsinler. *Çünkü bir Allah ve Allah ile insanlar arasında bir aracı vardır. Insan olup herkes için kendisini fidye vermiş olan Mesih İsa'dır o.*" (I. Timoteos'a, 2: 4-6.)

> "*Şimdi o, daha iyi söz vermeler üzerine konulmuş olan daha iyi bir 'sözleşme'nin aracısıdır, o ölçüde de daha üstün bir hizmet görme olanağına erdi.*" (İbraniler, 8:6.)

"Tanrı"yı gören var mı?
Yok!
Öyleyse "aracılık" kolay.

İsa da aynı "kolaylık"la "O'ndan vahiy almış" ve "O'nunla insanlar arasında", Musa ve ötekiler gibi; ama bu kez "insanları tümüyle kurtarmayı amaçlayan, daha iyi, yepyeni bir sözleşme" için "aracılık" işine koyulmuş!!!

> "*Hiçbir zaman Allah'ı kimse görmemiştir.* Baba'nın (Tanrı'nın) kucağında olan biricik oğulun (İsa'nın) kendisi *bildirdi.*" (Yuhanna, 1:18.)

"Her şeyi yoktan var etme" özelliği olan "kelam", yani "Tanrı sözü", zamanla "bir beden" biçimini almış ve "İsa" olup çıkıvermiş! (Yuhanna, 1:14.)

"Mesih"tir de o.[202] Yani Tanrı onu "kutsal" kılmak için "mesh" etmiş. "Dokunmuş" ona. Ya da "Tanrı adına" ona dokunmuşlar. (Vaftizci Yahya eliyle.)

> "Ve vaki oldu ki, bütün halk vaftiz edilirken, İsa da vaftiz edildi. Dua ettiği zaman, 'gök açıldı'. Ve Ruhu'l-Kudüs (kutsal ruh), bedenleşmiş biçimde, *güvercin gibi, onun üzerine indi. Ve gökten; 'Sen benim sevgili oğlumsun! Senden razıyım!' diye bir ses geldi.*" (*Luka,* 3:21-22.)

İsa'nın "mesih"liği (meshedilmişliği) sıradan değil. "Tanrı"nın "aracı" olarak "belirlemişliği" anlamını da içerir. "Mesih", İbranice bir sözcüktür. Yunancası: "Khristianos" (Hıristos). Hıristiyanlık adı da buradan gelmekte.

> "Kadın ona şöyle dedi: *Biliyorum ki, Hıristos denen Mesih gelecektir. O gelince bize her şeyi bildirecektir.* İsa ona şu karşılığı verdi: *Sana söyleyen ben, işte oyum* (Hıristos denen Mesih benim)!" (Yuhanna, 4:25-26.)

Yaşayıp yaşamadığı bile belli olmayan bu kişinin, bu efsane adamının, hem "Mesih", hem de "Tanrı'nın sözü" olduğunu "kopyacı" *Kur'an* da duyurur inanırlarına: Örneğin Âli İmrân Suresi'nin 45. ayetinde şöyle dendiği görülür:

"Melekler demişlerdi ki, 'Meryem! Tanrı, kendisinden bir '*söz*'ü, sana müjdeliyor. Adı, Meryem Oğlu İsa Mesih'tir. Dünyada ve ahirette saygındır, Tanrı'nın da gözdelerindendir.'"

Övgü, daha da sürüp gider.

Burada, İsa'nın anası "Meryem", bir çeşit "peygamber" durumundadır. Çünkü "melek"ler ona, "Tanrı"dan "haber" getirip iletmekteler! Yani, "Peygamber"lere nasıl "vahiy" geliyorsa, Meryem'e de "vahiy" geldiği açıklanmış oluyor. Oysa İslam, "kadın"ın "peygamberliği"ni kabul etmez. Muhammed, *İncil*'lerden kopya ettiği için bu "çelişki"ye farkında olmadan düşmüştür.

Luka İncili'nde şunları okumaktayız:

"Altıncı ayında Allah tarafından Cebrail Melek, Galile'de Nasıra denen kente, Davud evinden Yusuf adındaki adama nişanlı olan bir kıza gönderildi. Adı Meryem'di. Melek onun yanına girip dedi: 'Selam ey nimete eren kız! Rabb seninledir.'

"Meryem bu sözlerden çok şaşırarak; 'Bu nasıl selamdır' diye düşünüyordu.

"Melek ona seslendi: 'Korkma Meryem! Çünkü Allah önünde inayet buldun. *Gebe kalıp bir oğlan doğuracaksın. Adını İsa koyacaksın. O, büyük olacak. Ona, Yüce Allah'ın oğlu denecek.* Rabb Allah ona, babası Davud'un tahtını verecek. Yakub'un evine ebedi olarak saltanat sürecek. Onun krallığına hiç son olmayacaktır!'" (1:26-33.)

İncil'lerdeki "vahiy" sınırı oldukça geniş:

"O yörede çobanlar vardı. Geceleri kırda kalarak sürülerini nöbetleşe beklerlerdi.

"Rabb'in bir meleği onların yanına geldi. Rabb'in izzeti onların çevresini aydınlattı. Çok korktular. Melek onlara şöyle seslendi:

"'Korkmayın! Çünkü ben size, bütün topluma yönelik büyük sevinci müjdeliyorum: Bugün Davud'un kentinde size kurtarıcı doğdu. Rabb Mesih'tir o. Yemlikte yatan, kundağa sarılmış bir çocuk bulacaksınız. Bu, size kutlu olsun!'

"Ve birdenbire, melekle birlikte, 'gök ordusu'ndan bir kalabalık Allah'a hamd ederek şöyle dediler:

"'En yücelerde Allah'a izzet! Yeryüzünde hoşnut olduğu insanlara selamet!'

"Ve vaki oldu ki melekler, çobanların yanından göğe çekildikleri zaman, onlar konuşmaya başladılar: Haydi Beytlehem'e gidelim ve Rabb'in bize bildirdiğini görelim.. " (*Luka*, 2:8-15.)

Görüldüğü gibi, "kırda çobanlar"a da "vahiy" gelmiş! Ama neredeler bu yalancı "tanık"lar?! Bunları kim görmüş? Çobanlardan, baştan sona yalan ve boş inançlarla dolu *İncil*'lerden başka "haber" veren var mı? Yine *İncil*'lerde anlatılan "Vaftizci Yahya"nın "İsa Mesih"e ilişkin yalancı tanıklığı da öyle. Bu "kutsal metinler"in dışında "Vaftizci Yahya yı da ne gören var, ne de ondan bir "haber" aktaran.

Bilindiği gibi *İncil*, "iyi haber, müjde" anlamında. Yunanca "Evangalion" (Evangile) sözcüğünden gelme.

Bu "iyi haber, müjde", "Rab"den geliyor insanlara! "Rabb"in "söz"ü. Yani "Vahiy". Tabii "inanırlar"ına göre!!!

İncil'de, Rab, İsa'ya diyor ki:

"Senin sözün gerçektir!" (Yuhanna, 17:17.)

İsa da kendisine kötülük için yönelmiş olanlara şöyle diyor:

"Şimdi beni, yani *Allah'tan işittiği gerçeği* size söylemiş olan bir adamı öldürmeye çalışıyorsunuz." (Yuhanna, 8:40.)

Ve şunları okuyoruz:

"*Bütün kitap, Allah'tan 'ilham' (vahiy) olarak alınmadır.* Her yazı; *eğitim öğretim, yola getirme, düzeltme, dirlik düzenlik sağlama yönünden yararlıdır.*" (II. Timoteos, 3:16.)

Gerçeği şu: "Sürü ahlakı oluşturup geliştirmek için birebir!"

1546'da Merano Ruhani Meclisi, "*Kutsal Kitap"ın "Tanrı İlhamı" ('vahy'i) olduğundan kuşkulanmayı yasaklamıştır!*[203]

Görülüyor ki, "kuşku"sunu bile "yasaklamışlar". Niçin? Çünkü "sürü"ler bir "kuşku" duydular mı, "efendi"ler için "iş felaket"!

İncil yazarları da "Tanrı'dan ilham" ("Vahiy") (!) alarak yazmışlar yazdıklarını!

Bilindiği gibi bu yazarlardan kimi, "İsa'nın 12 Havarisi" arasında yer alıyordu, kimi de "Havarilerin arkadaşı"ydılar.[204]

Kısacası; İsa gibi, bu kişiler de birer "peygamber" (elçi) niteliğindeydiler. Elçinin elçisi. Yani, İsa, "Tanrı"nın, bunlar da İsa'nın "elçileri" durumundaydılar. Dahası, o sıralarda öyle "elçi"ler vardı ki, "elçinin elçisinin elçisi" durumunda bulunuyorlardı. Bununla birlikte hepsi de "Rab" adına görev yapıyordu, İsa'dan kaynaklandığını söyleseler de, iş yine "Baba"ya dayanıyordu.

*"İncil'*ler" bütünü içinde "Resullerin İşleri" adıyla yer alan bölümde, bu tür "resul'ler (elçiler=peygamberler) uzun uzun anlatılır. Bir yerinde de Yeruşalim'den Antakya'ya gelenlerinden söz edilir: "O günlerde, Yeruşalim'den Antakya'ya kimi peygamberler indiler. Bunlardan Agabus adında olan kalkıp, bütün dünya üzerinde büyük bir kıtlık olacağını Kutsal Ruh'a dayanarak (elçisi olarak) bildirdi..." denir (11:27-28) ve anlatımlar sürdürülür.

Muhammed'in *Kur'an'ı* da buralardan alarak, "Antakya'daki Peygamberler" konusuna, Yâsîn Suresi'nde genişçe yer vermekte:

> "Ey Muhammed! O kasabalıları (Antakyalıları) anlat onlara. Buralılara peygamberler gelmişlerdi. Buralılara önce iki tane göndermiştik. Bunları yalanlayınca bir üçüncüsüyle onları destekledik. Ve varıp oralılara: 'Biz size gönderilmiş birer elçiyiz!' dediler..." (13-14).

Öyküye, böyle başlanır ve sürdürülür.

Demek oluyor ki, "elçinin elçisi", Muhammed'in *Kur'an'ı*na göre de, "vahiy almış bir peygamber" sayılmalıdır! "İsa'nın elçileri"ne, ya da "elçilerinin elçileri"ne birer "peygamber" niteliğinin verilmesi, *Kur'an* için yine bir "çelişki". Ama yine neden ileri geldiği belli. *İncil'*den "kopya" ederken farkında olmadan düşülmüş bir çelişki.

Muhammed, İsa'nın "elçi"lerine, "Havari"lerine çok ilgi göstermişti. O denli ki, İsa'nın "12 Havarisi"nden mi söz ediliyor, o da "12 Havari" edinmişti kendine. 620 yılında "ilk Akabe biati"nde, bunu gerçekleştirmişti.[205] Rab İsa'nın ayrıca "yetmiş"ler diye bilinen "el-

çiler"i mi vardı; Muhammed de 622'de, "İkinci Akabe Biati"nde gerçekleştirmişti bunu.[206] Yani İsa'ya benzemek için oldukça çaba harcamıştı.

Kur'an'da İsa'nın "Havariler"inden çokça söz edilir. Âli İmrân Suresi'nin 52. ayetinde şöyle dendiğini görürüz:

> "... (İsa) Allah uğruna yardımcılarım kimlerdir? dedi. Havariler, Allah'ın yardımcıları bizleriz... dediler."

Başka surelerde de bu anlatılır.[207]

Niçin bunlar anlatılır *Kur'an*'da? "Ey Muhammed'in havarileri siz de Muhammed'e yardımcı olun!" demek için.

Mâide Suresi'nin 111. ayetinde, İsa'nın Havarilerine "Tanrı"nın "vahyettiği" bildirilir. "Vahiy" sözcüğüyle!!! Çok önemlidir bu. Hıristiyanlık savunurlarının savundukları "vahiy" anlayışıyla, hiç mi hiç fark olmamacasına birleşiyor. "Yorumcu"lar, bu "ayet"i ne denli "te'vil" etseler de, bu böyle.

İleri sürüldüğüne göre, "İsa'nın Havarileri"nden Yuhanna adlı biri de yaşamış şu dünyada. "Dört *İncil*" arasında yer aldığını gördüğümüz bir *İncil*'den başka, "aldığı" (!) bir de "Vahiy" var. Yani "kitap" olarak. *Yuhanna'nın Vahyi* adıyla. Onun yazdığı ileri sürülen bu kitap, "Kutsal Kitap" bütünü içinde sonuncu. Şöyle başlamakta:

> "İsa Mesih'in vahyidir. Onu Allah, yakında olması gereken şeyleri kullarına göstermek için kendisine verdi. O, meleği aracılığıyla gönderip kulu Yuhanna'ya işaretle bildirdi. O da, Allah'ın 'kelam'ına ve İsa Mesih'in tanık olduğu şeylerin hepsine tanıklık etti. Okuyana, peygamberliğin sözlerini dinleyenlere ve onda yazılmış şeyleri tutanlara ne mutlu. *Çünkü vakit yakındır.*" (1:1-3.)

"Çünkü vakit yakındır" sözü, *Kur'an*'daki Enbiyâ Suresi'nin ilk "ayet"ini anımsatıyor. Ayet şöyle:

'İnsanların hesaba çekilmeleri zamanı yaklaştı. Öyleyken onlar daha aynı durumda, 'gaflet' içinde yüz çevirmekteler."

Muhammed'in, "doğrudan Allah'tan alıyorum!" dediği "vahiyler" bütünü olan *Kur'an*'da, Yuhanna'nın İsa'dan aldığını açıkladığı *Vahiy* kitabından aşırılma birçok "ayet"e tanık olmaktayız. İlginç değil mi? Yeri gelince üzerinde durulacak.

Kur'an'a da ***kaynaklık*** ettiği ***kesin*** bilinen *İncil*'ler, gerçekte kimler eliyle kaleme alınmışlardır? Bunları kimler, hangi "tezgâh"lar "vahiy" diye yutturmuşlardır insan sürülerine? Bu, kesin olarak bilinmemekte. Yani bugün genel olarak, *İncil'ler, "kimin yazdığı belli olmayan kitaplar"* sayılmakta.[208]

İncil yazarı olarak Markion adında birinden de söz edilir. II. yüzyılın başlarında yaşamış. Bir "doktrin" ortaya koymuş: İleri sürüldüğüne göre, onun görüşü şöyleymiş:

"Eğer yaratıcı Tanrı, var ettiği dünyada bulunan kötülüğü, önceden kestiremediyse, cahildir. Bunu kestirip de önlemediyse kötüdür. Önlemek isteyip de yapamadıysa acizdir." Öyleyse iki Tanrı var. Biri "kötücül Tanrı". *Tevrat* da denen "Eski Ahit"in Tanrı'sıdır O. "Görünen dünyayı yaratmış olan Tanrı. Adem'in işlediği günahtan O sorumludur. Kendi hatasını, Adem'in soyundan gelen bütün insanlara yüklemekte." Bu Tanrı'nın karşısında bir de "İyicil Tanrı" var. Bu Tanrı, "ne dünyanın, ne de insanın yaratılmasında bir rol oynamıştır. O, sadece görünmez varlıkları yaratmıştır." Acıyan bir Tanrı. Öyle olduğu için de "insanları, kötücül Tanrı'nın baskısından kurtarmaya karar vermiştir. Bunun üzerine, ermiş bir insan olan İsa'nın kılığında, ancak insan vücudunun dış görünüşlerine sahip olarak yeryüzüne inmiştir. Kanun ('Şeriat') ve peygamberleri kaldırmış." Herkes iyi olmalı, "merhametli" olmalı, kusurları bağışlamalı, kimse kimseye karşı koymamalı... Bunu öğütlemiştir. Ve böylece "insanların ruhlarını kurtarmıştır."[209]

Değişik bir "doktrin"i mi dile getiriyor bu?

Öyle görünüyor.

Ama bence "evrensel aldatmaca"nın bir başka görüntüsüdür. "Kötülük sorunu"na, "Tanrı, kötü olanı nasıl yaratmış olabilir?" sorusuna bir "çözüm" getirmiş görünerek bir başka türlü aldatmakta insanları.

Özet: Elimizdeki *İncil*'ler için, *Matta, Markos, Luka, Yuhanna...* diye birtakım adlar, "yazar" olarak gösterilmekte. Hıristiyanlık inanırları ve sa-

vunurları, bunların, "Rab"den, "İsa"dan "ilham" alarak, yani "vahiy" olarak algılanmış nitelikte yazdıklarını savunurlar. Bunu savunurlarken de, *İncil* adıyla ya da bir başka adla, "İsa'ya gökten indirilmiş bir kitap" olduğunu ileri sürmezler. Süremezler de. Çünkü böyle bir 'kitap" yok. ***Hiçbir zaman olmamıştır da.*** Muhammed'in döneminde de, kuşkusuz; ondan önce de var olan; bugün elimizde bulunan *İncil*'lerdı. Geçmişte, yazılan bu kitaplarda, "değişmeler", "değiştirme"ler olmuştur elbette. Ama "tahrif"ler, aynı kitaplarda olmuştur. Yani falancanın, filancanın yazdığı kitaplarda... *"Tanrı'nın İsa'ya indirdiği herhangi bir kitap"ta değil. Böyle bir kitap olsaydı, "tahrif edilmiş biçimi"yle de olsa bulunup gösterilebilirdi. "İşte İsa'ya, Allah'ın indirdiği İncil budur, tahrifler de bunun üzerinde yapılmıştır!" denebilirdi. Şimdiye dek böyle bir şey denmemiştir, denememiştir.* Yani herhangi bir dönemde *Incil* diye bir kitap olmamıştır, falancanın, filancanın olduğu ileri sürülen *Incil'ler* olagelmiştir.

Peki ama, *Kur'an*'da Tanrı, *"Tevrat*'ı, *İncil*'i indirdik..." diyor. (3/3, 65.) "İsa'ya *İncil* verdiğini" söylüyor. (5/46; 57/27.) Buna ne demeli? İsa'ya "indirilip verildiği" bildirilen *Incil* nerede?

Bu soru, *Kur'an* inanırlarına sorulmalı! Bir de bulunabilirse *Kur'an*'ın Tanrı'sına!!!

ARACILARIN SAHİPMİŞ GİBİ GÖRÜNDÜKLERİ "GİZ"Lİ "BİLGİ"LER

"Din-giz aracıları", insanların "bilme", "öğrenme" eğilimlerini de saptırırlar. "Güçsüzlük"lerinden yararlanarak. "Korku" ve "umut" vererek... İnsanları neyi "bilme"ye, öğrenmeye yöneltirlerse, gerçekte "yok"tur. "Yüce varlık" derler, "yok"! "Tanrı", derler, "yok"! "Cin" derler, "melek" derler; "yok"! Daha nice "olmayan"ları "bilme"ye, "öğrenme"ye yöneltirler. Doğal olarak insanda var olan öğrenme isteğini, "merak"ı, verdikleri korku ve umutla daha da ayaklandırırlar. Ama gerçekte olmayanlara, "yok"lara doğru. Bu yönlere "bilgi" için sürüklemiş görünürlerken, "bilgisiz" bırakırlar kitleleri.

"Bilgiç"ler Eliyle Pazarlanan "Giz" Dolu "Bilgi"msili Uygunluk: "Hikmet"

Kur'an'da, Bakara Suresi'nin 269. ayetinde şu "açıklama"yı okuyoruz:

> "Tanrı, 'hikmet'i dilediğine verir. O, kime 'hikmet' vermişse, kuşkusuz o kişiye çok iyilik edilmiş demektir. Bunu ancak akıl sahipleri değerlendirebilir!"

Muhammed'in bu sözleri nereden aşırdığını, yani kaynağını bulabiliyoruz: Örneğin *Tevrat*'ta, Vaiz bölümünün 2. babının 26. ayetinde şöyle denir:

> "Çünkü Allah, hikmeti, bilgiyi, sevinci, gözünde makbul olana verir."

Aynı bölümde, "hikmet"le ilgili şunlar da anlatılır:

"Ve gördüm ki, ışığın karanlığa üstünlüğü olduğu gibi, hikmetin de akılsızlığa öyle üstünlüğü vardır." (2:13.)

"Hikmetli adamın yüreği, yas evindedir. Ama akılsızların yüreği, sevinç evindedir. Bir adam için, akılsızların türküsünü işitmektense, hikmetli olanın azarlamasını işitmesi daha iyidir." (7: 4-5.)

"Hikmet, sahibine, kentte bulunan on hükümet adamından daha çok güç verir." (7:19.)

Böyle sürer.

Muhammed'in bu konudaki "bilgiççiliği"nin bir başka kaynağını oluşturduğu *kesin* belli olan "Süleyman'ın Meselleri" adlı bölümde de "hikmet" çok övülür. "İsrail Kralı Davud'un oğlu Süleyman'ın meselleri: Hikmeti ve terbiyeyi bilmek için; anlayış yansıtan sözlerini kavramak için; akıllı davranışta, iyilikte, hakta ve doğrulukta terbiye almak için; bön adama basiret, genç adama bilgi ve düşünce vermek için 'hikmetli adam' da dinlesin ve bilgisini artırsın" diye başlıyor bölüm.

"Hikmet bulan adama, anlayış bulan adama ne mutlu.
"Çünkü gümüş kazanmaktansa onu kazanmak iyidir.
"Onun kazancı, halis altından da iyidir.
"O, yakutlardan da daha değerlidir.
"Ve sevip hoşlandığın hiçbir şey ona denk olamaz." (2:13-15.)

"Rab, dünyayı hikmetle kurdu. Gökleri, anlayış üstüne pekiştirdi. Ve bilgisiyle gökler yarıldı." (2:19-20.)

"Bütün yüreğinle Rabb'e güven ve kendi anlayışına dayanma. Bütün yollarında O'nu tanı. O, senin yolunu doğrultur. *Kendi gözünde hikmetli olma.* Rab'den kork ve kötü olandan ayrıl!" (2:5-7.)

"Hikmete: 'Sen kız kardeşimsin!' de. Anlayışa akraba diye çağır." (7:5.)

"Hikmetli adam, *bilgi* biriktirir." (10:14.)

"Hikmetli adam öğüt dinler." (12:15.)

"Terbiyeyi seven, bilgiyi sever." (12:1.)

"Hikmetlilerle yürüyen hikmetli olur." (13:20.)

"Yüreği hikmetli kişiye basiretli denir." (16:5.)

"Hikmetlilerin dudakları bilgi dağıtır." (15:7.)

"Hikmetlilerin öğretişi, hayat pınarıdır." (13:14.)

"Oğlum, kulağını hikmete çevirerek ve anlayışa yüreğini yönelterek sözlerimi kabul edersen ve buyruklarımı yanında saklarsan, sonra gerçekten kavramayı benimsersen, anlayışı dilersen ve gümüş arar gibi hikmeti ararsan, defineler arar gibi onun ardına düşüp aramaya koyulursan, *Rab korkusunu* o zaman anlayacaksın. Ve *Allah bilgisini* bulacaksın o zaman. Çünkü Rab, hikmet verir." (2:1-6.)

Süleyman'ın Meselleri'nde "hikmet"e ilişkin yalnızca bunlar değil. Daha nice coşturucu övgüler dizilmekte.

Yine *kuşkusuz* olarak biliniyor ki, Muhammed'in, aynı konuya ilişkin bir kaynağı da "Eyub" bölümü. İşte birkaç ayet:

"Hikmet. Nerede bulunur o? Anlayış nerede? Onun değerini insan bilmemekte." (28:12.)

"Hikmet..., Allah'tadır. Öğüt ve anlayış onundur." (12:13.)

"Güç ve hikmet ondadır." (12:16.)

"Hikmetli adam boş bilgiyle cevap verir mi?" (15:2.)

"Hikmeti olmayana nasıl öğüt verirsin?" (26:3.)

"Ama hikmet, o nerede bulunur?
"Ve anlayışın yeri neresi?

"Yaşayanlar ülkesinde bulunmaz o.
"Engin diyor: 'O bende değil!'
"Deniz diyor: 'Benim yanımda da yok!'
"Halis altın ona karşılık olamaz. Onun pahası olarak gümüş tartılmaz.

"Değer biçilemez ona. Ne ofir altınıyla, ne değerli akik ile, ne gök yakut ile... (...) Halis altından kaplarla da değiştirilemez. Mercan ile billurun adı bile anılmaz onun yanında. Ve hikmetin pahası, incilerden (çok) üstündür. Habeş ülkesinin sarı yakutu da denk olmaz ona." (28:12, 14-19.)

Bu denli "değerli" olan "hikmet" nedir?

Eyub bölümünde de bu soru soruluyor, hikmet aranıyor. Yerlerde, denizlerde, göklerde arandıktan sonra bulunuyor:

"*Rab korkusu. İşte hikmet budur.*" (28:28.)

Vaiz bölümünde de "hikmet", "hikmetli"ler ve "hikmetsiz"ler üzerinde genişçe durulduktan sonra anlatılanlar şöyle bağlanır:

"Bütün bu anlatılanların sonucunu işitelim: Allah'tan kork ve O'nun buyruklarını bırakma. Çünkü insana farz olanların tümü, bunda toplanır." (12:13.)

Birçok camide, "Peygamber'in hadisi" diye eski harflerle yazılıp asılmış bulunan bir levha görülür. Yazının anlamı şu:

"*Hikmetin anlamı, Allah korkusudur!*"

Bu söz, Tevrat'ta, Süleyman Meselleri adlı bölümde "ayet" olarak yer alır ve "tekrarlanır". (1:7, 9:10.)

"***Hikmet***", *Süryani* ve *İbrani* dillerinden gelme bir sözcüktür. Clement Huart da bunu belirtir.[210]

Anlamı için çok şey söylenmiştir. Eski Yunan'da, kendi düşünce dünyalarına uygun "felsefi" anlam verilmiştir. O düşünce dünyasıyla tanışan İslam kesiminde de "felsefe"ye dayalı anlamlar verildiği görülür. İslam "usulu'l-fıkıh"çıları, "kelam"cıları, "ahlak"çıları ve "tasavvuf"çuları (gizemcileri) "hikmet"i önemle ele alır ve eski Yunan'dakine uygun nitelikte açıklamaya çalışırlar: "Hikmet, dört ana erdemden biridir!" derler ve ne olduğunu şöyle açıklarlar: "İyi ile kötüyü kavramaya yarayan bir güç var. Kavrama gücü, akıl gücü, yatışmış nefis (huzurlu ruh) adı verilir. Bu gücün aşırı kullanılması 'cerbeze' denen aşırılığa yol açar. Cerbeze, düşünceyi, gereksiz yerde

kullanmaktır. Aynı gücün eksikliği, ya da eksik kullanılması 'ahmaklık'tır. İşte hikmet, bu iki ucun ortasıdır. Yani, akıl gücünü yerinde kullanarak, gerçekleri olduğu gibi kavramaktır..."[211]

"Hikmet"e böyle anlam verirlerken de, "Kime hikmet verilmişse, o kimseye çok iyilik edilmiş, çok şey verilmiş demektir..." anlamındaki *Kur'an* ayetinin de aynı anlama geldiğini ileri sürerler.[212]

Oysa "*Kur'an*'daki hikmet"in kaynağı belli. Söz konusu "felsefi" anlamla hiçbir ilgisi yok. İslam savunurları, tıpkı Hıristiyanlık ve Yahudilik savunurları gibi, "felsefe"yi, "kutsal kitap saçmaları"nı savunurlarken araç olarak kullanırlar. "Hikmet"e verdikleri anlam da o türden. Yani "felsefe"nin araç olarak kullanılmasının ürünü. "Hikmet"le, "olduğu gibi kavranıldığı" ileri sürülen "gerçekler"; "gerçeklik"le ilgisi olmayan saçmalardır. "Tanrı"dır, "Tanrı korkusu"dur, "Tanrı buyruğu"dur, "Tanrı yasağı"dır, "eskilerin masalları"dır, "cin"dir, "melek"tir, "ölüm ötesi yaşam"dır, "ölümsüzlük"tür, "cennet"tir, "cehennem"dir... "Bilgi" diye ileri sürülen bunlara ilişkin bilgi(!)dir. "Kavrayış"ları da, bunların "kavranması", yani bunların birer "gerçek"(!) diye kabul edilmesidir.

"Kutsal kitap"lardaki "hikmet"te neyin "var" olduğunu, yine bu kitaplar açıklıyor. Yukarıda görülduğü gibi, "en başta Tanrı korkusu" var. Ve buna uygun "anlayış" var. Yani "anlayış gösterip ses çıkarmama" var, "boyun eğme" var, "karşı durmama" var. Egemenler için!!!

Tevrat'ta, Vaiz bölümünde bakın ne deniyor:

> "Ben sana öğüt veriyorum. *Kralın buyruğunu tut!* Buna da, Allah'ın adından ötürü yönel. *İvedi davranıp onun önünden gitme.* Onun kötü gördüğü şeyi yapmakta direnme. Çünkü Kral ne dilerse onu yapar. Kralın sözünde hüküm vardır. Ona 'ne yapıyorsun?' diye kim sorabilir? Onun *buyruğunu tutan, kötü sonuca uğramaz.* Hikmetli adamın yüreği, zamanı ve uygun olanı bilir." (8:2-5.)

Demek ki, "hikmet öğüdü" vermekteki "hikmet", bundan başka değil. İnsanları, "buyruğa tam boyun eğmiş" ve "her zaman arkadan sürüklenen sürüler" durumuna getirmek, o durumda tutmak.

"Öğüt" onun için çok önemlidir dinlerde. Süleyman'ın Meselleri bölümünde öğüdün önemi şöyle belirtilir:

"Sağlam öğütler olmayınca, toplum düşer. Öğütçülerin çokluğunda kurtuluş vardır." (11:14.)

"Öğütçüler", toplumları "sürüleştirme"nin gönüllü (aslında çıkara dayalı) propagandacılarıdır.

"Hikmet"in var mı? "Öğüt dinleyeceksin!" Çünkü açıkça: "Hikmetli adam öğüt dinler" deniyor aynı bölümde. (12:15.)

Bir başka ayetinde de şunu okuyoruz:

"Öğüt olmayan yerde, tertipler boşa çıkar." (15:22.)

Muhammed de, "Din, tümüyle öğüttür"[213] demez mi?

Kur'an'da "öğüt" verilir:

"*Ey inanırlar! Sakın Allah'ın ve Peygamber'in önüne geçmeyin.* Allah'tan korkun. Çünkü Allah, işiten ve bilendir. Ey inanırlar! Sesinizi, Peygamber'in sesinin üzerine çıkarmayın! Birbirinizle konuşmalarınızdaki gibi Peygamber'le yüksek sesle konuşmayın. Kazandığınız sevaplar boşa gider de, farkında olmazsınız sonra. Peygamber'in yanında seslerini kısan kimseler, gönüllerini Tanrı'nın takva ile sınadığı kimselerdir. Onlar için günahlardan bağışlanma var. Ayrıca büyük ödül de var..." (Hucurât Suresi, ayet 1-3.)

"...Peygamber size neyi verirse onu alın. O size neyi yasaklıyorsa, ondan uzaklaşın. Ve Allah'tan korkun. Çünkü O, cezası çok şiddetli olandır." (Haşr Suresi, ayet 7.)

Görüyorsunuz "öğüt"leri!

Ve Muhammed, "Tanrı"sını şöyle konuşturuyor:

"(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, '*hikmet*'le, güzel öğütle çağır. Ve onlarla en güzel biçimde mücadele et. Kuşkusuz, senin Rabb'in, yolundan sapmış olanı da, yoluna girmiş olanı da en iyi bilendir." (Nahl Suresi, ayet 125.)

Dârimî'nin kitabında yazılı bir hadiste Muhammed, "Bir insana, hikmet anlatan bir sözden daha üstün bir armağan verilemez" der. (*Mukaddime,* 32.) Aynı kitaptaki bir başka hadisinde de şunu söyler: "Hikmeti bırakma, çünkü hayrın tümü, hikmettedir." (*Mukaddime,* 34.)

Buharî'nin de yer verdiği bir hadise göre, Muhammed, "hikmet"in ne olduğunu anlatırken şunu da söylemekte:

> "Hikmet, gerçeği tutturmadır. ('El ısâbe'.) Peygamberliğin dışında tutturma..."[214]

Kuşkusuz, Muhammed'in pazarladığı "gerçek" de, öteki peygamberlerin pazarladıkları türden. "Tanrı"lı, "cin"li, "melek"li, "ahiret"li türden...

Bu "hikmet"te "bilgi" var. Ama gerçekte "bilgi"yle ilgisi yok. "Akıl" var. Ama gerçekte "insan aklı" değil. "Düşünce" var. Ama gerçekte insana özgü düşünce değil. Hep "gerçekdışı" olanlara ilişkin. Kimileri saptırarak "gerçeküstü" derler. Ama değil. Düpedüz "gerçekdışı".

Söz konusu "hikmet"te, "sözle davranış uygunluğu" koşulu var. Ama hangi "söz", hangi "davranış"? "Bilgi"nin "gereği"nin "yapılması", yerine getirilmesi de "istenir". Ama hangi "bilgi"?

İstenen şu:

"Öğüt"leri dinleyeceksin. Dinlerken anlatılanları iyice öğreneceksin. Sonra uygulamaya söz vereceksin, karar vereceksin ve kesinlikle uygulayacaksın.

Ne var ki, "oğütler"de öğrenilenler, hep "tanrısal" diye ileri sürülen ya da "Tanrı'nın bildirdikleri" diye savunulan şeylerdir. İnsana, doğaya, gerçeğe dayanmamakta. İnsanoğlunun yaşaması gereken "yaşam"la da ilgili değil bunlar. Yani, insana, insan toplumlarına yaraşır bir yaşam amaçlanmamakta. Sürülere göre, tümüyle sürülere özgü bir yaşam düşünülüp kotarılmakta.

Eğer dünyamızda "bilim" diye, "teknik" diye bir şey varsa, din aracılarının pazarladıkları "hikmet"teki "akıl"la, ondaki "kavrayış"la, ondaki "bilgi'yle elde edilmemiştir. Bilim ve teknikteki gelişmeler, söz konusu "hikmet"in "saçma"larıyla *çatışmıştır* her zaman.[215]

Kur'an'a göre, "hikmet" falanca "peygamber"e, filanca peygambere, örneğin Musa'ya[216] İsa'ya,[217] tüm İbrahim ailesine,[218] Davud'a, Süleyman'a[219] ve bu arada peygamberliği "tartışmalı" olan Lokman'a[220] "verilmiş"! Yani "Tanrı" tarafından.

Peygamberlere "hikmet" verilirken de hepsinden bir "söz" alınmış! Ne tür "söz" (!) alındığını *Kur'an'* anlatıyor. Âli İmrân Suresi'nin 81. ayetinde. "İbret"le okuyalım:

"Anımsanmaya değer o olay ki, Tanrı peygamberlerden 'ahid' (söz) almıştı: 'Ant olsun ki, size kitap verdim, hikmet verdim. Sizi izleyen peygamber gelecek sonra. Sizde bulunanı onaylayacak (tasdik edecek). Ona kesinlikle inanmalısınız ve ona yardım etmelisiniz. (Edeceksiniz.) İkrar edip bana söz veriyor musunuz bunun üzerine?' diye konuşmuştu. Peygamberler de, "Evet ikrar ettik! (Söz veriyoruz!)' demişlerdi. Bunun üzerine Tanrı, 'tanık olun!' Ben de sizinle birlikte tanık olanlardanım!' demişti."

Şaştınız değil mi?

Tanrı, "peygamberler"e kitap ve "hikmet" verirken, önce, verdiğinin "hikmet" olduğuna "ant içiyor". Sonra "fırsat"ı yakaladığı için "Peygamber"lerden "söz vermelerini" istiyor. "Sizden sonra bir peygamber daha gelecek. Ona kesinlikle inanacağınıza, yardım edeceğinize söz verin!" diyor. "Tamam mı?" diyor. Peygamber [...] da "tamam, söz!" diyorlar, *kesin kesin* "söz veriyorlar". Söz, "tanık", tutanak... hepsi "tamam"!

"Ulu Tanrı", kim için sağlamış bunu?

"Sevgili kulu" Muhammed için!

Yani: "Hikmet" verilen "peygamberler", Muhammed'in peygamberliğine inanacaklarına, ona yardım edeceklerine "söz vermişler". Alınan "ikrar" buna ilişkin.

İyi ama kesin kesin "ikrar"da bulunup söz veren o "peygamberler" nerede, Muhammed nerede? Onlar şu "gelimli gidimli" ve de "son ucu ölümlü dünya"da, çoktan "gelip gitmiş"ler. Nice zaman sonra da Muhammed "Peygamberim!" diyerek ortaya çıkmış. Bu durumda, o sözü edilen "peygamberler" [...]'nun verdikleri açıklanan "söz"leri neye yaramış olabilir? Muhammed'imize inanabilecekleri, "yardım" edebilecekleri nasıl düşünülebilir? "Yardım edeceklerine" ilişkin kendilerinden "söz" alan "Ulu Tanrı", onlardan, yerine hiçbir zaman getiremeyecekleri bir sözü almış olmuyor mu? Üstelik "yalan" sayılmaz mı bu? Ve de "hikmet" bunun neresinde?!

Bence "[ ]"* peygamberlerin, yine de "yardım"ları olmuştur Muhammed'imize. Şöyle:

Onlarındır diye ileri sürülen "kutsal metin"ler, Muhammed'e "kaynaklık" etmiştir. "Peygamberimiz" oralardan alıp alıp aktarmıştır. "Tanrı'dan geldi!" diyerek... Şöyle ya da böyle biçimler vererek, ya da verdirterek...

* İki sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

Kur'an'a göre, Muhammed'in "peygamberliği" ve ona "hikmet" verilişi, aslında (yaşamışsa) Yahudilerin "ata"sı olan "İbrahim"in; oğluyla, İsmail'le birlikte "Tanrı"ya yönelttiği "dua"nın sonucu. Bakara Suresi'nin 129. ayetinde, İbrahim'le oğlu İsmail'in şöyle yakardıkları açıklanır:

> "Rabbimiz! İçlerinden, onlara senin ayetlerini okuyan, onlara kitabı, '*hikmet*'"i öğreten ve (böylece) onları arıtan '*peygamber*' gönder!"

Onlar dua etmeselerdi ne olurdu acaba?

Artık sorulmaz! "Hikmet"tir!

İyi ama, yine de bir soru sormak gerekiyor: İbrahim'le İsmail (eğer böyle birileri yaşamışsa), "Onların içlerinden peygamber gönder!" derlerken, "onlar" sözüyle "Arap"ları, özellikle de Muhammed dönemindekileri, "peygamber" sözüyleyse "Muhammed"i nasıl amaçlamış olabilirlerdi? Yahudileri amaçlıyor olamazlar mıydı? "Soyumuzdan..." demeleri de (eğer demişlerse) bunu göstermiyor mu? "Dua" edenlerle (eğer böyle bir şey varsa) Muhammed arasında, "kutsal kitap" ve yorumlarına göre yüzyıllarca zaman var. Kimi yorumculara göre hemen hemen 2500 yıl. Çünkü bu yorumculara göre, İbrahim'in oğlu İsmail, İÖ 1910'da (yaklaşık) doğmuş.[221] Muhammed'se İS 571'de. Kimi yorumculara göreyse, süre çok daha fazla. Çünkü bu yorumculara göre İsmail, İÖ 2183'te doğmuş. "Dünyayla birlikte yaratılan Adem'in yaratılışından o zamana değin, "tam" 3401 yıl geçmiş bulunuyormuş![222] Yani, arada daha 2500 yıl ya da daha çok zaman varken, İbrahim'le oğlu İsmail, oturmuşlar, Mekke ve çevresindeki "Araplar"ı düşünmüşler, onlara bir "peygamber" göndermesi ve o peygambere, *onlara öğretilmek üzere* "kitap ve hikmet" vermesi için "Tanrı"ya "dua" etmişler ciddi ciddi! Tanrı da bu duayı çok "ciddi" bulmuş ve "kabul etmiş". Düşünebiliyor musunuz bunu?

Bir soru daha: Diyelim ki, Tanrı, söz konusu Araplara sözü edildiği biçimde bir peygamber gönderileceğine ilişkin yöneltilen bir "dua"yı "kabul" buyurmuş. Arap olmayanlara düşen neydi peki? Araplara "öğretilmek üzere" gönderildiği bildirilen "hikmet"in içine, başka toplumlardan olanlar niye çekilmiş? Örneğin, bizim Türklerin ne suçları vardı?!

Kur'an'da sözü edilen "dua"nın kaynağı: *Tevrat.* Tekvin bölümünde anlatıldığına göre, İbrahim Tanrı'dan, İsmail'i yaşatıp uzun ömürlü kılması için dilekte bulunur. (17:18.) Tanrı da şu karşılığı verir: "Seni işittim, işte onu mübarek kıldım. Ve onu, meyveli kılacağım. Onu, çok çoğaltacağım. 12 beyin babası olacak. Onu büyük millet edeceğim!" (17:20.)

Muhammed'imiz de alıp kendine "yontmuş" bunu. Ya da Yahudilerin bir başka "efsane"sini.

Kur'an'ın "Tanrı"sı, Muhammed eliyle kendilerine "kitap" ve "hikmet" öğretildiği için *Arapların* başına kakmakta. Bakara Suresi'nin 151. ayetinde şöyle açıklanmakta:

> "Nasıl ki, biz size, içinizden bir Peygamber gönderdik. O size ayetlerimizi okuyor, sizi arıtıyor. Size kitabı ve *hikmeti* öğretiyor. Size, bilmediklerinizi belletiyor."

Bu, herkesin anlayacağı bir açıklıkta "başa kakma" değil mi?

Öyle ama. *Kur'an*'ın Tanrı'sı, Arapların yine de anlamayabileceklerini düşünmüş olmalı ki, bir başka suredeki ayette, "başa kaktığını" daha da açıkça belirtiyor: Âli İmrân Suresi'nin 164. ayetinde şöyle diyor:

> "Ant olsun ki, Allah, inanırların başına kakmakta. ('Lakad menne'llahu ale'l-mü'minine'.) İçlerinden ve kendilerinden bir peygamber gönderdiği için. O peygamber, O'nun ayetlerini okuyor, onları arıtıyor, onlara kitabı ve *hikmeti* öğretiyor. Oysa daha önce, onlar, açık bir şaskınlık içindeydiler."

Tüm bu seslenişler, Arap toplumuna, hem de Muhammed dönemindeki Mekke ve çevresinin Araplarına olduğu halde, İslam savunurları, "tüm insanlığa" yöneltilmiş gibi gösteregelmişlerdir.

"Başa kakma" ('menn') olunca, bir "iyilik", bir "nimet" karşılığında olabilir değil mi?

Muhammed ve "Tanrı'dan aldığını" söylediği "hikmet" de, "iyilik", "nimet" sayılmış.

Oysa Muhammed'in, eskilerinkinden derlenme "hikmet"ini, Arap toplumu içinde bilen başkaları da vardı. İleride bunlar üzerinde durulacak.

[...] "Hikmet" Hırsızlığı, Eskilerin Masalları ve Lokman

Nisâ Suresi'nin 113. ayetinde, "Tanrı"sı Muhammed'e şöyle seslenir:

> "Allah sana kitabı ve hikmeti indirdi. Ve sana, senin daha önce bilmediğini öğretti."

Aslında, "öğretmenler"inin kimler olabileceği üzerinde ileride durulacak. Şimdi, sözü edilen "hikmet"in nelerden "derleme" olduğuna bakalım:

Kur'an'da *dokuz surede,* inanmayanların "*Bunlar, 'eskilerin masalları'ndan başka değildir*" dedikleri anlatılır.[223] Yani *Kur'an* "ayet"leriyle anlatılanlar için böyle söyledikleri açıklanır.

Kur'an'a "Allah sözü" diye inanmayanların böyle demeleri çok onemlidir. Kuru bir "suçlama" değildir bu. Gerçektir. Gerçekten de *Kur'an*'da anlatılanlar, çok büyük bir çoğunlukla, "eskilerin masalları"ndan oluşmaktadır. Daha önce de biraz değinilmişti buna.

"Masallar" diye çevirilen sözcük, ayetlerde "esâtîr"dir. Çoğulduŗ. Tekili: Usture. Farsçasıyla "efsane" de denir. *Türkçe Sözlük*'te "esâtîr" için şöyle denir: "Tarih öncesi tanrılarının efsaneli serüvenlerini anlatan ve bir topluluğun duygularını, eğilim ve özlemlerini göstermesi bakımından değerli olan hikâyeler." Yine *Türkçe Sözlük*'te "efsane" sözcüğü de şöyle açıklanır: "Halkın imgesinde doğarak, ağızdan ağıza dolaşan ve konusu çok defa olağanüstü nitelikte olan hikâye."[224] "Mitoloji" için Araplar "İlmu'l-Esâtîr" (ustureler ilmi=efsanebilim) derler.[225] Gerek "esâtîr", gerek 'efsane" için *Türkçe Sözlük*'te verilen anlamlar, konumuz yönünden yeterli değildir. Bununla birlikte, konunun uzmanı olan Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'in "efsane"ye verdiği anlamı, "esâtîr" sözcüğünün anlamına biraz daha yakın bulabiliriz. Örnek, şöyle diyor:

> "Efsane: Tanrıların, insanların, kahramanların ve evrenin yaratılışının yanı sıra ilk günahı, ilk ölümü, tufanı, tanrıların insanları nasıl cezalandırdıklarını, ikinci planda ise, avcılığın ve hayvancılığın başlangıcını, bitkilerden nasıl yararlanıldığını, ateşin ilk kez elde edilişini, cinsel hayatın başlangıcını, ilk ailenin, törenlerin

ve toplumsal kurumların ortaya çıkışını konu edinen; bunları destansı ve şiirli bir dille anlatan, çoğu zaman kutsal sayılan öyküler."[226]

Ne var ki, *Kur'an*'daki "esâtîr" sözcüğü, "efsane"ye verilen bu anlamdan kimi yerde biraz daha geniş, kimi yerdeyse biraz daha dar; kısacası, daha özel bir anlam taşımakta.

TC Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayımladığı *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı* adlı *Kur'an* çevirisinde, bu sözcüğün, "masallar" diye çevirildiği görülür.[227] Ben de öyle çevirdim.

Ancak, "masallar", "esâtîr"e tam anlam olabilir mi?

"Masal", Prof. Dr. Orhan Acıpayamlı'nın Türk Dil Kurumu Yayınları arasında bulunan *Halkbilim Terimleri Sözlüğü*'nde şöyle anlatılıyor:

> "(Alm. Erzahlung Marchen), (Fr. conte), (İng. tale): İnsanoğlunun evren, dünya, yaşam, doğa, toplum ve kendisiyle ilgili tarihsel oluşum, düşün, istek ve izlenimlerinin az ya da çok değişikliğe uğrayarak ağızdan ağıza geçme yoluyla çağımıza ulaşan geleneksel anlatı örnekleri. Bkz. Öykülü masal, küme masal, sevi masalı, yiğitlik masalı, kurtarım masalı."[228]

Nedir ki; "masal" sözcüğü, Türkçede bu anlamda kullanıyor olsa da, geldiği dillerde bu anlamda değildir. *Kur'an* ayetlerinde de geçer; buralardaki anlamı da bu değil. Asıl geldiği yer; Habeş, Arami ve İbrani dilleri. C. Brockelmann'ın da belirttiği gibi,[229] *Kur'an*'a "mesel" diye geçen sözcük; Habeşçede "mesl", "messale", Aramicede "masla" ve İbranicede "masal"dır. Hepsinde de "benzeterek karşılaştırma" anlamını içerir. Ama genel olarak "atasözü" (darb-ı mesel) anlamına gelir. *Kur'an*'daysa örneğin Rûm Suresi'nin 51. ayetinde, "Ant olsun ki, biz insanlara bu *Kur'an*'da her türlü 'mesel' sunduk..." denirken; "atasözü", "özdeyiş" biçiminde sunulanlardan başka şeyleri, başka anlamları da içine alır. Gerçekten "her tür" şey var "*Kur'an*'ın meselleri" içinde. Abuk sabuk "benzetmeler, karşılaştırmalar" var. Sözüm ona "atasözleri, özdeyişler" var. Hiçbir "tarihi değeri" olmayan, öyleyken "geçmişte yaşanmış olay" diye sunulan "kıssalar" (öyküler) var. Bunlardan hangileri olursa olsun; *Kur'an*'a inanmayanların "saçma" diye nitelendirdikleri bildiriliyor. Yukarıdaki ayette, "Ant olsun ki, biz insanlara bu *Kur'an*'da her türlü

'mesel' sunduk" dendikten sonra" (ey Muhammed!) Ant olsun ki, sen onlara bir 'ayet' getirdiğinde, ant olsun ki inanmayanlar: 'Siz yalnızca 'batıl' (saçma, hurafe, boş inanç) türünden şeyler sergilemektesiniz!' derler" deniyor ki, çok ilginçtir.

Bence *Kur'an*'a inanmayanlar; "bunlar, eskilerin *esâtîridir* başka değil!" derlerken de, "*Kur'an*'ın meselleri"nin tümünü, yani birer "*hikmet*" diye sergilediği "benzetme"leri, "özdeyiş"leri, "inanç"ları, "öykü"leri bir arada düşünerek nitelemişlerdir. "Eskilerden süregelen bu derlemelerin gerçekle ilgisi yok" demek istemişlerdir.

"Eskiçağ boş inançları"ndan yapılan "derleme"ler arasında "kıssa"larla "özdeyiş" biçiminde ("darb-ı mesel" diye) sunulanlar başta gelir. *Kur'an*'ın "hikmet" dediği ve birer "derin bilgi kaynağı" diye gösterdiği de, daha çok bunlar. Bunlar, kimi zaman ayrı ayrı, kimi zamansa bir arada "salata" gibi sergilenir: Eskilerden süregelen bir "kıssa" (masal) anlatılır. Anlatılanlar arasında da, tıpkı eski masallarda görüldüğü gibi birçok şey sokuşturulur. Bu arada "darb-ı mesel"ler de serpiştirilir. İşte o zaman, olur bir "boş inançlar salatası". *Kur'an*'ın deyişiyle de "akıl sahiplerinin ibret alacakları hikmetler" ve özet anlatımla: "Bilgi hazineleri"!

Kur'an'daki "kıssa"ları, "vaizler" de ballandıra ballandıra anlatırlar "cemaat"lerine. Ünlü benzetmeyle, "herkes koyunun kavala kulağını verip dinlemesi gibi dinler". "Mest" olanlar olur. "Allah!" diye bağıranlar olur. Anlatılanlar, olmuş, yaşanmış birer olay, birer gerçek biçiminde sunulur ve öyle algılanır.

"Adem"in "yaratılması"na karar veren "Tanrı"yla, bu kararı pek beğenmeyen "melekler" arasındaki "tartışma"lar. Bu "ilk insan"ın, önce heykelinin yapılması, ne tür "çamur"dan yapılması, sonra bu heykele "can" (ruh) "üfürülmesi". "Cennet"e konulması. Burada bulunanlar. Meyvesinin yenmesi "Adem"e "yasak"lanan "ağaç". "Havva"nın yaratılışı. Aynı yasağın onu da içine alışı. "İblis." İblis'in aldatarak "Havva"ya yasak meyveden yedirmesi. Sonra Adem'in de katılması. Bunun üzerine Adem ve eşinin "cennetten kovulmaları". "İlk günah"ın "cezası" olarak! Dünyada bu iki insandan "türeyiş". Doğanlar arasında "Adem'in iki oğlu" (Habil ve Kabil). Bunlardan birinin öbürünü nasıl öldürdüğü ve "Allah tarafından gönderilen bir karga"nın kılavuzluğuyla "nasıl gömdüğü". Yani "ilk cinayet" ve "ilk gömme" olayı! Yeryüzünde çoğalma. Ortaya

çıkan "peygamber"ler. İletilen buyruklara "karşı gelme"ler. Insanların uyarılmaları. Ama "uyarı"ları umursamamaları. "Tanrı"nın, "damızlık" olarak alınacak kimi "erkek ve dişi"lerin dışında, tüm canlıları "yok etme"ye karar vermesi. "Dünyayı kaplayan sular." Yani "Nuh Tufanı". Tanrı'nın Nuh'a yaptırdığı "gemi". İnsan ve hayvan çiftlerinin bu gemiye alınışları. Bunların "Nuh'un gemisiyle kurtarılışları". Sonra yeniden türeyiş. Falanca toplum, filanca toplum, falanca peygamber, filanca peygamber. "Uyarı"lar, "karşı gelme"ler. "Tanrı'nın gazaba gelmeleri." Ve yok etmeye karar verişleri. Falanca toplumun şu tür, filanca toplumun bu tür "felaket"e uğratılarak yerle bir edilişi. Yine üreyip çoğalmalar. Yine falanca "olay", filanca "felaket"!!!

Tabii bunların hepsinden önce, dünyanın da içinde bulunduğu evrenin nasıl yaratıldığı (!) anlatılır.

"Peygamber"ler ve "kavim"lerinin "kıssa"ları yanında nice nice "hikmet" dolu kıssalar anlatılır *Kur'an*'ımızda. Biz "insanların iyiliği" için! "Akıllarımızı kullanıp da ibret dersleri alalım" diye!

"Kur'an'ın kıssaları"nda "ad"lar ya hiç bulunmaz, ya da çok az bulunur. Bu da Muhammed'in "açık vermeme çabası"ndan doğuyor. Yani, "kurnaz"lığından... Aynı nedenle "ayrıntı"lara da *Tevrat* ve *Incil*'ler ölçüsünde yer verilmez. Ama yine de vardır "saçma sapan ayrıntı"lar.

Yusuf Suresi'nin 3. ayetinde, "Ey Muhammed! Biz bu *Kur'an*'ı sana vahyederek, kıssaların en güzellerini anlatıyoruz. *Daha önce sen bunları biliyor değildin!*" deniyor ve ardından çok uzun bir "kıssa" anlatılıyor: "Yusuf kıssası." *Tevrat*'ın Tekvin bölümündeki çoğu ayrıntılarıyla birlikte.[230] Dahası, yer yer "eklemeler" yapılarak...

Bu "kıssa" (masal) anlatıldıktan sonra, surenin 102. ve 103. ayetlerinde şöyle denir:

> "(Ey Muhammed!) Bu anlatılanlar, *sana 'gayb'den* ('gaip'ten='bilinmeyen'den=görülmedik-bilinmedik kesimden) *'haber'lerdendir. Onlar,* (Yusuf'un kardeşleri) *hile için* (Yusuf'u tuzağa düşürmek üzere) *toplanıp işbirliği ettikleri zaman, sen onların yanlarında değildin* (ki bileydin). *Bununla birlikte, sen ne denli istesen de, bunun böyle olduğuna* (yani bu anlatılanları, Tanrı'nın sana bildirdiğine) *insanların çoğu inanmazlar.*"

Ama yazık ki, zamanla "çoğu insan inanmış" buna. İnandırılmışlar. Aynı surenin 109, 110 ve 111. ayetlerinde de şöyle dendiğini görürüz:

"(Ey Muhammed!) Senden önce, kasaba halklarının içinden: kendilerine vahyettiklerimizden başka şey bulunmayan kişiler (peygamberler) gönderdik. (Şu sana inanmayanlar) yeryüzünde dolaşmıyor mı ki, kendilerinden önce geçenlerin sonlarının ne olduğunu görsünler?! Allah'tan korkanlar için 'Ahiret yurdu' kuşkusuz çok hayırlıdır. *'Akıl*'larını kullanmıyorlar mı? Derken; peygamberler umutsuzluğa kapılıp yalanlandıklarını düşündükleri sırada, bizim yardımımız ulaştı. Dilediğimizi kurtarırız biz. Suçlu (günahkâr) topluma yönelen baskınımız, (kimse tarafından) önlenemez.

"Ant olsun ki, peygamberlerin 'kıssa'larında 'aklı olanlar' için ibretler vardır. *Kur'an,* (Allah'tandır denerek) uydurulan sözler öyküler bütünü değildir. Fakat, kendinden önceki kitapları onaylayan, inananlara açıklamaları, yol göstermeyi, rahmeti içeren anlatımlardır."

"Kıssa"lar anlatıldıktan sonra, hemen her zaman, Muhammed'in "Tanrı"sı aynı açıklamayı yapar: "Anlatılanlar"ın, Muhammed'e "kendi katından" ("gayb"den) bildirdiğini açıklar. Bu açıklama gereğinin duyulması düşündürücüdür. Muhammed'in ikide bir buna başvurması, "aklınıza bir şey gelmesin haa! Hepsini Allah bildiriyor. Yoksa ben nereden bilebilirdim?!" anlamına gelir. "Akıl"larını "inanç"larına yedirmiş olan "sürü"ler de "yutar"lar bunu.

Ne var ki, Muhammed'in ilk dönemlerindekiler yutmazlardı. Özellikle "Mekke inanmazları", gerçeği bilirlerdi. Bilirlerdi ki, gerçek, ileri sürülen gibi değil. Yani "Tanrı"dan, "gayb"den falan anlatılmıyor Muhammed'e. Çünkü anlatılan masalların kaynakları belliydi.

Dahası: "Ayet"lerin yorumlarını yapan "Müslüman" yorumcular da ("eski müfessirler"), kaynakları az çok biliyorlardı. İnanır görünüp İslam savunurluğu yapsalar da. Bildikleri için, "ayet"lerde anlatılan "öykü"lerin "eksik"lerini tamamlamak üzere daha çok, Yahudi ve Hıristiyan çevrelerindeki kaynaklara başvuruyorlardı. Çok örneği var bunun. Kolayca sayılamayacak kadar.[231]

Kur'an'da bir çeşit "bilgi hazinesi" gibi sunulan "hikmet"lerden "sözüm ona özdeyiş"lerin ne olduklarına ve nasıl derlendiklerine gelince:

Bunlar da Araplarca bilinmedik duyulmadık şeyler değildi.

Kimileri, Arap atasözleridir. Derleyenleri vardı bunların da. Yani ağızdan ağıza, kulaktan kulağa dolaşarak sürüp gelen atasözleri, kimileri eliyle derlenip yazıya bile dökülmüştür. Onun için bilebilmekteyiz. Bugün elimizde birçok "Arap atasözü"nden derlemeler yapılmış kitaplar var. Örneğin şunlar anılmaya değer: Hicri 170/ Miladi 786'da ölen El Mufaddalu'd-Dabbî'nin *Emsâlu'l-Arab* (Arap Atasözleri) adlı kitabı.[232] Hicri 395/ Miladi 1005'te ölen Ebu'l-Hilal El Hasan İbn Abdillah El Askerî E'n-Nahvî'nin *Cemheretu'l-Emsâl* (Topluca Atasözleri) adlı kitabı.[233] Hicri 518/ Miladi 124'te ölen Ebu'l-Fadl Ahmed İbn Muhammed El Meydanî'nin *Mecmau'l-Emsâl* (Atasözlerinin Toplandığı Kaynak) adlı kitabı.[234]

Araplardan, ya da Arapların dışından derleme "atasözleri"nin kimi, *Kur'an*'da "kalıp" olarak yer almasa da "anlayış" olarak yer alır. İçlerinde *Kur'an*'ın "dünya görüşü"nü etkileyen, dahası; belirleyen bile var. Örneğin, "Her şeyin en iyisi ortasıdır" anlamındaki atasözü. *Kur'an*'da, son derece "ağırlıklı"dır. Birçok konusunda işlenir. Birçok öğüt ve yargı, bunun üstüne oturtulmuştur. Aynı atasözüne dayalı "hikmet"leri, *Tevrat*'ın çeşitli bölümlerinde de bulabiliyoruz. "Süleyman'ın Meselleri" adlı bölümünde, 4. babın 27. ayetinde şöyle dendiğini görmekteyiz:

"Ne sağa sap, ne sola!"

Atasözlerinde olduğu gibi, dinlerin "kutsal metin"lerinde de "orta"dan, "orta yol"dan, "denge"den yana olunması doğaldır. Kurulu "düzen"ler bunun üstüne kuruludur. "Din"lerse kurulu düzenlerin korunmasında "görevli"dirler. "Sahip"lerinin yararına.

Kimi *Kur'an* inceleyici "Müslüman"lar, *Kur'an*'da birçok Arap atasözü, dahası; *Acem atasözü* bulduklarını açıkça belirtirler.

Örneğin Celaleddin Süyûtî (ö. Hicri 911/ Miladi 1505), *El İtkân* adlı kitabında, çok ilginç bir karşılıklı konuşmaya yer verir:

Müslüman büyüklerinden biri, öbürüne sorar:

"*Kur'an'dan, Arap ve Acem atasözlerini çıkarıyorsun.* Allah'ın kitabında, 'işlerin hayırlısı ortalarıdır. (Her şeyin en iyi yanı, ortasıdır, en iyisi orta yol) anlamındaki atasözünü de bulabilir misisin?"

Öbürü karşılık verir:

"Evet! Hem de dört yerde."

Böyle der ve bir bir anlatır.

Öbürü, daha başka "atasözleri"nin de *Kur'an*'da yerlerini sorar. Beriki, onları da gösterir. "Falanca ayet, filanca ayet... diyerek... Yani bir sürü "atasözü"nün, *Kur'an*'da yer aldığını, yerlerini göstererek anlatır.[235]

"Hikmet"lerin nasıl "derleme hikmet"ler olduğu, bununla da ortaya çıkmıyor mu?

Kur'an'da, alıntıların kaynakları pek gösterilmez. Ama kiminin gösterildiğini görürüz yine de. "Lokman'ın hikmetleri" bunlardan.

"Lokman ve Öğütleri"

Lokman Suresi'nin 12. ayetinde, Lokman'a "hikmet" verildiği bildirilir. 13. ayette: "Anılmalı ki; Lokman öğüt verirken şöyle demişti: 'Ey oğulcuğum! Tanrı'ya (Tanrılıkta) ortak tanıma. Çünkü O'na ortak tanımak, büyük haksızlıktır'" denir. "Anaya babaya saygı gösterilmesi"ne ilişkin "Tanrı vasiyeti" olduğu bildirilen 14. ayetten sonra, bununla hiç de bağdaşmayacak biçimde anlatım yer alır. 15. ayete şöyle başlanır: "Eğer anan baban, bana (Tanrılıkta), bilemeyeceğin türden ortak tanımaya seni yöneltirlerse, onlara 'itaat etme'..." 16'dan 19'a kadarki ayetlerde, Lokman'ın oğluna öğütleri ve özdeyişleri şöyle sıralanır:

"Ey oğulcuğum! İşlediğin şey (günah-sevap), bir hardal tanesi ağırlığında da olsa, bir kayanın içinde, ya da göklerde, ya da yerde de bulunsa, Allah onu getirip karşına çıkarır. Kuşkusuz Allah, incedir, her şeyden haberlidir."

Özeti: "*Eden bulur.*" Ya da: "*Ne ekersen, onu biçersin.*"

"Ey oğulcuğum! Namaz kıl. Uygun olanı buyur. Uygun olmayanı önle. Başına gelene katlan. Yönelmeye değer bir tutumdur

bu. İnsanlara, yüzünü yan çevirme böbürlenip de. Yeryüzünde de çalımlı çalımlı yürüme. Çünkü Allah, hiçbir böbürgen ve övüngeni sevmez. Yürümende dengeli ol. Sesini alçalt. Çünkü seslerin en çirkini, kuşkusuz, eşeklerin sesidir."

Bu öğütlerde de birtakım "atasözleri" bulmak mümkün. "Uygun olan" ve "uygun olmayan" üstüne, "başa gelene katlanmak" üstüne, "güleryüzlü", "hoşgörülü" olmak üstüne, "alçakgönüllülük", "böbürgenlik" üstüne, "dengeli olmak" üstüne, "alçak sesle edepli konuşmak" üstüne. Tüm bu konularda, çok eski "atasözleri"ni derleyip sunan kaynaklarda da bolca "özdeyiş" bulabiliriz.

Yani Muhammed'in "Tanrı"sının "Lokman'dan hikmetler" olarak "aktardığı" bu öğütler, "bilinmeyen hikmetler" değiller. Hepsini, hemen herkes çok rahat bilebilmekte.

Kaldı ki, önemli bir nokta var:

Bilindiği gibi, evrende her şey sürekli değişir. Kimi er, kimi geç, ama mutlaka değişir. Kuşkusuz, yaşam koşulları da, gelenekler, görenekler de... Bu arada, "değer"ler, "yargı"lar, "ölçüler" de değişir elbet. Bunlar ve her şey değişsin de; "atasözleri"yle önerilen ilkeler, "anlayış"lar değişmesin; olabilir mi? Her şey değişirken bunlar, "hiçbir çağ"da, hiçbir "ortam"da değişmeden "olduğu gibi" kalsın; böyle bir şey düşünülebilir mi? Bunu ancak, "kutsal kitap"ların, "bilgiç" geçinen "peygamber"leri türünden kimseler düşünürler. Onun için de "tüm çağları içine alsın" diye "hikmet"ler, kurallar koyarlar "insanlığa" sundukları kitaplarına.

Buradaki hikmetlere bakalım şimdi: Bunların içinde, bugün "doğru" saymamamız gerekenler, hemen gözümüze çarpmakta. Ayette "uygun olan" diye dilimize çevirilen sözcük, "ma'ruf" sözcüğüdür. "Bilinen", "yadırganmayan", "örf"e (geleneğe) uygun olan demektir. "Uygun olmayan" da, "münker" sözcüğünün karşılığıdır. "Yadırganan", "örf"e (geleneğe) aykırı anlamında.

Öyleyse, "ayet"te, "Lokman'dan" aktarılan "hikmet"te; "örf"e, yani geleneğe "uygun" davranış isteniyor. Bunun "ters"i istenmiyor. Buradaki "gelenek"se, belirli bir dünya görüşüne, belirli bir ortama göre biçimlenmiş gelenektir. Belirli bir "anlayış"ı vardır. Dahası, "ma'ruf" ve "münker" sözcüklerinin, "yetkili"lerince yapılan yorumlarına ba-

kıldığı zaman, "akla ve şeriata (ikisine birden) uygunluğun" ölçü alındığı görülür. Kuşkusuz buradaki "akıl" da "dine dayalı akıl"dır. Demek oluyor ki, uyulması istenen "gelenek" ("örf") de, "din"e, yani dinin katı kurallarına ve yine bu kurallara dayalı akla bağlanmış gelenektir. İnsanlar, hem de "tümü"; buna "uygun" yaşasın isteniyor. Dahası: Senin uyman da yeterli sayılmıyor: "Uygun olanı buyur, uygun olmayanı önle!" deniyor.

Nedir bu? İlkellik değil midir? Yani çağımızda, "ilkel sayılması gereken anlayış"lar arasında değil midir bunun yeri?

Sonra, insana; "başına gelen sıkıntıya katlanma"yı öneren "hikmet" (!) de artık "sınırsız" değildir. Başına gelene "katlanma"lı insan. Ama nasıl? Bunun bir "insancası" var, bir de "eşekçesi" var. Diyelim ki, bir "toplum" sıkıntıya "katlanıyor". Bunun da "bilinçli" bir topluma yaraşırcası var; bir de "sürü"lere özgü olanı var. Sen kalkıp da, "Başına gelene sabret, katlan!" dediğinde; buna bir "kayıt" koyup, bir "sınır" çizmedin mi, "eşekleşme"yi ve "sürüleşme"yi öneriyorsun demektir. Hele; "sürü ahlakı"nı içeren bir "din" aracısı ya da savunuru isen!!!

"Lokman"dan aktarılan öteki "hikmet"ler de, "ortam"ına, "anlayış"a göre değişik değerler, değişik anlamlar kazanabilir. "Güleryüzlülük." Her zaman olmayabilir. Gerekmeyebilir de. "Hoşgörü." Güzel. Ama yerine göre güzel. Yerine göre de "alçaklık"tır. "Seyirci" kalmaman gereken bir konuda gel de, "hoşgörü" göster. Örneğin insanlıkdışı bir tutum karşısında. "Alçakgönüllülük" de iyi. Ama, bunun da gereksiz olduğu yer bulunabilir. Bir gerçeği anlatmanız, "alçakgönüllülük" anlayışına ters düşebilir. "Böbürlenmek" ya da "böbürlenmemek", değerlendirmelere göre değişir. "Dengeli olmak" da öyle. Kurulu düzenler genellikle, "dengeli olma"yı isterler. Ama öyle zamanlar olabilir ki, "dengeli olmak", insanı alçaltabilir. "Dengesizlik pahasına", insanlığınıza yaraşır bir ödevi yerine getirmek zorunda kalabilirsiniz. "Alçak sesle edepli konuşmak." Bu da iyi, ama her zaman değil. Birilerinin yüzüne, sesinizin tüm yüksekliğiyle bir şeyler "haykırmanız" gerekebilir. Yüzüne haykıracağınız kimse, çok "edepli büyük bir canavar" da olabilir pekâlâ.

Gelelim; "Seslerin en çirkini, kuşkusuz, eşeklerin sesidir!" anlamındaki "hikmet"e!

Kur'an'ın "Tanrı"sı, bu "özdeyiş"i (!) de çok "beğenmiş" olmalı ki, bunu da "Lokman"dan aktarmış.

Konuşma sırasında "abartılmış" sözler söylenebilir. "Çirkin" bulunan bir "ses" karşısında da: "Bu, dünyanın en çirkin sesi" diye bir tepki gösterilebilir. Ve bu tür sözler hoş görülebilir. Çünkü konuşanın kendisi de, dinleyen de bilir ki, bu söz abartmadır, gerçek değildir.

Ama bir "kutsal" kitapta, "Tanrı'nın onaylaması"na da yaslandırılarak böyle bir söz söylenirse nasıl hoş görülebilir? Belli ki, gerçek değildir. Düşünün; "eşeklerin sesi" için: "Dünyanın en çirkin sesi" de denmiyor. Böyle dense, söylendiği zamanın "dünyası"nın sesleri içinde en çirkini olduğu düşünülebilir. Çok daha abartılmış olarak; "Seslerin en çirkini" deniyor. Hem de, "kuşkusuz" diye pekiştiriliyor. Yani bunun böyle olduğu, "kuşkusuz"muş, kesinmiş! "İki kere iki dört eder" gibi. Böyle bir sav için "doğrudur!" denebilir mi? "[...]" olduğuna kuşku var mı bunun?

Sonra araştırılıp bulunuyor ki, İÖ 681'de öldürülen Asur Kralı Sanherib'in "masal ve atasözü" derleyiciliği de yapan Veziri "Ahikâr" da "eşeğin sesi"ni çok "çirkin" bulmuş. O da oğluna şöyle demiş: "*Başını eğ, alçak sesle konuş ve aşağıya bak. Çünkü bir ev yapmak için yüksek sesle konuşmak gerekseydi, eşek her gün iki ev yapardı.*"[236] Görüyorsunuz, adam, eşek anırmasını çirkin bulurken; *Kur'an*'daki kadar abartmıyor.

Onunkinde o denli abartılmış olmasa da, içinizden şöyle geçmiştir sanıyorum:

"Şu Lokman diye ileri sürülen, o Vezir Ahikâr olmasın?!"

"Olabilir!" diyen araştırmacı ve incelemeciler var. Bunlardan biri, Ahikâr'ın olduğu bilinen başka sözleri de ele alıp "Lokman Hekim"in olduğu ileri sürülegelenlerle karşılaştırmış ve aradaki benzerliklere dayanarak bu sonuca varmış bulunuyor.[237]

Kur'an'ın Hikmetli Adamı Lokman-Asurlu Ahikâr-Eski Yunan'dan Masalcı Aisopos-Yahudilerin (Tevrat'taki) "Bal'am"ı

Kaynakların belirttiğine göre, Ahikâr'ın "masal"larını, "öğüt"lerini ve "özdeyiş"lerini içine alan bir kitap bulunmakta. Bu kitap içinde, *Tev-*

rat'tan da bölümler yer almakta. Süryani bilim ve edebiyat tarihine ilişkin önemli bir kitabı (Arapça) elimizde bulunan, Antakya ve öteki Doğu Süryanileri Patriği Ignatius I. Aphram Barsam, söz konusu Ahikâr'ın kitabını, bir Süryani-Arami kitabı olarak sunmakta. Şöyle demekte:

> "Bilesin ki, Süryani-Aramilerin ilk dönemlerinde arı bir dille karşılaşılan düzyazı (nesir) ve koşuk (nazım) türünden edebiyat örnekleri vardır. Bilim dallarına önem verdikleri de görülür. Ancak edebiyatlarından, Asur Kralı Sanherib'in (ö. İÖ 681) Veziri *Ahikâr'ın kitabından* başka bize değin ulaşan (kitap olarak) yok. *Ahikâr'ın kitabı, birtakım öğütleri, özdeyişleri* içermekte. Sonradan, birtakım öykülerin de eklendiği görülmekte. Ve bütün bunların *İÖ 5. yüzyıl derlemeleri* olduğu sanılmaktadır. Bu kitapta, (*Tevrat*'tan) Tobya'ya ilişkin 'kitaplar' (bölümler) de var."[238]

Buna göre, Lokman, bir "Asurlu"ydu. O zamanki birçokları gibi "Arami", "Süryani" dilini konuşan bir "Asurlu"... Ve çok büyük bir olasılıkla, "Sabiîlik" dini inanırıydı. O zamanki niceleri gibi... Belki de; İbrahim ("Peygamber") gibi, bir "Sabiî Peygamberi"ydi.

Lokman'la, eski Yunan'dan Aisopos (Ezop) arasında da benzerlik bulunmakta. Dahası; şöyle düşünülmekte: "Lokman efsanesi, zamanla, Aisopos efsanesinden çok şey almıştır. Aisopos'la Ahikâr arasında da benzerlik var. Bu nedenle, Lokman, zamanla beliren gelişmelerinde Aisopos'unkinden çizgiler alırken, bu yolla, Ahikâr efsanesine de yaklaşmıştır." Yani Lokman, "doğrudan doğruya Ahikâr'a değil; Aisopos'a bağlanmakta" kimi incelemecilerce.[239]

Kimileriyse, "Lokman, Aisopos'un kendisidir" diye düşünmekteler.[240]

Ünlü Yunanlı tarih yazarı Heredotos (İÖ 5. yüzyıl), Aisopos'a değinir. "...Samos'lu İadmon'un kölesi ve *masalcı* Aisopos..." diyerek...[241] Bu ünlü tarih yazarının yazdıklarından anlaşılan o ki, Aisopos (Ezop), eski Mısır firavunlarından Amasis döneminde (VI. yüzyılda) ve Samos'ta, yani Sisam adasında yaşamıştır.[242] "Masalcı bir köle" olarak... Belki de "masalcılığı", kölelikte "sivrilmek" ve bir noktaya ulaşmak için başka bir yol bulamamaktan ötürü seçmişti. Değerlendirme yanlış değilse, bu masalcı köleden sonra nice yüzyıllar geçecek, masalları o ülkeden o ülkeye yayılacak ve bir zaman gelecek, Araplarda "Peygamberim!" diye biri (Mu-

hammed) ortaya çıkacak, onun masallarındaki "hikmet"lerden yararlanacak. Sonra da bir kesimini, "Tanrı tarafından, 'gaip'ten bildirilen Lokman'ın hikmetleri" diye sunacak kendi inanırlarına.

Başta Muhammed'in genç ve yakın dostlarından İbn Abbas (ö. Hicri 68/ Miladi 687) olmak üzere, ünlü *Kur'an* yorumcularına göre de, *Kur'an*'da kendisine "hikmet verildiği" anlatılan "Lokman" (belki de Yunanlı masalcı Aisopos) bir "köle"ydi. Yorumlarındaki anlatımla: "Kapkara, iki kalın dudaklı, ayrık bacaklı bir köle"...[243] Sonra "azad edilmişti". "Hikmet"leri yanında meslek de edinmişti ayrıca: Kimine göre çobanlık, kimine göre "dülgerlik", kimine göreyse "terzilik".[244] Kimi onun "Mısırlı" olduğunu ileri sürer. Eğer o Yunanlı "masalcı Aisopos"sa, kimi *Kur'an* yorumcusunun ileri sürdüğü bu sav, yani "Mısırlı" olduğuna ilişkin görüş, Aisopos'un, Firavun Amasis döneminde, efendisiyle birlikte Mısır'a gitmiş olmasından kaynaklanan bir düşünce olabilir. Masalcı köle, orada bir süre kalmış olabilir ve orada da masallarını sergilemesinden dolayı, böyle bir sanı doğmuş olabileceği düşünülebilir. Onun başka yerli olduğunu söyleyen Müslüman yazarlar da var: Kimilerine göre o, Akabe Körfezi yakınında bulunan eski Eyle'de ve Medyen dolaylarında yaşamış, Eyle'de ölmüştür.[245]

Kur'an ve hadis yorumcuları, söz konusu Lokman'ın, *Tevrat*'ta genişçe sözü edilen Bâûra (Beor) oğlu Bel'am (Balam) olduğunu yansıtır nitelikte görüş belirtirler.[246] Ancak; *Tevrat*'ın anlattıklarına bakılırsa, Beor oğlu Balam'ın 'Mezopotamyalı", eski Babil'in Petor (Penthor) kentinden olduğunu düşünmek gerekiyor.[247]

Müslüman yazar ve araştırıcıların, Lokman'ın kaynağını, *Tevrat*'ta aramalarını ve arayıp tararken de "Balam" üstüne anlatılanları gördüklerinde, "işte *Kur'an*'da anlatılan Lokman, budur!" demelerini doğal bulmalıyız. Çünkü, Muhammed'in şuradan buradan derleyip, *Kur'an*'a şu ya da bu biçimde aktardığı "masal"lardaki eksikleri, ancak bu tür çabalarla gidermeye çalışıyorlar. "Boşluk'ları doldurarak... Yahudi kaynakları; *Kur'an* ve hadis yorumcularının, *Kur'an* masallarında, ilk başvurma gereğini duydukları kaynaklar arasındadır.

Yorumcuların ileri sürdüğüne göre, Lokman, İsrailoğullarında da "kadılık" yapmıştır.[248] Kimine göre, "peygamber'di. Ama çoğuna göre, yalnızca "hikmet"li bir kişiydi. Ve çok uzun "ömür"lü olmuştu. *Bin yıl* kadar...

Beyzâvî (? -1291?), "tefsir"inde şöyle der:

"Ayette sözü edilen Lokman, Bâûra'nın (Beor'un) oğludur. (Balam.) Azeroğullarındandır. Eyyub Peygamber'in kız kardeşinin ya da halasının oğludur. *Bin yıl yaşadı.* Davud (Peygamber) dönemine ulaştı. Ondan 'ilim' aldı. Onun Peygamberliğinden önce, 'fetva' verirdi (Kadılık ederdi). İnceleyicilerin çoğuna göre o, yalnızca 'hakîm di ('hikmet' sahibi, belki bir yönüyle de o döneme özgü doktor), "Peygamber" değildi..."[249]

Tevrat'ın genişçe yer verdiği Beor oğlu Balam, *Kur'an* ve hadis yorumcularının ilgilerini çekecek niteliktedir. Bir kez; "Yehova" (Tanrı) ile konuşabilmekte.[250] Bu nitelik ancak bir "peygamber"de bulunabilir. İkincisi, "olağanüstü durum"lar sergileyebilmekteydi.[251] Peygamberlerin "mucize"leri türünden... Sonra, "eşeği" vardı onun. Kendine özgü ve binip sürdüğü bir eşeği. Yorumcular için bu da çok önemlidir. Niye derseniz:

"Eşeğe binmek", din-giz aracılarının çok önemlilerinin "ayırt edici nitelik"leri arasında bulunmakta. "Peygamber"ler de kendilerine özgü "eşek"lere binmekteler. "Peygamber" olarak Muhammed'in de eşeği vardı. Bu eşekle ilgili, ancak "eşek'lerin inanabilecekleri türden "öykü"ler de anlatılmakta. Bunlardan birini, Demirî (1349-1405), bir çeşit "Hayvanlar Ansiklopedisi" niteliğinde olan *Hayatu'l-Hayevan* adlı kitabında aktarır. İlginç olduğu için aynen çeviriyorum:

"Beyhakî, İbn Mesud'dan aktararak der ki, 'Peygamberler, hep eşeğe binerlerdi... Peygamber'in (Muhammed'in) de eşeği vardı. Adı da Ufeyr'di. (...)'

"İbn Asâkir, Ebu Mansur'a dayandırdığı bir 'sened'le şunu anlatır:

"'Peygamber (Muhammed) Hayber'i fethedince, kendisine, kara bir eşek düşmüştü. (Aldığı ganimetler arasında bu da vardı). Eşekle konuşmaya başladı:

–Adın ne?
–Şihab oğlu Yezid! Tanrı, benim soyumdan altmış eşek çıkardı. Bunların hepsine de yalnızca peygamber olanlar binmiştir. Sen bana binesin diye, seni bekliyordum. Soyumdan gelen eşekler içinde

yalnızca ben kaldım, başka kalmadı. Bundan böyle peygamber olarak da yalnızca sen varsın, başka peygamber yok. Senden önce, bana bir Yahudi sahipti. Onun yanındaydım. (...)
–Senin adın Ya'fûr olsun. Ya'fûr, söylesene (çiftleşmek için) dişi eşek ister misin?
–Hayır, istemem!"

"Peygamber bu eşeğe gerektiğinde binerdi. Ayrıca, şuraya buraya da gönderirdi. Arkadaşlarından çağırtmak istediklerinin evine Ya'fûr'u yollardı. O da gider; çağıracağı kişinin kapısını çalardı başıyla. Ev sahibi çıkınca, Ya'fûr işaret ederdi. O da çağırmak için Peygamber'in gönderdiğini anlardı hemen."[252]

Sonra ne olmuş! Biliyor musunuz?

Süheyli'nin anlatmasına göre, "Peygamber öldüğünde, bunu öğrenince Ya'fûr kendini bir kuyuya atarak" intihar etmiş.[253] Yani zavallı çok üzüldüğü için dayanamayıp kendini öldürme yolunu seçmiş!

Beor oğlu Balam, nitelikleri arasında "eşeğe binen", "eşeği olan" bir kişi oluşuyla da *Kur'an* ve hadis yorumcularının ilgisini çekmiştir. Buna kuşku duymuyorum. Onun bu "nitelik"lerinden ötürüdür ki, kimi hadisçi ve yorumcular, Peygamber olduğunu savunmaktalar. "Allah'ın *Kur'an*'da 'hikmet verdiğini' bildirdiği Lokman budur..." diyerek...[254]

Bununla birlikte "Lokman"ın üç temel niteliği üzerinde durulur özellikle:

Birincisi: "Çok uzun yaşamış"lar arasında bulunması.

İkincisi: "Hikmet"li (derin düşünceleri, bu arada doktorluğu da olan) kişi oluşu.

Üçüncüsü: "Kahraman" oluşu.

Arapların kendi efsanelerinde de, bu üç niteliği kendinde toplayan bir "Lokman" bulunduğunu görmekteyiz: Eski "Âd toplumu"ndan: İrem (Aram) oğlu Ôs (Uts) oğlu Âd oğlu Lokman.

"Yedi Kartallı Lokman"

Birinci nitelik vardı bu Lokman'da. Çünkü, "çok yaşamıştı":

Kur'an yorumlarına ("tefsir'lere) ve hadis kitaplarına da geçen bir "öykü"ye göre; Âd toplumu, "günah"ı yüzünden "kuraklığa", dolayısıyla

da "kıtlığa" uğratılır. Toplumun İleri gelenleri bir araya gelip ne yapmaları gerektiğini görüşürler. Aralarından bir kurul seçerler: "Mekke'ye gidip, yağmur için Tanrı'ya dua etme" görevini verirler seçilenlere. Bunlar arasında Âd oğlu Lokman da bulunur.

Öykünün, bizi burada ilgilendirmeyen bölümünü geçelim.

Olan olur ve Âd toplumu "yağmur bulutu" isterken, "felaket bulutu"yla yok edilir.

"Yağmur duası" için Mekke'ye gitmiş olan kurul üyelerine gelince: Bunlardan üçünün kendileri için "dilek"leri olur. Ve dilekler yerine getirilir. İşte bu "dilek"ler içinde Âd oğlu Lokman'ın da dileği var: Uzun ömür.

Kendisine denir ki, "Sonsuz yaşamak mümkün değil. Ama dilersen çok yaşayabilirsin. İstersen falanca dağda bulunup kızıl koyunun tezeği kalasıya yaşa, ya da yedi kartal yaşını seç, o kadar yaşa!" Lokman da, "yedi kartal ömrü"nü seçer.

Lokman'ın "yedi kartal"ından biri ölünce bir başkası belirirdi "yumurta"da. O da büyür, yaşar, ölür; sıra bir başkasına gelirdi. Her kartalın ömrü: "Seksen yıl." Öle öle, sıra "yedinci kartal"a gelmişti. Bu kartalın adı: "*Lubed.*" Bu da yaşadı seksen yıl, sonunda bu da öldü. Hemen ardından da Âd oğlu Lokman can verdi.[255]

"Öykü" böyle...

"Efsane"nin önemi, İslam öncesi Araplarda yaygın olması. Şairlerinin, örneğin E'n-Nabigatu'z-Zubyani (ö.604) adlı şairin şiirlerinde de yer almıştır bir bölümüyle. Bu şiirlerde, Lokman'ın sonuncu kartalı Lubed'in "kaçınılmaz ölümü"ne değinilir.[256]

"Lubed" sözcüğü, *Kur'an*'da, Beled Suresi'nin 6. ayetinde de geçer. Bu sözcüğe, *Kur'an*'daki "garip" sözcükleri toplayanlardan Râğıb El İsrahanî (ö.1108?) kitabında yer verirken, Lokman'ın bu adı taşıyan kartalına da değinir ve şöyle der:

> "...Ve Lubed, (aynı zamanda) Lokman'ın kartallarının sonuncusudur."[257]

Yazar burada, "falanca Lokman..." demiyor, yalnızca "Lokman..." diyor. "Yedi kartallı Lokman"ın, *Kur'an*'da "hikmet verildiği" bildirilen ve "öğüt"lerinden söz edilen "Lokman" olduğunu anlatır gibi.

Âd oğlu Lokman'da ikinci nitelik de var. Yani "hikmetli kişi" olarak da nitelenir. Bu niteliğiyle, eski Arap "atasözleri"ne de geçmiştir.

"Deyim"lerine de... Çok "hikmetli", bilgili ve akıllı birinden mi söz edilmek isteniyor? Ve abartma yoluna mı gidiliyor? "Bu adam, Lokman'dan da hikmetli!" denirdi Araplarda.[258] Ve buradaki "Lokman"la da Âd oğlu Lokman anlatılmak istenirdi.[259]

Âd oğlu Lokman'ın, "Tanrı katı"nda da çok "önemli bir kişi" olduğunu düşünmek gerekiyor. Yoksa, Tanrı çok uzun ömür vererek "ayrıcalıklı" kılar mıydı onu?!

Buna ilişkin "efsane", Arapların bu Lokman'a çok önemli bir kişi gözüyle baktıklarını anlatır. "Peygamber" olarak bile düşünülmüş olabilir kimilerince. En azından "dilekleri yerine getirilen bir Tanrı dostu" ("veli") diye yer almıştır düşüncelerde.

Eski "atasözleri"ni ve "deyimler"i derleyen eski kaynaklarda, Lokman'ın kendi "özdeyiş"lerine de rastlanmakta.[260] Bunlar arasında çok ilginç bir "deyiş"ine yer verildiği görülmekte:

Lokman'dan Aktarılan Bir "Hikmet"

"Tanıdık '[...]' budur işte!"[261]

Bu "özdeyiş"i, Arapçasından çevirdim. Burada geçen bir sözcük ([...]), "ayıp" sayılabilir ve "kullanılmaması gerektiği" düşünülebilir. Ben öyle düşünmüyorum. Arapçasının "Türkçe karşılığı"nı aynen koymakta sakınca görmedim. Arapçası: "Hirr." Buna Arapça "ferç" de denir.

Âd oğlu Lokman'ın, bunu neden söylediği de anlatılır kaynaklarda. Ebu'l-Fadl Ahmed İbn Muhammed El Meydanî (ö. Hicri 518/ Miladi 1124), *Mecmau'l-Emsâl* (Derlenmiş Atasözleri) adlı kitabında şunları yazıyor: (Arapçasından aynen çeviriyorum):

> 'Bu sözü ilk söyleyen, İrem oğlu Us oğlu Âd oğlu *Lokman*'dır. Söylemesine şu olay neden olmuştur:
>
> "Lokman'ın kız kardeşi, 'zayıf' (yani pek zeki ve akıllı olmayan) bir adamla evliydi. Kadın, *kardeşi Lokman* gibi akıllı ve dehâ sahibi bir oğlu olmasını istiyordu. Bunu sağlamak için kardeşinin (Lokman'ın) karısına varıp şöyle dedi: 'Benim kocam zayıf bir adam. Ondan, daha da zayıf bir oğlum olur diye kaygılanıyorum.

Kardeşimi (kocanı) bu akşam bana ödünç olarak ver de benimle yatsın (ondan gebe kalayım)!' dedi. O kadın da kabul etti. Bunun üzerine Lokman, sarhoş olarak gelip kız kardeşinin koynuna girdi. Tutup onunla birleşti. Ve kız kardeşi, Lokman'dan, Lukaym'e ('Lukaym'=Lokmancık adı verilen çocuğa) gebe kaldı. İkinci gece olup da, Lokman, kendi karısının yatağına girince, ([...] görür görmez); 'tanıdık [...] budur işte!' dedi."[271]

El Meydanî, olayı anlatan bir de altı dizeli şiir aktarıyor.[272]

"Eğer *Kur'an*'da, Tanrı'nın överek sözünü ettiği Lokman buysa, Ulu Tanrı ne biçim adamı övüyor öyle?! Kız kardeşiyle yatıp onu gebe bırakan bir adam övülür mü hiç?!" diyenler bulunabilir. Böyle bir soruya da, "Onun yaşadığı dönemde böyle bir şey, ahlaka aykırı sayılmazdı, günah değildi..." biçiminde karşılık verilebileceği düşünülebilir. Ben, böyle bir karşılık verilebileceğini sanmıyorum. Çünkü:

Tevrat'ın, *İncil*'ın ve *Kur'an*'ın ve bunların yorumlarının verdikleri "bilgi"ler doğru kabul edilecek olursa, "Âd toplumu"nun "yok edildiği" tarihi düşünmek gerekiyor. Yine bu "kutsal kitap" ve yorumlarının verdikleri "bilgi"lere, bunlar üstüne yapılan değerlendirmelere göre; söz konusu toplumun "yok edildiği" tarih, İÖ 2000'den daha gerilere gitmez.[273] Burada sözü edilen Lokman'ın gerçekten yaşadığı varsayılırsa, "Âd'ın oğlu" olduğu ve "çok uzun yaşadığı" göz onunde tutularak değerlendirildiğinde, tarih, daha da eskiliğinden yitirir. O zaman, onun "kız kardeşiyle yattığı" tarihte, "zina", hele "kız kardeşle zina", çoktan "yasak" (haram-günah) olmuştur. Düşünün ki, "Hammurabi Yasaları"nda bile "akraba" ve "evlilik" önemliydi ve "evli kadınla zina" ağır suçlar arasındaydı. Hele "evli kadın"ın kendisi için. 'Evli erkek"le yatması, ölüme bile götürebilirdi. Bu yasaların 129. maddesinde şöyle denir:

"Eğer bir adamın karısı, bir başka erkekle yatarken yakalanırsa, onları bağlayıp suya atacaklar..."[274]

Hammurabi Yasalarının tarihi, bugün bile tartışmalı. Ancak, *Tevrat*'ın en eski bölümünden bile eski olduğu bilinmekte. Hammurabi'nin Babil'deki Krallığı (43 yıllık), İÖ 1728-1686 yılları arasına yerleştirilir.[275] *Tevrat*, onun yasalarından, bizim *Kur'an* da *Tevrat*'tan çok "hüküm" alıp aşırmıştır. Yeri gelince, örnekler verilerek üzerinde durulacak.

Hammurabi Yasalarından çok hükümler yansıdığı bilinen *Tevrat*'ın Tesniye bölümünde, 22. babın 22. ayetinde şöyle dendiği görülür:

> "Eğer bir adam, başka bir adamın karısı olan kadınla yatarken bulunursa, o zaman kadınla yatan adam ve kadın, ikisi de, öleceklerdir."

Levililer bölümünde de şu ayeti okumaktayız:

> "Eğer bir adam, kız kardeşini, babasının kızını, ya da anasının kızını alıp onun çıplaklığını görürse, kadın da onun çıplaklığını görmüş olursa, utanılası bir durumdur. Ve toplumun insanlarının gözleri önünde atılacaklardır; kız kardeşinin çıplaklığını açmıştır, günahını taşıyacaktır." (20:17.)

Demek ki, Lokman'ımızın "kız' kardeş"iyle "yatması", eğer gerçekten yaşamışsa, onun yaşadığı çağda kolay "hoş görülebilir" bir şey olamaz. Yani, eğer yaşamışsa, Lokman bu işi, "o çağda hoş görüldüğü için açıktan yapmıştır" denemez kolay kolay.

Benim söyleyebileceğim şu:

"Kutsal kitap"ların "peygamber"leri, "din ulu ları", yine bu kitapların açıklamalarına göre, hep "[...]* pek düşkün" insanlardı. "Tanrı"ları da sürekli "yardımcı" olmuştur onların "[...]"lerini doyurmalarına. Onun için, "kız kardeşiyle yattı" diye Lokman neden kınanmalı?! Eğer "peygamber" ya da başka tür bir "din aracısı" olarak görev yapıyorduysa, "Tanrı"sının yalnızca ona özgü olmak üzere bir "özel hüküm" çıkarmış olabileceğini neden düşünmeyelim?! Muhammed'imize, nice "özel hükümlü ayet"ler "iniyor" da, ona neden buna benzer bir ayrıcalık sağlanmasın?!

Bu Lokman'ı, Arap mitolojisinde çokça sözü edilen "kahraman"lar arasında da görmekteyiz.[276] Demek ki, üçüncü temel nitelik de var.

Böyle olunca; *Kur'an*'da kendisinden övgüyle söz edilen ve kimi "hikmet"lerine yer verilen "Lokman"ın, bu Lokman olma olasılığı da az değil.

Belki de "Asurlu" Ahikâr, Yunanlı "masalcı" Aisopos (Ezop) ve bu Lokman, aynı kişiydi. "Masal"ları her yana yayılmış, ya da adına "masal"lar uydurulmuş bir mitolojik kişi...

* İki sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

İster öyle, ister başka türlü olsun; bir gerçek var: Söz konusu kişi ya da kişilere yaslandırılan "masallar" var ortada. Birçok "deyiş", "atasözü" gibi "özlü" sayılan, "hikmet" ve "giz dolu bilgi" kaynağı görülen masallar...

Kur'an'daki en saçma sözlerin bile, sözcük sözcük ele alarak, "bilim-teknik çağına uygun derinden bilgi ve hikmetler"le dolu olduğunu sergileme çabasında olanların ileri gelenlerinden *El Cevahir Fi Tefsiri'l-Kur'an'ı-Kerim* (Tantavî) adlı "tefsir"de de konu ele alınıyor ve şöyle bağlanıyor:

> "Allah, hangi ulustan olduğu, kim olduğu konusunda ulusların tartıştığı bir adamı şunun için seçmiştir: Hikmetin yeri, yurdu yoktur. Nerede bulursak, orada alalım istemiştir Allah. Hikmet alabileceğimiz kimse, ister köle, ister hür, ister soyu sopu bilinen, ister bilinmeyen, ister eski, ister yeni olsun; hikmetini almamızı buyurmuştur. Bunu anlatmak için de böyle bir kişi seçmiştir."[277]

Görüyor musunuz "göz boyama"yı?! Ne "parlak sözler"!

Şimdi bir soru soralım:

"Allah", sözü edilen "hikmet"i, "nerede" ve "kimde" olursa olsun "arayıp bulma"yı insanlara bırakmıştır da; neden "din aracıları" göndermiştir? "Hikmet" sergileyen falanca ya da filanca "peygamber"in araya konulmasının anlamı ne? Tüm insanlığa bir "Arap" (üstelik [...] dolu) Muhammed'in gönderilmesindeki amaç ne? Ve Muhammed'in kendisi, şöyle şöyle "üstün soylu" olduğunu anlatma gereğini neden duyar?

Gerçi Muhammed'in, "sağlam" sayılan "hadis" kitaplarının da yer verdiği bir sözü var:

> "Hikmetli kelime, inanırın yitiğidir."[278]

Şu da eklenir:

> "...İnanır, bu yitiğini nerede bulursa alır."[279]

Ama bu, zaman zaman ileri sürüldüğü anlamda değil. Yani, Muhammed'in "bilgiseverliği"nden ileri gelmez. "[...]"nın itirafıdır bu. "Hikmet [...]"nın itirafı. Aynı [...] inanırlarına da önermesi bir "erdem" değildir.

Elbette ki, "bilim" ve "kültür", insanların, toplumların ortak malıdır. Herkes yararlanabilir. Ama birinin "yapıt"ı, bir başkasının olamaz. Bir kitap düşünün; biri yazmıştır. Bir başkası gelip de bu kitabı "kendine mal ederse", bu, düpedüz "hırsızlık" olur. Birinin yazdığı bir "şiir"i, bir başkasının aşırıp kendisininmiş gibi göstermesi yine öyle. Bir hırsızlık... Birinin çok beğenilen bir "özdeyiş"i, bir "hikmet"i olmuşsa ve bir başkası ona "sahip çıkmış"sa, o da öyle. Bir hırsızlık...

Varsayalım ki, Muhammed tuttu; falanca kişiye (ister gerçek kişi olsun, ister bir mitoloji kahramanı olsun) ait, "hikmet", derin anlam ve bilgi içerdiğine inanılan şu ya da bu "özdeyiş"i, "özdeyişler"i, kendisininmiş gibi, ya da "Tanrı"sından kendisine "bildirilmiş" gibi gösterdi. Eğer olmuşsa bu, ne denir buna? Buna "[...]" denmez mi? "[...]" denmez mi?

Ben "eğer olmuşsa" diyorum. Sözün gelişi. Gerçekteyse "eğer"i filan yok. Artık iyice bilinmekte ki, Muhammed, bu yola gitmiştir. Kendisi yönünden "değerli" bulduğu nice "hikmet"leri, başkasına ait de olsa, "kendi malı" sayıp [...] kendisine mal etmiştir.

"Lokman'ın hikmetleri", bunlardan yalnızca bir örnek.

"Lokman Suresi"nde, yer verilen "öğütler"in, Lokman'ın olduğu belirtiliyor. Ama "Tanrı'dan Muhammed'e bildirilmiş" gibi gösteriliyor. "[...]" yanı burası. Bu, bir. İkincisi, "Lokman'ın hikmetleri"nden aşırılıp *Kur'an*'a konulduğu halde onun olduğu belirtilmeyenler bulunabileceğini düşünüyorum. Değil mi ki, Muhammed, "nerede bulunursa bulunsun, kime ait olursa olsun, bir yitik gibi alınmasında" sakınca görmediğini açıkça belirtmiştir; Lokman'a ait de olsa, "bir yitik malı gibi" alıp kendisine (Tanrı'sına!) mal etmiş olabileceği düşünülebilir.

"Muhammed'in yanında, Lokman'ın olduğuna inanılan özdeyiş ve masallardan derlenme bir kitap var mıydı acaba?"

Böyle bir soru akla gelebilir. Yanıtlamaya çalışayım:

Şunu bilebiliyoruz: Muhammed'in "Peygamberlik" savıyla ortaya atıldığı dönemde, ***böyle bir kitap vardı.*** İşte bir kanıtı:

Ünlü İbn Hişam (ö. Hicri 218/ Miladi 833), doğuda ve batıda önemli kaynak kitap sayılan *Es-Siretu'n-Nebeviyye* adlı kitabında, konumuz yönünden son derece ilgi çekici bir karşılaşmaya yer verir: Muhammed'le Samit oğlu Süveyd'in karşılaşması.

Kitapta, Süveyd, aynen şöyle tanıtılıyor:

"Toplumu (kabilesi) onu, 'kâmil' (olgun insan) diye nitelerdi. Sağlamlığı, şiirleri, onuru ve soyu nedeniyle..."[280]

Muhammed, işte bu adamın ününü işitince onunla tanışma yoluna gider. İslam'a "çağırır" (!) onu. O sırada aralarında karşılıklı bir konuşma olur. Arapçasından olduğu gibi çeviriyorum:

Süveyd: "Bendekinin bir benzeri sende de var herhalde!"
Muhammed: "Nedir sende olan?"
Süveyd: "Lokman'ın 'mecelle'si. Yani Lokman'ın 'hikmet'i(ni içeren kitap)."
Muhammed: "Sunsana bana!"
Süveyd, o sözünü ettiği 'mecelle'yi 'peygamber'e ***sunar.*** Sonra:
Muhammed: "Gerçekten güzel sözler bunlar. Ne var ki, bende bulunan; bunlardan daha üstün; *Kur'an.* Allah, onu indirdi bana. O, doğruluk kaynağıdır, ışıktır."[281]

Sonra Muhammed, "Tanrı dan indiğini" ileri sürdüğü *Kur'an*'dan "ayet"ler okumuş ve Süveyd'i İslam'a çağırmış. Dinledikten sonra Süveyd'in karşılığı da şu olmuş:

"Gerçekten güzel sözler!"[282]

Süveyd, "*Kur'an* ayetleri" için söylemiş bunu. Sonra dönüp Medine'ye gitmiş. Orada bir süre kaldıktan sonra da Hazrecliler tarafından öldürülmüş. Süveyd'in toplumundan kimi kişiler şöyle demişler: "Biz öyle görüyoruz (sanıyoruz) ki; o, Müslim olarak öldürüldü."[283]

Bu son sözü "kimler"in söylediği, "rivayet"in kimlerden aktarıldığı belli değil. Uydurma da olabilir. Değilse, yalnızca bir "tahmin"dir. Kaldı ki, "Müslim" sözcüğüyle "Hanif"lerin "Müslim"i anlatılmak istenmiştir diye düşünebiliriz. Yani Süveyd'in, Muhammed'in "Müslüman"larından olduğu anlatılmak istenmemiştir. Şunu da düşünmek gerek: Süveyd, gerçekten "Müslüman" olsaydı, Muhammed'den *Kur'an* dinlediği zaman Müslümanlığını belirtirdi. "Gerçekten güzel sözler!" diyerek, nezaketen de söylenebilecek sözlerle yetinmezdi. Belki de işittiklerini gerçekten beğenmişti. İlgi duyduğu ve eskilerden derlenme "hikmet"ler içerdiği için... Buysa Müslüman olmasına yetmez.

Konunun bu yanı o denli önemli değil. Önemli olan, *Muhammed'in ortaya atıldığı sıralarda "Lokman'ın mecellesi", bir kitap ya da kitapçığın bulunması.* Bir de bunun, Muhammed'e sunulmuş olması.

Muhammed'in kendisinin bundan, ya da bu tür "mecelle"lerden edinip edinmediğine gelince:

Muhammed'le aynı konulara ilgi duyan kimselerin bildiklerini, bulduklarını onun bilememiş, bulamamış olmasını düşünmek kolay değildir. "Lokman'ın hikmetleri" türünden konular, Muhammed'in ilgiyle yöneldiği konulardı. Seçtiği meslekte geçerliydi bunlar. Bir insan düşünün: Şairdir. Bu insan, beğenilen şiirleri bilmesin, ya da bilme çabasını göstermesin; düşünülebilir mi? Bir büyücü, bir üfürükçü; büyü ve üfürük için önemli gereçleri, yol ve yöntemleri hiç bilemesin, öğrenmek için de çaba göstermesin; kim düşünebilir böyle bir şey? Muhammed'in de "hikmet mecelleleri"* peşine düşmemiş olmasını akıl kabul etmez.

O, bu türden konulara, çok ve ilgiyle kulak vermiştir. Kuşku yok bunda. Yine kuşku yok ki, "dinlemek"le de yetinmemiştir, bu türden konuları içine alan kitapları, kitapçıkları arayıp bulma çabasını göstermiştir. *Bir şey "yitirmiş" olan kimsenin "yitiğini arar gibi" aramıştır "hikmet" içeren "mecelle"leri.* Nicelerini bulmuştur. En azından çok ünlü ve önemlilerini bulmuştur. Bu arada, "Lokman"ın olduğu söylenenleri de ele geçirmiştir. İleride de üzerinde durulacağı gibi, bu tür şeyleri bilen ve okuyabilen "köle"ler vardı, Muhammed'in dönemindeki Mekke'de ve çevresinde. Muhammed okuma yazma bilmediği dönemlerinde, şu ya bu yoldan ele geçirdiklerini bu kölelere okutma olanağına sahipti. Okutmuş, dinlemiştir. Zamanla kendisinin de okuma yazma öğrendiği düşünülebilir. Bunu gösteren belgeler de var.[284] Öğrenmese de çok büyük sorun olmamıştır. O dönemin Araplarındaki "ezberleme" alışkanlığı, çok şeyi çözümlemiştir. Çünkü kuşkusuz aynı alışkanlık Muhammed'de de vardı.

Muhammed'in şuradan buradan aşırıp "Tanrı'dandır" diyerek sergilediklerini o zamanki Mekke Araplarına yutturması kolay olmamıştır. Dahası, "Hemen hemen hiç yutturamamıştır!" bile denebilir. Daha önce bunun üzerinde durulmuştu. Muhammed sergilediklerini yutturmak için,

* "Mecelle", aslında, "içinde hikmet bulunan sahife (kitapçık ya da kitap) demektir. Ama ben burada yalnızca "kitap" ve "kitapçık" anlamında kullandım. Onun için "hikmet mecelleleri" deyimi yadırganmasın.

Mekke çevresindeki elverişli kesimlerden ve olaylardan yararlanmıştır. Çıkar işbirliklerinin de yardımıyla... Daha önce bu da belirtilmeye çalışılmıştı.

Özet: *Kur'an*'ın "öğretir" göründüğü "hikmetler", birtakım derlemelerden oluşmakta. Bunlar içinde, "eskilerin masalları"nın ve "derin anlamlı" diye düşünülen "deyiş"lerin, "deyim"lerin çok önemli bir ağırlığı var. Kimileri biliniyor: Falanca masalcının derlemelerinden, filanca mitoloji kahramanının olduğu söylenenlerden yansıyanlar gibi... Kimilerinin de hangi çevrelerden, hangi toplumlardan aşırılmış oldukları az çok belli olsa da, hangi "kişi"lerin yapıtlarından aşırıldıkları pek belli değil.

"Eskilerin masalları" ve "özdeyişler", "din"lerde "farklılık"lara da uğratılmışlardır. Hem biçim, hem de anlam yönünden. "Masal" ve "deyiş"lerdeki "yalınlık"lar kaldırılmış, "iman" katılmış ve "din"lerdeki inançlar doğrultusunda "boyutlandırılmışlar"dır bunlar.

"İmanlılaştırılan Hikmetler"

Bilindiği gibi, birbirinden kopya da olsa, "din"lerin "temel inançlar"ı var. "Amentü" de deniyor bunların bütününe. Örneğin İslam'ın "amentü"sü: "Tanrı"ya, "melek"lerine, "kitap"larına, "peygamber"lerine, "Ahiret günü"ne ve "kader"e inanmak. Hıristiyanlıktaki ve Yahudilikteki "temel inançlar" da aşağı yukarı böyle. Hepsinden önce de Sabiîlikte ve bu dinin öteki "türev"lerinde, örneğin bu dinden pek çok şey almış olan Zerdüştçülükte de aynı temel inançlar, şu ya da bu biçimde bulunmakta.

İşte bu "din"ler, eskilerden sürüp gelen "masal" ve "deyiş"lere, kendi "amentü"lerine göre yön vermekteler. Ona göre biçim, ona göre anlam vermekteler. "Masal" ve "deyiş"ler bunlarsızsa, bunlarlı yapmaktalar. "Allah'lı" yapmaktalar, "melek"li yapmaktalar, "kutsal kitaplı" yapmaktalar, "Peygamberli", Peygamberinki türünden "mucizeli" yapmaktalar, "kaderli" ve "ahiretli" yapmaktalar. Dahası, "şeriat" hükümleri de giydirmekteler. Lokman'ın "oğluna öğütleri" arasına, *Kur'an*'da "namazını kıl!" öğüdünün sokuşturulması bundan. İsrâ Suresi'nin 23'ten 39. ayete değin olan kesiminde, "özdeyişli öğütler" sıralanır. Bunların içinde, *Tevrat*'ın "şeriat" hükümlerinden aktarılma buyruklar da yer alır. Hepsi iç içe sunulduktan sonra şöyle denir:

"(Ey Muhammed!) Bunlar, Rabbinin sana vahyettiği 'hikmet'lerdendir..." (Ayet 39.)

Eski çağların çeşitli toplumlarından sürüp gelen anlayışlar, "iman" ve "şeriat" kalıplarına dökülerek birer "hikmet" diye sunulur.

Öylesine "giz" dolu, öylesine "derin anlamlı" ve değerli "hikmet"ler olarak sunulur ki, bunları anlamak için üstün özellikler gerektiği izlenimi verilir. Şu işlenir sürekli:

Bunlar "derin" (!) bilgilerdir, "değerli" (!) bilgilerdir, anlamak için de "Tanrı katında nasipli ve değerli olmak" gerekir. Tanrı, bu özelliği ancak, dilediği seçkin kullarına verir.

Öyle bir anlayış oluşturulur ki, inanırlarda; bu türden olduklarına inanılan kimseler "saçmalasalar" da "muhakkak bir hikmet vardır!" denir. Çünkü "iman gözlüğü"yle bakılır. Bu gözlüklerle bakıldığında da "imana göre boyutlar" oluşur gözler önünde. Gerçek olmayan boyutlar.

"İman"la, "insan aklı"nın nasıl "[...] geçilmişse", "iman"la oluşturulan boyut"larla, "masal"ların, "deyiş"lerin, deyimlerin de ırzına geçilmiştir. "Din"lere mal edilen masal, "atasözü" ve "deyim"lerde aslında var olan ilkel düşünce, başka anlatımla "ilkel mantık", imanla verilen boyut içinde "yok edilmiş" değildir. Bu mantığa, "din"lere özgü kalıplar içinde "yaptırımlı giysi"ler giydirilmiştir. İlkel olmayan dönemlerde, ilkel olmayan insanlar, toplumlar aşamasında bile, ilkel insanın dünyaya bakışı ve anlayışı sürdürülebilmiştir. "İlkel mantık", hemen olduğu gibi sürmüştür.

Nedir ilkel mantık?

Bilindiği gibi, ilkellere özgü düşünüştür bu. Bu düşünce dünyasında, ileri aşamadaki "akıl ilkeleri" yoktur, varsa da, yani var olan da "net" değildir, karışıktır. Örneğin Levy-Bruhl'ün deyişiyle "ilkel düşünce, *çelişmeye karşı şerbetlidir.*"[285] Levy-Bruhl, ilginç bir örnek verir. "Misyoner Grubb"un aktardığı bir örnek:

İlkel bir yerli, bir rüya görür. "Rüyasında, Grubb, gelip bunun bahçesine girip, helvacı kabağını çalmıştır." Grubb'sa o sırada, 150 mil uzakta bulunmakta. Yerli rüyayı görür görmez, bu kadar uzak olan Grubb'a gider, rüyasını anlatır ve kendisinden "tazminat" ister. Grubb, doğal olarak "itiraz" eder. İtirazını da bir akıl ilkesine dayandırarak; "Olayın geçtiği (yani

rüyada geçtiği) *anda,* ben, 150 mil uzakta bulunmaktayım. Aynı anda, iki yerde birden bulunmuş olamam. Öyleyse, senin ileri sürdüğün de, gerçek olamaz" der. Ne var ki, yerli, ileri sürdüğünde direnir; "yine de sen benim bahçemden o kabağı çaldın!" diye konuşur. Çünkü, "rüyasında gördüğü" "olay"ın "gerçek" olduğuna inanmakta. Yani ilkel yerli için, aynı anda, bir insan, hem A yerinde, onun bahçesinde; hem de B yerinde, Grubb'un bu bahçeye 150 mil uzaklıktaki yerinde bulunabilir. Burada birbiriyle çelişen "iki önerme"nin ortaya çıkması, yerlinin umurunda bile değil.[286]

Levy-Bruhl'ün bu görüşüne itiraz edilemez mi? Elbette ki, edilir. Edilmiştir de. Ama, çok büyük bir ölçüde gerçeği yansıttığına kuşku yok.

Yerlideki ilkel mantık, "dünyaya ilkel bakış" ve ilkel değerlendirme, "din"lerin kendilerine mal edip "iman" kattıkları "masal" ve "deyiş"lerde de korunmuştur. "Mucize" ve "keramet" türünden olağanüstü durumların meydana gelebileceğine inanan bir din inanırı için, hiç ama hiç, "olamayacak şey" yoktur. Bir insan, hem falanca yerde, hem de bu yere kilometrelerce uzak filanca yerde ve aynı anda bulunabilir. Bu görüş ve değerlendirme "İslam fıkhı"na da geçmiştir. Gerekçesi de şudur: "Mucize"yle, onun olmadığı yerde de "keramet"le, "yer dürülebilir".[287]

Levy-Bruhl, "ilkel insanın deneyi" için şunları yazmakta:

> "İlkel insanın deneyi, bizimkinden farklıdır, onun deney alanı daha geniştir. Bizim için, homojen ve olağan bir deney söz konusudur. Onlar içinse olağan ve mistik deney aynı zamanda söz konusu."[288]

Araştırmacı ve incelemeci yazar, şunu savunur:

Bizim deneyimimiz farklıdır. Çünkü, biz, iki alanı birbirinden ayırırız. Bir yanda mitler, masallar, efsaneler âlemi var; öbür yanda, bize doğrudan doğruya verilen ve bilimin konusu olan "objeler" vardır. Gerçek olan, deneyde dayanak alınan, bu kesimdir. Masallar âlemi değildir. Ancak, ilkel insanlarda bu düşünüş pek yoktur. İki âlem arasındaki ayrılık biraz hissediliyor olsa da, ilkel insan, bu iki âlemi birbirine, gerçeklik yönünden karıştırır. İlkel insanlar için "masallar ve mitler âlemi"nin gerçeklik değeri, doğa olaylarının gerçeklik değerinden farksızdır.

Levy-Bruhl, bu görüşünü, şöyle diyerek sürdürür:

"Örneğin, mitler, masallar, onlar için, gerçek tarihlerdir. Yani tıpkı Sezar'ın Napolyon'un tarihleri gibi, bir zamanda ve bir mekânda 'vaki' olmuşlardır."[289]

"Din"ler, din aracıları, mistikleri, inanırları için de durum böyle değil midir? Evrenin "yaratılış"ı, Adem-Havva masalı, "Tufan" masalı, başka türlü mü görülmekte?

"Eskilerin" masal ve deyişlerindeki "ilkel mantık", bu masal ve deyişler, dinlere mal edildikten sonra da korunmuştur. Ama, bunlara "din"lerdeki "iman" katıldıktan sonra, biçim, anlam, yön ve boyut farkı olmuştur yine de. Onun için "bunların da ırzına geçilmiştir!" diyorum.

Aisopos'tan bir masal, "Balıkçılarla Palamut" masalını alıp üzerinde düşünelim:

> "Balıkçılar balığa çıkmış, uğraşmış, bir şey tutamamışlar. Kayıklara oturmuşlar; 'nedir bu bizim başımıza gelen' diye düşünmeye koyulmuşlar. Tam o sırada, daha büyük bir balığın elinden kurtulmaya çalışan bir palamut, can korkusuyla, kendini kayığa atıvermiş. Balıkçılar alıp kente götürmüşler, orada satmışlar."[290]

Bu masalda "abartma" da var, ama yalınlık da var. Kendine özgü bir çerçeve içinde...

Bu masalı, bir "din aracısı"nın kullandığını, "din"e mal ettiğini düşünün. "Din"e özgü bir "iman" katacaktır buna. "Allah", "Peygamber", "melek", "cin-şeytan", "vahiy", "ilham", "kader"... gibi bir sürü şey katacaktır. Ve bunlarla da, masalın kendi çerçevesi, sınırları genişleyecek, yerden göğe, bu dünyadan öbür dünyaya, "zahir"den "bâtın"a doğru boyutları oluşacaktır. Masalın biçimiyle birlikte, özü, anlamı da "farklılaşacak"tır.

İleride, "mucize"lerin anlatıldığı bölümde bolca örnekleriyle görüleceği gibi, "mucize" olayı olarak ileri sürülenlerin birçoğu, tümüne yakın bölümü, "masal" kökenlidir. Kuşkusuz, bunlar masalken başkaydı, "din"lerin "mucize olayları" biçimlerine dönüştürüldükten sonra başka olmuştur. Bir "Adem, Havva ve Yılan" masalı, bir "Habil, Kabil ve Karga" masalı, bir "Salih ve Devesi", bir "Üzeyir ve Eşeği" bir "Yusuf ve Züleyha (Zeliha)", bir "Yedi Uyur ve Köpekleri"... türünden masallar; *Tevrat* ve yorumlarındaki, *İncil* ve yorumlarındaki, *Kur'an* ve "hadis"lerdeki kalıplarına

dökülmeden önce, daha başka biçim ve çerçevede bulunmuşlardır. Ve "dinlere özgü iman"sız, daha yalın... Eskilerin "atasözleri" ve "deyimleri" de öyle... Dinlerin bunları aşırmalarından önceki çerçeveleri, boyutları başkadır, dinlerdeki iman alanına çekildikten sonraki çerçeveleri, boyutları başkadır. Kalan ve korunan şu olmuştur yalnızca: "İlkel mantık", ilkel bakışla dünyaya bakıp değerlendirme.

"İmanlılaştırılmış Hikmetin Anayurdu"

Özellikle kimi İslam savunuru, bu dini "akla, bilime uygun" ve "sevimli" göstermek amacıyla, "hikmetin yeri yurdu yoktur!" diyedursunlar, Muhammed'in kendisi şöyle demekte:

"***İman*** Yemenlidir, ***hikmet*** de Yemenlidir!"[291]

Buharî ve Müslim'in içinde yer aldığı sağlam kabul edilen hadis toplayıcısı ve uzmanları, bu hadise yer veriyorlar kitaplarında. Demek ki, Muhammed, böyle bir söz söylemiştir. "İman"ın da, "hikmet"in de "nereli" olduklarını göstermiştir, kendi ağzıyla anlatarak.

Söz konusu hadisin, değişik yollardan aktarıldığı görülür. Bunlardan birinde; "fıkh"ın da "Yemenli" olduğu açıklanır. Yine "Peygamber"in kendi ağzıyla...[292] "Fıkıh", yani "din anlayışı", "din bilgisi" ve "şeriat hükümleri" de, "iman" ve "hikmet" gibi "Yemen"den gelme demek oluyor.

"Hadis"i, Peygamber'den aktaran Ebu Hureyre (ö.678) de bir Yemenli. Bu duruma bakılınca "söz konusu hadis, Ebu Hureyre'nin uydurması olabilir" diye düşünüyor insan ister istemez. Hayber "fethinde" (628'de) Medine'ye gelip Müslüman olan[293] bu kişi, "Peygamber"den en çok "hadis rivayet eden" kişiler arasındadır. Bu nedenle de "çok yalan söylemiş olabileceği" düşünülebilir. Ancak, üzerinde durduğumuz hadis, hadis uzmanlarınca en sağlam sayılan kitaplarda da benimsenerek yer almıştır. Sonra, Ebu Hureyre'nin "Peygamber"den aktardığı bu sözleri, Muhammed'in, Abdullah İbn Mesud (ö.652) gibi "Yemenli olmayan" arkadaşlarının aktardıkları da güçlendirmekte.[294]

Böyle olunca da, bu sözleri Muhammed'in kendisinin söylediğini düşünmemize engel yok.

Ortaya çıkan şu: Bu sözleri söylemekle, kendisini bir kez daha ele vermiştir Muhammed. "Tanrı'dandır!" diyerek inanırlarına yutturduklarının "anayurdu"nu açıklamakla, kendi ağzıyla bir "itiraf"ta bulunmuştur. Gerçeğin yalnızca "bir yüzü"nü yansıtarak bile olsa... Son derece önemlidir bu. "Muhammed samimidir. Vahiylerin kendisine Tanrı'dan geldiğine inanıyordu!" türünden sözlerin ne denli yanlış ve kandırmaca olduğunu ortaya koyan nice kanıtlardan biri niteliğindedir.

Muhammed, böyle bir "itiraf"ta neden bulunmuş olabilir?

"Dürüstlüğünden" değil bence. Bir "sahteci"nin bile, kimi zaman dürüstlüğü tutabilir. Ama onunki bundan değil. İçinde bulunduğu ortamdan. Zaman zaman yaşadığı coşkudan. Önemli bir ağırlıkları olan "Yemenli"leri "memnun etme" çabasından. Üzerinde durduğumuz sözler, ya ağzından bilinçsiz dökülüvermiştir; ya da o, gerçeğin bir yüzünü yansıtmakta sakınca görmemiştir bu sözleri söylerken.

"Sahtecilik"te en usta olanlar bile, kapıldıkları coşkular içinde "ipuçları" verirler. Kısa ya da uzun zaman için düşünülmüş "kurnazlık"lar da bu tür ipuçları vermeye sürükleyebilir. Muhammed'inkini de öyle düşünebiliriz. Yaşamı incelendiğinde görülür ki, sık sık "çelişki"lere düşmüştür, yer yer "açık"lar vermiştir o. *Kur'an*'da da sıkça görülür bu durum. Çoğu [...]nin, [...]nın "üstü açık" kalmıştır.

"Bedava"dan ve "bol kese"den herkesi sevindirme alışkanlığı vardı. Örneğin "müjdeleme" yöntemini çok kullanırdı, arkadaşlarına da bu yöntemi bırakmamalarını öğütlerdi.[295] "Korku" öğesinin yanında, "umut" öğesinin de son derece öneminden ötürü... İşte bir-iki örnek:

Ebu Musa El E'arî anlatıyor:

> "Peygamber, Mekke ile Medine arasında bulunan Ci'râne'deyken, ben yanındaydım. Bu sırada bir Arap köylüsü (A'rabî) yanına gelerek; 'Muhammed! Bana verdiğin sözü daha ne zaman yerine getireceksin?' dedi. Peygamber hemen; 'Sana müjde!' diyerek karşılık verirken, o; 'Müjde, müjde... deyip müjdeleri çoğaltıp duruyorsun!' diye konuştu. Bunun üzerine Peygamber öfkeli biçimde Ebu Musa'ya (bana) ve Bilal'e dönerek: 'Bu adam, verdiğim müjdeyi kabul etmedi, (bari) siz kabul edin!' dedi. Bu iki kişi (ikimiz) de;

'Tamam, kabul ettik!' dediler (dedik). Peygamber, sonra su dolu bir kap istedi. Getirildi. Kabın içinde ellerini ve yüzünü yıkadı, bu arada ağzını da çalkalayıp onun içine boşalttı ve: 'Alın için. Birazını da yüzünüze, göğsünüze sürün!' dedi. İki kişi (Bilal ile ben), buyurulanı yaptılar (yaptık)..."[296]

Görüyor musunuz "peygamber müjdesi"ni?!

Husayn oğlu İmran anlatıyor:

"Temimoğullarından bir topluluk Peygamber'e geldiler. Peygamber onları görür görmez: 'Ey Temimoğulları! Müjde size!' diye karşıladı. Onlarsa; 'Bizi müjdeleyip durdun. Şimdi sen bize (müjde yerine), dünyalık ver!' dediler. Peygamber'in yüzü değişti (yani bozuldu Peygamber). Tam o sırada *Yemenli bir topluluk* geldi. Peygamber onlara seslenerek şöyle konuştu: '*Ey Yemenliler*! Temimoğullarının kabul etmediği müjdeyi siz kabul edin!' Onlar; 'Kabul ettik!' diye karşılık verdiler. Bunun üzerine Peygamber, evrenin ve *Arş*'ın nasıl yaratıldığını anlatmaya başladı..."[297]

İşte:

"İman Yemenlidir, hikmet de Yemenlidir, 'fıkıh' da (şeriat hükümleri) de Yemenlidir!" sözünü soylerken de, böyle bir hava içinde bulunmuş olabilir.

Kimi hadisbiliri, örneğin Buharî (809-869), bu sözün "Hayber ele geçirildiği" sırada (628'de) ve "Eş'ariler"den bir topluluğun, kendisine gelmesi üzerine söylendiğini anlatır gibi bir izlenim veriyor.[298] Muhammed, gerçekten bu sırada söylemiş olabilir bu sözü. Çok coşkuluydu çünkü. "Hayber"le birlikte, Yahudilerden bir sürü "ganimet" ele geçirmişti. Bu "ganimet"i ele geçirmek için "düş"ler kurmuştu, "topluluk önunde Tanrı'ya dualar" etmişti.[299] Sonunda gerçekleşmişti bu düşü. "Eş'ariler"in gelişleri de "coşku verici"ydi. "Yemen"liydi bunlar. Kalabalıktı. Yeni "Müslüman" olanlar vardı. Başlarında da Ebu Musa el Eş'ari (ö.664) bulunuyordu ki, daha önce Müslüman olmuş ve "Peygamber"in çok yakın dostluğunu kazanmıştı. Gittiği Habeşistan'dan dönüyordu.

Ne var ki, başka birçok hadisbilirinin, hadislerden çıkardıklarına göre, "Peygamber" daha sonra söylemişti bu sözü. Mekke'nin ele geçirilmesinden, "Huneyn günü"ndeki savaşın da kazanılmasından sonra, Tebük'te (630'da). Yine "Yemenli bir topluluk"la karşılaştığı bir sırada...[300]

Muhammed'in üzerinde durduğum sözü, bu tarihte söylemiş olma olasılığı daha çok. Çünkü, bu sıralarda o, çok daha coşkuluydu. Elde ettiği başarı, göz kamaştırıcıydı. Kimileri korkularından, kimileri birtakım çıkarlar sağlamak amacıyla gelenler vardı kendisine. Kişiler, "kabile temsilcileri", akın akın geliyordu. Bu arada, "din" ve "din propagandası"nda eşleri az bulunur Yemenliler de gelmişlerdi. Bunların, en azından çoğunun, "inançlarında samimi olmadıkları", Muhammed'in ölümüne yakın günlerde ve özellikle Ebu Bekir döneminde görülecektir.[301]

Alabildiğine kapıldığı coşku içinde kendinden geçiyordu Muhammed. Bilinçli, bilinçsiz konuşuyordu. Başarılardan ötürü kendine daha çok güven geldiği için, çekinmiyordu da. İşte düşünebiliriz ki, "İman"ın da, "hikmet"in de, "fıkh"ın da "***Yemen***"li olduğunu bu sıralarda söylemiştir. Önemli olan, söylemiş olması.

"Hadis"i arkadaşlarının uydurduğunu bile varsaysak, söz yine önemli.

"Dinleştirilmiş" ve "imanlaştırılmış" hikmetin "anayurdu" ya da anayurtlarından biri neden ***Yemen***? Burası neden önemli?

Prof. Dr. Philip Hitti şöyle der:

> "Güneydoğu halkı, Yemen, en eski ticari faaliyet merkezlerinden üçünü oluşturan, ***Mısır, Mezopotamya ve Pencab*** (Hindistan'da) arasında, mümkündür ki, bir *aracı* rolünü oynamıştır..."[302]

Yemen'in konumunun bu özelliği, dinsel alana da yansıyıp özellik vermiştir. Eski Mısır'dan, Mezopotamya'dan, Hint'ten, İran'dan ve daha başka kesimlerden nice din ve inanç yansıması olmuştur Yemen'e. Burası, dinlerin, inançlarını alabildiğine sergileyip pazarladıkları bir yer niteliğini almış, bunu yüzyıllar boyu sürdürmüştür. "Din"den, "inanç"tan ne ararsan vardı bu yörede:

Sabiîlik mi?

Vardı. "Güneş Kültü"yle, "Ay Kültü"yle ve öteki "yıldız-gezegen" tapımlarıyla... "Çoktanrıcılık" görünümündeki biçimiyle, "Tektanrıcılık" görünümündeki biçimiyle ("Haniflik")... "Putataparlık" diye nitelenmiştir. Ama Sabiîlik dinini, böyle niteleyen, yine kendi türevleri durumundaki dinler olmuştur. İslam da bunların arasındadır. Daha önce sözü edilmişti. Bu-

nunla birlikte, yine önceki bölümlerde değinildiği gibi, *Kur'an* , Bakara Suresi'nin 62., Mâide Suresi'nin 69. ve Hacc Suresi'nin 17. ayetleriyle "Sabîler"i "kitaplılar" (ehlü'l-kitab) arasında saymıştır. Tüm kitaplı dinlere "kaynaklık" ettiği ***kesin*** olan Sabîîlik dininin, Yemen'de yaygın biçimde bulunduğu, araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Kimi doğubilimci, örneğin Philip K. Hitti, bunu dolaylı olarak belirtir.[303] Kimiyse, örneğin Leone Caetani, adını da koyarak açıklar.[304] Sabîîliğin Yemen'de geçerli bir inanç niteliğinde bulunduğu, *Kur'an* ayetlerinde de anlatılır dolaylı biçimde; Örneğin, Neml Suresi'nin 22. ve 23. ayetlerinde, Süleyman'a Sebe' ülkesinden "haber" getirdiği bildirilen "Hüdhüd"ün şöyle dediği anlatılır:

> "Orada, halkına hükümdarlık eden bir kadın buldum ki, her şeyden kendisine bolca verilmişti. Ve büyük bir tahtı-sarayı vardı. Bu kadını ve toplumu, Tanrı'nın dışında ***Güneş'e secde ediyor buldum...***"

Bilindiği gibi, "Güneş Kültü" de Sabîîlik içindedir. Bu kültün, "Sebe' ülkesi"nde bulunduğunu söylemek, "Sabîîliğin Yemen'de var olduğunu" söylemektir. Çünkü, yine bilindiği gibi, "Sebe' (Seba) Devleti", eski Yemen'deydi. *Kur'an*'da, Süleyman "Peygamber"in, "Sebe' Kraliçesi"yle buluşmasına ilişkin anlatılanlar, ileride "mucize"lerden "örnekler" verilirken üzerinde durulacağı gibi, "tarihi gerçeklere uymaz". Ama, bu durum, burada bizi ilgilendirmez.

İslam'ın da kendisinden çok şey aldığı Zerdüştçülük mü?

Vardı Yemen'de. Muhammed döneminde de... Bu durum, onun, Yemen'deki çeşitli kesimlere gönderdiği ileri sürülen "mektup"lardan, buralarla olan yazışmalarından da anlaşılabiliyor.[305]

Zerdüştçülük (Mecusilik) İran'dan gelip girmişti Yemen'e:

Yemen, birçok kez "yabancı işgali"ne uğramıştır. Burasını egemenlikleri altına alan, ilkin Habeşler olmuştur. "Kurtarıcı" olarak gelmişler bunlar. Ve tarihteki nice benzerleri gibi, bir daha gitmek istememişlerdir. Bir başka güç yardımıyla egemenlikleri sona erdirilene dek... İşte bu "güç", İran'dan gelmiştir. Gelirken; İran'daki geçerli din olan Zerdüştçülüğü de birlikte getirmiştir.

İran (Sasani) İmparatoru Birinci Husıev (Anuşervan) (Hükümdarlığı: 531-579), Vehriz adında birinin komutanlığında gönderdiği bir askeri

güçle, Yemen'i Habeşlerin egemenliğinden "kurtardı". Ne var ki, sonra da bu "kurtarıcı güç"tekiler Yemen'e yerleşmeye başladılar. Bunlara "ebnâ" denmekte. "Oğullar" anlamında. Yani İran'dan gelip Yemen'e yerleşenler. "Yönetici" olarak... Ve bunlar Zerdüşt'ün dinindeydiler. (Mecusi.)[306]

Kaynakların bize verdiği bilgilere göre, Muhammed, bunlarla yakın ilişkilere girmiştir.[307] Bunlarla, karşılıklı çıkarlara dayalı düzenler kurmuş, birçok [...]* çevirmiştir.[308] Göstermelik Müslümanlar bile oluşturmuştur bunlardan.[309]

Yahudilik mi?

Vardı.

Yahudilik, Yemen'de bir zamanlar, çok geçerli duruma gelmiştir. Himyerliler Devleti'nin ünlü hükümdarı, Zu Nuvas, ülkesinin bağımsızlık savaşında halkı kendisini bir ulusal kahramanı olarak alkışladığı zaman, Yahudiliği benimsemişti. 521'de, başına geçtiği halkını, Hıristiyan Bizans'ın ajanı durumundaki Hıristiyan Habeşistan'ın Yemen'deki egemenliğine karşın ayaklandırmıştı. Ayaklanma başarıya ulaşmıştı sonunda.

Zu Nuvas, ülkesindeki Hıristiyanları, Hıristiyan Habeşlerle, ülkesinin bağımsızlığı zararına ilişkiler içinde görüyordu. Öyle suçluyordu. Kuşkuları, kendisini korkunç cezalar düzenlemeye sürüklemişti. Gözü dönmüş bir Yahudi milliyetçisi nasıl davranırsa, öyle davranıyorduu. *Kur'an*'ın geleneklerden alıp aktardıklarına bakılacak olursa, bu acımasız Yahudinin cezalandırılmaları arasında "ateşte yakmak" da vardı. Ateş yakılan çukurlarda, hendeklerde ("uhdûd"). Bürûc Suresi'nde şöyle anlatılır:

> "Tutuşturulmuş ateş bulunan hendeklerin sahipleri öldürülesi kimselerdir. Bunlar, o ateş hendeklerine bakan kesimlere oturmuşlar, inanırlara yapılanlara (bunların yakılışlarına) tanık oluyorlardı. Güçlü, övülesi Tanrı'ya inanıyorlar diye öç alıyorlardı inanırlardan." (Ayet 4-8.)

"İnanışlarından ötürü yakılışları" kınanıyor *Kur'an*'da. Ama, bir zaman gelecek; Muhammed'in İslam'ında da benzer acımasızlığa tanık olunacak. Kendi döneminde, halifeleri, özellikle de Ebu Bekir döneminde... Kendi "fetvaları"yla...[310]

* İki sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

Hıristiyanlar, inançlarından ötürü, böylesine canavarca cezalandırılmışlarsa, bunu, biz de çağımızdan seslenip kınıyoruz, kınamalıyız. Ancak; Hıristiyanlar da, fırsat bulduklarında, başkalarına uygulamışlardır aynı canavarlığı.[311] *Demek ki, "din"in özünde vardır canavarlık.*

Bu anlatılanlardan da anlaşılır ki, Yemen'de Hıristiyanlık da vardı. Burada, Hıristiyanlık, oldukça yaygın bir duruma da gelmişti. Bizans'ın ve Habeşistan'ın desteğinde...[312]

Muhammed'in "Peygamberim!" diyerek ortaya atıldığı ve Medine'de devletini kurduğu sıralarda, Yemen'de, "kitap ehli" bulunduğunu, sağlam sayılan hadis kitaplarının yer verdiği "hadis"ler de anlatır.[313] "Kitap ehli." Yani "Sabiîler", Yahudiler "Mecusiler", Hıristiyanlar.

İnançları ve "hikmet"leri, Yemen'de alınıp satılanlar, yalnızca bunlar mı?

Değil. Hint'ten gelenler de var. "Veda'lar"dan türeyenler ve bunlara bir tepki olarak ortaya çıktığı söylenenler. Bunlarınki de pazarlanmaktaydı "Yemen illeri"nde.

Böyle olunca Muhammed'in, "İman Yemenlidir, hikmet de Yemenlidir, fıkıh da Yemenlidir" sözü anlamsız bir söz değildir.

Eğer Yemen'de "Hint inançları" da pazarlanmışsa, -ki, bunun tersini düşünmek bence saçma olur– Muhammed'in *Kur'an*'ına da bunlardan yansımalar olduğunu düşünmek gerekir. Olmuştur da.

İster Yemen yoluyla, ister başka yollarla gelmiş olsun; *Kur'an* incelendiğinde "Hint hikmetleri", bolca görülür. Yalnızca *Kur'an*'da mı? "Hadis"lerde ve "İslam gizemciliği"nde de...

"Veda'lar"daki "Gizli Bilgi" (Hikmet) ve Muhammed'in Pazarlaması

Kimi incelemeciye göre, "Hint inançları"nın kaynağı ve "kutsal kitabı" olan "Veda'lar", özellikle kimi bölümleri, "***insanlığın en eski kutsal kitabıdır.***"[314]

"Veda" sözcüğü "***bilgi***" anlamına gelir. "Gözler aracılığıyla değil de, kulaklar aracılığıyla edinilen bilgi"...[315]

Ve bu "bilgi", belirli "din adamları" (Brahmanlar) sınıfının tekelindedir. "Alım satım"ını bu sınıf yapar. Son derece gizli tutulur bu "bilgi". Hindistan'daki araştırma ve incelemeleriyle de ilgi çeken Ebu Reyhani'l-Birunî (973-1051), ilginç aktarmalarda bulunur. Onun verdiği bilgilere göre:

> "Veda'lar, Hint'teki inanırlarca '***Tanrı sözü***'dür. Brahma ağzıyla söylenmiştir. Brahmanlar, bunun anlamını anlamadan okurlar. Ağızdan öğrenilir. Sözlerin yorumunu pek az kimse öğrenir. Üzerinde araştırma yapan, yok denecek ölçüde azdır. Kşatriya (Kuştra) sınıfı (Brahmanlardan sonra gelen sınıf), Veda'ları öğrenebilir, ama öğretemez. Vaişya ve Şudra sınıfından olanların, Veda'larda anlatılanları ***işitmeleri*** *bile caiz değildir. İşiten, ya da okuyan olursa* ***dili kesilir.***"[316]

İlginçtir ki, *Muhammed de, "sefih (anlamaz, cahil, halk tabakasından) kimselere, 'hikmet'i (gizli bilgiyi) anlatma (öğretme)! der.*[317]

Veda'larda neler bulunduğu, bir yapıtta şöyle özetlenir:

> "Ayinlerde okunacak kaside ve ilahilerle, büyücülük formülleri, özellikle büyü çözme yöntemleri ve sevgiyi uyandırma çareleri, ayrıca felsefi şiirler, mondain (metafizik) manzumeler."[318]

Birunî'den yapılan bir özetlemeye göre de şunlar var Veda'larda:

> "Buyruklar, yasaklar, iyi kötü şeyler hakkında bilgiler, ibadetle ilgili şeyler, kurbanlar, tespihler, vb."[319]

"İnsan öldürmek", "yalan söylemek", "zina etmek"... yasaklanıyor; "oruç tutmak", "temizlik", "eski püskü giymek" (pejmürdelik) ve "tespih biçiminde ibadet" gibi şeyler "emrediliyor" Birunî'nin aktarmasına göre.[320]

"Veda'lar"da Çoktanrı var. Ama bu "Tanrılar", bir "Tektanrı"nın değişik nitelikleri de olabilir. Böyle düşünüldüğü de gözlenmekte. Veda'lardaki kimi sözlere, örneğin Rig-Veda'nın 10. kitabının 121. kasidesindeki şu sözlere dayanarak:

> "O ki, hayat vermekte, güç vermekte. O'nun gölgesi ölümdür, hem de yaşam. Kimdir bu Tanrı, kurbanlar keselim onuruna?

"O ki, karlı dağlarda denizi ve uzaklardaki ırmağı yaratmıştır. O ki, kollarını göklerin içine salmıştır. Kimdir bu Tanrı, kurbanlar keselim onuruna?

"...O ki, bütün tanrılar üstünde *Tek Tanrı*'dır. Kimdir bu Tanrı, kurbanlar keselim onuruna?!"[321]

Rig-Veda'nın bir başka "kaside"sindeki şu sözler de çok ilginç bulunur:

"Hikmet sahipleri (bilgeler), Tek Varlığı başka başka adlandırırlar: Agni derler, Mithra (Güneş-Tanrı) derler, Veda derler O'na..."[322]

"Veda'lar inanırlığı"na "Vedizm" (Veda'cılık) denir.
"Dinler Tarihi" yazanlardan Félicien Challaye der ki:

"Hıristiyanlık çağından önceki IX. ya da VIII. yüzyıla doğru, Brahmanlar, Vedizm'den, kendilerinin, toplumun ilk planında işgal ettikleri yeri haklı gösterecek olan bir din çıkardılar: Kelimenin dar anlamıyla Brahmanizm diye adlandırılan, işte budur."[323]

Ve şunu ekler:

"Brahmanizm'in kutsal metinleri, Brahmana'larla, Upanişad'lardır."[324]

Yani "Veda'lar"la birlikte...
Yazar, şunları da yazmakta:

"Brahman sözcüğü, ilkin, kurban formülünü anlatmak için kullanılmıştır."

"Başlangıçta, yalnızca Brahman vardı: Tanrıları, O yarattı."

"Gerçekte ölümsüz olan Brahman, her yerde; önde, arkada, sağda, solda, yerde, gökte hazır-nazırdır... Yerin, göğün, havakürenin, sonra ruhun ve bütün duyuların benliğinde dokunulmuş olan kimse, O'dur..."

"Köpüklerde dalgalar, denizin bütün görünüşleriyle bütün manzaraları nasıl denizden ayrı değilse, evrenle Brahman arasında da hiçbir fark yoktur."[325]

Kendilerine "Brahman" adını vermiş "din adamları" (rahipler) bulunduğunu da görmekteyiz. Bunlar "Brahmanlar" diye bir sınıf oluşturmuşlardır. "Brahmanlar"... Yani "Brahma" denen ve "evreni yarattığına inanılan Tanrı"ya inananlar...[326]

Brahmana'lar, Tanrı Brahma ağzıyla söylendiğine inanılan Veda'ların, dört Veda'nın yorumlarıdır.

Upanişad'larsa, Veda'ların bir bölümünü oluşturmakta.[327]

Veda'larda ve onun bir bölümü olan Upanişad'larda görülen "Tanrı anlayışı", ünlü Muhyiddin İbnü'l-Arabi'de de, şu ya da bu biçimde görülmekte.[328] Evrendeki varlıkların tümünü "Tanrı'yla özdeş" gören; evreni, Tanrı varlığından ayrı görmeyen öteki İslam gizemcilerinde de... Ki, bunların bu görüş ve inanışları, bilindiği gibi; "vahdet-i vücut" deyimiyle de dile getirilir.[329] İslam "vahdet-i vücutçuluğu", çok değişik kesimlerden ve değişik yollardan girmiş olan bu doğrultudaki "Tanrı anlayışı"yla oluşmuştur.[330]

"Din-giz aracıları" olan Brahmanlar, toplum üzerinde son derece etkiliydiler. "Kutsal metinler"i yalnızca bunlar yorumlayabilirlerdi. "Veda'lar"daki "gizli-gizemli bilgi"leri, "hikmet"leri yalnızca bunlar kavrayabilirlerdi. Tüm öteki bu türden aracılar gibi, bunlar da etkilerini kötüye kullandılar. Dayanılmaz "baskı"lar oluşturdular. Buysa "tepki"lere yol açtı. Bundan da yeni dinler doğdu: Jainizm ve Budizm.[331]

Brahmanlar, tepkileri önleme yoluna yöneldiler. Kitleleri daha çok kandırıcı, uysallaştırıcı uyuşturucular arayıp buldular. Bulamadıklarını yarattılar ve bunları "din"lerine eklediler. Yeni bir biçim verdiler. Bu yeni biçime "Hinduizm" denir.[332]

Hinduizm'in "kutsal kitapları"nın başında yine "Veda'lar" var. Sonra yorumları olan "Brahmanalar" ve "Veda'lardan bir bölüm" sayılan Upanişad'lar gelir. Bunlardan sonra da şunlar gelmekte:

"Purana"lar. "Eski efsaneler"i anlatır bunlar. "Hint mitolojisi"nin temel kaynaklarından... Daha önce gelen "kutsal kitapları" okumaları yasaklanmış olanlar, yani aşağı sınıftan kişiler, bunları okurlar.[333]

"Ramayana"lar. Her bir Ramayana bir "destan". Hepsinin ortak konusuysa; Tanrı ya da Tanrı nitelikli Kral Rama'nın (Vişnu) yaşamı ve kahramanlıklarıdır.

Ve önemli sayılan "Mahâbhâratâ". İki yüz bini aşkın dizesi, on sekiz bölümü olan şiirler bütünü. "Bhâratâ'nın büyük şiiri" anlamında.[334] Kimine göre, bunların "en güzel parçası" da, "Tanrı Krişna"yı öven ve "cennetliğin şarkısı" anlamına gelen "Phagavat Gita"dır.[335]

Bu parçada da, İslam gizemcilerindeki "vahdet-i vücut"u anımsatır nitelikte anlatımlar bulunur. Bu, Birunî'nin de ilgisini çekmiş ve Birunî, "aydın Brahmanlar"ı, bir çeşit "tevhid ehli" (Tanrı'yı birleyenler) niteliğinde kabul ederken; bu parçadan da kanıtlar aktarır. Örneğin şu sözleri:

> "Ben, 'küll'üm (bir bütünüm). Doğmadım, başlangıcım ve sonum yoktur. Ölmem... İnsanların çoğu, 'Tanrı'yı bilmezler. Bunlar duyuları aştığı için, alıştıkları şeylere saplanıp kalırlar. Doğmayan, doğurmayan, gözle, gerçekliği kavranamayan ve bilgisi her şeyi kuşatan bir zat bulunduğunu bilmezler."[336]

Ve şu sözü:

> "Tanrı ***her şeydir. Ve her şey, Tanrı'dır.***"[337]

Gerek *Kur'an*'da, gerek "hadis"lerde ve gerek İslam gizemcilerinin sözlerinde, yazılarında, "Hint inanç ve düşünce dünyası"ndan çokça yansımalar bulunduğu görülür. Şu demektir bu: Muhammed ve inanırları, eski "Hint'in hikmetleri"ni de "pazarlamakta"lar.

Söz konusu yansımalardan, Hinduların önemli "kutsal kitap"larından olan, "Upanişad'lar"dan da bolca var. Karşılaştırıldığında, bu açıkça görülür.

Birkaç örnek:

> "Svetaketu'ya babası seslenir:
> –Svetaketu! Kendini çok büyük görüyorsun ama, sayesinde, işitilmeyeni işittiğimiz, anlaşılmayanı anladığımız ve bilinmeyeni bildiğimiz *Bilgi*'yi öğrendin mi?"
> Svetaketu, karşılık verir:
> –Hayır baba, bu bilgi nedir?"

Sonra babası anlatmaya koyulur: "Çamur"dan ve "altın"dan yapılanlardan örnekler üzerinde düşünmesini önerir. Bunlar, değişik "ad"lar ve "biçim"ler alsalar da, temel yapılarını oluşturan maddelerinde aynıdırlar. Çamurdan yapılanlar "çamur"durlar, altından yapılmış olanlar da "altın"dırlar.

"Bu nedenle, sayesinde her şeyi bildiğimiz *bilgi* de, aynen böyledir" der.

Svetaketu konuşur:

> –Baba! Benim öğreticim, bu bilgiyi bilmiyordu. Bilseydi onu bana öğretirdi. Lütfen bu bilgiyi bana sen öğret!

Babası, "Peki oğlum, öğreteceğim!" karşılığını verir ve anlatır:

> -Başlangıçta, yalnızca; ikincisi olmayan tek varlık (Tanrı) vardır. (İkincisi olmayan tek varlıktır O.)[338]

Dr. Rasih Güven, *Upanişadic And Qur'anic Philosophy And Schools Of Vedanta And Islamic Mysticism* adlı ilginç incelemesinde, Svetaketu'nun babasının bu son sözünü, *Kur'an*'dan En'âm Suresi'nin 19. ayetindeki, "...De ki, 'O, başkası olmayan tek bir Tanrı'dır...'" sözüyle karşılaştırır haklı olarak.[339] Ancak, aynı anlamdaki sözler, anlatımlar, başka surelerde, başka ayetlerde de bolca var.[340]

Svetaketu'nun babası, anlatımlarını sürdürür:

> "Kimileri, başlangıçta hiçbir şeyin bulunmadığını ve evrenin bu hiçten doğduğunu söylerler. Ama böyle bir şey nasıl olabilir? Var olmayandan, var olan şey nasıl meydana gelebilir? Evet oğlum! Başlangıçta, yalnızca; 'ikincisi olmayan tek varlık' vardı. Bu tek varlık, kendi kendine düşündü: *'Çoğalayım, gelişeyim!' dedi.* Böylece, kendisinden evreni yarattı. *Ve her varlığın içine girerek gizlendi.* Her şeyin Atman'ı (*Ben*'i) oldu. Her şeyin özü oldu.
>
> *"Svetaketu! Sen O'sun işte!"*[341]

Svetaketu, bu anlatılanlarla yetinmez.

"Lütfen daha anlat baba!" diyerek sürdürülmesini ister. Babası da "anlatır, anlatır, anlatır". O "Tek Varlığı", değişik örneklerle anlatır oğluna.[342]

İslam gizemcilerince "hadis" diye ileri sürülen şu ünlü söz, Svetaketu'ya anlatılanlara çok uygun düşmekte:

"Ben, bir gizli hazineydim. Bilinmek istedim. Bilineyim diye de, evreni yarattım!"[343]

"Tanrı'nın birliği" ("tevhid") konusunda İslam gizemcilerinin ve özellikle de "vahdet-i vücutçular"ının, önemle yer verdikleri iki temel inanç var:

Birincisi: "Allah'tan başka ilah yoktur!"

İkincisi: "Varlıkta, Allah'tan başka hiçbir şey yoktur!"[344]

Bu iki inancı da, Upanişad'larda sıkça bulabilmekteyiz.

Birincisine örnek: (Yukarıda anlatılanlardan başka):

"–Yagnavalkya! Kaç tane Tanrı vardır?
–Tanrılara ait ilahilerde anlatıldığı gibi, üç yüz üç ve üç bin üç tane.
–Doğru! Ama gerçekte kaç tane?
–Otuz üç.
–Doğru. Ama gerçekte kaç tane?
–Altı!
–Doğru. Ama gerçekte kaç tane?
–Üç!
–Doğru. Ama gerçekte kaç tane?
–İki!
–Doğru. Ama gerçekte kaç tane?
–Bir buçuk!
–Doğru. Ama gerçekte kaç tane?
–Yalnızca *Bir* tane!
–Öyleyse bu üç yüz üç ve üç bin üç tane olan nedir?
–Bunlar, Tanrısal güçlerdir ki, en önemlileri otuz üç tanedir!"[345]

İslam'daki "Tanrı"nın "ad"larını, "sıfat"larını düşünün ve burada anlatılanlarla karşılaştırarak değerlendirin. Aradaki benzerliğin ne denli şaşılası olduğunu göreceksiniz.

İslam'da, bir "el ismü'l-a'zam"dan ("ism-i a'zam'dan) söz edildiğini bilirsiniz. Hıristiyanlıkta da benzeri olduğu söylenir. İbn Hişam (ö.838), Hıristiyanlığın Yemen'deki Necran'a, Feymiyon adında bir Hıristiyan

aracılığıyla sokulduğunu anlatırken, bu adamın "el ismü'l-a'zam"ı bildiğini, bununla şaşılası olağanüstülükler gösterdiğini anlatır.[346] "El ismü'l-a'zam", "en büyük ad" (Tanrı'nın en büyük adı) demek. Ama yalnızca böyle açıklamakla durum anlatılmış olmaz. Bu "en büyük ad", birçok şeyi çözen, birçok kapıyı, hatta tüm kapıları açabilen bir büyülü anahtar niteliğindedir. Bir "gizli bilgi hazinesi"dir de. Bunu bilen, "her şeye ermiş" sayılır.

İşte bu büyülü anahtar, Upanişad'larda da var: *Om.*

Katha Upanişad'da şöyle dendiği görülür:

> "Tanrı Brahman'ı anlatan *Om,* varlığın en yüce mertebesidir. Tüm varlıkların kaynağıdır. Ulu bir simgedir. Bu hecenin anlamını bilen kişi, amacına ulaşmış ve Tanrı'yı tanıyan bir kimse olarak, bütün insanlardan saygı görür."[347]

Om, "Tanrı" niteliği taşıyan ve "*Ben*" demek olan "Atman"ı da anlatır. Şöyle açıklanmakta:

> "Simgesi *Om* hecesi olan Atman (gerçek Ben), her şeyi bilen Tanrı Brahman'la aynı varlıktır. Doğmamıştır. Herhangi bir nedenin sonucu değildir. Ölmez, yok olmaz. Beden yok olsa bile..."[348]

> "...Bilge kişiler (hikmet sahipleri), kişiliği olan Atman (Ben) ile, evrensel Ben demek olan Tanrı Brahman'ın, bir ışık ve gölgesi gibi olduğunu söylerler."[349]

> "(Atman). En içteki bu varlık, bu Ben, ne kutsal metinlerin yardımıyla, ne aklın inceliğiyle, ne de aşırı bir öğrenimle bulunabilir. O, ancak kendi istediği kişinin aracılığıyla bulunabilir."[350]

Muhammed'in "okuma yazma bilmeyen kişi" olduğunu ileri süren savı göz önüne getirin.

> "(Brahman=Atman), biçimsizdir, sessizdir, tatsız ve kokusuzdur. Ölçülemez. Hesaba gelmez. Başlangıcı ve sonu yoktur, ebedidir. Doğanın ötesindedir. O'nu tanıyan kişi, tüm acılardan ve ölümden kurtulur."[351]

Dr. Rasih Güven, buradaki anlatımı da, En'âm Suresi'nin aynı ayetiyle (19. ayetle) karşılaştırıyor.[352] Ama ben, buradaki böyle bir karşılaştırmayı pek yerinde bulamıyorum.

İslam gizemcilerince ikinci temel inanç olarak benimsenen, "Varlıkta Allah'tan başka hiçbir şey yoktur!" ilkesinin de Upanişad'larda çok örnekleri var:

İşte biri:

> "*Bütün evrende var olan, yalnızca Tanrı'dır.* ***Tanrı'dan başka hiçbir şey yoktur.***"[353]

Bir başka örnek:

> "*Ölümsüz Atman (Ben); gökyüzünde parlayan güneş, boşlukta esen rüzgâr, ocakta yanan ateş, eve gelen konuktur. O; bütün insanların, bütün tanrıların, bütün varlıkların ve 'eter'in içine gizlenmiştir. Gerçeğin olduğu her yerdedir. Suda doğan balık, topraktan çıkan bitki, dağlardan akan akarsular hep O'dur.* O, çeşitli görüntülere büründüğü halde, hiç değişmeyen bir gerçektir, bir güçtür."[354]

Bilindiği gibi, Yahudilikte, Hıristiyalıkta ve İslamda, "Tanrı", "insana benzer nitelikte" düşünülür ve çoğu kez de "Tanrı", din ölçüleri içinde "olgunlaşmış" ("kâmil") "insan"da görülür.[355] Bu görüş, İslam gizemcilerinde, "vahdet-i vücut"çularında, daha da belirgindir. "Kâmil insan" denen, gerçekte insanlığını bile yitirip "mistikleştiği ölçüde mallaşmış" olan kişiye verilen önem o noktaya götürülmüştür ki, kimilerince "insan"a, "Tanrı" diye bile bakılabilmiştir. Ünlü gizemci Hallaç'tan aktarılan, "Ben Hakk'ım" ya da "Hak (Tanrı), benim!" demek olan "Ene'l-Hakk!" sözünü anımsayın. "İlerici" geçinen kimilerince de, bu söz, insana böyle bakış; "ileri" bir söz, "ileri" bir bakıştır. Oysa, ilkçağın, "ilkel" inancını, ilkel dünya görüşünü yansıtır bu. "İnsana tapınma"nın bir kalıntısıdır. Ve Milat'tan önceki toplumların birçoğunda vardır.

Söz konusu bakış ve anlayış da, Upanişad'larda bolca bulunabilmekte: Katha Upanişad'dan bir örnek:

> "Bu insan vücudun, yedi kapısı olan *bu beden;* sonsuz bilinçli ve başlangıçsız varlığın. Tanrı'nın yeridir."[356]

İslam'da, kimileri bunu bir "hadis" olarak yansıtırlar. "Tanrı"nın "hiçbir şeye ve hiçbir yere sığmayıp", yalnızca "insanın, inanır kişinin kalbine sığdığını" anlatan bir "hadis" İslam gizemcilerinde ünlüdür.[357]

Mundaka Upanişad'dan bir örnek:

> "Gerçek Ben (Atman), her şeyi bilir, her şeyi anlar. *Yeri (mekânı), Tanrı'nın ışıklı tahtı olan kalptir.*"[358]

Chandogya Upanişad da, her varlıktan önce bulunup her şeyi ve herkesi yarattığı anlatılan "Tanrı"dan söz ederken, *Svetaketu'nun babasının, "Svetaketu! Sen O'sun işte!" demesi de, "Ene'l-Hakk" inancını yansıtmıyor mu?*

Upanişad'larda, "kişinin Tanrı'yı bilmesi", *bilgiler içinde "en yüce bilgi"* kabul edilir.[359] İslam gizemcilerinde de öyle...[360] Mundaka Upanişad'da, "bilgi"yle, en değerli, "en yüce" bilgi sayılan "*hikmet*" arasındaki "fark"ın gözden kaçırılmaması istenir. "*Hikmet", hem "Tanrı'ya özgü" bilgidir, hem de "Tanrı'yla birleşmektir.*"[361]

Yahudi ve Hıristiyan "kutsal kitap"larında olduğu gibi, *Kur'an*'da da önemle üzerinde durulup "hikmet" diye "pazarlanan"ların çoğunu, hiç güçlük çekmeden Upanişad'larda da bulabilmekteyiz. Bunlardan biri "söz"dür, *Kur'an*'daki deyimle "güzel söz".

İbrahim Suresi'nin 24. ve 25. ayetlerinde, "güzel söz"; "kökü sağlam, dalları göğe yükselmiş, her mevsimde meyvesini veren ağaca" benzetilir. 26. ayette de "kötü söz"ün, "kökünden kopup yeryüzüne düşmüş ve bir yerde, bir kararda duramayan ağaca (ya da bitkiye)" benzetildiğini görürüz. Bu tür (hemen hemen aynı) benzetme, *Tevrat*'ın Mezmurlar bölümünde (1:3-4) ve öteki bölümlerinde de[362] yer almakta. "Ağaca benzetilerek anlatım", Upanişad'larda da görülür.[363]

Kur'an ayetlerinin "güzel söz"ü anlatışı, okuyan ya da dinleyenlere "güzel" gelebilir. Ancak, burada üzerinde durulan ve "pazarlanan"; akla ilk gelen türden değil. "İnsanca" değil çünkü. "Tanrı'ca"!!! Yani, insanlara yarar sağlayacak, yararlı bilgiler verecek ve "insanca yaşam"a götürecek türden bir "güzel söz" amaçlandığı sanılmasın. Amaçlanan, yalnızca "*iman*"[364] ve "imanlaştırılmış hikmet"tir. Öteki "kutsal kitap"larda önem verilen "söz"le de amaçlanan budur! Upanişad'larda da "söz"e son derece önem verilir ve bu "söz"le amaçlanan da aynı:

Yuhanna İncili'nin birinci babının birinci ayetinde, "söz"ün, "evrenin yaratılması"ndan önce de "var" olduğu, üçüncü ayetindeyse; "her şeyin, bu söz aracılığıyla yaratıldığı" anlatılır. Böylece, *Tevrat*'ın ilk kitabı olan "Tekvin"in ("yaratış"ın) birinci ve ikinci baplarında anlatılanlara uygun bir açıklama yapılmış olmakta. *Kur'an*'da buna uygun açıklama görülür, "kün!" ('ol!') "*söz*"üyle "her şeyin yaratıldığı" bildirilir![365]

Upanişad'larda da, "söz"ün "başlangıçta" var olduğu ve "yaratma"da rol aldığı anlatılmakta. Örneğin Aitareya Upanişad'da, "evren yaratılırken", "*söz*"den "ateş" meydana geldiği ve bunun da birtakım oluşumları doğurduğu yazılı.[366]

Yuhanna İncili'nin birinci babının yine 1. ayetinde aynen şöyle deniyor:

> "...*Ve söz, Tanrı'ydı.*"

"Yarattığı", anlatıldıktan sonra böyle denmesi şaşılası değil. Çünkü, "yaratan"ın, "Tanrı" sayılması doğal.

Upanişad'larda da böyle dendiği görülür. Örneğin Brihadaranyaka Upanişad'da aynen şöyle denmekte:

> "Söz bilgidir. Çünkü, dünyevi olsun, semavi olsun her şey, her bilgi, söz sayesinde bilinir. Bu dünyanın ve öte dünyanın bilgisi, söz sayesinde elde edilmiştir. (...) Majeste! ***Söz, Yüce Tanrı**'dır!*"[367]

"Söz", din gizemcileri için, tüm dinler ve aracıları için çok önemlidir. Çünkü "öğüt"lerini, "söz"le sunuyorlar, kitleleri "söz"le kandırıyorlar, çıkarlarını "söz"le sağlıyorlar. Upanişad'ın yukardaki anlatımını dile getiren de bir "din aracısı"dır. Bu parçanın yer aldığı bölümde anlatıldığına göre, bu "din adamı", "Majeste!" diye seslendiği kişiye, "Tanrı" konusunda "bilgi" veriyor. Ama "karşılıksız" değil. Verdiği her "bilgi"nin sonunda, "Majeste"nin şöyle dediğini okumaktayız.

> "*Sana bin koyun daha veririm, bana daha öğret!*"

Aynı bölümde anlatılır ki, aynı din adamı, bu sözü, "Majeste"ye birkaç kez[368] söyletmeyi başarmış. Yani "Majeste", almak istediği her bilgi karşılığında "bin koyun"u gözden çıkarmış! Ama yine de, Tanrı konusunda kendisine verilen "bilgi"ler doyurmamış olmalı ki, zavallının, aynı "din adamı"na şöyle dediği anlatılıyor Upanişad'da:

"Her şeyimi sana veriyorum. (Gerekli bilginin tümünü vererek) beni kurtar!"[369]

Zavallı "Majeste", kaçıncı "bin koyun" verdikten sonra böyle söylemek zorunda kalmış, artık bu, iyice açıklanmıyor!

Upanişad'larda, "bilgi"ler "sıra"ya konmakta. *Tüm "bilgi"ler, "aşağı düzeyde". "Yüksek düzeyde" gösterilen yalnızca bir "bilgi" var: "Tanrı'ya ilişkin bilgi". Ve "Tanrı, bilginin kendisi" sayılmakta.*[370]

Yine Upanişad'larda, "bilgi"nin, "hikmet"in, yalnızca "öğretici"den, yani "din-giz aracısı"ndan alınabileceği açıklanır sık sık.[371] Demek ki, "Tanrı" konusundaki bilgi, başka türlü sağlanamaz. Çünkü, bu "bilgi", geçim kaynağıdır bu tür aracılar için. "Mal"dır, "koyun"dur. "Kutsal metin"lere, söz konusu "açıklama"yı koymakla, "din" ve "giz" aracıları, çıkarlarını güvence altına almışlardır.

Kimi "ilerici" geçinenler, "Budizm"deki durumun "farklı" olduğunu savunma hevesi içinde görünürler.[372] Ama işin gerçeğine inildiğinde görülür ki, "Budizm"deki durum da aynı. Muhammed dönemindeki durumundan örnek sunayım:

Nazmiye Togan'ın, "Peygamber'in Çağında Orta Asya" başlıklı incelemesinde yazdıklarını, anlaşılır dile çevirmeye çalışarak aktarıyorum:

> "Çinli Budist rahip Hüen-Çang, kalabalık maiyetiyle birlikte, Miladi 629 yılında, yani Peygamber'in ölümünden dört yıl öncesinden başlayıp, Halife Osman'ın hükümdarlığının 2. yılına dek süren 17 yıllık bir geziye çıktı. O sıralarda Göktürklerin yönetiminde bulunan Doğu ve Batı Türkistan'ın orta kesimlerinde ve Hindistan'da gezip dolaştıktan sonra aynı ülkenin güneyinden geçip Çin'e döndü. (645'de.) (...)
>
> "Hüen (Yüen)-Çang'ın 629'da, Çin'den çıkıp Tiyanşan uygarlıklarının başkenti olan Qoco'ya (şimdiki Kara-Hoca'ya) ve Karaşehre gelinceye kadar olan gezisine, karşılanışına ve buralarda gösterilen ilgiye ilişkin yazılanların özeti şu:
>
> "Budist rahip, Doğu Türkistan'ın bugün bile önemli olan Qomul kentine geliyor. Burası Göktürk ülkesiydi. Halkı da ***Budist*** idi. Rahip, buradaki *Budist manastırında* konuk kaldı. Qomul ken-

tinin valisi de, bu valinin bağlı bulunduğu Qoço Hükümdarı olan Khio-Ven-Tay da, Budist idiler. *Budizm teolojisinin büyük 'âlim'i diye ünü olan rahibi; gerek Vali, gerek Hükümdar, saraylarında konuk ettiler.* Qoço Hükümdarı, Qomul'a görevliler göndererek, özel bir saygıyla getirtti. *Hükümdar, ileri gelen memurları, kadın ve çocuklarıyla karşıladı. Hükümdarın eşi Kraliçe de, kadın ve kızlardan oluşan bir kalabalıkla rahibi karşılamaya çıkmıştı.* Rahip, Hükümdarın sarayının yanındaki bir Budist manastırında konuk oldu. Çok kalmayıp hemen gitmek istiyordu. *Hükümdar buna çok üzüldü.* Sonra Rahip bir ay daha kalmaya razı oldu. Manastırda çok sayıda kadın ağaları vardı. Rahip, burada, Budizm'le ilgili konferanslar verdi. *Bu konferanslara, Hükümdardan başka, yaşlı annesi de geliyordu. Hükümdar bu Budist rahibe, o denli saygı gösterirdi ki, o* ***minbere çıkarken, sırtını ona basamak*** *yapardı.* Budist Rahip Hüen (Yüen)-Çang, gezisine devam etmek üzere ayrılırken, Qoço Hükümdarı ona, ***yüz okka altın, otuz bin gümüş para, beş yüz parça atlas ve ipek*** *verdi.* Otuz sekiz at ve yirmi dört hademeyle birlikte, asıl bağlı bulunduğu Batı Türk Hanı Tüng Yabgu'nun ülkesine doğru yola çıkardı. Gidinceye dek, kendisine eşlik etsin diye de, yüksek rütbeli memurlarından Hun-Sin'i, kalabalık bir görevliler topluluğuyla birlikte yanına kattı. Ayrıca rahibe gerekli ilgi ve saygının gösterilmesi için gerek Tüng Yabgu'ya, gerek Hindistan'a geçeceği yerlerdeki 24 ülkenin büyüklerine mektuplar yazdı. Ve uğurladı..."[373]

Nazmiye Togan'ın yazısı asıl kaynaklardan özetlenerek alınmış. Ama yine de oldukça uzun. Budist rahip Hüen Çang'ın bundan sonraki gezisi de, uzun uzun anlatılıyor. Yol boyunca karşılaştıkları, bir "din adamı" olarak "din çevreleri"yle ilişkileri, inanır topluluklarından ve devlet adamlarından gördüğü ilgi, saygı ve aldığı armağanlar...[374]

Bizi burada ilgilendiren, Budist rahip Hüen Çang'ın, bir Budist din aracısı olarak, "pazarladığı" din ve giz "hikmet"lerine karşılık gördüğü ilgi ve sağladığı "çıkar"lardır. Bu, Budizm'deki durumun, öteki dinlerdekinden "farklı" olmadığını gösteren kanıtlardan biri. Budizm'in kendisi de öteki dinlerden pek farklı değildir. Tümüyle başka

olsaydı, onun "hikmet"leri, başka dinlerde de "pazarlanıyor" olur muydu? Bu "hikmet"lerden birçoğu, Muhammed'in *Kur'an*'ında da yer alıyor ve "piyasaya sürülüyor".

Örneğin, Budizm'in de içinden çıktığı "Hint inançları"nın tümünün benimsediği "Karma Yasası"nı bu din de açıkça benimser.[375] Şöyle ya da böyle anlatması önemli değil. Önemli olan, benimsemiş olması. "Karma"da, savunurları ne derse desinler, Budizm'inkinde de, "iflah kesici" bir "kadercilik" var. *Kur'an*'ın inanırlarına sunduklarının da odağını bu oluşturur. Yani; "kadercilik".

"Karma"yı, kısaca; "eden bulur!" demek olduğunu söyleyerek açıklar kimileri.[376] Kimileriyse, "eveleyerek geveleyerek", başka türlü gösterirler. "Akılcı" ve "bilimsel" diye yutturmak için "*bilimsel nedensellik*" biçiminde sunarlar.[377] Oysa oldukça "ilkel" kafalardaki inançlardan "bilimsel nedensellik" diye bir şey çıkarılıp ortaya konabilir mi? Bence, aktarılanlara dayanarak söylemek gerekirse, Buda'daki "kadercilik", çağdaşlarından, en azından çoğundan, çok daha katıydı. Örneğin o çağdaki "Brahmanizm" inanırlarındaki "kadercilik"ten. Niye derseniz, uydurmaca da olsa bir "kurtuluş" umudu içindeydi bu inanırlar. "Tanrılara kurbanlar sunma" yoluyla, şu ya da bu yolla, şu ya da bu biçimde bir "kurtuluş" umarlardı. Biraz daha iyi duruma ulaşma biçiminde de olsa... Oysa Budizm'deki "karma çemberi"nden, "boş laflar"ı bir yana bırakırsak, hiçbir biçimde "kurtuluş" yok. İnsanca yaşamın gerektirdiği "isteklerden vazgeçilmedikçe"...

Budizm savunuru görünen birinin *Buda ve Öğretisi* adlı kitabında şöyle deniyor:

> "Kuşkusuz, karma yasası karşısında, tanrıların da elleri kollları bağlı olmalıydı. İnsanları, eylemlerinin sonuçlarından kurtarmak, onları bağışlamak; nedenleri, sonuç bağlantılarından koparmak demek olacaktı ki, *böyle bir şeyi yapmaya tanrıların bile gücü yetmezdi.* O zaman da, tanrılardan medet ummanın, onlara adaklar adamanın, kurbanlar sunmanın ne yararı olabilirdi? Bu durumda kurban törenlerini yöneten *keşişlerin gereksizliği de kendiliğinden ortaya çıkıyordu.*"[378]

Yazar, Budizm düşüncesini, Budizm'deki "karma"yı anlatmak; dahası, savunmak için Budizm adına yazıyor bunları. "Kurban törenlerini yöneten keşişlerin gereksizliği, kendiliğinden ortaya çıkıyor"muş! Önemli olan bu tür "keşişler"e "gerek duymamak" ya da "gerek olmadığını söylemek" mi, tüm "rahipler"e, din aracılarına son vermek mi? Budizm'deki "rahipler"in, din-giz aracılarının, "iman" ve "imanlaşmış hikmet" pazarlamakta, karşılığında da büyük çıkarlar sağlamakta, başka dinlerin aracılarından geri kalmadıklarına yukarıda bir örnek sundum.

Yazar, Budizm adına konuyu sürdürürken: "Eylemlerimizin sonuçlarından bizi kurtaracak ne Tanrı, ne de başka bir güç olamayacağına göre, eylemlerimizin sorumluluğunu üstlenmekten başka bir çözüm kalmıyor ortada..." diyor.[379]

"Eylemlerimiz" denirken ne anlatılmak isteniyor?

Yazarın kendisi burada neyi amaçlarsa amaçlasın; "din"lerin ve bu arada "Budizm"in "eylemler"den neyi amaçladıklarını, "eden bulur!" dedikleri zaman ne anlatmak istediklerini çok iyi biliyoruz. "Din"ler, "öğüt"lerine, "şeriat"larına göre değerlendirirler "eylem"leri. "Uygun" olanlara "ödül"ler, "ters" olanlara "ceza"lar biçerler. Budizm'deki durum da başka türlü değil. "Tanrı"sının olmaması, ya da bu dinde "Tanrı'ya inanılmıyor" gösterilmesi de çok şeyi değiştirmiyor. "Tanrı"ya inanılmadığı doğru bile olsa, çeşitli dinsel "kurum"ları var, din aracıları var. Her şeye ve bu arada "eylem"lere, "dinsel gözlük"le bakmak için, bu yetiyor.

Buda, insanlığa bir "kurtuluş" önermiş: "İstekleri yok etmek." İnsanca yaşamın vazgeçilemez gereklerinden olan "istek"lerden vazgeçmeyi önermiş. Tüm "acı"ların "kaynağı"nı "istek"ler oluşturuyor Buda'ya göre. Ne denli akla, mantığa uygun "yorum"lar getirme çabası gösterilirse gösterilsin, "Buda'nındır!" diye aktarılagelen düşüncenin özü, özeti bu.[380]

Bu düşünceninse toplumlara egemen olanların yararına olduğu belli. Kitleler "istekler"inden uzaklaşacaklar, onlar da egemenliklerini diledikleri gibi sürdürecekler. Başka türlü anlatmak, insanlığı aldatmaktır bence.

Budizm'de "evrim" var, ama ilkel bir evrimdir bu. Budizm'deki "nirvana" da, gizemcilere özgü "safsata"dır, boş "bilgicilik"tir, boş inançtır.

"Nirvana", "acıdan kaçma" demek sözlük anlamıyla.[381] "Ruh, aydınlanınca, nirvanaya geçer"miş. "Eğitim"le "aydınlanır"mış.

Nasıl bir eğitimle?

Kısacası: "İstekleri yok etme eğitimi"yle...[382] "Ölmeden önce ölmek" de diyebilirsiniz buna.[383] İslam gizemcileri de "ölmeden önce ölün!" anlamında "hadis" diye ünlü bir sözü de dayanak alarak böyle ölmeyi öğütlerler. "Fena" (yok olma) derler buna. "Mürit"lere "Şeyh'te yok olma"yı, "Peygamber'de yok olma"yı ve en son, Budizm'in "Nirvana"sına (isterseniz zırvasına deyin) benzer nitelikte; "Tanrı'da yok olma"yı ödev olarak verirler.

Kur'an'ın Pazarladıkları Arasında Buda Hikmetleri, Budizm ve İslam Gizemciliği

Reynold A. Nicholson, "Bu sözcükler ('fena' yani yok olma ile 'nirvana'), birbirleriyle öylesine uyum halindedir ki, onları tamamen bağlantısız sayamayız" diyor.[384]

Kur'an'ın yaydığı (pazarladığı) düşüncede de, bir yandan "kader" ve "kadercilik", öbür yandan "ölüm"ü, "öbür dünya"yı ve "Tanrı"yı düşünerek bir çeşit "ölme", "yok olma" öğüdü var.[385] Kadercilik ve bu öğüt, *Kur'an*'ın bütünü içinde, ayetlere serpiştirilerek yerleştirildiği için, gizemciler, bu yöndeki düşüncelerini, benimsedikleri ilkeleri ileri sürerlerken, yer yer "ayet"lere de dayanmaktan geri kalmazlar. Zaman zaman, "ayet"lerin (bu arada "hadis"lerin) "yabancı"lardaki "kaynak"larına başvurarak, sergilerindekini tamamlarlar. İşte bunların başvurdukları kaynaklar arasında "Budizm" de görülmekte. Reynold A. Nicholson, bakın ne diyor:

> "Prof. Goldziher, şu önemli noktaya dikkati çekmiştir. Sufi (gizemci) zahid (dünya tadlarını bırakarak kendini tümüyle ibadete veren) İbrahim b. Edhem, Islam menkıbelerinde, tahtını terk ederek gezgin bir derviş olan Belh Emiri olarak görülmektedir ki, *bu; Buda'nın hayat hikâyesinin bir tekrarıdır. Sufiler (gizemciler), 'tespih kullanma'yı, Budist rahiplerden öğrenmişlerdir.* Konunun ayrıntılarına girmeden rahatlıkla söylenebilir ki, *Sufilik yolu,* 'ahlaki bir nefis terbiyesi, 'zuhdî murakabe' ve 'fikri arınma' olması bakımından; *Budizm'e çok şey borçludur.*"[386]

Zen Budizm, D.T. Suzuki'den Seçme Yazılar adlı kitabı, "sabır" sözcüğünü açıklarken, "yoksulluk, haksızlık gibi üzücü haller karşısında *ses çıkarmadan* onların geçmesini "*bekleme*"yi "erdem" sayacak ölçüde[387] "ilerici" olan Türk Dil Kurumu'nun "çeviri ödülü"nü kazanan bir "ilerici çağdaş" yazarımız, *Buda ve Öğretisi* adlı kitabında, Budizm'i ilericiler kesimine sevimli göstermek için çokça ter dökmüşe benzer. Bu kitabında, "Budist metinler"den aktarılan alıntılara da dayanarak (Budizm adına) şu özet değerlendirmeyi sunuyor:

> "Bütün bağımlılıkları inceden inceye irdelersek, her tür bağımlılığın ardındaki güdünün, gücünü doyumsuzluktan alan istekler, tutkular olduğu görülüp anlaşılacaktır. Yaşamdaki bütün bu kavga, çekişme, boğuşma, itiş kakış, savaşma, karalama, kara çalma uğraşının ardındaki güdü; arama, elde etme, elde ettiklerine sıkı sıkı sarılıp elden kaçırmamak için sürdürülen bir çabalamadan *başka nedir?*
>
> "*...Bir kez gözümüzü açıp da, nedenini yanılgıdan alan bu koşuşturmanın amaçsızlığını, anlamsızlığını görebilsek,* kuşkusuz bizi böyle koşuşturmaya iten koşullanmalar, biçimlenmeler (sankhara) etkisini yitirecek, bu koşullanmaların, biçimlenmelerin zorladığı bağımlılık da kalkacak ortadan."[388]

Açıkça şunun demek istendiği görülüyor:

"Yaşamdaki bütün kavga" ve tüm "koşuşturmalar" *bırakılmalı.* Çünkü bunlar, "*neden*"ini "*yanılgı*"dan alıyor.

"Yaşam kavgası"na ilişkin tüm "istek"ler, "tutku"lar tümüyle bırakılmalı.

Yani ne demek?

"Ölmeli insanlar. Yaşarken, yaşar görünürken ölmeliler!" demek.

"Yanılgı", "nedensellik çemberi"nin "12 çubuğu"ndan biri diye gösterilmekte. "Kurtuluş", bu "çember"i parçalamakla olabilirmiş. "Çember"in, ya da "zincir"in "koparılabilecek tek halkası", Buda'nın üzerinde durduğu "yanılgı"ymış.[389]

Peki, neymiş bu "yanılgı"?

"Yanılgı"yı, Buda şöyle anlatıyormuş:

"Onunla ***yokluk,*** varlığa dönüşüyor. Bir olan şey, bin bir gibi gözüküyor. Bu benim, bu da babam, buysa anam, bu malım, bu da zenginliğim, dedirtiyor."

Yorumu da şuymuş:

"...Buda'ya göre 'yanılgı', görünümün yanıltıcı alımlılığına kapılmaktır ya da dört yüce gerçeği; ıstırabı (acıyı), ıstırabın nedenini, ıstırabın yok edilebileceğini, ıstırabın yok edilmesini sağlayacak yöntemi bilememektir."[390]

"Isıtırabın yok edilmesini sağlayacak yöntem" neymiş peki?
"İstekler"i ve insandaki "ben"i "yok etmek"!!![391]
Döne dolaşa aynı noktaya geliniyor:
"Ölmeden ölmek"... "Kurtuluş" için, "özgürlük" için önerilen bu!!!
Deniyor ki:

"Buda'nın dünya ve evren görüşünde *'kast'tan (sınıftan), soydan gelen ayrıcalıklara yer olmadığı* gibi, ne kişisel, ne de evrensel bir *ruha, Tanrı'ya da* yer yok..."[392]

İyi ama; kitlelerin "canlı ölüler" durumuna gelmelerini istemek ya da önermek; üstün "kast"ın, egemen sınıfın ya da bu durumdaki sınıfların "yararına olan ortamı hazırlamak" anlamına gelmiyor mu?

Buda'nın "ruh"a ve "Tanrı"ya "yer vermediği" yolundaki savı da pek ciddiye almamak gerekir bence. Chandogya Upanişad'da "Bir zamanlar, Satyakama adında, küçük bir Brahmanoğlu vardı. Bu küçük bilge, Yüce Gôtama'ya (Buda'ya) öğrenci olmaya karar verdi..." denerek başlanan bir yerinde, Satyakama ile Buda arasında geçen "konuşmalar"a yer verilir.

Bu konuşmalar sırasında bir sorusuna Satyakama'nın verdiği karşılık üzerine Buda şöyle der:

"Oğlum, doğruyu söyledin! Gerçek bir Brahmin'den başkası böyle konuşamazdı!"[393]

Demek ki, 'Buda'nın dünya görüşünde ayrıcalıklara yer olmadığı", sanıldığı ölçüde doğru değil. Buradaki "gerçek Brahmin" deyiminde, bir "ayrıcalık" kokusu, hemen kendini duyurmakta.

Aynı kesimde anlatılanlardan bir parça:

"Yüce bilge (Buda), Satyakama'ya dört yüz tane zayıf ve hastalıklı davar verdi. 'Oğlum! Bu hayvanları ormana götür, otlat! Sayıları bin taneyi bulmadıkça, kesinlikle geri dönmeyeceksin!' dedi.

"Küçük bilge (Satyakama) hemen bu buyruğa uydu. Davar sürüsünü ormana doğru sürdü. Ve gözden kayboldu. Aradan yıllar geçti. Sonunda davarların sayısı bine ulaştı. İşte o zaman, sürünün başı, Satyakama'nın yanına yaklaştı ve *dile gelerek:* 'Satyakama! Biz artık bin taneye ulaştık. Şimdi bizi, Yüce Bilge'nin (Buda'nın) evine götür ve *ben sana Tanrı'nın bir parçasının ne olduğunu söyleyeceğim!*' dedi. Satyakama: 'Lütfen söyle, nedir?' dedi. O, karşılık verdi: 'Doğu yönü, Tanrı'nın bir parçasıdır. Batı da öyle. Kuzey ve güney yönleri de öyle... *Bu dört ana nokta, Tanrı'nın bir parçasını oluşturur.* O'nun başka bir parçasını sana 'ateş' öğretecek..."[394]

Ertesi gün, sürüyü toplayıp Buda'nın evine doğru yola çıkar Satyakama. Akşama doğru bir yerde konaklanır. Küçük bilge bir "ateş" yakar. "İbadet etmek" üzere de "doğu"ya doğru yönelip oturur. O sırada yanan ateşten bir ses işitir: "Satyakama, Tanrı'nın bir parçasını da sana ben öğreteceğim: Toprak. Gökyüzü ve gökler, O'nun parçalarıdır. Okyanuslar da... Bütün bunlar, Tanrı'nın bir parçasını oluştururlar. Bir başka parçasını da sana kuğu öğretecek!" Satyakama, yine yürür yoluna. Bir yerde yine konakladığında aynı biçimde doğuya yönelip ibadete koyulur. Bu arada "ateş"i de yanmaktadır. Bir kuğu uçarak gelir yanına. O da şöyle seslenir: "Sana, Tanrı'nın bir başka parçasını öğretmek için geldim. Önünde duran bu ateş, Tanrı'nın bir başka parçasıdır. Gökyüzündeki Ay ve aydınlık da O'nun parçası. Bütün bunlar, Tanrı'nın bir parçasını oluşturur. Bir başka parçasınıysa sana bir dalgıç kuşu öğretecek!" Küçük "rahip", yürür yoluna. Yine konakladığı bir yer olur. Yine ateşini yakar. Yine aynı yöne yönelip ibadet ederken bir dalgıç kuşu gelir. O da şöyle konuşur: "Sana Tanrı'nın bir başka parçasını öğretecek olan benim. Soluk, görme, işitme ve zihin, Tanrı'ın birer parçasıdırlar..."

Sonra şunları okumaktayız Chandogya Upanişad'da:

"Daha sonra Satyakama, yine yoluna koyuldu. Ve yüce öğreticinin (Buda'nın) evine vardı, kendisini tanıttı. *Yüce Gôtama (Buda), onu görür görmez bir çığlık kopardı:*

"'Oğlum! Yüzün, Tanrı'yı tanıyan bir kimsenin ışığını saçıyor. Tanrı bilgisini sana kim öğretti?'

"Satyakama karşılık verdi:

"'İnsanlar değil, bana başka yaratıklar öğretti saygıdeğer efendim!' Ama ben sizin de bir şeyler öğretmenizi diliyorum. Çünkü bilge kişilerden, insanı, En Yüce İyilik'e ulaştıracak bilgiyi, ancak; bir 'guru'nun (bir din öğreticisinin) verebileceğini işittim!'

"Yüce Gôtama (Buda), gerçekten bütün varlığıyla Tanrı'yı arayan bu Brahmanoğluna, bu bilgiyi de öğretti ve artık, geriye, öğrenecek hiçbir şey kalmadı."[395]

Bu anlatılanlar da varken, Buda'nın "Tanrı"ya "yer vermediği" yolundaki sav, nasıl ciddiye alınabilir?

"Budist Tanrıtanımazlığı"nın sonraları "Çoktanrılılığa dönüştüğü" ileri sürülür.[396] Varsayalım ki, bu gerçek. O zaman şunu sormak gerekir:

Dönüşmeye elverişli olmasaydı, "Çoktanrılılığa" dönüşür müydü?

Budizm'in, kimi "kitaplı dinler" üzerinde etkisi olduğu belirtilmekte.[397] Bence doğrudur bu sav. Çünkü birçok din gibi bu din de, "propagandacı" din aracılarını, şuraya buraya göndermiştir. Bir yabancı yazarın *Dinler Tarihi*'nde şunları okuyoruz:

"Salomon Reinach'a göre, 'Kral Asoka, İÖ 250 yılına doğru, komşusu olan Yunan Krallarına Suriye'ye ve Mısır'a misyonerler göndermekle övünüyordu. 'Essenyen'ler (kimine göre bir Yahudi mezhebidir.[398] Clément Huart'a göre: Hanifler.[399] Bana göre de Sabîlik dininin bir büyük kolu-T.D.) hatta İskenderiye Helenizm'i üzerinde etki yapmış olması pek de uzak bir ihtimal değildir.' Nitekim, ilkel (ilk) Hıristiyanlar da, Essenyenlerin etkisi altında kalmışlardır."[400]

Bence, Budizm, Sabîlikten etkilenmiştir. Yine benimsediğim görüşe göre, Sabîlik, Budizm'den de, öteki Hint dinlerinden de önce

vardı. Çünkü, Hint dinlerinin kutsal metinlerinde, Sabîîliğin içeriğini oluşturan "Güneş Kültü", "Ay Kültü" ve "yıldızlar" kültü, ağırlıklı biçimde görülmekte.[401]

Budizm'in gerek Yahudi, gerekse Hıristiyan inançlarında çok etkili olduğunu bir gerçek olarak kabul etmek mümkün. İslam üzerinde de...

Kimilerine göre, Buda'nın adı da, "Zül Kifl" diye *Kur'an*'da geçmekte:

Kur'an'da Buda'dan Bir Peygamber Olarak mı Söz Ediliyor?

Muhammed'in, çağımızdaki "hem nalına hem mıhına vuran" savunurlarından ve uluslararası ünü olan Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'ın *İslam Peygamberi* adlı kitabından bir parçayı aktarıyorum:

> "Muhammed aleyhi's-salat ve's-selâm devrinde bile Budizm, dünyanın ileri gelen büyük dinlerinden biri durumundaydı. Hindistan ve Çin kıtasından olmak üzere, Budist birtakım tüccarlar, özellikle Arabistan'ın güney-doğu bölgelerinde kurulan büyük fuarlara katılırlardı. Ama bu gelenlerin sayılarının az oluşu, dillerinin farklılığı ve ülkelerinin denizlerötesi uzak ülkeler oluşu nedeniyle, Araplar arasında, bunların dinleri hakkında pek az şey biliniyordu. *Kur'an-ı Kerim,* bu dinle ilgili olarak doğrudan doğruya bir bilgi vermemektedir. *Bazı Kur'an tefsircilerinin gösterdikleri ince araştırmalar sonunda, onlar, Budizm'in de Kur'an-ı Kerim'de geçmekte olduğunu keşfedip göstermişlerdir. Bu, 'Zü'l-Kifl' adıyla Kur'an'da geçen bir peygamber dolayısıyla olmuştur.* Başka bir şekli bilinmeyen ve *Kur'an*'da geçen bu ad, 'kifl'li, ya da 'Kifl'e mensup' anlamına gelmektedir. Bu *Kur'an* tefsircileri, *'Kifl' adıyla geçen kentin de Kapilavastu, yani Gôtama Buda'nın doğduğu kent olduğunu ileri sürerler. 'Zül-Kifl' aynı zamanda 'besleyici' ya da 'besin',* gıda *anlamlarına da gelmektedir.* Burada hatırlatalım ki Filliozat adlı doğubilimci bilgin, *L'Inde lassique* adlı eserinde (II, s.468-469: 2177), Gôtama Buda'nın, bir Devlet Başkanı olan babasının adının Sudodâna ve devlet başkentinin adının da Kapilavastu olduğunu söyler.

Sudodâna'nın anlamı, 'temiz besin', 'saf yiyecek'tir. Budizm'le ilgili izleri izleyen başka tefsirciler, *Kur'an-ı Kerim*'in şu ayetini gösterirler:

"'İncir ağacına, zeytin ağacına, Sinin dağına ant olsun ki!.. Ve şu güvenli kente ant içerim ki...' (*Kur'an,* 95:1-3.)

"Bu ayette sözü geçen 'şu güvenli (emin) kent', Muhammed aleyhi's-salat ve's-Selâm'ın doğduğu kent olan 'Mekke'yi anlatmaktadır. 'Sina (Sinin) Dağı'ysa, insana doğruca 'Musa Peygamber'i hatırlatmakta. 'Zeytin ağacı'yla da, bütün herkes, Filistin'deki 'Zeytin Dağı' ve 'İsa' Peygamber'i düşünmektedir. 'İncir ağacı'na gelince: *Şimdiye dek hiç kimse, kalkıp da* bununla ilgili, *yabani bir incir ağacı dibinde 'irfan'a ulaşan* ***vahiy alan*** *Buda'nın anlatılmak istendiğini ileri sürmemiştir.*" (Kimi sözcükleri Türkçeleştirdim, kimi yerlerin altını çizdim-T.D.)

Yukarıda anlamları verilen *Kur'an* ayetlerinde "incir ağacı, zeytin ağacı" değil; "incir, zeytin" anlamlarına gelen sözcükler geçmekte. Bununla birlikte, ileri sürüldüğü gibi, bu sözcüklerde "incir ağacı, zeytin ağacı" anlatılmak isteniyor olabilir. Ne var ki, buradaki "incir"in kaynağını *Tevrat*'ın Yeremya bölümünde görmek de mümkün: (24: 1-8.) Yine de alıntıdaki yorum daha doğru olabilir. Yani *buradaki "incir"le "incir ağacı"nın; onunla da, Buda'nın, altına oturup "aydınlandığı" ve "ereceğine erdiği" ileri sürülen ve "bilgi (bilgelik) ağacı" diye de adlandırılan incir ağacının anlatılmak istendiğini* söylemek, gerçeğe daha yakın bir sav görülebilir.

Yazarın, "burada Buda'nın anlatılmak istendiğini ileri sürmek kimsenin aklına gelmemiştir" yolundaki savıysa, hem doğru değil,[402] hem de, aynı paragrafta kendi belirttikleriyle çelişmekte. Çünkü kendisi, kimi *Kur'an* tefsircilerinin bu yorumu ileri sürdüklerini, açıkça belirtmekte.

Buda'nın "incir ağacı"ndan söz edilince, yaşamöyküsüne hiç değinmemek doğru olmaz. Kısaca değinelim:

Denir ki: Buda, en güçlü olasılıkla, İÖ 563'te, Kuzey Hindistan'da doğdu ve İÖ 483 yılında, yine Hindistan'da öldü.[403]

İleri sürülür ki, Sakya (Şakya) diye bir ailedendi Gôtama Buda. Babası: Suddhodana (Sudodâna) adında bir soylu kişi. Sakya Dev-

letinin Kralı. Buda'nın bir başka adı: Sakya Muni (Sakyamuni).[404] *Anasının "dölyatağı"na düşmesi,* "cinsel birleşme", yani babasının anasıyla yatması sonucu değil. "*Mucizeli*"...[405] Aile, İskitlerin Asya'daki bir uzantısını oluşturan "Sakalar"dan.[406]

Ve anlatılır ki, çocuk, sarayda bin bir özenle büyütülür. Büyür, gelişir. Her döneminde de "olağanüstü durum"lar görülür. "Peygamber"lerinkinde görülen türden.[407] Alabildiğine olanakların önüne serildiği gösterişli bir yaşam sürerken evlenir de. Bir oğlu olur.

Ne var ki, bu arada "dört rastlantı" çıkar önüne: Gôtama, bir eğlence yerine gitmek istemekte. Çıkar saraydan. Yolda giderken bakar ki, bir yaşlı kişi. Sonunda böyle olacağını düşünür, "gençliğin boşluğu, hiçliğini" anlar. Bir başka kez, bir "hastalık"lıya rastlar. Sağlığın, er ya da geç, yerini hastalığa bırakacağını anlar. Bir başka kez, ölmüş birinin "ceset"iyle karşılaşır. Sonunda öleceğini, "ölümün kaçınılmazlığı"nı anlar. Ve bir başka kez, "rahat, sakin" bir "keşiş" çıkar karşısına. "Mutlu" olduğu, durumundan, yüzünden belli bir keşiş. Gösterişsiz ama "mutlu". Gôtama Buda, böyle olmak ister. "Mutluluğun", "kurtuluşun" böyle olmakta bulunduğunu düşünür.[408]

Buda artık, bir yazarın deyişiyle; "*derin bir melankoliye tutulmuştur.*"[409]

Sarayını, saray çevresini, eşini, çocuğunu ve her şeyini bırakmaya karar verir. Gider; babasından "izin" ister. Babası üzüntüye gömülür. Vazgeçirmek ister oğlunu kararından. "Ne isterse" yerine getireceğini söyler. Buda da "üç şey" ister; Hiç elden gitmeyen bir gençlik. Hiçbir acının, hastalığın karışmadığı bir sağlık. Ve hiç sonu gelmeyen, ölümsüz, mutlu bir yaşam.[410] Babası nasıl versin bunları? Bunları vermeye gücünün yetmeyeceğini oğluna anlatır. İşte o zaman, Buda şöyle konuşur:

> "Mademki, bunları bana veremiyorsun; öyleyse izin ver. İzin ver de, her şeyden elini eteğini çekmiş bir kişinin yaşamını seçeyim. Ve bu yolla, kendimi *bir daha doğmamanın* 'genedoğum'un *zorunluğun*dan kurtarmaya yöneleyim!"[411]

Ve her şeyini bırakır, saraydan ayrılıp yoluna koyulur. Yirmi dokuz yaşındadır o sırada.[412]

Yedi yıl boyunca, kendisini dünya tatlarından, yemeden içmeden keser. Yani çok az yiyip içer. Yanında kendisiyle birlikte, aynı durumda beş kişi daha vardır.

Ama bu yolun, "mutluluk" ve "kurtuluş" yolu olmadığını anlar sonunda. Yeniden yemeye, içmeye başlar. Yani "orucu morucu" bırakır. Yanındaki arkadaşları da onu bırakırlar.

Otuz altı yaşındadır artık. Kendi iç dünyasına dalar. Ve gidip, ***bir incir ağacının*** altına oturur. "Bilgelik ağacı"nın altına. Bir gece, 8 Aralık gecesi "gerçek" belirmeye başlar.[413] Sabahleyin, güneş ilk ışınlarını yayarken de Buda'da "aydınlanma" gerçekleşir.[414]

Anlatılanlar böyle.

Yine anlatıldığına göre, Gôtama uzun bir ömür sürmüş. Seksen yaşında ölmüş.

Aslında, bütün bunlar "kesinliği" olmayan "rivayet"ler.

Ama anlatılanlardan birtakım şeyler çıkarmak mümkün:

Burada ilgi çeken noktalardan biri, anlatılanlarda "ağaç totemi"nin yer alışı. "İlkel"lerdeki "Totemcilik"ten, Budizm'e de birtakım öğelerin girdiğini gösterir bu. Abdulkadir İnan, *Şamanizm* adlı kitabında, Şamanizm'de de dinsel anlamda "ağaca saygı"nın önemli yeri olduğunu ve kimi ağacın "kutsal" sayıldığını uzun uzun anlatır.[415] Anlatırken de, "ağaç-orman kültü, ilkel toplulukların, orman ürünleriyle ve avcılıkla geçindikleri devrin hatırasıdır" der. Kimi incelemecilerce, Budizm'le Şamanizm "özdeş" gibidir. Ord. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, bu görüşte olanlardan. Birunî'nin, "*Buda dininin (Budizm'in), esasen bir **Şamanizm** demek olduğunu*" söylemesine dayanır, ayrıca aynı konuda Prof. W. Ruben'in incelemesini dayanak gösterir ve Budizm'de "Türklerin ağaç totemi" bulunduğunu belirtir.[416]

Budizm "Şamanizm"le "özdeş" midir, ya da ne ölçüde, bunlar arasında benzerlik var? Tartışmasına girmeyeceğim. Çünkü, yeri burası değil. Ancak, "Türklerin, çok eski zamanlarda Budizm'i kabul ettikleri" bilinmekte. İnan da, bir incelemesinde belirtir bunu.[417] Gene İnan'ın da *Şamanizm* adlı kitabında yazdığı gibi, Göktürk Hakanı Toba Han (572-581), bir Çinli Budist'in özendirmesiyle Budizm'i resmen kabul etmiştir ve bu din, "Göktürkler" arasına resmen sokulmuştur böylece.[418]

Şamanizm'in "kitaplı dinler" olarak bilinen Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam üzerinde önemli "etkiler" bıraktığına daha önce değinilmişti.[419] Bu dinler üzerinde ve "kutsal kitap"larında Budizm'den öğeler, etkiler, yer yer görülmekte. "Ağaç totemi" de, bunlardan biri sayılabilir. Bununla birlikte, söz konusu totem, bu dinlere başka yerlerden ve yollardan da girmiş olabilir.

"Ağaç totemi", *Tevrat*'ta ve *İncil*'lerde, daha çok, "mecazlı anlatım"larda görülür: *Tevrat*'ın İşaya bölümünde, 60. babının 21. ayetinde, Yahudi toplumu, "Tanrı'nın gücünü göstermek için eliyle diktiği fidan" diye gösterilir. Aynı bölümde, 61. babın, 3. ayetinde de benzeri görülür bu benzetmenin: "Siyon"da, üzüntülü ve "yaslı" olan Yahudilerin, "Rabbin diktiği iyilik ağaçları" diye nitelenmeleri istenir.

Yuhanna İncili'nin, 15. bap ve 1-2. ayetlerinde, İsa'nın şöyle dediği yazılı:

> "Ben, gerçek bir asmayım (üzüm asması). Ve babam, bağcıdır. Bendeki meyve vermeyen bir çubuğu koparır ve meyve veren çubuğu, daha çok versin diye temizler."

Bu tür benzetmelerle anlatımlar sürer gider.

Tevrat'ta, Yahudi toplumunun benzetildiği "fidan"ın hangi tür "ağaç"tan olduğu, kimi yerde açıklanmaz. Kimi yerdeyse, bu ağacın türü de açıklanır: Daha çok, "*yeşil zeytin ağacı*". Mezmurlar bölümünde, 52. Mezmur'un 80. ayetinde: "Ama ben, Allah'ın evinde yeşil zeytin ağacı gibiyim" denir. Yeremya bölümünde 11. babın 16. ayetinde de, Yahudi toplumu için şöyle dendiği görülür: "Rab, senin adını, 'iyi meyvesiyle güzel, yeşil zeytin ağacı' diye koydu..." Hoşea bölümünde de aynı benzetme, biraz daha süslü biçimde yer almakta. (14:5-6.)

"Ağaç totemi"nin izi, *Kur'an*'da, çok daha belirgindir:

Düşünün ki, *Kur'an*'ın "Tanrı"sı, "incir"e ve "zeytin"e ***ant içmekte.*** "Tîn" (incir) Suresi'nin 1. ayetinde, "Tanrı"nın şöyle ant içtiğini görürüz:

> "İncire (incir ağacına) ve zeytine (zeytin ağacına) ant olsun ki..."

Bu ayet, daha önce de geçmişti.

Nûr Suresi'nin 35. ayetinde de "***mübarek zeytin ağacı***"ndan söz edilir. Bu ayette; Sabiîlikte, Zerdüştçülükte ve Budizmde çok önemli, özel yeri olan "ışık" ("nur") ile "ilkeller"den çeşitli dinlere yansıdığını gördüğümüz "ağaç totemi" iç içedir. Ayette şöyle denmekte:

"Tanrı, göklerin ve yerin ışığıdır. O'nun ışığı şöyle: Bir lambalık. İçinde de lamba. Lamba bir cam içinde. Camsa, sanki inci türünden bir yıldız. ***Mübarek bir zeytin ağacından*** yakılır. Ne doğulu, ne de batılıdır bu ağaç. Zeytini, ateş değmese bile ışık (aydınlık) verecek nerdeyse. Işık üstüne ışık..."

Daha önce, bir başka nedenle bu ayete de değinilmişti.[420]

Yâsîn Suresi'nin 80. ayetinde de, "O, size, yeşil ağaçtan ateş çıkarandır. Siz, o ateşten yakmaktasınız" deniyor ki; buradaki "yeşil ağaç", *Tevrat*'ta geçen "yeşil zeytin ağacı"nı; "ateş" de, Zerdüştçülükte ve Hint inançlarında (ayrıca Sabiîlikte) özel yeri, anlamı olan "ateş"i anımsatır. Upanişad'larda, "ermiş"lere "ses"ler, genellikle "ateş"ten, ateş yönünden geliyor gösterilir.[421] Tâhâ Suresi'nin ayetlerinde de yer alan Musa'nın "gördüğü" ve "kılavuzluğu"nu istediği "ateş" de böyle. Ayetlere göre, Musa bu "ateş"i, "kutsal bir vadi" diye nitelenen "Tuvâ"da görmüştür. Buraya gelen Musa'ya, Tâhâ'da şöyle seslenildiği anlatılır:

"Ben senin Rabbinim. Ayağındakileri çıkar. Çünkü sen, kutsal bir vadidesin, Tûvâ'da bulunmaktasın" (ayet 12).

Öykü, kuşkusuz *Tevrat*'tan alınma. Ya doğrudan, ya da *İncil*'ler yoluyla. Bu kaynaklarda da, anlatım hemen hemen aynı.[422]

Ancak, *Tevrat*'ta ve *İncil*'de anlatıldığına göre, bu ateş "ağaç"sız değil. "Çalılar ortasında bulunan bir ateş." Belli ki, bir "koru"da, ilkçağ toplumlarının Tanrı'larının özel olarak ayırdıkları türden bir "koru"da bulunuyordu. Bu tür korulardan, daha önceki bölümde uzunca söz etmiştim.[423]

Demek ki, Musa'nın bu öyküsünde, iki "kutsal", bir arada: "Ateş" ve "ağaç".

"Adem ve Havva" öyküsündeki, meyvesi "yasaklandığı" bildirilen "ağaç" da, bir "ağaç totemi"nden başka nedir?

Kur'an'da sözü edilen bir de "zakkum ağacı" var. "Cehennem"de olacakmış.[424] İsrâ Suresi'nin 60. ayetinde, bu ağaç, şöyle nitelenir:

"***Kur'an'da lanetlenmiş ağaç.***"

"Lanetleme" de, "kutsallaştırma"nın bir başka türü.

Hadislerde sözü edilen "Tuba ağacı"nı da unutmamak gerek.

Fetih Suresi'nin 18. ayetinde de, altında, Muhammed'in oturduğu ve arkadaşlarının kendisine el vererek (biat ederek) Tanrı'nın hoşnutluğuna erdikleri bir ağacın sözü edilir. Bu ağaç altında Muhammed'e "el verme" (biat), 13 Mart 628'de Mekke'ye doğru yola çıkılan yürüyüşte, konaklandığı bir yerde olmuştu ki; "Hudeybiye barış anlaşması"yla sonuçlanmıştı bu yürüyüş. Konumuzu ilgilendiren *"hoşnutluk ağacı"nın altında,* "Hudeybiye Anlaşması"ndan kısa bir süre önce, "Müslümanlar"ca "***ant içilmiş***"ti.[425]

Rahman Suresi'nin 6. ayetindeyse, "ağaç"ın yanında "yıldız" var. İkisi de "secde ederler" sözüyle, "ibadet" içinde gösterilmekte. Ayette, "yıldız" diye çevirdiğim sözcüğü *Kur'an* yorumları (tefsirler), genellikle, "sapı olmayan bitki" diye "tefsir" eder. Sözcük "tefsir"lerdeki anlama da gelir. Ancak, bence, buradaki anlamı "yıldız"dır. Bu anlamı veren de var.[426] Bu anlam daha uygun. Çünkü: "Dinsel" nitelik verilen "ağaç"la "yıldız"ın bir araya gelmesi, "ilkel inanış"ta, anlamlıdır. "Gelişmiş" dinlerdeki inançlara da geçmiştir bu: Şamanizm'de "kam"lar ("şaman"lar), "Altın yapraklı mübarek kayın/ Sekiz gölgeli mukaddes kayın" diyerek, "kayın ağacı"nın kutsallığına olan inançlarını dile getirirler. İşte bu "kayın ağacı", "kam"ların "davullarında" *güneş, ay, şimşek* resimleriyle birlikte bulunur resim olarak.[427] Şamanizmdeki bu inanç da, ana kaynak Sabîîliğin temel inançları arasında bulunuşundan ileri gelmekte. Yani Sabîîlikte bulunduğu için, Şamanizmde de vardır. Ve aynı nedenle Budizm'de de bulunmakta.

Bu, şu demektir de: Buda dinindeki "aydınlanma" ve "hikmet"ler de, Sabîîlikteki "hikmet"lerdir. Ve şu demektir: *Kur'an*, Yahudilik ve Hıristiyanlık... gibi Sabîîliğin türevlerinin "hikmet"lerini "pazarlarken" de, Şamanizmin, Budizmin "hikmet"lerini "pazarlamış" olmakta...

Budizmin, Sabîîlik dininin çatısından, içeriğinden ayrı tutulamayacağı, Arap-İslam yazarlarının da dikkatini çekmiştir:

Bu yazarlar, "Sabîîliğin kurucusu" diye sözünü ettikleri kimseye, Buda'nınkine benzer "ad" ve nitelik vermekteler: Sözünü ettikleri "kurucu"nun adı, bu yazarların kitaplarında, "Budasb"dır (Budasp).[428] Kimi kitapların kimi nüshalarında, "Yudasf" ve "Yurasb" biçiminde yazılmış. Ama, iyi incelendiğinde, "Budasb"ın dışındaki biçimlerin, dizgi yanlışlarından ileri geldiği görülür [429] Bu kitaplarda, "Budasb"la

ilgili olarak anlatılanlar, konumuz yönünden çok ilgi çekicidir. Örneğin Mesudî (ö.346/ Miladi 957), *Murucu'z-Zeheb* adlı kitabında, "Budasb"ın "Hint"li olduğunu, "Tanrı"yla "halk" arasında bir "elçi" niteliğinde ortaya atıldıktan sonra, birçok yeri dolaştığını, sonunda İran'a (Kerman'a) gittiğini yazıyor. Daha önemlisi, Mesudî'nin yazdıklarına göre: "Budasb", bir yandan "yıldız"lara saygıya, "Tanrı"ya yaklaştırdıkları gerekçesiyle "tapınma"ya çağırırken, öbür yandan da, (tıpkı Buda gibi:) "*dünyadan el-etek çekme"ye ("zühd"e) yöneltmekte.*[430] Yazar, Budasb'ın ortaya çıkışının, "İran Hükümdarı Tahmûras" dönemine rastladığını da ekliyor. Ne var ki, Tahmûras, İran'ın "mitoloji kahramanlarından". Onun için de bir tarih belirlemek mümkün değil. Ama, çok eski çağlarda olduğu yansıtılmış oluyor.

Bu yazarların kitaplarında sözü edilen "Budasb" (Budasp), sözcük olarak, "Buddha", ya da "Boddhisatva" sözcüklerinden birinden alınıp bozulmuş olabilir mi? V. Minorsky, "Olabilir. Bu izlenim var" diyor.[431] Carra De Vaux ise, sözcüğün, İrancada "Butasp" biçiminde olduğunu ve bunun da "Butast" sözcüğünden bozularak oluştuğunu yazdıktan sonra, görüşünü açıklıyor. Carra De Vaux'ya göre, bu sözcüğün, "Buddha" sözcüğünden değil, daha çok, "Boddhisatva" sözcüğünden bozma olduğunu düşünmek gerekir.[432] "Buddha", Budizm'in kurucusu diye bilinen kimsenin adı (Buda). İkinci sözcüğe gelince, "Bodhi'leşen kişi" demek. "Bodhi"yse, Buda'da belirdiğine, var olduğuna inanılan "bilgelik".[433]

Demek ki, Arap-İslam yazarları, Budizm'in kurucusunu, Sabiîliğin kurucusu olarak göstermiş oluyorlar anlatımlarıyla. En azından, Budizm'i Sabiîlikle çok yakından ilişkili; dahası, "özdeş" gibi sunuyorlar. İşte, konumuz yönünden, bu çok ilginçtir.

Özet: Budizm'deki "hikmet"lerin de *Kur'an*'da, "hadis"lerde ve İslam gizemcilerinin anlatımlarında "pazarlanıyor" olduğu, bir gerçektir ve bu, şaşılası değildir.

Bir ilgi çekici olan da şu: Budizm'de, Buda'nın doğum ve yaşam öyküsüne ilişkin anlatılanlarda ileri sürülen "olağanüstü durum"lar ("mucize"ler), kimi Yahudi peygamberleri, İsa ve Muhammmed için de ileri sürülür inanırlarınca.

Muhammed'in pazarladıkları arasında daha başka "din" ve inançlardaki "hikmet"ler de var kuşkusuz. Çin dinlerinden, Japonya'daki dinlerden... Ancak, Muhammed"in ya da "öğretmen"lerinin bunlardan doğrudan aldığı çok kuşkulu. *Kur'an*'da, "anaya babaya saygı"yla ilgili ayetler, bunlara, usanç ya da öfke belirtisi olarak "uf" bile dememek gerektiğini anlatan öğüt, Uzakdoğu kaynaklı görülebilir. "Atalara tapınma" inancından, eskiye bağlılıktan alınarak oluşturulmuş bir "bilgelik"ten, özellikle de Konfüçyus'tan kaynaklanmış olduğu söylenebilir. Muhammed'in ünlü bir "hadis"indeki sözü, Konfüçyus'un olduğu bilinen ünlü bir sözle karşılaştırıldığında, Muhammed'in, ya da öğretmenlerinin Konfüçyus'un "hikmet"lerinden de aşırdıkları düşünülebilir. İşte ünlü hadis:

> "Kendisi için istediği şeyi, bir (inanır) kardeşine (ya da komşusuna) da istemedikçe, hiçbiriniz 'iman' etmiş sayılmaz!"[434]

"İman" etmiş olmak için, bir inanırın, "kendisi için istediğini inanır kardeşine de istemesi"yle birlikte, "kendisi için istemediği şeyi, inanır kardeşi için de istememesi" koşulunu da getiren biçimi de var "hadis"in.[435] ("Da"lar, "de"ler çok oldu, hoş görün!)

Ve işte Konfüçyus'un olduğu bilinen söz:

> "Kendin için istemediğin şeyi, başkalarına yapma!"

Dsi Gung'un şöyle bir sorusu üzerine, Konfüçyus'un verdiği karşılıkta böyle dediği yazılıp anlatılır:

> "İnsanın, tüm yaşamı boyunca uyabileceği bir söz var mıdır?"

Verilen karşılığın tamamı şöyle:

> "Başkalarını sevmek. Kendin için istemediğin şeyi, başkalarına yapma!"[436]

Konfüçyus'un şöyle dediği de yer alır kitaplarda:

> "Kendinizden yüksek olanlarda hoş görmediğiniz şeyi, kendinizden aşağı olanlara yapmayın. Kendinizden aşağı olanlarda hoş görmediğiniz şeyi de, kendinizden yüksek olanlara yapmayın!"[437]

Görülüyor ki, Muhammed'in ünlü "hadis"inin anlattıklarıyla, Konfüçyus'un yukarıdaki sözlerinde anlatılmak istenen, hemen hemen aynı. Bununla birlikte, Konfüçyus'un sözleri, daha evrensel. Çünkü, Muhammed, "inanır"a sesleniyor ve "inanır"ına, "inanır kardeş"ine ya da "komşu"suna nasıl "davranacağı"nı anlatıyor. Konfüçyus'un anlattığındaysa böyle bir "kayıt" yok. Konfüçyus, Muhammed'den bin yıla yakın bir zaman önce yaşadığı[438] halde, daha "insancıl" görünüyor. Çünkü "insan"a sesleniyor. Muhammed'inkindeki "hikmet", oldukça "imanlılaştırılmış" durumda.

Gene de iki anlatımı karşılaştırdıktan sonra, Muhammed'in buradaki "hikmet"inin, Konfüçyus'un sözlerinden alınıp aşırıldığını düşünmek mümkün.

Ne var ki, kaynağın Konfüçyus olduğu bile düşünülse, ben derim ki; Muhammed ya da öğreticileri, gerek *Kur'an* ayetlerinde "anaya babaya saygı" üstüne gördüklerimizi, gerekse bu "hadis"te anlatılan "hikmet"i başka yer ve yollardan almışlardır. Örneğin, "Hint hikmetçileri"nden, Buda'dan, Budizm inanırlarından...

Bu nedenle, Uzakdoğu dinleri üzerinde durmayacağım.

KUR'AN VE İSLAM'DA PAZARLANAN ESKİ YUNAN "HİKMET"LERİ (FELSEFELERİ)

Kur'an'da, Lokman Suresi'nde sözü edilen Lokman'ın, birçok Doğu ve Batı inceleyicisine göre, eski Yunan'dan ünlü Aisopos (İÖ VI. yüzyıl) olduğu, ya da olabileceği daha önce anlatılmıştı.[439] Eğer bu yoldaki görüşler doğruysa, Aisopos'un "masalları"ndaki "hikmet"lerinden (felsefesinden) hiç değilse bir bölümü, şu ya da bu kadarı, *Kur'an*'da, "Lokman'ın hikmetleri" denerek, ya da başka ad ve görüntüler altında "pazarlanıyor" demektir.

Eski Yunan'dan *Kur'an*'a yansıma "sözcük"ler de var. Celaleddin E's-Süyûtî (ö.1505), *El Itkan*'ında,[440] *Tefsir*'inde[441] ve başkaları da kendi kitaplarında[442] örnekler vererek anlatırlar. Önceki bölümde, ben de kimi örnekler sunmuştum ve söz konusu sözcüklere ilişkin görüşlerden aktarmıştım.[443]

Bu da gösterir ki, "eski Yunan düşünce dünyası"ndaki kimi "hikmet"ler (ilkel nitelikli bilgelikler) yer almıştır *Kur'an*'da.

Muhammed'in savunurlarından Prof. Dr. Muhammed Hamidullah, "Peygamber"ini evrensel gösterme çabasıyla, şöyle der:

> "...(Muhammed Peygamber), damarlarında, çeşitli insan ırklarından unsurları da taşımaktaydı."[444]

Profesör'ün, "damarlarda dolaşan kan"a "çok önem verdiği" anlaşılıyor. Zavallı İslam savunuru, "Peygamber"ini "evrensel" göstermek isterken, kendisinin "dar kafalılığını" ortaya koyduğunun farkında bile değil! Ünlü Profesör, şunları da yazmakta:

> "*Muhammed aleyhi's-salat ve's-Selâm'ın yakın akrabaları arasında, Grek (eski Yunan) soyundan gelen birini de görmekteyiz:* Gerçekten de klasik bir soybilim uzmanlarından Mus'ab, E'bu'r-

Rûmi'bn Umeyr'in annesinin bir Grek olduğuna işaret etmektedir. İşte bu Ebu'r-Rûm'un erkek kardeşi, Mekkeli ve Kureyşli Mus'ab İbn Umeyr, Resulullah'ın (Peygamber'in) halalarından birinin kızıyla evlenerek yakın akrabası olmuştu."[445]

Yani Profesörümüze göre, bir "Rum" (Yunan soyundan gelip İslam ülkesinde oturan biri), Muhammed'in halalarından birinin kızını [...]* diye, "Peygamber'in damarlarındaki kan"a, "Grek" kanı da katılmış! Ve böylece "Peygamber evrenselleşmiş"! Senin "uluslararası" ününe yazık olmuyor mu, ya Prof. Dr. Muhammed Hamidullah?! Ya "hazret"?! Hamidullah'ın kitabını Türkçeye (hem de şaşılası biçimde!) çeviren, ülkemizin "İlahiyat mollaları"ndan Prof. Dr. Salih Tuğ da, hazretin "keşf"i dolayısıyla bir "not" düşmüş ve ünlü Avusturyalı din adamı *Mendell'in* (kalıtım) "kanunları"nı anımsatmış. Şöyle:

"Acaba Mendel kanunlarına göre mi, Abdul-Muttalib (Peygamber'in dedesi), gümüşî sarışın saçlara sahip olmuştu?"[446]

İyi ama, a kardeşim, Abdulmuttalib, Muhammed'in dedesi değil miydi? Sözü edilen "Rum", Abdulmuttalib'in "anası"nı mı "şey etmişti", yoksa Abdulmuttalib'in "kızının kızını" mı?! "Kızının kızını şey etmişse", bundan onun, ya da torunu Muhammed"in "kan"ına ne oluyor?! Böyle bir durumda, bu "kan"a "Grek kanı" neden katılmış olsun?! "Mendel kanunları"nı, filanı niye karıştırıyorsun "bilgiçlik" taslayarak?! Üstad'ın Hamidullah bir "hata" yaptı diye, senin de o hatayı, bir yenisiyle "katmerleştirme"n şart mıydı?!

Arap Muhammed'in "kan"ında ille de bir "Grek kanı" var gösterilmek mi isteniyor? Biraz daha gerilere gitmek gerek: Örneğin "Büyük İskender" dönemine. Onun doğuya çıkışını izleyen gelişmelere ve bu gelişmeler içinde "Yunanlılarla doğulıuların yan yana yaşadıkları" dönemlere... Buralara uzanmalı, buralardaki "çiftleşme"lere bakılmalı. Muhammed'in "ata"larından birinin "anasını" ya da "karısını" Büyük İskender, ya da doğuya giden Yunan'lılardan biri, birileri [...]** mi, o araştırılmalı. Eğer böyle bir şey olmuşsa, ya da "olmuş" deniyorsa, o zaman "Mendel" filan karıştırılmalı konuya. Çünkü, ancak o zaman "Mendel" ve "kalıtım kanunları"ndan söz etmenin bir "anlam"ı olabilir!

* Üç sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)
** Beş sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

Öyle değil mi?! Bence, "Üstad", *Kur'an*'da övülerek anlatılan "Zu'l-Karneyn"den "Büyük İskender" diye söz ederken bu konudaki yorumunu ileri sürmeliydi. Yani o zaman "Grek kanı"nın "Muhammed'in damarları"na ulaşacak biçimde Arapların kanına karıştığını savunmalıydı. Muhammed "aleyhi's-Selât ve's-Selâm"ı, bu yolla "evrenselleştirme"de daha başarılı olurdu! Daha "inandırıcı" olurdu!

Kur'an'da Övülerek Anlatılan "İki Boynuzlu" Kim? Büyük İskender mi?

Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'ın yazdıklarına bakalım. Aynen şöyle:

> "Bu arada hemen işaret edelim ki, Arapların geleneksel nakillerine göre: *Büyük İskender* (Alexandre le Grand) (İÖ 356-323), Mekke'de bulunan *Kâbe'yi ziyaret etmişti.* Araplar, buna 'Zu'l-Karneyn', yani 'iki boynuzlu' adını verirler. Bu olayla ilgili çeşitli açıklama ve yorumlar arasında en iyisi gibi duran, şudur: *İskender, erkek keçiyi (tekeyi) 'totem' edinmiş ve ona tapıyordu ki, bunun iki boynuzu, bu totemin simgesiydi. Aynı dönemde, çift boynuzlu süslü bir şapka* (bicornetbikorn) *da vardı. Bu şapkanın kullanılışı bugün bile Makedonya'da tamamen kaybolmuş değildir.*"[447]

"İki boynuz", "doğu-batı" anlamına da alınıyor ve *Kur'an*'da "iki boynuzlu" diye nitelenmiş olarak anlatılan kimseye "güneşin doğduğu ve battığı kesimlere" (doğuya ve batıya) gittiği için böyle dendiği ileri sürülüyor. Çünkü *Kur'an* ayetlerinde, söz konusu "iki boynuzlu"nun, "güneş"in tam "battığı" ve tam "doğduğu" kesimlere gittiği anlatılmakta. (Kehf Suresi, ayet 83-101.)

Tevrat'ta adı geçen bir yer var: "Aşterot-Karnaim" (Ashteroth Karnaim). "İki boynuzlu 'Ashtart' (Tanrı)" anlamında. Bu ad da, bu adın anlamı da, "Zu'l-Karneyn"e benzemekte. Eski Suriye kentlerinden biri burası. Eski Suriye'nin, Yunanlılarca da önemsenip benimsenmiş olan[448] "Tanrı"larından "Atargatis"in "Carnion" adında bir yerde, bir tapınağı vardı. Bu "Tanrı", bir "güneş kursu" ve bir "ay" resmiyle simgeleniyor-

du. Yani "iki boynuz"u vardı: Biri "güneş"in, öbürü de "ay"ın simgesiydi. Doğubilimci Philip K. Hitti, "Carnion"un, *Tevrat*'ta sözü edilen ve "iki boynuzlu 'Ashtart'" anlamına gelen "Aşterot-Karnaim"in olabileceğini yazar.[449] Buna göre, *Kur'an*'da "iki boynuzlu" niteliğiyle sunulan ve "Tanrı'dan buyruklar" aldığı bildirilen "ulu kişi"nin, gerçekte, bir zamanlar "Tanrı" diye inanılmış, adına, "iki boynuzlu" niteliğiyle anılan yerde "tapınak" kurulmuş bir "efsane kahramanı" olduğunu da düşünmek mümkün.

Kimileri de, *Kur'an*'dakı "iki boynuzlu"nun, "Yemen Hüküm-darlarından biri" olduğunu ileri sürerler.[450]

Ancak, bence, sözü edilen "iki boynuzlu", ayrı ayrı "efsane"lerin "kahraman"larına verilen bir "san"dan alınmıştır. *Kur'an*'daki "Zu'l-Karneyn"in kahraman olarak yer aldığı surede çeşitli "masal"lardan bir "karma"nın yer alıyor olması da bunu gösterir.

Bu "masallar karması" Kehf Suresi'nde. Bir bölümü, 60. ayetten başlıyor; 82. ayete dek sürüyor. Burada anlatılan, "Musa" ile "Tanrı katından kendisine özel bilgi verildiği" bildirilen bir "kul"un karşılaşması. Bu bölümde, birkaç masaldan iz bulunabiliyor: "Gılgamış Destanı"ndan var, bir "Yahudi efsanesi"nden var. Ve "İskender romanı"ndan ("İskender-Nâme"den) var. Öyle ki, masalın başkahramanı "Musa", üç masalın kahramanının rolünü de alabilmekte. Bölümün birinci kesiminde, "Gılgamış Destanı"nın "Gılgamış"ı ve "İskender romanı"nın kahramanı "İskender" (Büyük İskender); ikinci kesimindeyse, Yahudi masalının "İlyas"ı olabilmekte.[451] Ayetlerde "ad" olarak "Musa"nın geçmesinin de, yanlışlıkla iki adın karıştırılmış olmasından ileri geldiği anlaşılmakta: Masalda bir "hizmetçi" ("fetâ"), Yahudi efsanesinde, "Yeşu"dur. Ancak iki Yeşu var: Biri Nun oğlu Yeşu; biri de Şafat'ın oğlu Yeşu (Elişa). Birinin "efendi"si "Musa" (Musa Peygamber), öbürünün "efendi"siyse "İlyas"tır (İlya=Eliya).[452] Yahudi kaynaklarında, "efendi"si "İlyas" olan Yeşu (ben Levi=ben Şafat), "haham"dır da aynı zamanda. "Efendi"si (İlyas) ile birlikte yola çıkarlar. Ama yolculuk sırasında, "arkadaşlık" için "İlyas"ın birtakım koşulları olur. *Kur'an*'da, "Musa"ya koşullar ileri süren kişininkine benzer koşullar.[453] Burada, *Kur'an*'daki "efendi", kendisine karşı koşullar ileri sürülen kişidir (Musa). Oysa Yahudi efsanesinde, koşullar ileri süren, "efendi"dir (İlyas). Bununla birlikte, *Kur'an*'daki "Musa" ile, Yahudi ef-

sanesindeki "İlyas", bir başka yönden, "efendi" olmak yönünden birbirlerine benzemekteler. Ancak, *Kur'an*'daki biçimiyle masalın kahramanı olan "efendi"ye eşlik eden "hizmetçi" ("fetâ"), önemli rol almamakta. Bu "efendi"ye eşlik eden bir başkası, ki; bu, "hizmetçi" değildir; önemli rol almakta. "Arkadaşlık" isteğinde bulunan "Musa"ya karşı "koşullar" ileri süren kişi budur. Buna karşılık, Yahudi efsanesinde, asıl önemli rolü "efendi" (İlyas) alıyor. Yani, masal, iki yönden değişmiş ve karıştırılmış olarak *Kur'an*'a geçmiş durumda. Hem "efendi"nin adı değişmiş, ki bu, iki ayrı "Yeşu"nun "efendi"sinin karıştırılmış olmasından ileri gelmiştir; hem de "efendi"nin "rol"ünde değişiklik olmuş. Ama masalın bir kaynağının söz konusu Yahudi masalı olduğu belli. Öte yandan, aynı masal, öteki iki masaldan da "iz"ler taşımakta:

"Gılgamış Destanı"ndan: Gılgamış, yoldaşı Enkidu ölünce üzüntülere gömülür. "Sonsuz yaşam"ı aramaya koyulur. Utnapiştim'i düşünür. "Sonsuz yaşam", onda. Bu yaşamın nasıl elde edilebileceğini de o bilir. Böyle düşünüp yola çıkar. Utnapiştim'i, Tanrılar, sonsuz yaşamı verdikten sonra, "ırmakların ağzı"nda bir yere yerleştirmişlerdir. Gılgamış yola düşer. "Çöllerde yolculuk eder, dere tepe aşar. Tanrıların Dilmun ülkesindeki güneşin bahçesine yerleştirdikleri ve insanlar arasında, ölümsüzlüğü yalnızca kendisine bağışladıkları Utnapiştim'i bulur en sonunda!" Ne var ki, Utnapiştim, Gılgamış'a "ölümsüzlük" yerine öğüt verir. Aradığı şeye erişmenin mümkün olmadığını anlatır...[454]

Kur'an'daki biçimiyle de masalda, "aranan kişi", sıradan bir kişi değil. "Musa"nın, sonunda bulduğu bildirilen bu kişi için, 65. ayette şöyle denmekte:

> "Sonunda, Musa ve yiğidi (hizmetçisi), kullarımızdan kendisine katımızdan rahmet ve 'ilim' verdiğimiz kulu buldular."

"İskender romanı"ndan: İskender de "sürekli yaşam" kaynağını aramış gösterilmekte. Bir aşçısı vardır: Andreas. Birlikte yola çıkarlar. "Karanlıklar Ülkesine" (Uzakdoğuya) doğru... Yolculuk sırasında bir gün Andreas, bir tuzlu balığı alıp bir su kaynağında yıkamaya yönelir. Tam yıkarken, balık diriliverir. Çünkü "sürekli yaşam" kazandıran suya dokunmuştur. Ve kaçıp gider. Andreas da arkasından suya atlar. O da "sürekli yaşam"a (ölümsüzlüğe) kavuşur öylece. Olayı, "efendi"si İskender'e

anlattığı zaman, İskender durumu hemen anlar. Anlar ki, o kaynaktaki "su", özelliği olan bir su. ("Ab-ı hayat"). O kaynağı bulmak için atılır, çabalar, ama boşuna. Bulamaz...[455]

Masal, *Kur'an*'da adı geçen surenin (Kehf) 60-64. ayetlerinde şöyle anlatılmakta:

> "Musa (İskender romanında da İskender), yiğidine: 'Ben, iki denizin birleştiği yere (Gılgamış destanında Utnapiştim'in oturduğu anlatılan iki ırmağın ağzı da olabilir) ulaşmaya, ya da yıllarca başımı alıp gidinceye dek bu çizgimde bulunacağım!' dedi. İkisi birlikte yürüyüp iki denizin (iki ırmağın) birleştiği yere ulaşınca '***balık***'larını unutmuşlardı. Bu ***balık***', *hemen (fırlayıp) denizde kendine bir yol bulmuş, kayıp gitmişti o sırada.* (Musa'nınsa bundan hiç haberi yoktu.) Oradan uzaklaşınca, Musa, 'haydi besinimizi getir. Ant olsun ki, bu yolculuk bize yorgunluk getirdi' diye söyledi yiğidine. Yiğidiyse şöyle dedi: 'Biliyor musun, (falanca) kayanın yanına geçip oturduğumuzda ***balığı*** unutmuşum. Belli ki, anımsamayayım diye bana onu unutturan, şeytandan başkası değil. Balık, şaşılası biçimde denizde kayıp yol bulmuştu kendine.' Musa da şöyle konuştu: '*İsteyip aradığımız da zaten buydu!' Bunun üzerine, hemen geri döndüler. Geldikleri yoldan izleri üzerine...*"

Bu ayetlerde anlatılanların, biraz ve önemsiz değişiklik olsa bile, İskender romanından özet olarak aktarılan yukarıdaki anlatılanlara ne denli uyduğunu "izah"a gerek var mı? "Balık", "balığın dirilivermesi", "su", büyük bir ilgiyle "balığın izlenmesi"... Masalın, *Kur'an*'daki biçiminde de, İskender romanındaki biçiminde de önemli noktalar. Gerisi hep ayrıntı konumuz yönünden.

Ayetlerde ve İskender romanında anlatılanlar birbirine uyduğu içindir ki, *İslam Ansiklopedisi*'nde, İskender-Nâme maddesinde, "Bu ayetlerde Musa'nın anlattıkları, gerçekte, bu hikâyelerden (İskender romanından) alınmıştır" deniyor haklı olarak.[456]

Yine haklı olarak, bu görüşü paylaşan başkaları da var.[457] Görüyorsunuz, *Kur'an*, nerelerden derlenme masalları, "Tanrı'dan vahiy ürünü" birer "hikmet" diye sunuyor inanırlarına!

İskender'in masalda geçen aşçısı (*Kur'an*'ın deyimiyle yiğidi) Andreas, kimilerine, örneğin R. Hartmann'a göre; *Kur'an*'da "peygamber" olarak geçen "İdris"in kendisidir. Başkaları da bu görüşü haklı bulmaktalar.[458]

Yukarıdaki ayetlerden sonra gelen ayete (65. ayet) de yer verilmişti. Bu ayette, Musa ve yiğidinin bulmaya yöneldiği, sonunda da bulduğu kişinin "niteliği" çok önemli. Bu kişi, "Tanrı katından özel olarak bilgilendirilmiş". Bu kişiye verildiği bildirilen "bilgi", "Musa"ya verilenden başka olmalı. "Başka" ve daha "önemli" olmalı ki, Musa, yiğidini de alarak onun peşine düşmüş olsun. 66. ayette, Musa'nın o kişiye şöyle dediği anlatılır:

> "...Sana öğretilen ***bilgi***'yi, bana da öğretmen için ardından gelebilir miyim?"

Bu sözü edilen bilgi, anlaşılan "*gizli bilgi*". Ve son derece önemli. Buysa, olsa olsa, "ölümsüzlüğe ilişkin" bir "bilgi" olabilir. Yukarıdaki kaynaklarında da, "masal"da işlenen bu. Gılgamış destanında da, İskender romanında da...

Bir de bu "bilgi", "gizemci"lerin önem verdikleri "bilgi" açısından ele alınır. "Gizler bilgisi"dir ("ilmü'l-esrar") bu. 65. ayette "ledün" (kat, Tanrı katı) geçtiği için bu bilgiye "ledünnî bilgi" dendiği de olur. "Tanrı'nın kendi katından araçsız olarak verdiği"ne inanılan "bilgi". *Kur'an*'ın ve bu ayetlerin bir amacı da, bunu pazarlamak. İslam gizemcilerince son derece önem verildiği görülür "ledünnî bilgi"ye.[459] Kaynağıysa, kuşkusuz yabancı kaynaklar. Bu yabancı kaynaklar arasında, "Eski Yunan düşüncesi" de var.[460]

Çeşitli kaynaklardan ve bu arada İskender'in aracılığıyla "Eski Yunan"dan alınan masal parçalarından oluşma "masallar karması"ndan biri biter, ardından bir başkası başlar. Aynı surenin 83. ayetiyle, şöyle denerek:

> "(Ey Muhammed!) Sana, Zu'l-Karneyn'i ('iki boynuzlu'yu) sorarlar. De ki, size anlatacağım onu!"

Ve 101. ayete dek sürer.

"Sana Zu'l-Karneyn'i sorarlar..." dendiğine göre, Muhammed'in döneminde bu "iki boynuzlu"nun sözü ediliyordu birtakım çevrelerde. Anlaşılan, bir "kahraman" olarak "destanlaşmış"tı. Yukarıda belirtildiği gibi, kimileri haklı olarak "Büyük İskender"i bulurlar onda. Bir kez, "iki boynuz" simgesi, bu ünlü Kral'da da var. İkincisi, daha önceki ayetlerde anlatılan "masallar karması" da, bu Kral adına oluşturulmuş romandan da öğeler bulunan parça içeriyor. Birlikte gördük. Sonra, "Zu'l-Karneyn"in ayetlerde anlatılan "gezisi", şöyle ya da böyle bu Kral'ı anımsatıyor. İnceleyicilerince haklı olarak şöyle dendiği görülmekte:

> "İskender, doğuluların katında, yalnızca bir 'cihangir' (dünyayı ele geçirmeye çabalayan biri), yalnızca kentler kurmuş bir kurucu değil; aynı zamanda, dünyanın bir ucundan öbür ucuna varmış bir kahramandır. Ve yalnızca ülkeler ele geçirmek amacıyla değil; yani dünyaya yönelik bir tutkuyla değil; *öğrenmek*, bilgi elde etmek amacıyla atılmıştır hareketlerine. Kendisine her yerde, filozofların eşlik etmesi de bundan. Doğanın olağanüstü durumları ve 'tılsım'ları, onun ilgisini çekmiştir.
>
> "İskender, bir 'din mücahidi' olarak ortaya çıkmış biri diye görülür bir aralık..."[461]

84. ayette, "Kuşkusuz, biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve her şeyden bir 'neden' (bir temel çıkış yolu) vermiştik ona" dendikten sonra masal şöyle sürdürülür:

> "O da bir nedene uydu (bir yol tuttu), vara vara, güneşin battığı yere vardı. Güneşi, bir kara suda batıyor buldu. Ve yanında da bir toplum. Biz ona seslenip: 'Ey Zu'l-Karneyn, dilersen bu topluma ceza verirsin ve yine dilersen onlar içinde iyi ilişki kurarsın!' dedik. (Ayet 85-86.)
>
> "Sonra yine bir nedene uydu. Vara vara, güneşin doğduğu yere vardı. Güneşi, öyle bir toplum üzerine doğar buldu ki, o topluma hiçbir 'örtünme-saklanma' aracı (sitr) yaratmamıştık. İşte böyle... Onun katında olanın hepsini biliyorduk..." (Ayet 89-91.)

Masalın daha sonraki bölümünde de, Zu'l-Karneyn'in, vardığı bir ülkede "Ye'cüc", "Me'cüc" diye adlandırılan bir toplumla karşılaş-

tığı, bu toplumun "bozguncu" olduğu ve bu toplumdan "zarar gördükleri"ni anlatarak yakınanların isteğiyle Zu'l-Karneyn tarafından bir "sed" yapıldığı "hikâye" edilir.

"Zu'l-Karneyn"i Muhammed'den soranlara, bu masal anlatılarak karşılık verilmiş oluyor.

Acaba "soru"yu soran kimlerdi? Hangi kesimdendi, hangi inanırlar kesimindendi?

Bu bilinebilse, "masal" oldukça aydınlanmış olacak.

Bu soru, "Yahudi"lerin "kutsal" kitaplarını okuyanlardan gelmiş olabilir. Eğer böyleyse, masalın, hiç değilse bir bölümünün kaynağını bu kitaplarda aramak hiç de yararsız olmaz:

Tevrat'ı açıp bakıyoruz, Danyal bölümünde şunları okuyoruz:

> "Ve gözlerimi kaldırıp baktım ve işte ırmağın önünde bir koç durmaktaydı. Ve koçun ***iki boynuzu*** vardı. İki yüksek boynuz. Ama biri, öbüründen daha yüksekti. Yüksek olanı sonradan çıktı. Koçu, batıya, kuzeye ve güneye doğru tos vurmakta gördüm.
>
> "Ve ben düşünmekteyken işte batıdan, tüm yeryüzü üzerinde, ayağı yere dokunmayan bir teke geldi. Tekenin gözleri arasında, göze çarpan bir boynuzu vardı. Ve ırmağın önünde durmakta olduğunu gördüm. İki boynuzu olan koçun yanına geldi. Ve tüm gücüyle onun üzerine seğirtti... Ve ona karşı kudurdu ve vurup koçun iki boynuzunu kırdı..." (8:3-7.)
>
> "Ve vaki oldu ki ben, Daniel (Danyal), bunları görünce, anlayayım diye araştırdım. Ve işte karşımda biri durdu. Bir insan görünüşündeydi. Ve Ulay Irmağı ortasından bir adam sesi işittim. Şöyle sesleniyordu: 'Cebrail! Gördüğünün anlamını bu adama anlat!' Ve durduğum yere yakın geldi. Ve gelince ben korkup yüzüstü kapandım. Ve bana şöyle dedi: 'Ey Ademoğlu! Bu gördüğün, '*ahir zaman alameti*'dir. Dinle!' Ve benimle söyleşirken, yüzüm yerde olarak derin uykuya daldım. Ve bana dokunarak beni ayağa kaldırdı. Ve şöyle konuştu: 'İşte Tanrı gazabının sonunda ne olacağını ben sana bildiriyorum! Çünkü gördüğün, ahir zamanı belirtmek içindir:
>
> "'Gördüğün ***iki boynuzlu koç,*** Medya ve Fars Krallarıdır.

"'O kıllı ***teke de, Yunan Kralıdır.*** Gözleri arasında olan büyük boynuz, birinci Kraldır.'" (8: 15-21.)

Burada anlatılanlara bakarak, *Kur'an*'daki "Zu'l-Karneyn"in ("iki boynuzlu"nun); eski İran'da Pers Krallığının, sülalenin beşinci kralı olan ünlü Kiros (Keyhusrev, İÖ 559-529) olduğu söylenebilir. Bu kral, valisi bulunduğu Med Kralına karşı başkaldırmış ve yenerek Med Krallığına son vermişti. Ve İran yaylasından Anadolu'da Kızılırmak'a kadar uzanan Pers Krallığını kurmuştu.[462] Yani "Medya" ile "Fars", bu Kralın egemenliği altında birleşmişti. Bu Kral, yukarıdaki *Tevrat* ayetlerinde neler "gördüğü" anlatılan ve kendisine, Cebrail tarafından gördüklerinin anlamı bildirilen Danyal (Daniel) ile "çağdaş" bulunmakta. Yahudiler, bu Krala çok saygı göstermekteler. Çünkü bu Kral, İÖ 539'da, Babil'i ele geçirmiş. Krallığa katmıştı. O sıra, uzun süreden beri, Babil'de sürgün yaşamı süren, tutsak bulunan "İbraniler"in ülkelerine geri dönüp Kudüs'te yeni bir tapınak yapmalarına izin vermişti.[463] Onun için "iki boynuzlu koç"la bu Kral anlatılıyor olmalı. Dahası var: M. Sadeddin Evrin'in anlatmasına göre, 1838'de, Istahar Pasargadae'de meydana çıkarılan Keyhusrev'in (Kiros'un) heykelinin başında ***koç boynuzları*** ve sırtında ***kartal*** kanatları bulunmakta.[464]

Evrin, buna dayanarak *Kur'an*'daki "Zu'l-Karneyn"le de bu kralın anlatıldığını ileri sürer.[465]

Ama bence anlatılmak istenen, bu kral değildir. Çünkü: "İki boynuzlu koç, Medya ve Fars krallarıdır" deniyor Daniel ayetinde. Yani burada söz konusu olan bir tek kral değil, iki kral. İki boynuzdan biri birini, öbürü de öbürünü simgeliyor.

Şunu da düşünmek gerek bence: *Tevrat*'ın kimi bölümleri gibi Daniel bölümü de Yunanlıların, "Helenizm" kültürünün alabildiğine etkisinde kalındığı sırada kaleme alınmıştır. İleride bunun üzerinde durulacak. Daniel (Danyal) bölümünün, İÖ 2. yüzyılda yazıldığı bilinmekte. "İki boynuzlu koç"un "güçsüzlüğü"nün, buna karşılık "tek boynuzlu teke"nin gücünün, üstünlüğünün belirtilmesi bundan. Yani Büyük İskender'in gücü görüldükten sonra anlatılanların kaleme alınmış olmasından. "Güçsüz" ve boynuzları kırılarak perişan edilmiş olduğu açıklanan bir "iki boynuzlu koç", *Kur'an*'da çok güçlü gösterilen bir "Zu'l-Karneyn"e uymamakta.

"Bir tek boynuzlu teke de, *Kur'an*'dakine uymuyor. Çünkü *Kur'an*'daki; 'iki boynuzlu'" denebilir.

Boynuzların sayısından çok, "güç" önemli. "Tek boynuzlu teke", öbürüne göre çok güçlü. Buysa, *Kur'an*'ınkine çok uygun bir nitelik. "Boynuz"un "tek" olması, bir tek kral anlatılmak istenmesindendir. Burada anlatılmak istenen, Büyük İskender'dir. Aynı yerdeki ayetlerden birinde şöyle bir açıklamanın bulunması da bunu gösterir:

> "Ve teke kendini pek çok büyüttü. Zorlu olunca, o büyük boynuz kırıldı ve onun yerine, göklerin dört yeline doğru göze çarpan ***dört boynuz çıktı***" (Daniel, 8:8).

Bu açıklama, tarihe de tıpatıp uymakta: Çünkü bilindiği gibi, Büyük İskender İÖ 323'te ölünce bölünmeler olmuş ve "dört boynuz" meydana gelmişti. Yani bir Krallıktan, dört "*baş*" doğmuştu: Antipatros–Ptolemaios–Selevkos–Antigonos.[466] Ve şu devletler:

- Başkenti Pella olan Makedonya devleti.
- Başkenti Antiokhia (Antakya) olan Selevkoslar devleti.
- Başkenti Aleksandria (İskenderiye) olan Ptoleme'ler (Batlamyus'lar) devleti.[467]

Benim yorumum şu: Büyük İskender, "teke"ye ve "boynuzları"na özel bir anlam veriyordu. Yukarıda Hamidullah'tan alınan alıntıda da belirtildiği gibi, "totem" edinmişti bu hayvanı. Boynuzlarını da simge olarak almıştı. Boynuzlardan birinin *Güneş*'i, öbürünün de *Ay*'ı simgelediğini ve Büyük İskender güneş ve ay kültlerine inandığı için bunları simge olarak aldığını düşünebiliriz. Daniel'deki "teke" yalnızca "bir boynuzlu", ama bu boynuz İskender'in 'rakipsiz" olduğunu anlatmak içindir. Kendisinin seçtiği simgeyse; iki boynuz. Gücü ve büyük etkisiyle doğuda da yayılmıştır bu simge. Ve İskender doğuda "iki boynuzlu Kral", "iki boynuzlu kahraman" olarak dilden dile anlatılmış, biçimden biçime giren masallara konu olmuş ve işte bu masallardan biri de *Kur'an*'a geçmiştir.

"İki boynuzlu" olmak, İskender'in etkisiyle bir kralın, kahramanın üstün gücünü anlatmakta kullanılır olduğu için de, başka krallara, kahramanlara da yakıştırılmıştır. Bir Himyeri şairin şöyle dediği aktarılır:

"Zu'l-Karneyn, benim 'müslim' dedemdir. Yeryüzünde bir hükümdar olarak yücelmişti. Ama bunak olmamıştı. Doğuya ve batıya ulaştı. Yol gösteren iyilikseverden sağlayacağı mülk-egemenlik yollarını aradı. Varıp, güneşin dönüş yerindeki battığı yeri gördü. Kara balçıklı bir suda batıyordu güneş."[468] (Arapçasından, olduğu gibi çevirdim-T.D.)

Bu şiirde kullanılan sözcüklerin çoğu, aynen *Kur'an*'ın konuyla ilgili ayetlerinde de geçmekte. Yani devlet kurmuş olan (Yemen'de) "Himyeriler"in de "iki boynuzlu"su vardı. Bu şiirlere de yansımıştır. "Zu'l-Karneyn" iki sözcükten oluşturulmuş: "Zu" (yerine göre za ve zi de olabiliyor) ve "Karneyn" sözcüklerinden. Yemen'deki söz konusu toplumun hükümdarlarının adları da "Zu"luydu genellikle.[469] Buna bakarak, "Zu'l-Karneyn"in bu toplumun hükümdarlarından biri olduğuna hükmeden ciddi yazarlar bile var.[470] Bana göreyse başka kaynaklardan yansımalarla ve bu arada Büyük İskender'in de etkisiyle oluşmuş bir masalın kahramanıdır buradaki Zu'l-Karneyn de. Olabilir ki, Muhammed, "Zu'l-Karneyn"i, "Himyeriler"de, bunların şiirlerinde görmüştür. *Kur'an*'a da buralardan alıp geçirmiştir. Niye olmasın? "İman"ın da, "hikmet"in de, "şeriat"ın da "Yemenli" olduğunu söylememiş miydi?

Ancak; "kutsal metin"lerdeki özel deyimlerin ve Büyük İskender'in de etkisiyle bu nitelikteki masal kahramanlarına ilişkin anlatılanlar, hangi kesimden, hangi söz dizimleriyle ve hangi görüntü altında *Kur'an*'a yansımış olursa olsun, kökenine inildiği zaman, yine Sabiîlikteki inanç bulunur.

Kâmûs'ta, "Zu'l-Karneyn"deki "karn" sözcüğü ele alınırken; bu sözcüğün en başta gelen anlamlarından biri olarak şu gösterilir: "Güneş tekerinin bir yanı."[471] Bilindiği gibi gökbilimde, "teker" (kurs) diye bir şey var. "Bir gökcisminin, teker (tekerlek) biçiminde gördüğümüz yüzeyi". "Karn" sözcüğünün, "Güneş"e ilişkin başka anlamlar da içerdiği anlatılır.[472]

Demek ki, Sabiîlik dininin içeriğinde bulunan "Güneş Kültü"nden, "Zu'l-Karneyn"de bir anlam var.

Bu kadar değil:

En sağlam sayılan hadisçilerin de kitaplarında yer verdikleri bir hadiste, şöyle denmekte:

"Namazınızı, *Güneş*'in tam doğduğu ve tam battığı zamana rastlatmayın. Çünkü, *Güneş*, şeytanın '*iki boynuz*'u arasında doğar."[473]

Burada "boynuz" için "karn" (iki boynuz için 'karneyn') sözcüğü kullanılmıştır. Bu hadiste "güneş" de söz konusu edildiği için "karn" sözcüğündeki "Güneş" anlamı daha da güçlenmiş olmakta.

İskender romanında, yani doğuda "Zu'l-Karneyn" olarak da görülen Büyük İskender için oluşturulmuş öyküde-efsanede, İskender'in "aşçısı olarak" yer alan "Andreas", yukarıda da belirtildiği gibi; "İdris" (Peygamber) ile özdeş görülmekte. "İdris"se, sonunda "ölümsüzlüğe ulaşmış" bir "*Güneş kahramanı*" niteliğindedir. İlgili *Kur'an* ayetini anımsamakta yarar var: Meryem Suresi'nin 57. ayetinde, İdris için şöyle denmekte:

"Biz, onu, yüksek bir yere (göğe) yükselttik."

İslami kaynaklarda, İdris'le ilgili, konumuzu ilgilendiren ilginç efsane anlatımlarına rastlanır:

Bir gün, İdris, "*Güneş meleği"nin yararına* dilekte bulunur. Bu meleğe, görevinde kolaylık göstermesini diler Tanrı'dan. Tanrı da, dileği yerine getirir. Efsane bunlar anlatılarak sürer. Sonunda İdris'in özel çağrılı olarak "gök"lere götürüldüğü, birçok yer ve "cennet" gösterildikten sonra orada, yani "cennet"te bırakıldığı anlatılır.[474] Bu arada onun "makam"ının "dördüncü kat gök"te olduğu da anlatılmakta.

Bu, açıkça şunu gösteriyor: İdris, efsanede, bir "Güneş kahramanı" rolündedir.

Şu da ilginç: İdris, Sabiîlik dininin kutsal kitaplarında da "Peygamber" olarak yer alıyor. İbn Nedim'in *El Fihrist*'inde bu, açıkça belirtilmekte.[475]

İdris, İskender'in aşçısı Andreas'la özdeşse, o bir "Güneş kahramanı" olur da, İskender'de bu nitelik bulunmaz mı? İskender romanının ve *Kur'an*'daki konuya ilişkin ayetlerin gerisinde Sabiîlikten gelme inançları görmek, kaçınılamayacak bir sonuçtur bence.

Ve bence, "iki boynuz" simgesi alan İskender'in "boynuz"larından biri, "*Güneş*"i, öbürü de "*Ay*"ı simgeliyordu.

Gelelim, "Zu'l-Karneyn"in anlatıldığı *Kur'an* ayetlerinde geçen "Ye'cüc"-"Me'cüc"e ve "Zu'l-Karneyn"in yaptırdığı bildirilen "sedd"e:

"Bozguncu" oldukları ayetlerde anlatılan "Ye'cüc"-"Me'cüc"le, Türklerin (Tatarların) anlatılmak istendiğini yazıp savunmada, *Kur'an* yorumcuları, Arap-İslam yazarları birleşmiş gibiler.[476] Tantavi (*El Cevahiru Fi Tefsiri'l-Kur'an'i'l-Kerim*) tefsirinde bir de "harita" yer alıyor: "Ye'cüc-Me'cüc Ülkesi": Türklerin (Tatarların) yaşayıp egemen oldukları yerler, yöreler.[477]

Bu yazar ve yorumcular, yorumlarında haksız da sayılmazlar. İki yönden: Bu yorum, *Tevrat*'ın açıklamalarına uygun düşüyor. İkincisi; Türkler, özellikle de Tatarlar, toplumlar içinde "vurucu-kırıcı", *Kur'an*'ın deyimiyle "bozguncu" olarak tanınmışlardır. Doğal olarak Araplarca da böyle bilinmişlerdir. O denli ki, Arap yorumcular, örneğin Tantavi, İslam'ı kabul etmiş olan Türkleri bile "Ye'cüc"-"Me'cüc" saymakta [478] Bu kadarla kalsa iyi. "Kıyamet alametleri" arasında göstermekte. Muhammed'in hadislerine ve Enbiyâ Suresi'nin 96. ayetine dayanarak.[479] Bu ayetin anlamı şudur:

> "Ye'cüc ve Me'cüc (için sedd) açıldığı zaman (Kıyamete yakın zamanlarda) bunlar, her dere ve tepeden akarlar."

Konuya ilişkin ileri sürülen hadislerin çoğu, belli ki, uydurma. Sağlam olarak bilinen "hadis" kitaplarında da yer almamakta. Ancak; "Ye'cüc"-"Me'cüc"le ilgili ve bunları "Kıyamet alameti" olarak gösteren "hadis"lerden, bu tür kitaplarda yer alanlar da var. Örneğin, Buharî ve Müslim'in de kitaplarında yer verdikleri bir hadisin anlamı şöyle:

> "Peygamber, Cahş kızı Zeyneb'in yanına, büyük bir paniğe kapılmış olarak gelmiş ve şöyle konuşmuştu:
> -Lâilâhe illallah! Arap'ın başına gelecek olan kötülük yaklaştığı için vay haline! Ye'cüc ve Me'cüc seddinden şunun gibi bir yer açıldı.
> "'-Şunun gibi bir yer...' derken, başparmağıyla onu izleyen parmağını çevirip gösteriyordu..."[480]

Yine sağlam kabul edilen hadisçilerin kitaplarında yer alan kimi hadislere göre, Muhammed, "tarif ettiği" bir toplumla, ya da kimi toplumla "çarpışılmadıkça kıyametin kopmayacağını" anlatır.

Buharî'nin de yer verdiği bir hadise göre şöyle demekte:

"Sonra bir beladır (kıyamet alameti) ki, hiçbir Arap evi kalmamacasına o bela gelip girer. Sizinle Esferoğulları arasında bir anlaşma vardır o sırada. Ama onlar bu anlaşmayı bozmuşlardır..."[481]

Burada sözü edilen "Esferoğulları" ("Benu'l-Esfer) ile kimlerin anlatılmak istendiği belli değil. Belirtilen sadece, bunların renkleridir: "Sarı." Ya da, "ak"la "kara" arası.

Buharî ve Müslim'in birlikte yer verdikleri bir başka hadiste daha çok açıklık var:

"*Burunları basık, gözleri küçük, yüzleri deri üstüne deri kaplanmış halkalar (ya da kalkan) gibi,* ayakkabılarıysa keçeden-deriden olan bir toplumla siz çarpışmadıkça kıyamet kopmaz."[482]

Buharî'deki hadiste, bu toplumun "Huz" ve "Kirman"da yaşadıkları da açıklanmakta.[483]

Müslim'in de yer verdiği biçimindeyse, söz konusu toplumun "adı" da açıklanmakta: Hadis aynen şöyle:

"Yüzleri deri üstüne deri kaplanmış halkalar (ya da kalkan) gibi olan, kıldan giysileri bulunan, kıldan-deriden ayakkabı (çarık) giyen *Türklerle* Müslümanlar savaşmadıkça kıyamet kopmaz."[484]

Arap "Peygamber" Muhammed böyle dedikten sonra, "Kıyamet alametleri"nden gösterilen "Ye'cüc" ve "Me'cüc"le, "Türkler"in anlatılmak istendiği yolundaki yorum haklı olmaz mı?

Bu yorum, "*Tevrat*'taki açıklamalara da uygundur" dedim. Çünkü:

Tevrat'ta, Nuh'un üç oğlundan biri olarak yazılan Yafet'in oğulları: "Gomer Mecüc..." diye başlanarak sayılır. (Tekvin, 10:1-2; I. Tarihler, 1:4-5) Ord. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan'ın da belirttiği gibi Sakalar, İÖ 665'te, Asur yazıtlarında adı, *Gogu,* ya da *Gog* diye yazılan hükümdarın yönetiminde Kuzey Azerbaycan'a geçmekteydiler. Togan diyor ki, "...Gogeren bölgesi, adı geçen hükümdarın Asurca yazılan adı olan *Gog*'un, *Gogar* demek olduğunu gösterir. Ki, bu da, Türkçe bir sözcükse, *Gök* ve *Göker* demek olabilir."[485] Şunları da yazmakta:

"*Gogu* ya da *Gogar*'ın, Yahudilerde (*Tevrat*'ta) *Gog* adını aldığı ileri sürülmektedir. Bu *Gog ve Magog*'a ilişkin anlatılanlar, *Tev-*

rat'çıların belirlemesine göre İÖ 629-580 yaşayan İremie (Yeremya) ile İÖ 595-575'te yaşadığı *Incil*'cilerce kabul edilen Ezekhil (Hezekiel) öyküleri içine sokulmuştur."[486]

Togan, konunun uzman araştırıcısı olan başka yazarlar gibi, *Tevrat*'ta geçen "*Gog*" ve "*Magog*"un, *Kur'an*'da "*Ye'cüc*" ve "*Me'cüc*" diye geçen toplumun kendisi olduğunu yazar.[487]

"Gog" ve "Magog" sözcükleri, *Tevrat*'ın eski Arap harfleriyle yazılı nüshalarında "Cüc" ve "Mecüc" diye yazılıdır.[488]

Bu "Gog" ve "Magog", yani "Ye'cüc" "Me'cüc", *Tevrat*'ta uzun uzun anlatılmakta. (Hezekiel, 38:1-23; 39:1 ve ötekiler.)

Incil'de de anlatıldığı görülmekte. Hem de *Kur'an*'da olduğu gibi ve Muhammed'in "hadis"lerinde anlatılanlara tam uyar nitelikte "Kıyamet olayları" arasında... Şimdi, Yuhanna'nın Vahyi'nin 20. babında anlatılanları birlikte okuyalım ve Muhammed'in Ye'cüc ve Me'cüc'le ilgili "bilgi"leri nerelerden ***aşırdığını*** birlikte görelim:

> "Birinci *Kıyamet* budur. Birinci *Kıyamet*'te payı olan, mutlu ve mukaddestir. Onların üzerine ikinci ölümün egemenliği yoktur. Allah'ın ve Mesih'in din aracıları (kâhinleri) olacaklar. Onunla birlikte bin yıl saltanat sürecekler.
>
> "Ve bin yıl tamam olunca, Şeytan, zindanından çözülecektir. Ve yerin dört bir köşesinde olan toplulukları, yani *Ye'cüc ve Me'cüc*'ü saptırmak ve onları savaş için bir araya toplamak üzere çıkacaktır. Onların sayısı denizin kumu gibidir..." (Ayet 5-8.)

Muhammed'in ya da öğretmenlerinin, tüm öteki *Incil*'lerden olduğu gibi, Yuhanna'nın Vahyi'nden de çok şey aldığına ve aşırdıkları arasında "Kıyametin alametleri"nin de bulunduğuna tanık olmaktayız.

"Ye'cüc" ve "Me'cüc"ün "deniz kumu gibi" sayılamayacak ölçüde "yeryüzü"ne dağılmalarının "kıyamet alametleri"nden sayılışını alıp, *Tevrat*'taki Daniel'in "âhır zaman" olaylarına ilişkin anlattıklarıyla karşılaştırırsak, "Zu'l-Karneyn"le "Ye'cüc" ve "Me'cüc"ün *Kur'an*'da neden bir arada anlatıldığı da aydınlanır. Çünkü yukarıda da değinildiği gibi, Daniel (Danyal), "iki boynuzlu koç"tan ve "tek boynuzlu teke"den söz ederken ve bunları "Cebrail"in "ülkelerin kralları" olarak yorumladığını açıklarken, "ahir zaman olayı" diye gösterir anlattıklarını.

Demek ki, masalın kökü, *Tevrat*'a değin uzanmakta. Oradan da, başka toplumların masallarına. Ve bana göre, Güneş, Ay ve "yıldız" kültlerinin ağırlığı olan inançlara, hatta daha da gerilerde ilkel inanç kesimlerine değin varıp dayandığı söylenebilir. Ancak masalın son oluşmasında, yukarıda genişçe anlatmaya çalıştığım gibi, "iki boynuzlu" niteliğiyle doğuda da bilinip önemsenen Büyük İskender'in ve Yunan etkisinin büyük payı vardır.

"Ye'cüc-Me'cüc"ün önüne geçmek için "Zu'l-Karneyn"in yaptırdığı *Kur'an*'da anlatılan "Sedd" nerede olabilir?

Bu soru, *Kur'an* ve hadis yorumcuları, Arap-İslam yazarları tarafından çok sorulup üzerinde durulmuştur. Ama ben bunun üzerinde durmayacağım. Çünkü, bir "masal"da sözü edilen "sedd", gerçek dünyada bulunamaz. Çok araştırıldığı halde, bulunamamıştır da. Din savunurları ve şarlatanlarının birtakım zorlama yorumları olsa bile... Söz konusu masal gibi, sözü edilen "Sedd" de, Muhammmed ya da öğretmenleri tarafından, eski masallardan alınıp aşırılmıştır. Bu, bir gerçek. Ötesi laf.

Kur'an'da bu masalın, daha doğrusu masallar karmasının anlatılmasındaki amaç nedir? Arap milliyetçisi şeriatçı profesörlerden (Mısır) Tantavi, önce; "amaç, yalnızca öğüttür!" diyor.[489]

Tantavi'ye göre, *Kur'an*'dakı "Zu'l-Karneyn", Büyük İskender olamaz. Çünkü, İskender'in tarihteki yaşamı bellidir. Bu "Zu'l-Karneyn", Himyer hükümdarları arasında var olduğu söylenen "Zu'l-Karneyn"e daha çok benzemekte. *Kur'an*'daki olsa olsa *Arap* olabilir. Ancak, bu Zu'l-Karneyn'in, "Himyeri Zu'l-Karneyn" olduğu da söylenemez. Çünkü, Yemenli ve Himyeri hükümdarlarının tarihleri, yaşamları da bilinmekte.

Tantavi bu görüşünü belirtirken şöyle de demekte:

> "*Kur'an*'daki Zu'l-Karneyn, ne Makedonyalı (Büyük) İskender olabilir. Ne de Himyerilerden geçmişte yaşamış herhangi bir adam olduğu söylenebilir. Çünkü *Kur'an*, bize Yunan tarihini, ya da Himyeri tarihini öğretmek için gelmiş değildir. *Kur'an, dünya tarihinden ve bütün bilimlerden daha üstündür...*"[490]

Bu, "tüm bilimler"i "*Kur'an*"a "feda etmiş" görünen "Profesör"ün, daha sonra, "*Kur'an*'ın Bu Bilgileri Bize Vermesindeki Hikmet" başlığı altında şöyle dediği görülür:

"Kur'an inmeden önce, özellikle *Arap toplumu*, genel olarak da Müslümanlar, tarihlerini ve ülkelerin yerlerini belirlemeyi unutmuşlardı. Ve *Ye'cüc-Me'cüc toplumundan Arap toplumu*nun başına neler geldiğini de bilmiyorlardı."[491]

Yani *Kur'an*'ın söz konusu masalı içeren ayetleri, "Müslümanlar"a, özellikle de *Arapların tarihlerini, ülkelerin sınırlarını* ve Arapların, Ye'cüc-Me'cüc toplumundan, yani Türklerden neler çektiğini anlatmak için gelmiş. Oysa daha önce de aynı molla profesör, *Kur'an*'ın amacının, falanca ya da filanca toplumun "tarihini bildirmek olmadığını" savunmakta.[492] Buna şaşmamak gerekir. "Çelişkiler", din savunurlarının hiçbir zaman kaçınamayacakları olgulardır. "Din", demek, bir anlamda "çelişki" demektir. Geçelim...

Kur'an'da bu masala yer verilmesindeki amaç, bence de "öğüt"tür. "Hikmetli öğüt." Bu arada, yani "pazarlanan hikmet"lerle birlikte *Kur'an*'ı "derin bilgi kaynağı" olarak göstermek. "Gizli-gizemli bilgiler" kaynağı. Zavallı "inanır sürüleri" nereden bilecekler ki, *Kur'an* da, yolunu izlediği öteki "kutsal kitaplar" gibi, hep derleme, hep aşırılmış inanış ve masallardan oluşmakta? Nereden bilecekler, ya da sürüdekilerin hepsi bilebilir mi? Daha doğrusu, dünyanın gözü doymaz egemenleri, bunların gerçeği bilmelerine "imkân" verir mi?

Yunan düşünce dünyasından *Kur'an*'a ve "hadis"lere, bu nedenle de "İslam"a yansıyan, Büyük İskender için uydurulmuş "öykü" ve "masal"lar değildir yalnızca. Kuşkusuz başka masallardan şu ya da bu biçimde alıntılar da vardır. "Eski Yunan hikmetleri"nden (felsefesinden) bile... Daha önce de değinilmişti.

Ancak, alınanların tümü "özel" biçimde "imanlılaştırılmıştır". Yani:

Yunan düşünce dünyasından da alınmıştır. Ama "ırzına geçilerek"...

Alınmamış olması zaten düşünülemez. Yunanlıların Doğuda ve "Doğulularla yan yana" uzun bir yaşamları olmuştur. Kaldı ki, "evrensel" bir "Helenizm" var. Helenizm kültürü, Yunanlıların (ortak) malı olmakla birlikte "evrensel" özelliğiyle yayılırken, Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel'in anlatımıyla: "Yunan dünyasının sınırlarını aşarak, içinde bir tek Yunanlı bile bulunmayan ülkelere de girme yollarını bulmuş, bu ülkelerin kültürlerinden az çok etkilenmekle birlikte, bu kültürlerin başka bir renk almasında büyük rol oynamıştır."[493]

KUR'AN VE İSLAM'DA "HELENİZM"DEN İZLER

Kur'an ve İslam büyütülmüş gibi oluyor. *Kur'an* ve İslam bir "taşıyıcı"dır yalnızca. Bir "kopyacı"dır. Birinci elden de değil. "Kopyacının kopyacısının kopyacısı..."! Buysa bir "büyüklük" olamaz. Bir "üstünlük" sayılamaz. "Din"lerin ortak özelliğidir bu. Özellikle de "Sami kitaplı dinler"in. Yani Yahudiliğin, Hıristiyanlığın, İslam'ın...

Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi* adlı kitabında, "Helenizm kültürü"nü anlatırken şöyle başlar:

> "'Helenizm' sözcüğünü, ilk bilimsel bir terim olarak tarihe mal eden Alman tarihçisi J.G. Drosyen, *bununla, Yunan kültürünün, Yunanistan sınırları dışına çıkıp Akdeniz bölgesi ve Ön Asya'da Doğu kültürleriyle karışması ve kaynaşması sonunda meydana gelen üniversel bir kültürü anlatmak istemiştir.*"[494]

"Helenizm"i ben de bu anlamda kullanacağım.

Yine Mansel şöyle demekte:

> "İskender'in fetihleri sonunda, Yunan kültürü, Akdeniz bölgesinden, Hindistan içlerine kadar yayılmış, birçok yerde Doğu kültürlerine etkilerde bulunmuştur..."[495]

Mansel, bu kültürün aldığı etkilerden de söz eder.[496]

Prof. Dr. W. Barthold, *İslam Medeniyeti Tarihi*'nde, daha başlarken, Aristo'nun bir "düş"üne yer verir: Aristo'ya göre; Helenler, "dünyaya egemen olmak için gönderilmişlerdir." Barthold, bunu belirttikten hemen sonra şunları yazmakta:

> "*Aristo'nun bu düşü,* kısmen olsun; Makedonyalı *İskender* (Büyük) *tarafından gerçekleştirilmiştir. İskender'in Doğu fetihleri, Yakın Asya ve Mısır'ı siyasi ve medeni yönden Yunan'a boyun eğdirmiş ve* ***Yunanlılaşmış bir Doğu medeniyeti*** *vücude getirmiştir.*"

Bu "*Yunanlılaşmış Doğu medeniyeti*"nden, Samilerin kopyacı dinleri, bu arada İslam ve "kutsal kitabı" *Kur'an,* "hiç etkilenmesin"; düşünülebilir mi? Konunun başından beri anlatılanlar da, ne denli çok etki alınmış olabileceğini göstermiyor mu?

"Helenizm"den alınmış olabileceklerini rahatlıkla düşünebileceğimiz etkiler, *Kur'an*'a ve "İslam"a daha çok Yahudilik ve Hıristiyanlık aracılığıyla girmiştir. Çünkü Muhammed'in öğretmenleri, daha çok, bu dinlerin "bilirler"inden oluşuyordu.

Prof. Dr. Philip K. Hitti, "İskender'den önce; Peygamberler, ırka-topluma dayalı sınırları, yalnızca 'düş'lerinde aşmışlardı. Aksak-eksik düşüncelerle, 'insan kardeşliği'ni düşünmüşlerdi" diyor ve hemen ardından şunu ekliyor:

> "Ama şimdi ilk kez, büyük bir eylem adamı (Büyük İskender) var karşımızda. Yunanlılarla 'Barbarlar' arasına konulan sınırdan iz bulunmayan bir birliğin tam bilincinde ve bunu eylemiyle gerçekleştiren bir eylem adamı."[497]

"Peygamber"lerin, "din kurucuları"nın zaman zaman birtakım "sınır"ları aşmayı düşündükleri, dahası aştıkları doğrudur. Hıristiyanlık ve İslam "peygamber"leri buna örnek gösterilebilir. Eğer "İslam Peygamber"inin, Arapların dışındaki toplumlara da uzanmayı düşündüğünü varsayarsak.

Ancak; bence "düş" planında bile olsa, "din"lerde ve "kurucu"larında "katıksız bir insan kardeşliği" düşüncesinin benimsenmiş olabileceğini sanmak kolay değil. Bence mümkün bile değil. "Din"ler, birbirlerinin ne denli kopyası olurlarsa olsunlar, "inanç"larına ve "inanırları"na belirli "sınır"lar çizerler. "İnsan"lara, "insan" olmaları yönünden değil; bu "sınır"lara göre ve bu sınırlar içinde değer verirler. Yoksa varlıklarını yitirirler. "İnsan sevgisi"ne en çok değer verir görünmeye çalışan Hıristiyanlık bile, iyice incelendiği zaman, "katıksız insancı olmak"tan çok uzaklarda görülür. Bu, bir.

İkincisi:

Zaman zaman değindiğim gibi, "din"ler de, "aracı"ları da, daha çok "güçlü"lerin güdümünde ortaya çıkmışlardır. Varlıkları da "güçlü"lere, "egemen"lere bağlıdır. Böyle olunca, "sınırsızlık" ve katıksız insanca "evrensellik" nasıl düşünülebilir bunlarda? Nasıl gerçekleşebilir?

Büyük İskender'le Doğuya giden "evrenselliğe"de tam "insanca" demek kolay değil. Çünkü Helenizm kültürünün yöneldiği sınıf, "yüksek" sınıftı, "egemen sınıf"tı. Mansel de haklı olarak, bu kültürün, belirli bir bölgeye bağlı kalmayıp "evrensel" bir nitelik almasını, gücünü, yaygınlığını sağlayan bir özellik sayarken, hangi sınıfa yöneldiğini belirtmeyi de ihmal etmez. Söz konusu kültürün gücü, bir yandan "evrensel" görünüşünde aranırken, öbür yandan da Mansel'in deyişiyle; "*Yüksek ve egemen sınıfları fethetmek yollarını bulmasında aranmalıdır.*"[498]

Büyük İskender'in Doğudaki çabalarına ilişkin çeşitli kaynakların belirttikleri bize gösterir ki, bu ünlü hükümdar, "yüksek" ve "egemen sınıfları" şöyle ya da böyle "fethederken"; "din aracıları"ndan da büyük ölçüde yararlanmıştır. Yeni "efendi"nin egemenliğinin "kabul görmesi", kuşkusuz aman vermeyen güce dayanıyordu. Ama, o güce, bu aracılar da, küçümsenmeyecek ölçüde "omuz veriyorlardı".

Bu "omuz verme" sırasında, "din aracıları", yalnızca "yeni efendi"nin kendisine değil, götürdüğü "kültür"e de aracılık ediyorlardı.

İşte bu ve başka nedenlerle, gerek Büyük İskender döneminde, gerekse ondan sonraki uzun çağlar boyunca çeşitli kültürlerden hem etkiler alıyor; hem de etkiler bırakıyordu Yunan düşünce dünyası. Helenizm kültürü. "Yüksek sınıf"la el ele verilerek... Kentler ve çok önemli kurumlar kurularak... Profesör Philip Hitti ve başka yazarlar, İskender ve ardılları eliyle kurulan "kent"lerden önemle söz ederler haklı olarak. Ve *bu kentlerin kuruluşunda en başta gelen amacın, Helenizm kültürünü yaymak olduğunu belirtirler.*[499]

İskenderiye kentini ele alalım: Bilindiği gibi bu kenti, Büyük İskender kurmuştur. İÖ 331'de. Mısır'da. Akdenizin kıyısında. Adı, İskender'in adından ileri gelmekte.[500]

Adnan Adıvar, *Tarih Boyunca İlim ve Din* adlı kitabında şunları yazıyor:

> "*Eski Yunan felsefesi, Mısır, Keldani (Kalde'li) ve özellikle* ***Musevi*** *dinleriyle,* ***İskenderiye****'de* ***temasa*** *geldikten sonra,* başlıca üç yolda gelişmeye başladı:
>
> "1. Bir Doğu dini olan ***Musevilikle Yunan metafiziğinin uzlaştırılması*** (Musevi-Yunan felsefesi).

"2. Pythagoras inançları üzerine kurulu yeni bir Pithagorculuk.
"3. Eflatun'un derslerinden çıkarılmış Yeni Eflatunculuk (Neo-Platonizm) felsefesi.

"Bu üç ayrı yoldan giden dini felsefeler arasında, çok önemli temas noktaları vardır. Örneğin, *Tanrı'nın 'yüce' ('transcendent') bir varlık gibi düşünülmesi. Tanrı ve âlem (evren) arasındaki ikilik: 'Dualisme'. Tanrı'nın vahiy ve ilhamla ve mistik bir yoldan tasarımı. Zühd ve takva. Yani dünya işlerinden el çekme. Şeytanla meleklere inanma...* gibi noktalar, *her üç felsefede de ortaktı.*"[501]

Denir ki, "Aristo'dan sonra, İskenderiye ve Roma'da süren Yunan felsefesinin uzantısında (Helenistik felsefe süresi içinde), Platon (Eflatun) ve Aristo gibi büyük metafizikçiler yetişmedi."[502]

Ancak nedenleri var bunun: En başta gelen nedeni, bu filozofların "sergiledikleri"nin egemenlerin işine geliyor olmasıydı. Bunların sergiledikleri, "din"lerin, din "gizci" ve "gizemci"lerinin de işine gelmekteydi. Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam, bu filozofların "felsefe"lerinden, bir başka deyişle "hikmet"lerinden bolca "kan" almışlardır. Bu filozofların "hikmet"leri, özellikle Aristo'nunkiler, Aristo mantığı, dinlerin ipe sapa gelmeyen saçmalıklarına "yalancı tanık" olarak kullanılmışlardır zamanla.

Aristo'nun, Büyük İskender'in "hocası" oluşu, önemliydi. Bu iki ünlü arasında alabildiğine gelişmiş bir dostluk vardı. Aristo'nun düşünceleri kendinden olduğu ölçüde, belki de çok daha fazla, bu dostluk ilişkisinden güç alıyordu. Yine bu dostluk ilişkisi nedeniyledir ki, İskenderiye kentinde ilk yerleşen "felsefe", "Aristo felsefesi" olmuştu.[503]

Bununla birlikte İskenderiye'de zamanla oluşan bir "İskenderiye okulu" ve bu okulda toplanmış "mistik Platoncu (Eflatuncu)" eğilimler görülmekte.[504]

Kısacası: İskenderiye kentinde her iki filozof da var. Şu ya da bu türlü. *İÖ 2. yüzyılda, bu iki filozofun bütün yapıtları, söz konusu kente aktarılmış bulunuyordu.*[505]

İÖ 2. ve 1. yüzyıllar, Tevrat'ın kimi bölümleri ve Tevrat'a sonradan geçirildiği görülen "ölümsüzlük" ve "ahiret" inancı yönünden de önemli yüzyıllardır. Biraz ilerde bu noktaya yeniden döneceğim.

İskenderiye kentini Yunan düşünce dünyasına önemli bir alan, bir odak durumuna getirme çabaları, bu kentin, Büyük İskender'den sonraki ilk egemeniyle başlar. Birinci Ptolemaios (Batlamyus) (İÖ ?-285) ile... Büyük İskender'in generallerindendi. İskenderiye kentinin de içinde bulunduğu Mısır'a kral oldu. Söz konusu çabalar, bu kralla başlar; oğlunun döneminde hızlanarak sürer. İkinci Ptolemaios Filadelfos (İÖ 285-246) deniyordu bu krala da. Bu dizinin kralları, hep aynı adı (Ptolemaios) almaktalar. Bunların hepsi, Yunan düşüncesinin yayıcılığını ve koruyuculuğunu yapmışlardır. Hepsinde de İskenderiye kenti, bu düşünceye önemli "merkez" yapılmak istenmiştir, yapılmıştır. Bu kentin bu yönden öneminin yitirilmemesi için elden gelen çaba gösterildiği görülmekte. Çabaların, başarıya ulaştığı da...

Neler oldu? Kısaca göz atalım:

Olanlardan belki de en önemlisi, Yunancanın ağırlık kazanması.

Hayrullah Örs, şunları yazmakta:

> "Birinci Ptolemaios ve oğlu İkinci Ptolemaios Filadelfos, başkentleri İskenderiye'yi, Helen (Yunan) kültür ve biliminin merkezi durumuna getirdiler. Bu kentin ünü, o zamanki dünyaya yayıldı. Yahuda'dan geçenleri de kendine çekti. *Buradaki Yahudiler, Yunan dilini, doğal olarak yoksul kalmış olan Arami dilinden üstün buldular.* Şunu da söyleyelim ki, artık İbranice konuşulmaz olmuş; yerini, karma bir dil olan Aramice almıştı. Yunan dilini, filozoflar ve şairler, büyük bir zenginlik ve güzelliğe eriştirmişlerdi ve *bu dil,* ***bütün*** *Akdeniz çevresinde* ***bilim*** *ve ticaret için* ***ortak dil*** *durumuna gelmişti. İskenderiye'ye yerleşmiş olan on binlerce yurtsuz Yahudi de bu dili konuşmaya başlamıştı.* Öyle ki, yeni yetişen kuşak, artık ne İbraniceyi, ne de Aramiceyi anlayabiliyordu. Sinagoglarda ibadet sırasında en önemli yeri alan *Tevrat*'ın okunuşu da, bunlar için yabancı bir dilde söylenen sözlerden ibaret kalıyordu..."[506]

Örs, *Yunancanın vazgeçilmez bir önem kazanması nedeniyle* "Mısır'daki Yahudi cemaati"nin bir kararına değinmekte ve şöyle demekte:

> "Mısır'daki Yahudi cemaati, 'Thora'nın (*Tevrat*'ın) Yunancaya çevrilmesine karar verdi!"[507]

Çok önemli bir olaydır bu.
Örs'ün yazdıklarından izleyelim:

"...İkinci Ptolemaios, dünyanın en güzel kitaplarını, kitaplığında toplamak istemiş. Bir gün kitaplık memuru kendisine, dünyanın en güzel kitapları olan 995 cildin toplanmış olduğunu, ama, en yüce kitap olan 'Musa'nın beş kitabı'nın bunlar arasında bulunmadığını bildirmiş. Bunun üzerine Ptolemaios Filadelfos (İÖ 285-246), Yeruşalim'deki Başkâhin'e bir mektup yazmış ve bu kitapların bir kopyasını istemiş. Aynı zamanda, bu kitapları Yunancaya çevirebilecek adamlar da göndermesini istemiş ondan. Başkâhin de, *Tevrat* nüshalarıyla birlikte 72 bilgin göndermiş. Bunlar, ***İskenderiye***'de büyük bir saygıyla karşılanmış, Kral, bu adamların bilgeliklerine hayran olmuş. Törenlerden bunlara, her biri için ayrı odalar ayrılmış. 72 bilgin, birbirinden habersiz, aralarında hiçbir benzerlik bulunmayan İbranice'den Yunanca'ya çevirmişler *Tevrat*'ı. Sonunda, çevirilerin yetmiş ikisi de harfi harfine birbirinin aynı çıkmış!"[508]

Burada "abartma" da olabileceğini dikkatten uzak tutmamak gerekir. O nokta konumuzu ilgilendirmez.

Tevrat'ı İbraniceden Yunancaya çevirttiğinden söz edilen ikinci Ptolemaios Filadelfos (İÖ 285-246), etkinliğinin ve egemenliğinin sınırlarını genişletmişti zamanla. İÖ 274'ten İÖ 271'e değin süren "Birinci Suriye Savaşı"nda sağladığı başarıyla "zamanının en zengin ve en güçlü hükümdarı" durumuna gelmişti. Büyük donanması sayesinde "denizlerin egemeni" ve "adalar birliğinin koruyucusu" niteliğine de sahip olmuştu. "Kralın elçileri, batıda Roma'ya, doğuda Hindistan'a kadar uzanıyordu."[509] Bu hükümdar döneminde, kara ve denizyollarına önem verilmiş, ticaret ve bu yolla da ülke ekonomisi güçlendirilmişti. Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel'in anlatımıyla: "Güneyden getirilen malların küçük bir bölümü ülke içinde harcanır, asıl büyük bölümüyse, ***İskenderiye yoluyla*** Akdeniz piyasasına sürülürdü." Yine Mansel'in anlatımıyla: "***İskenderiye,*** o dönem dünyasının yalnızca en büyük tahıl pazarı değil; hammaddelerin işlendiği ***en önemli sanayi merkezlerinden biri***"ydi.[510]

Ve "kültür dili" olan "Yunanca"nın bir "iş dili", "ticaret dili" durumuna gelmesi de gerçekleşmişti o dönemde.[511]

Bunun böyle olmasında da en başta rol oynayan İskenderiye kenti olmuştu. Bir "merkez" olarak. "Kültür"ün ve "ekonomik güç"ün, iç içe gelişip dal budak saldığı bir merkez.

Ve bu "merkez"de öneminden söz edilegelen bir "kitaplık": Yüz binlerce kitabının sonradan "din canavarları"nca "yakılıp yok edildiği" anlatılan bir kitaplık!

İbn Haldun (1332-1406), "Bilimler çoktur. İnsan toplumları içinde çok sayıda bilgeler, bilginler gelip geçmiştir. Bize ulaşmayan bilimler, bize ulaşanlardan çok daha kabarıktır" dedikten sonra şöyle sorar:

> "Tanrı hoşnut olası Ömer'in, 'fetih' sırasında (İskenderiye ele geçirildiğinde) yok edilmesini buyurduğu o bilim belgeleri nerede, var mı şimdi?"[512]

Bu "belgeler" ve bunlardaki kimbilir ne denli önemli bilgiler yok, ulaşmadı elimize.

"Yakılıp yok edildikleri" için!!! Düşünülmesi bile tüyler ürpertici bir cinayet.

Kim işlemiştir bu cinayeti?

Bilinegelen o ki, bu cinayeti işleyen, ya da işlettiren: Ömer. İbn Haldun da onun için yukarıdaki soruyu soruyor.

Ama sonraları kimi yazarlar, özellikle de "İslam"a "toz kondurmak istemeyen"ler, "kabul etmiyorlar" bunu. "İskenderiye Kütüphanesi çok daha önce yakılmıştır" diyorlar. Kimler yakmış? "Hıristiyanlar"! Şöyle de dendiği görülür: "Kütüphanenin falanca bölümü, falanca dönemde falanca piskopos tarafından yaktırılmıştır". Ya başka bölümleri? Kimileri bu sorunun karşılığını bilmediklerini, ama yaktıranın "Ömer" olamayacağını söylerlerken, kimi yazar da şöyle der: "Kütüphanenin bir bölümünü İS 390 sıralarında Theophilus adlı bir Hıristiyan papaz, geriye kalan bölümlerini de 640'ta (642 olmalı) Müslüman istilacılar yok etti."[513] Bu görüşü ileri sürenler arasında, Prof. Dr. Cemal Yıldırım da var. Adnan Adıvar'sa: "İskenderiye Kütüphanesi'nin Serapium adındaki bölümü, Hıristiyanlığın IV. yüzyılda bir ileri geleni, Piskopos Theophilos tarafından yaktırılmıştı" dedikten sonra, kitaplığın öbür bölümünün, İskenderi-

ye'nin ele geçirilmesi sırasında Halife Ömer tarafından "yaktırıldığına" ilişkin "haber"in, bir "Hıristiyan tarihçi"nin yazdıklarından kaynaklandığı için kabul edilemeyeceğini yazar. Adıvar'ın "itiraz"ına ilişkin aldığı dayanaklar, şu anda elimde. Ama bunlar inandırıcı olmaktan uzak. Bunlardan biri, Mehmed Mansur adında birinin "Batılı İslam düşmanlarına karşı" aşka gelip yazdığı bir kitap. Yazar, "Şûrayıdevlet muavinliğinden" emekliymiş. İlgili ilgisiz birçok şeyi doldurmuş kitabına. Kitabın adı, *İskenderiye Kütüphanesi.*[514]

İskenderiye kitaplığının hiç değilse bir bölümünün Ömer'in buyruğuyla "yakılıp yakılmadığı" yolundaki tartışmaya burada girmeyeceğim. Şunu söylemekle yetineceğim:

Söz konusu kitaplığın yakılıp yok edilmesi, en korkunç cinayetlerden biridir. Cinayeti işleyen falanca dindenmiş, filanca dindenmiş; bu, bir gerçeği değiştirmiyor: Bu korkunç canavarlığı yapanlar, "din canavarları"dır. *Yaptıransa: "**Din**."*

Yunan düşünce dünyasının sokulduğu, geliştirildiği ve yayıldığı "merkez", yalnızca İskenderiye değil. Başka merkezler de var. Daha önce de belirtilmişti bu. İskenderiye üzerinde bu denli durmamın nedeni, konumuzu daha yakından ilgilendirmesinden. Burada geliştirilen "felsefe", öteki merkezlere, örneğin bir Antakya'ya ("Antakya okulu"na) göre daha "gizli-gizemli", daha "din-iman" dolu...[515] Burada beslenip büyütülmüş olan "felsefe"ler, öteki merkezlerden çok daha fazla "din"lerden "kan" almışlar ve çok daha fazla "kan" vermişlerdir. Burada "din"le "felsefe" çok daha fazla beslemiştir birbirini. Buysa konumuzu çok ilgilendirir.

Yunan düşünce dünyasından iki nitelikte "felsefe" yansımıştır Doğuya:

Biri: "Katıksız." Tümüyle "insanca". Yani "din"le, "iman"la karıştırılmış, bulandırılmış değil. Başka deyişle: "Irzına geçilmemiş düşünce." "Bilgi"ye yönelik. "Salt bilgi sevgisi"ne dayalı, "bilgi"nin "***kendisi için***". Ve "genel-evrensel".

Bir örnekle daha iyi anlaşılabilir: Prof. Dr. Macit Gökberk'in bir kitabından alıp sunayım:

> "Babillilerin ünlü astronomisi, yıldızlara tapan Babillilerin dinine dayanıyordu. Bu, dinin ve pratiğin hizmetindeydi. Yıldızlar üzerinde yapılan inceden inceye gözlemler, güneş ve ay tu-

tulmalarının hesaplanması, hep, ***dini-pratik*** amaçlar içindi. Burada da Yunanlılar, Babillilerin zengin gözlem gereçlerinden yararlanmışlar, ama sonunda (...) gökyüzünü çizen bir '***teori***' kurmuşlardır."[516]

Gökberk, böyle dedikten hemen sonra şöyle diyor:

"Bütün bunlardan görüyoruz ki, Yunanlılar, doğruya ve bilgiye, doğrunun ve bilginin ***kendisi*** için yönelmiş olan bir bilimin, bir felsefenin ilk yaratıcılarıdır."

"...İlk yaratıcılarıdır" yargısına katılmadığımı belirterek geçiyorum.

Yunan düşünce dünyasından Doğuya yansıyan "felsefe"lerden ikincisiyse bunun tam tersi: "Din" ve "iman"la bulandırılmış. "İnsanca" olmayan, "dış" ve "doğaüstü" alanda var gösterilen "güç"lere dayalı. Ayrıca, şu ya da bu yönden "sınırlı". Falanca "inanç"la, filanca kesimle, en başta da "çıkar"larla sınırlı.

Bu nitelikte Doğuda, özellikle de İskenderiye'de beliren "felsefe"lerden kimi, buraya gelmeden önce de böyleydi. Kimiyse, buraya geldikten sonra bu niteliğe girmiştir.

Örneğin: Pythagoras (İÖ 580-500 aralarında) ve Eflatun (Platon) (İÖ 427?-347?) felsefeleri, Doğuya gelmeden önce de bu nitelikte bulunuyorlardı:

Pythagoras (Fisagor=Pitagor), "gizli bir din tarikatı" kurmuştu. Ve Pythagor'culuk; bir "din", "dinsel inanç, dinsel düşünce" akımı olarak görülmüştür.[517]

Cemil Sena, "Fisagor (Pythagoras), İÖ 540 yılına doğru İtalya'ya geçmiş ve Krotom'daki 'tarikatı'nı kurmaya yönelmiştir" dedikten ve "söylendiğine göre: Kroton sitesinin yasalarını Fisagor yazmış, üç yüzü aşmış olan öğrencileri, *Büyük Yunanistan'ın türlü kentlerini yönetmiş ve buralarda, ıslah etmek şartıyla aristokrat yönetimi korumuşlardır*" diye de yazdıktan hemen sonra şu satırlara yer vermekte:

"Fisagor, daha ilk geldiği günlerde söylev ve va'zlarıyla halk üzerinde derin etkiler yapmış ve orada bir 'kâhinlik' ve bir de 'ayin' (mistik tören) kitabı yazmıştır. (Bu iddia kuşkulu.) Roma'dan, Sicilya'dan ve bütün İtalya'dan pek çok 'mürit' toplamış olan Fi-

sagor'un okulu, *bir çeşit* ***tekkeydi.*** (...) *Tarikata türlü alıştırma denemeleri yapılıyor, sembolik ve kapalı bir dille üstadın sözlerine kutsal bir değer veriliyordu. 'Onu Üstat söyledi!" sözü, bütün müritler arasında bir dinsel* ***ayetin*** *bıraktığı etkiyi yapardı.*"[518]

Şunları da yazmakta Cemil Sena:

"O (Fisagor), *demokrasinin aleyhindeydi. Disiplinli bir aristokrasi kurmak emelindeydi.* Bu bakımdan onun okulu, bir yandan da siyasal bir cemaat manzarası gösterirdi."[519]

Demek ki, "Pythagoras"ın olduğu bilinen "felsefe", hem "*dinli-imanlı*", hem de bir *"yönetim"in ve bir "sınıf"ın "çıkar"ıyla sınırlıydı.*

Cemil Sena, "'Fisagor tarikatı'nda, hem *eğitim,* hem *bilgi,* hem de *mistik faaliyetler* vardı" diyor.[520]

Fisagor'un "kendi yapıtı" olarak zamanımıza değin gelmiş hiçbir şey, hiçbir "belge" bulunmamakta. Bunu, başka yazarlar gibi[521] Cemil Sena da belirtiyor. Ama onun "sistemi"nden söz edilmekte yine de. "Öğren-ciler"ine, "Fisagorcular"a dayanılarak... Yazar da, "Fisagor tarikatında şunlar şunlar var..."derken, anlattıklarını bu dayanaklara yaslandırmakta.

Evet "var", söz konusu "tarikat"ta ileri sürülenler var: "Mistik faaliyetler" de var, "eğitim" ve "bilgi" de var.

"Mistik faaliyetler" ve "eğitim", anlaşılıyor ki; "belirli bir doğrultu"da. "Belirli bir sınıf"ın yararına.

"Bilgi"ye gelince: O da aynı doğrultuda. Kitleleri belirli bir yöne doğru yönlendirme amacıyla kotarılmış, "ırzına geçilmiş bir bilgi".

"Bilgi" ve "akıl". Bunun ikisi de önemli bir "tarikat"ta. Ama ikisi de "insanca" olmaktan uzak. "Bilgi" de bulanık, "akıl" da. "Din", "iman" kirleriyle kirletilmiş. Yahudilikteki Hıristiyanlıktaki, İslamdaki... gibi.

Prof. Dr. Macit Gökberk, Pythagoras'tan (Fisagor'dan) söz ederken şöyle der:

"İÖ 6. yüzyılın ortalarında Yunanistan'da yayılmaya başlayan bir dinin, efsanevi şarkıcı Orpheus'un (Orfevs'in) kurduğu Orphik kültün çok etkisinde kalmış. *Ruhun göçtüğünde, doğuşların dönümlü (periyodik) olduğuna, bedenden ayrılan bir ruhun, insan ve hayvan bedenlerine geçtiğine inanç,* Trakya Dionysos'una tapan Orp-

hiklerin başlıca inançlarıdır. Bu inançlara sıkı sıkıya bağlı olan Orphikler, disiplinli ve perhizli bir yaşam sürerler. (...) İşte bütün bu inançları ve yaşama biçimlerini, başlangıçta daha çok bir din tarikatı gibi olan Pythagoras'çılarda da buluruz. Bu tarikat, siyasi bir rol de oynamıştır..."[522]

Prof. Dr. Arif Müfid Mansel, "Orfevs dini"nden söz ederken, "Anadolu, Trakya ve Yunanistan dinlerinin bir karışımı olduğu anlaşılan Orfevs dini..." diye başlar.[523]

Pythagoras'ın etkisinde kaldığı ileri sürülen bu din, bence Doğu kökenli olabilir. Tıpkı Dionysos (Dionizos) gibi...[524] Pythagoras'ın kendisinin de Doğudaki, özellikle Mısır'daki inançlardan etkilendiği ileri sürülür. Cemil Sena'nın *Filozoflar Ansiklopedisi*'nde şunları okuyoruz:

"Geleneklere göre Fisagor (Pythagoras), bazı geziler yapmış. Matematiğe ilişkin öğretileriyle ruh göçüne ilişkin inançları, Mısır'da öğrenmiş. İran'a gitmiş, orada büyücü Zaratas'la görüşmüş. (...) Sözde bir görevle gönderildiği Mısır'da, Menfis'te bulunan İzis tapınağına kabul edilmiş ve burada yirmi yıl kalmış, sonra buraları İranlıların ele geçirmesi üzerine tutsak olarak Babil'e götürülmüş. Sumer ve Asur'daki bilgilerle Zerdüşt ve Buda'nın gizleri hakkında bilgiyi de, kuşkulu olan bu geziler sırasında elde ettiğini kabul edenler var..."[525]

Söylentiler, "kuşkulu" olabilir. Ama kuşkulu olmayan da var: Pythagoras'daki "inanç" ve "düşünce"nin "Doğu özellikli" oluşu.

Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken, "Fisagor'a (Pythagoras'a) ve... göre: ***Yıldızlar, hem melekler, hem de şahıslardır***" diyor.[526] Şunları da yazıyor:

"Pythagoras diyor ki: Ruh, bedene bağlı olması bakımından, şehvetten ve düşüklüklerden vazgeçmeye çalışırsa, şeylere ait *derin **bilgiyi*** kazanır. Ruh, önce özü paslı olan aynaya benzer. Pası silindiği zaman, orada bütün şekiller görünür. Ve ruh, uyumaz. Çünkü uyku sırasında, duyuları kullanmayı bırakır, kapalı kalır. Bu sırada özgürdür. *Evrende olan **gizli açık her şeyi bilir.*** Eğer bu ruh, uyumuşsa, yani uyku sırasında kesintiye uğramışsa, insan uykuda olduğunu bilmeyecektir, bu durumu uya-

nıklıktan ayırmayacaktır. *Üstün âleme götürücü bir köprüye benzeyen bu âlemden kurtulacağı zaman; onun yeri, sürekli olarak* ***öteki âlem*** *olacaktır.*"[527]

"Yıldızlar"a birer "***melek***" diye inanma, "ruh"lar, "ruh"un şöyle şöyle nitelik kazanması, "şu âlem", "öteki âlem"... Bütün bunlar, "Doğu özellikli" inanç ve düşüncelerdir. Bu inanç ve düşüncelerde, "yıldızlar" kültünü de görüyoruz. Sabîliğin içerdiği kültü... Pythagoras'tan aktarılan-lar doğruysa, bu filozofu, bir "Sabîî" bile sayabiliriz geniş anlamıyla...

Kısacası, Pythagoras'tan aktarılanlarda, Pythagorasçılıkta; "düşünce", "inanç" iç içe.

Gelelim Eflatun diye de bilinen Platon'a:

"Doğu özellikli düşünce"yi, bu düşünürde de bulabiliyoruz: Bu düşünürdeki "felsefe" de "din-iman" kokmakta. "Bulanık." Gerçeğe dayalı olmaktan ve "insanca" olmaktan uzak. Ve bu felsefe de "üstün sınıf" çıkarı doğrultusunda.[528]

"Akıl" mı?

Bu düşünürden aktarılan "akıl" da "kirletilmiş" bir akıl. Öylesine ki, "Tanrı" düşüncesine, "doğaüstü" alanda gösterilen "güç"e, güçlere, "***ölümsüzlüğe***" ve dinlerce benimsenen daha nice abuk sabukluklara ***engel*** olamamakta.

Bunda ve başkalarında "akıl", insan düşüncesi, birtakım "***yo-rum***"larla[529] bulandırılmış ve "kirletilmiştir".

Yunan düşünce dünyasından Doğuya gelen düşünce akımları, Doğudaki dinlerle, özellikle de "kitaplı" dinlerle buluştuğunda "yorum"lar yardıma yetişmiştir. "Felsefe"lerle "din"lerin "çiftleşmesi"ni sağlamıştır bu yorumlar. En abuk sabuk, en saçma sözleri, savları bile, ortamına göre "uygun" ve "akla yatkın" gösteren "mecaz"lı yorumlar.

Bu yorumlarla sağlanan "***felsefe-din çiftleşmesi***"nden çokça "çocuk" doğmuştur. Daha sonraki tüm çağlarda insanlığın aldatılmasında kullanılmıştır bunlar. Ve bunların, bir yanda "felsefe sistemleri"nde, öbür yanda da "din"lerde, dinlerin "kutsal kitapları"nda yer aldıkları görülür. Hem de bolca...

FELSEFE-DİN ÇİFTLEŞMESİ VE KUTSAL KİTAPLARDA YER ALAN ÇOCUKLARI

"Felsefe"yle "din"i "çiftleştirme" eylemi, ilkçağın çok eski yüzyıllarından başlar. Büyük İskender'in Doğuya açılmasından sonra daha büyük bir özenle ele alınır ve hızlandırılır. Değişik "merkez"lere yansıtılır, değişik toplum katlarına yayılır. Helenizm'le kurulan en önemli merkez durumundaki İskenderiye'de daha da düzenli bir politika çerçevesinde yürütülür. Ptolemiaos (Batlamyus) adlı hükümdarlar yönetiminde...

İÖ 2. yüzyıldan başlayarak, Doğuda yeni gelişmelere göre, yeni "yorum" ve "çiftleştirme" çabaları görülür. "Kutsal metinleri", "Yunan felsefesi"ne uygun düşecek biçimde "yorumlama" çabaları.

Bu çabalardan örnek verilmeye değer birini, İskenderiyeli bir Yahudi göstermiştir. Adı: Aristobul.

Cemil Sena, bu Yahudi'yi anlatırken şunları yazar:

> "Yahudi filozofu (...) İÖ 150 yılllarında Ptolémée Philometor (Ptolemiaos VI Filometor) döneminde *İskenderiye*'de yetişmiştir. İskenderiye'deki Yunanlılar arasında, ***kutsal kitapları*** tanıtanların birincilerindendir. (...) *Beş sifr (Tevrat'ın başında yer alan Musa'nın beş kitabı) hakkında kinayeli ve felsefi bir yorumlama yazmış* ve bu eseri, Ptolémée'ye (hükümdara) 'ithaf' (armağan) etmiştir. (...) Onun anlatışına göre... Fisagor ve Eflatun'un da, *Tevrat*'ı okumuş ve bu kutsal kitaptan yararlanmış olduklarını kabul etmek gerekir. (...) *Yarı-Yunan ve yarı-Fars etkisini taşıyan okulun* kurucusu sayabiliriz onu. Ki, *bu okulun* ***amacı;*** *Kutsal kitaptan uzun birtakım* ***mecazlar*** *çıkararak* ***başlıca felsefe sistemlerini bu kitapla uzlaştırmak*** *veya* daha çok, bu sistemlerin baştan başa İbrani (Yahudilere ait) eser-

lerden yararlanılarak meydana getirildiğini göster-mektedir. *Aristobul, **gizemciliğe** bağlıdır. Fakat, buna, Eflatun'un, Fisagor'un bazı düşüncelerini karıştırmıştır."*[530]

Aristobul; İÖ 8. yüzyılda yaşadığı sanılan Hesiodos, İÖ 9. yüzyılın sonlarında yaşadığı sanılan Homeros adlı ünlü Yunanlı ozanların ve çok daha önceleri, örneğin İÖ 14. yüzyılda yaşadığı ileri sürülen ve "Orfevs" (Orpheus) dininin kurucusu olarak bilinen Orfevs adlı yine ünlü Yunan ozanın da Pythagoras ve Eflatun gibi, *Tevrat*'ı okuduklarını, bu kitaptan yararlandıklarını savunur.[531]

Airstobul'un kendisi böyle bir şeye inanıyor muydu acaba? Kuşkusuz, bilinemez bu. Ancak, buna inanan Yahudiler ve her şeyde "Yahudi parmağı" arayan "Yahudi düşmanları" var. Türk yazarlarından örnek vermek gerekirse, işte bir örnek: Ziya Uygur.

Ateşli bir Yahudilik ve Komünizm düşmanı. Hastalık ölçüsünde. *Tarih Boyunca İhtilâller ve Siyonizm* diye de bir kitabı var. Bu kitabında savunduğuna göre: "Tarih boyunca" dünyayı berbat edegelmiş olan, "Yahudiler"dir. "Komünizm" yoluyla... Bu amaçla "Yunan felsefesi"ni de yaratmışlardır. Ama, bu felsefenin, tümüyle "kendilerinin olduğunu, gizli tutmuşlar"dır. "Yazık ki, bunu da başarmışlar"dır...[532]

Oysa "Yahudiler", Yunan felsefesini, "kendilerine mal etmek" ve bunu olabildiğince "yaymak" konusunda gönüllü görünmekteler. Hem de "övünerek"... Aristobul'dan aktarılanlar da bunu göstermiyor mu?

Anlatmaya gerek yok ki, Yunan felsefesi, Yahudilerin değildir, olamaz da...

İlkçağın ünlü Yunan ozanları da, "filozof"ları da, "Yahudi kaynakları"ndan, bu arada *Tevrat*'tan yararlanmışlardır elbette. Ancak, "yararlanma" tek yanlı değildir. İki yanlıdır. "Çiftleşme"lerde hep böyle olmaz mı?

Yahudi kaynakları ve en başta "kutsal kitap"ları olan ***Tevrat*** ile ***Yunan Felsefesi,*** hem "***etken***", hem de "***edilgen***" olarak "çiftleşmişler"dir. Yani, hem Yahudi kaynaklarından yansımalar olmuştur Yunan felsefesine. Hem de bu felsefeden söz konusu kaynaklara; bu arada *Tevrat*'a geçmeler, "geçirilmeler" olmuştur.

Şu da var:

"Mecaz"lı ve "uygun" yorumlarla sağlanan "felsefe-din çiftleşmesi"ndeki "felsefe"yi, yalnızca Yunan felsefesi; "din"i de yalnızca "Yahu-

dilik" olarak düşünmemek gerek. Buradaki "felsefe" de, "din" de "karma"dır. Çeşitli ülke ve toplumlardan yapılan derlemelerle biçim almış bir karma. Hem Batıdan, hem de Doğudan var.

Aristobul ve benzerlerinin girişimleri ve "mecazlı yorum"larıyla oluşturulan çiftleşme, bu kapsamdadır işte. Başta *Tevrat* olmak üzere, "kutsal kitaplar"a da geçip bağdaş kuran yüz karası "çocuklar"; bu "birleşme"nin ürünü. Bu çocuklardan, "kutsal kitap"larda, "***hikmet***" diye söz edilir. *Tevrat* ayetlerinde olduğu gibi, *Kur'an* ayetlerinde de alabildiğine övülen "hikmet", "hikmet"ler, bunlardan ve çoğunlukla bunların aralarına serpiştirildiği "masal"lardan oluşmakta.

Aristobul'un "mecazlı yorumlar"la "felsefe-din birleşmesi"ni sağlamaya, özellikle de Yunan felsefesine uygun din ve *Tevrat* yorumları yapmaya yöneldiği yüzyılda, yani *İÖ 2. yüzyılda* birtakım *Tevrat* bölümlerinin kaleme alınıp *Tevrat*'a eklendiği görülür:

- Daniel (Danyal) bölümü.
- Vaiz bölümü.
- İki bölüm halindeki "Makkabiler". (Bu iki bölüm de, kimi inanırlarınca *Tevrat*'ın bölümleri sayılırlar.)[533]

Daha önce bir karşılaştırma yapmaya çalışmıştım: *Kur'an*'daki "hikmet"ten söz eden ve "hikmet"i öven "ayet"lerle *Tevrat*'ın kimi bölümlerindeki yine "hikmet"i anlatan ve "hikmetli sözler"e yer veren "ayet"ler karşılaştırılmıştı. Ayetlerinden örnekler verilmişti. *Tevrat* bölümleri arasında Daniel bölümüyle Vaiz bölümü de vardı. *Kur'an* ayetleriyle *Tevrat* ayetleri arasında, bu konuda da ne denli bir benzerlik, dahası tıpkılık bulunduğunu birlikte görmüştük.[534] Yeniden karşılaştırmaya gerek yok.

Bu durumda ortaya çıkan şu: *Kur'an*'da sergilenen "hikmet"ler arasında, Yunan düşünce dünyasından da var. "Felsefe-din çiftleştirmesi" sırasında "*[...] geçilmiş"lerinden...*

Hiç değilse önemli bir bölümünün İÖ 2. yüzyılda *Tevrat*'a eklendiğine kesin gözüyle bakılan Daniel bölümünde "ölümötesi"nden de söz edildiği görülmekte. Yani "*ahiret*"ten...

"Dini bütün bir ilahiyatçı"nın, Doç. Dr. Yaşar Kutluay'ın önemli sayabileceğimiz *İslam ve Yahudi Mezhepleri* adlı kitabından alıntı yapmakta yarar görmekteyim. Ola ki, "dini bütün"ler uyanırlar diye:

Ahiret İnancı ve Buna İlişkin "Hikmet"ler Nereden Sokulma?

Kutluay şöyle demekte:

> "Ölümden sonra dirilme ('ba'su ba'de'l-mevt') doktrini, ilk defa olarak Ahd-ı Atik'in (*Tevrat*'ın) Danyal (Daniel) kitabında yazılmış bulunmaktadır. Tarihi bir şahsiyet olup olmadığı hususu tartışma konusu olan Danyal'ın yaşadığı kabul edilen zaman İÖ VI. yüzyıl, yani Babil esareti devridir. *Fakat **kitap haline getirilişi,** bundan **çok sonradır.*** Talmud'un da belirttiği gibi, Yahudi ve Hıristiyan an'anesi, kitabın, bizzat Danyal tarafından yazıldığını kabul ederse de, ***ilmi araştırmalar,** aksini **ispat etmekte ve yazılışın, İÖ 2. yüzyılda** olduğunu **ortaya koymaktadır.***"[535]

*Demek ki, "ölümden sonra diriliş" inancı, **yoktu** Tevrat'ta.* "Kutsal kitap" bu inancı, ***çok sonraları*** tanıdı. Beş temel bölümü ve öteki birçok bölümünün ***kesin biçimini*** aldığı ve ***artık hiç değişikliğe uğramadığı*** belirtilen tarihten –ki bu tarih, İÖ 300'e doğrudur–[536] nice zaman sonra... Nice zaman sonra *Tevrat*'a eklenen Daniel'de yer alan bu ***inanç***, şöyle sunulur:

> "Ve yerin toprağında uyuyanlarından birçoğu, kimi sonsuz yaşama, kimiyse sonsuz ezilmeye ve alçalmaya doğru uyanacaklar." (Daniel, 12:2.)

İncil'lere ve *Kur'an*'a da yansıyan budur işte. "*Ahiret*" ("ölümötesi", "ölümötesindeki ölümsüzlük"). "Ölümötesi yaşam"daki "*Cennet ve Cehennem*".

Açıkça görülüyor: Bu inanç, "*yabancı bir inanç*". *Tevrat*'a sokulduktan sonra da *İncil*'leri ve *Kur'an*'ı oluşturanların eliyle –kopya olarak alınıp– Hıristiyanlığa ve İslam'a sokulduğu görülüyor açıkça. Yinelenerek ele alınmaya, üzerinde durulmaya ve uzun uzun düşünülmeye değer bir durumdur bu.

Kur'an'da, *Tevrat*'ın başka bölümlerindekilerden de kimi ayetlerin "Ahiret" anlatımı olarak alınıp yansıtıldığını görmekteyiz: Örneğin, İşaya bölümünün 26. babının 19. ayetinde şöyle denir:

> "...Ve yer, ölüleri dışarı atacak."

Kur'an'da Zilzal Suresi'nin 2. ayetinde de "Kıyamet"i anlatmak amacıyla şöyle dendiği görülür:

"Ve yer, ağırlığını (ölüleri) dışarı atar."

Âdiyat Suresi'nin 9. ayetinde de şöyle bir soru var:

"İnsan, kabirdekilerin (ölülerin) dışarıya atılacağı (diriltileceği) zamanın geleceğini bilmez mi?"

Bu ayetlerdeki anlatımların, İşaya' daki ayetten kaynaklandığı çok rahat söylenebilir. İşaya'nın söz konusu ayetinin başı şöyle:

"Senin ölülerin dirilecekler ve benimkilerin cesetleri kalkacak. Ey sizler, toprak içinde yatanlar! Uyanın ve şarkı söyleyin! Çünkü senin çiğlerin, otların çiği gibidir..."

Sesleniş, Yahudi toplumuna, Yahudilere.

Ne var ki, İşaya'nın bu ayetinde anlatılmak istenen, "Ahiret" midir? Ölülerin, Ahiret'te gerçekten diriltileceklerinden mi söz edilmek isteniyor?

Buna, "Evet!" demek kolay değil. Dahası; bu ayetin önü, ardı, sesleniş biçimi ve seslenişin kime olduğu incelenir, düşünülürse, "evet!" dememek gerektiği görülür. Görülür ki; anlatılmak istenen, gerçekten bir "dirilme, diriltilme" değildir. "Üzerine ölü toprağı serpilmiş gibi", bir çeşit "ölü" durumunda görülen toplumun silkinip kalkması ve harekete geçmesi istenmekte bu ayette. İnceleyenler de görüşlerini böyle belirtmekteler.[537] *Kur'an*'da, "Ahirette ölülerin gerçekten dirilmeleri" anlamına sokulması da bir yanlış anlama sonucu değildir bence. Bilerek ve amaçlıdır.

İşaya'nın söz konusu ayetinde "Ahiretteki dirilme" anlamının bulunmadığını haklı olarak belirten inceleyiciler, Daniel'deki ayette, bu anlamı bulurlar.[538] Yine haklı olarak.

İÖ 2. yüzyılda Yahudiler arasında yerleşip benimseninceye dek bu inancın *Tevrat*'ta bulunmadığı savunulurdu. Örneğin Yahudilerdeki "Sadukim" mezhebi, bunu savunurdu. Savunurken de "Ahiret"e inanmadığını açık seçik belirtirdi. Ve dinden çıkmış sayılmazdı. Yaşar Kutluay, bence de haklı olan bir mantıkla görüşünü şöyle belirtir:

"Sadukim'in, bu husustaki aksi kanaat ve görüşlerinden dolayı 'dinden çıkmış' sayılmak gibi bir durumla karşılaşmamaları gösterir ki, *İÖ 2. yüzyıla kadar,* Yahudi inancında, yerleşmiş bir '*Ahiret*' mefhumu yoktu."[539]

"Ahiret" inancının Yahudiler arasına sonradan sokulduğuna kuşku yok. Zaman içinde yerleştiğine ve "karşı çıkılmaz" bir duruma ulaştığına da... Ama, Sadukim mezhebinin inanmayışını, bir başka görüş açısından da ele alıp düşünmek mümkün:

Bu mezhepten olanlar, "soylu" ve etkin sınıftandılar. Sözleri geçerli olan yerdelerdi. Ayrıca varlıklıydılar, zengindiler.[540] Kutluay'ın anlatımıyla: "Devletin soylu tabakasını, kumandanlarını, kohenlerini, büyük memurlarını" oluşturuyorlardı.[541]

Bu durumda olanlar içinse; "din-inanç", kitleleri kandırmak ve sömürmek yönünden önemlidir. Kendileri için değil. Tarihin hangi dönemine bakarsanız bakın; bu böyle.

"Ölümden sonra diriliş" inancı, kimi "Kutsal Kitap" inanırlarınca *Tevrat*'ın bölümlerinden sayılan Makkabiler'de de var. II. Makkabiler'de...[542] Bu bölümler de, yukarıda belirtildiği gibi, *Tevrat*'a sonradan eklenmiştir. Bunların da yazılışlarına *İÖ 2. yüzyılda* başlandığı belirtilir inceleyenlerince.[543]

Prof. Dr. Philip K. Hitti, aynı dönemde İbranice ve Aramice ile kaleme alındığını belirttiği ve "Habeşçesiyle tümü bize ulaşmıştır" dediği[544] bir kitaptan söz eder: "Ehnuh'un Kitabı". "Ehnuh", "Henuch" adının Arapçalaştırılmışıdır.[545] İslam yazarları, bu adla, "İdris Peygamber"in anlatıldığını yazarlar.[546]

Hitti; "Ahiret günü"nden, o günkü "hesap sorma"dan, o gün "günah ve sevaba göre karşılık" verileceğinden, "günah-sevap tartılması"ndan ve "ölümsüzlük"ten, "Ehnuh'un Kitabı"nda söz edildiğini yazar.[547] Yazar der ki; "Ebedi yaşam (ölümsüzlük), bu döneme değin, yalnızca dünyadan el-etek çekmişlerin, ermişlerin (yani belirli bir zümrenin) elde edebileceği bir 'nasip' görülürdü. Bu dönemdeyse, ölümsüzlüğe erişebilme olanağı, tüm halkı da içine alan bir kapsama ulaşmıştır."[548]

Ehnuh'un kitabına, Kutluay'ın da yollamada bulunduğunu görmekteyiz bu konuda.[549]

Kutluay, gerek bu kitapta, gerek öteki Yahudi kaynaklarında yer alan "*ölümsüzlük*" inancının ***nereden alındığını,*** bir kaynağa dayandırarak şöyle belirtmekte:

"...*Ruhun ölümsüzlüğü inancı,* ***kesin olarak Yunan'dan alınmıştır.***"[550]

Bu görüşe hak vermek gerekir. Doğuya, en önemlisi İskenderiye'ye taşınan Yunan düşüncesini göz önüne getirin ve bunlar içinde örneğin bir Eflatun (Platon) felsefesini düşünün; hak vereceksiniz. Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken, bakın ne diyor kitabında:

"Eğer (Eflatun felsefesindeki) 'idee'ler, her şeyin ilkörnekleri (prototype) ise, bütün varlıklara değişmezliği ve ***ezeliliği*** veren, yalnız 'idee'ler oluyor. Ruhun ***ölmezliği*** sorusu da burada bir cevap buluyor. 'Sokrat'ın övülmesi' adlı diyalogunda Platon (Eflatun), ***ruhun ölmezliği*** görüşünü, açıkça savunur."[551]

Kuşkusuz, Eflatun'a ve öteki Yunan düşünürlerine de başka kesimlerden yansımıştır bu görüş. Bence temel kaynak, yine: Doğu.

"Ölümsüzlük" ("ruhun ölmezliği") inancı, eğer ***kesin olarak Yunan'dan alınmışsa***, şu demek oluyor bence:

Söz konusu inanç, önce Doğudan Batıya, sonra da Yunan yoluyla Batıdan doğuya yansımıştır. Bu son yansımayla da Yahudilerin dünyasına ve kutsal kitaplarına sıçramıştır. Böyle denebilir.

Kutluay'ın kitabında "Ahiret" inancıyla "ölümsüzlük" inancı ayrılıyor: İkincisi için "kesinlikle Yunan'dan alınmıştır" denirken; birincisi, yani "Ahiret" inancı için bu yargı yer almıyor. Bu inancın, İran'dan girdiği görüşü benimseniyor.

"İlahiyatçı, dini bütün" yazar Kutluay, aynen şunları yazıyor:

"*İran* ***dininden Yahudiliğe giren*** *en önemli doktrin,* ***ölümden sonra dirilmedir. Son günün*** *gelmesiyle* ***ölülerin dirilmesi*** *esası, Danyal'da* (12:2) *bu sebeple sarih ifadesini bulmuş,* ondan önce hiçbir yerde zikredilmemiştir. *Böylece, insanın,* ***bu dünyada*** *yaptıklarının* ***tam karşılığını*** *bulacağı* ***bir 'gelecek dünya' (=olam ha-ba)*** *inancı yerleşmiştir.* ***İran dininin tesirleri,*** İran'ın çöküşüne kadar devam etmiştir."[552]

"İran dini" deyimiyle anlatılmak istenen: Zerdüştçülük (Mecusilik). Bu, belli. Yahudiliğin, Hıristiyanlığın ve İslam'ın "kutsal" kitaplarına, bu dinin ne denli etkide bulunduğunu anlatmaya çalışmıştım: "Kral Tanrı, Kral Şeytan İblis ve Savaşan Ordularının Çok Önemli bir Kaynağı: Zerdüştçülük" başlığı altında.[553]

Kutluay'ın satırları, "İlahiyatçı" bir inanır olması açısından ayrıca önemli. Bu "dini bütün" yazar, "Ahiret-hesap, ceza-mükâfat günü" inancının, "***İran dini***"nden geldiğini açıkça belirtiyor ve açıkça ***kabul ediyor.*** Önündeki kaynakların ve belgelerin zoruyla... Yani kabul etmek zorunda kalıyor.

Ama İslam inanır sürüleri, Müslüman inceleyicilerin bu tür "itiraf"larını ve anlamını biliyor, kavrıyorlar mı? Kavrıyorlar mı ki; "amentü"lerinde yer alan bir temel inancın "Mecusi"lerden girdiğini kabul etmek, işin kökünü açığa vurmaktır? Kavrıyorlar mı ki; bunu kabul etmek demek, bir temel inancın, "ateşetaparlar" diye nitelenenlerden aşırıldığını kabul etmektir? Kavrıyorlar mı ki, aşıranlar Yahudiler bile olsa konu çok önemlidir? Çünkü yutturmaca sürmüş ve *Kur'an*'a da sokulmuştur sonunda. Yani Zerdüştçülerden alınan bir temel inanç, *Tevrat*'ın, *İncil*'in, *Kur'an*'ın "vahiy"lerine "mal edilmiştir". İnanır sürüleri, buradaki itirafı ve daha nice itirafları okusalar, düşünseler de uyansalar. Yahudiliğinkine, Hıristiyanlığınkine olduğu gibi İslam'ın "amentü"süne de sokulan "ahiret-öldükten sonra dirilme" ve "cennet-cehennem" inancının "***kaynağı***" üzerinde biraz olsun kafa yorarak... Ve [...]* aklı, biraz "insanca"laştırmaya çabalayarak...

Ah elimden gelse de, bu uyanmayı tüm dünya sürülerine sağlasam. Sağlasam da kimseler, "inanç kurbanı" olmasalar artık! Ne var ki, sömürgen "çoban"lar buna izin vermez.

Prof. Dr. Philip Hitti, konuyu ele alırken önce, Zerdüştçülükten "ikici" inancın *Tevrat*'a geçtiğini anlatır. Şöyle diyerek:

> "Birbirine karşıt ilkeler alınıp konulmuştur *Tevrat*'a: Doğru ilkesinin karşısına yanlış ilkesi, ışık ilkesinin karşısına karanlık ilkesi yerleştirilmiştir."[554]

Hemen ardından şunu eklemekte:

* İki sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

"Meleklerin tabaka tabaka sıralandırılmasına, ölümden sonra mükâfat ve cezayı içeren hesap gününe, Ahiret gününe ilişkin Yahudi inanç düzenlemesinde yer alan inancı, İran etkisine dayandırabiliriz."

Yazar aynı yerde, ölümden sonra "günah-sevap tartılması" inancının, *eski Babil ve Mısır inançlarına dayandığını* belirtmeyi de unutmamakta. Yani kitaplı dinlerin söz konusu temel inancının asıl kaynağı, ya da kaynakları, Zerdüşt dininden çok daha eski. Ama bu din aracılığıyla Yahudiliğe ve türevlerine geçtiğine ilişkin görüş benimsenmekte.

Hitti, söz konusu inancın Yahudiliğe İÖ 2. yüzyılda geçtiğini yazmakta ve bunun "şaşılası" bulunduğunu belirtmekte.[555] Yani, niye daha önce değil de bu yüzyılda etkinin belirdiğine şaşıldığını anlatmakta.

Bence "şaşılacak bir durum" yok bunda. Çünkü "İran etkisi"nin, Yunan felsefesi, Helenizm yoluyla *Tevrat*'a geçtiğini düşünebiliriz. İÖ 2. yüzyılda, Yahudilik ağırlıklı "din"le, Yunan felsefesi ağırlıklı "felsefe"nin düzenli bir politika içinde "çiftleştirildiğini" ve aynı yüzyılda *Tevrat*'a eklenenleri göz önünde bulundurduğumuz zaman durumu doğal buluruz. Yani "İran dini"nin söz konusu "etki"sinin, neden bu yüzyılda *Tevrat*'ta belirdiğini anlarız o zaman.

İÖ 2. ve 1. yüzyıllar, Yahudilik dünyası ve *Tevrat* için çok önemli yüzyıllar. Çok önemli gelişmeler olmuştur. Hem Yahudi düşünce dünyasında, hem de *Tevrat*'ta. Bu gelişmelerle sürekli "inanç" ve "düşünce" emilmiştir. Emilenler arasında "İran"a ait olanların bulunması da doğal. Emilenler, bu yüzyıllarda, daha çok Yunan yoluyla sokulmuştur Yahudiliğe. Yeni bakış açılarıyla, yeni "yorum"larla. "Din"i, "felsefe"yle uzlaştırmaya yönelik alabildiğine yoğun çabalar içinde...

Birtakım kazı ve incelemeler sonucunda, bu yüzyıllara ait, önemli belgeler, bilgiler elde edilmiştir:

Örneğin, Kahire'nin eski yeri olan "Fustat"ta, 19. yüzyılın sonlarında bulunanlarla, Lut Gölü yakınlarında, Kumran adındaki eski bir yerleşim yerinde, 1947 yılında bulunmaya başlananlar:

"Eski Kahire"de bulunanlar arasında, "Şam elyazmaları" adı verilenlerle, "Kumran elyazmaları"ndan kimileri, aynı konuları, aynı bilgileri içermekte. *Ve ikisindekiler de İÖ 2. ve 1. yüzyıllara ait.* Kumran elyazmalarının, bu yüzyıllarda yazıldığı,[556] "Şam elyazmaları"nınsa yine bu yüzyıllara ait bir orijinalden yazılmış olduğu[557] belirlenmekte.

Bu elyazmalardan elde edilen bilgilere göre, "Adalet Üstadı" diye nitelenen birine çok önem verilmekteydi. Onun inanırlarından bir topluluk oluşmuştu: "Yeni Birlik Topluluğu" ("Yeni İttihat Cemaati").

Kumran elyazmaları arasında yer alan *Habakkuk Yorumu* (Habakkuk Tefsiri) diye adlandırılan kitabın adı bilinmeyen yazarı, ilginç savlar sergilemekte: Buna göre; "Adalet Üstadı", "bu dünya"dan göçüp gitmiş, ama "ölmemiş" daha. "Yaşamakta." Ve onun "onur verecek olan dönüşü" beklenmekte.

"Habakkuk Yorumu"nun yazarına göre; "bu yorumun yazıldığı sıralarda, ***insanlık en son dönemini*** yaşamaktadır. ***Yakında Kıyamet kopacak*** ve Üstat, bütün dünyaya ***adaletini gösterecek.*** Bütün iman etmiş olanlar da 'kâfir'ler gibi, bu durumla karşılaşacaklar. Ancak, '***kurtuluş***', yalnızca 'iman'da, 'Üstada iman'da. Ona inanmayanlarsa, 'azap'a uğrayacaklardır." Bu bekleyişte, "cemaat" üyeleri, "Üstat"ın "buyrukları"nı titizce yerine getirme çabası içindeler.[558]

Demek ki, bu yorumun yazıldığı yüzyıllarda, "kıyamet", "hesap, ceza-mükâfat" inancı vardı. Yani İÖ 2. yüzyıldan başlayan dönemlerde.

Bu inanç yanında, Zerdüştçülükteki "ikicilik" ("düalizm") de geçerli, söz konusu inanırlar topluluğunda.[559]

S. Şişman buna dayanarak, "Bu da, cemaat üzerinde, herhalde, İran tesiri olduğunu gösteriyor" demekte. Ayrıca bu inançların, "Filistin"e doğrudan doğruya veya Fisagorcular yoluyla Yunanistan'dan gelmiş olabileceğini" belirtmekte.[560]

Denir ki, elyazmalarında sözü edilen "Yeni Birlik Topluluğu", "Esseniler"dir.[561]

Bilindiği gibi "Esseniler", Yahudi mezheplerinden birinin inanırları diye yer alır kitaplarda.[562]

Bununla birlikte, "Esseniler, Haniflerdir" diyenler de var. Örneğin Clément Huart, böyle diyenlerden.[563] Bu yazar, Mekkelilerin, "Hanif"leri, "Sabiî" diye nitelediklerini de anlatıyor. Bir "Hanif" olarak ortaya atılan Muhammed'e, bu yüzden "Sabiî" dendiğini yazıyor.[564]

Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi "Hanif"in, *Kur'an*'da önemli bir yeri var. İbrahim "Peygamber"in de bir "Hanif" olduğu bildirilir.[565]

Yine bir önceki bölümde belirtilmişti ki, "Haniflerl", Sabiîliğin iki ana kolundan biridir bence.

O zaman şöyle bir durum ortaya çıkıyor:

Elyazmalarında sözü edilen "Yeni Birlik Topluluğu"="Esseniler"=Sabiîliğin bir kolu olan: "Hanifler."

Böylece bir kez daha karşımıza çıkıyor Sabiîlik.

Sabiîlerin, yani Güneş, Ay kültlerini de içeren bir ana dinin inanırları, çok eski bir geçmişe sahiptirler. İlkçağın en eski dönemlerine uzanan bir geçmişe. Bu geçmiş içinde, yüzyılllar boyu çok çeşitli toplumlar ve inançlarla karşılaştılar. En ilkel inançların da içinde bulunduğu çeşitli inançların "taşıyıcılığını" yaptılar. Yüzyılllar boyu hem aldılar, hem verdiler. Sonraları önemlileştikleri görülen yeni dinler oluşturdular, geliştirdiler. "İran"daki "Zerdüştçülük" akımını da bunlar arasında saymak mümkün bence. Daha önce de buna değinilmişti. Yine daha önce belirtildiği gibi, Yahudilik de, Sabiîlerin taşıdıkları inançlardan, gelenek ve göreneklerden türemiştir. Ve dolayısıyla Hıristiyanlık ile İslam...

Sabiîler, yeni dinler ve topluluklara göre de "nitelik"ler almışlardır. Yahudilik dönemine gelindiği zaman da, birer "Yahudi" olarak görülmekteler "sahne"de.

İncelemeler göstermekte ki, Yunan felsefesinin Doğuya yayıldığı dönemlerde de bunlar etkindi. Oluşturucu ve geliştiriciydi bunlar. Söz konusu "felsefe"nin de "taşıyıcılar"ıydılar. Hem taşıyorlar, hem de yeni baştan oluşturup geliştiriyorlardı. Pythagoras'ın ve Eflatun'un "felsefe"leri kendilerine "yabancı" değildi. Çünkü bu felsefelerin köklerini, uzun geçmişleri içinde, kendi inanç ve geleneklerinde çok rahat bulabiliyorlardı. Onun için "Helenizm" döneminde, özellikle İskenderiye'de görülen gelişmeler, bunlarsız değildi. "Felsefe-din çiftleştirilmesi"nin, bunlarsız gerçekleştirildiği sanılmamalıdır. *Tevrat*'ın ve Yahudiliğin yeni içerik kazanmasında büyük payı olan İÖ 2. ve 1. yüzyılların "kutsal metin yorumları"nda da en önde gelen yorumcuların bunlardan olduğuna kuşku yok. Kumran ve Şam elyazmalarında görülenler de, bunun açık birer kanıtı.

Söz konusu elyazmalar ve bunlar içinde özellikle *Tevrat*'ın "Habakkuk" bölümünün "yorum"u ve "Yeni Birlik Topluluğu" üzerinde duran S. Şişman, ünlü İskenderiyeli Yahudi Philon'a da değiniyor. Şöyle diyor:

"Bu dönemde İskenderiye'de (İÖ 1. yüzyılla İS 1. yüzyıl arasında) Filon (Philon) yaşıyordu. Ve *Tevrat* ile eski Yunan inanç ve düşüncelerini karıştırarak yazıyordu. Filon'un öğretisi, birçok noktadan Yeni Birlik Topluluğu'nun inançlarıyla ortak nitelikleri içerir."[566] (Sözcükler Türkçeleştirilmiştir-T.D.)

Anlaşılan o ki, Philon da söz konusu topluluğun inanırlarındandı. Belki de en önemli üyelerinden. Bu durumda Philon için de "kutsal metinlerin bir Sabiî yorumcusuydu" demek mümkün. Onun "dini bütün bir Yahudi ailesi"nden gelmiş olması, böyle demeye engel değil. O Yahudi ailesinin de aslında "Sabiî" oldukları düşünülebilir.

Philon, "felsefe-din" uzlaştırmasında, adından çok önemle söz edilen bir yorumcu "filozof"tur.

Prof. Dr. Macit Gökberk, haklı olarak şöyle der:

"Dini-felsefi akımların da, Helenistik dinlerin de, bilimsel araştırmaların da bu dönemde başlıca merkezi olan İskenderiye'de, Milat sıralarında (yaklaşık olarak İÖ 25/ İS 50) yetişen Philon, bu antikçağ sonundaki gittikçe dinle karışan felsefenin gelişmesinde, önemli bir aracı rolü oynayacaktır."

Prof. Gökberk şöyle sürdürür:

"İskenderiye'nin tanınmış bir Yahudi ailesinden gelen, dini bütün Yahudi olan Philon'un yapmak istediği başlıca iş, ***Yunan Felsefesinin,*** Yahudilerin kutsal kitabı *Tevrat* ile ***özdeş*** olduğunu tanıtlamaktır. (...)

"Philon, Yunan felsefesiyle *Tevrat*'ın özdeşliğini, bir de *Tevrat*'ı allegorik olarak (mecazi benzetilerle) ***yorumlamakla*** temellendirmeyi denemiştir. Philon'un ana eseri, bir ***Tevrat yorumudur.*** (...)

"Antikçağ sonundaki felsefede ***bu yorumlayıcı metoda*** çok rastlanır. Bu metotta ***doğa ile kitaplar*** (din kitapları da, felsefe kitapları da) *özdeş* olarak işlenir. Böylece de ***doğa, Tanrı***'nın ***kitabı,*** 'aşkın olan'ın (transcendent) ***simgesi*** olur; ***kitaplar ile mitoslar, gizli gerçeğin belgeleri*** *yapılır. Daha önce sofistlerin de, Stoa'nın da kullanmış olduğu bu yöntemi, ilkin,' tam bir metot niteliğinde*

işleyip geliştiren; Philon olmuştur. Hıristiyan filozofları da, sonraları, Tanrısal ***logos'un*** *İsa'da insan biçiminde* göründüğünü açıklarken, Philon'un metodunu kullanacaklardır."[567]

Aynı "metot"un İslam'da da kullanıldığını ve kullanılmakta olduğunu görmüyor muyuz?

Philon (Filon) yöntemi, ortamı oluşturan başka öğelerle de bir araya gelince; İskenderiye'de "Yeni Eflantunculuk" (Neo Platonizm) denen felsefe akımını mayalamıştır. Birçok incelemeci gibi, Prof. Dr. Fuad Köprülü de bu görüşü savunur.[568]

Yeni Eflantunculuk'sa, "İslam düşünce dünyası"nı, özellikle de "İslam Sufiliği"ni mayalayanlar arasında bulunur. Köprülü, Yeni Eflatunculuk ahlakıyla, Sufilik ahlakını karşılaştırır; ikinci ahlakta birinci ahlakın ve "bütün Yunan ahlak sistemleri"nin etkisi bulunduğunu belirtir.[569] İslam Sufiliğinin, yani İslam'daki tasavvufun, doğmasında ve gelişmesinde, Yeni Eflatunculuğun çok önemli etkisi bulunduğunu, hemen tüm inceleyici yazarlar kabul etmekte birleşirler. Doğudaki yazarlar da, Batıdaki yazarlar da.[570]

Yeni Eflatunculuğu, uzun uzun anlatmak, bizi konudan uzaklaştırır. Ama kısaca belirtmekte yarar var:

Bu akımın kurucusu, Mısır doğumlu Plotinos'tur (203-270). Gökberk'in anlatımıyla, "Ömrünü, pek özlediği Tanrı'ya yükselme çabasıyla geçirmiş" bir adam. "Bir beden içinde barındığı için utanırmış." Yani o denli "madde"den uzak kalmak istermiş. Resmini, heykelini de yaptırmazmış bu nedenle. Anlatıldığına göre, kalkıp, İran ve Hint dolaylarına bir geziye çıkar. Çünkü çok sözü edilen ve değer verilen "*İran ve Hint bilgeliği"ne* çok ilgi duymuştur. Yerinde incelemek istemiştir bu bilgeliği, bilgelikleri. O gezisinden sonra da Roma'ya gider; orada yerleşir. Dersler vermeye başlar. Kendisine çok bağlı öğrenciler bulur. Tıpkı bir dinsel bağlılıkla gönül veren öğrenciler... Roma'da sözü geçen, yani etkili ve yetkili kesimden "dostlar", "koruyucular" edinir. Benzerlerinin her çağda edinebildiği gibi... Dinci-felsefeci karışımı kişiliğine uygun bir "öğreti" oluşturur, geliştirir. İlkçağdan süregelen bir yöntemle, uzlaştırma yöntemiyle... "Felsefe"yle "din"i uzlaştırma işini, "yeni" renkler, süsler katarak sürdürür. Tüm "felsefe"sini, ayrıntılarına dek, Eflatun'a dayandırarak açıklamaya özen gösterdiği için de, "öğreti"si, "Yeni Eflatunculuk" (Yeni

Platonculuk) adını alır. "Yeni bir çığır" diye görülür. İşte bu çığır, hem Batı "mistisizm"inin, hem Doğununkinin ve İslam gizemciliğinin "başlıca kaynakları"ndan biridir.[571] Böyle olması da doğaldır. Çünkü bu adam, başını çektiği kesimle birlikte bir "karma" oluşturmuştur. Ya da daha önce oluşturulmuş karmaya yenileri katılmıştır bu adam eliyle. Öylesine bir "karma", bir "karışım" meydana getirilmiştir ki; içinde, Batı tezgâhında örülmüş olanlar da, Doğununkilerden de var. "Bilgelik" gözüyle bakılan *"Hint ve İran işi mallar"dan bile...*

"Yeni öğreti"de, "yeni" olan, yalnızca "kılık". Bir de "sunuş biçimi." Geri kalan hep aynı. Hep eskiden süregelenler. Aynı yöntemle sürdürülmekteler. "Din"i, "felsefe" adı verilen "ırzına geçilmiş düşünce"yle birleştirme, uzlaştırma yöntemiyle... Egemenlerin çıkarları için.

Muhammed'i yaratan ortamın oluşmasında bu öğretinin de payı olmadığı düşünülemez. Öğretinin kendisinin de, izlenen yöntemin de payı vardır. Nice benzer "çığır"ların payı olduğu gibi... Araştırılıp incelense, Muhammed'in inanç ve ahlak yapısında, bunlardan pek çok iz bulunur. Gerek *Kur'an*'ın, gerek "hadis"lerin örülüp oluşturulmasında, bunlardan da "harç"lar, "yapı taşları" kullanıldığı görülür. [...]* Arap Muhammed'in kendisi farkında olsa da olmasa da...

Kur'an'a ve İslam'ın bütününe, Yunan felsefesinden, Helenizm'den, yansımalar olmaması için o bütünün tüm etkenlerden uzak, kapalı bir nesne gibi olması gerekirdi. Doğduğu yöreye ve o yörenin inanç ve düşünce dünyasına Doğudan ve Batıdan sızmaların olmaması gerekirdi. Sabiîliğin, Zerdüştçülüğün, Yahudiliğin, Hıristiyanlığın girmemesi gerekirdi. Bunlar olduktan, girdikten ve *Kur'an*'la birlikte İslam'ın bütünü içinde yer aldıktan sonra, "Yunan düşünce dünyasından, Helenizm'den bu bütüne hiçbir şey yansımamıştır" demek olanaksız. Büyük İskender'in Doğuya açılmasından sonraki gelişmeler göz önünde tutularak değerlendirme yapılırsa... *Tevrat*'a, İÖ 2. ve 1. yüzyıllarda eklendikleri saptanan bölümlerde ve *Tevrat* yorumlarında yer alan birçok "bilgelik"le, "hikmet"le, *Kur'an*'ın kimi ayetlerinde görülen "hikmet"lerin birbirine, tıpkısı denecek ölçüde uyduğu düşünülürse... "Öldükten sonra dirilme, ahiret, ceza-mükâfat günü" inancının, İslam'ın analarından Yahudiliğe ne zaman girdiği, Yunan yoluyla sokulduğu gerçeği anımsanırsa... Kumran

* Yedi sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

ve Şam elyazmalarında görülen "Kıyametin çok yakın zamanda kopacağına, hazırlıklı olmak gerektiğine" ilişkin inanç, öğüt ve bekleyiş ile Enbiyâ Suresi'nin özellikle birinci ayetinin aynı içerikte oluşu unutulmazsa... Bilindiği gibi, bu ayette şöyle denmekte:

> "İnsanların hesaba çekilecekleri gün (Kıyamet) yaklaştı. Onlarsa gaflet (aymazlık) içinde gerçekten yüz çevirmekteler."

Kamer Suresi'nin 1. ayetinde: "Kıyamet yaklaştı, Ay bölündü" denirken de, aynı inanç işlenmekte, insanlar aynı "bekleyiş"e itilmekte.

Bunu anımsamak bile, kimi inanç ve düşüncelerin "kutsal kitap"lara, bu arada *Kur'an*'a sokulmasında Yunan felsefesinin nasıl bir araç olarak kullanıldığını anımsamaya yeter bence.

Bu felsefenin, Doğu düşüncesiyle olan karışımından *Kur'an*'a, İslam'ın bütününe neler yansıdığını tek tek göstermek de mümkün olabilir. Ancak bu, ayrı bir çalışma konusu olarak ele alındığında gerçekleştirilebilir.

Ben burada, Arap Muhammed'le oluşturulan yapıda, bu karışımdan da katkılar bulunduğuna ilişkin düşünce, düşünceler sundum. Katkıların neler olabileceği konusunda "iz"ler bulabilmek için izlenecek yolu belirtmeye çalıştım. Kendimce...

Söylemek istediğimi bir kez daha belirteyim: *Kur'an*'da ve İslam'ın bütünü içinde, pazarlananlar arasında, Yunan düşünce dünyasından da var. "İmanlılaştırılmış" türünden "felsefe"ler. Çeşitli Doğu inanç ve bilgelikleri yanında, bunlardan da sokulmuş. Bunlardan da "Tanrı'dan birer vahiy" diye söz edilmekte, sunulup yutturulmakta.

"*Kur'an*'da şu hikmet var, bu hikmet var..." türünden savlarla ortaya atılıp türlü "bilgiçlik"ler sergileme çabasında olanlar bulunduğunu bilirsiniz. Bunlara böylece anımsatılmalı işte. Denmeli ki, "Evet var, *Kur'an*'da şu hikmetler, bu hikmetler var. Ama, bunların alındıkları kaynaklar da var!"

Bir bilgi, bir düşünce, falanca ya da filanca kaynaktan alınma olabilir. Yalnızca bu kadarıyla eleştirilecek bir yanı yok bunun. Elverir ki; kaynak, dürüstçe gösterilmiş olsun. Bilinmediği zaman da, hiç değilse "Tanrı'dan geldiği", bir "vahiy ürünü olduğu" ileri sürülmesin. Yani elverir ki, bu [...] gösterilmesin. Bir de elverir ki, alınan "bilgi"

ve "düşünce", ırzına geçilmiş türden olmasın, "insanca" olsun. İşte birbirinin kopyası olan "kutsal kitaplar"da, *Kur'an*'da, İslam'da göremediğimiz; bu koşullar.

Bölümün, buraya kadar anlatılanların özeti:

"Derin bilgi, bilgelik" diye gösterilen "gizli-gizemli" bilgileri, ülkesine, toplumuna göre; "filozof"lar filozof olarak, "kâhin"ler kâhin olarak, "rahip"ler rahip olarak, "peygamber"ler de peygamber olarak sergileyegelmişlerdir. Hepsi birbirinin kopyası. Hepsi egemenlerin eliyle ya da etkinlikleriyle mayalanmış, geliştirilmiş. Hepsi de "bilgi" olmaktan, "bilimsel" olmaktan ve "insanca" olmaktan çok uzak. Hepsinde güdülen, etkin kesimlerin ve ortaklarının çıkarları. Ve hepsinde aldatılan, türlü aşılarla sürüleştirilmiş olan inanır kitleleri.

İşte bunların, yani sergilenenlerin hepsinden; Peygamberlik numaracısı Muhammed'in "[...]"ında bulunmakta. Bunlardan kimileri, Muhammed'in kendi alıp aşırmalarıyla sağlanmış, kimi de öğretmenlerinin eliyle. Tezgâh, ortaklarının gücüyle korunmuş; inanır kitlelerinin destekleri de sağlanarak sürdürülmüştür. Gittikçe güçlendirilerek, beslenerek...

PEYGAMBERLİĞİN GEREKÇESİ

Peygamberliğin, Savunurlarına Göre Gerekçesi

"Peygamberlik" kurumu olan tüm dinlerde, bu kurum, insanlık için zorunlu ve vazgeçilmez diye gösterilir. Böyle gösterip yutturmak için, "akıl" ve "bilim"leri, "iman" ya da "sahtecilikler"le alabildiğine "kirli" sözde "bilim adamları" da işe karıştırılır. "Dinci-bilimci" cambazların ortak çabasıyla inanırlara yutturulur. Böyle olagelmiştir hep. İnsanlığın gerçekten yüz karası bu durum, "peygamberli dinler"in hepsinde gözlenmekte.

Ben, İslam'daki savunurların savları üzerinde duracağım. Çünkü, nasıl olsa hepsi aynı.

Sünnilerin çok önemli bir kesiminin "mezhep kurucusu" ve "başkan"ı Ebu Mansur Muhammed İbn Muhammed İbn Mahmud El Maturidi'nin (?-944) kendi kitabı olan *E't-Tevhid* adlı kitaptan alarak görüşlerini sunacağım:

Bu ünlü mezhep önderine göre, "Peygamberlik" neden gerekli?

Önce şundan:

Tanrı buyrukları, Tanrı yasakları olmalı. İnsanlığın yaşamında şarttır bu. Zorunludur. Buysa "Peygamber"ler aracılığıyla gerçekleşmekte.

Tanrı buyruk ve yasaklarının neden gerekli olduğuna gelince:

Bu buyruk ve yasaklarla bir sınır çizilmezse, insanların haklarının sınırları belli olmaz. Herkes dünyada daha iyi yaşamak ister. Herkes daha iyi yemek, beslenmek ister. Yaşamın besin kaynaklarına bağlı olduğunu görünce herkes ona yönelir, onu elde etmeye çabalar. O koşar, beriki koşar; derken aynı kaynağa, aynı kaynaklara herkes saldırınca çekişmeler başlar. Çekişmeler, hem bir şeyi elde etmek için, hem de elde edileni korumak için olur. Kavga-çekişme alır yürür. İşte Tanrı'nın buyruk ve yasakları olmalı ki, bu durum önlensin. Buy-

ruklar ve yasaklarla neyin kimin olduğu ve neyin kimin olmadığı belirlenmeli. Gösterilen sınıra uyanlara güzel karşılıklar, uymayanlara da cezalar verileceği duyurulmalı. İnsanlar, birtakım yükümlülükler altına sokulmalı böylece. Kavgalar çekişmeler ancak böyle önlenir, huzurlu yaşam ancak böyle sağlanır. Tanrı, bunu insanların yararına planlamıştır. Çünkü hikmetlidir. Kendisinin bunda bir yararı yok. Böyle sınırlar koymasaydı hiçbir zararı da olmazdı. Çünkü O'nun hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Buyruklar ve yasaklar tümüyle insanlığın yararınadır. O, her şeyin gizli yönlerini, perde arkasını da bilir; insanlara ona göre yükümlülükler yöneltir. İnsanlarsa yalnızca dışta olanı, görünürde olanı bilebilirler.[572]

Buyruklar ve yasaklar, "şükretmek" için, Tanrı'nın iyiliklerine karşılıkta bulunmak için de gereklidir: Tanrı, insanları en güzel biçimde yaratmıştır. Yeryüzündeki bütün şeyleri, bütün bereketleri onların buyruğuna vermiştir. Göklerin bereketlerini de... Bütün bunlar, karşılık olabilecek hiçbir şey yokken verilmiştir. Bunca nimetin boş yere ve değerini bilmeyenlere verilmesini akıl uygun görmez. Çünkü nimete yazık etmektir bu. Öyleyse insanlar, kendilerine nimeti kim veriyor; bunu bilmeli. Bilmeli ki, nimeti veren sevilmeli ve kendisine şükredilmeli. Bu kavranınca, ardından yükümlülük gelir. Yani insanların sorumluluk, yükümlülük altına sokulmaları şart olur. İşte Tanrı'nın buyrukları ve yasaklarıyla bir hedeflenen de bu. Yükümlülüğün gereğine göre davrananlara, öbür dünyada güzel karşılıklar, tersine davrananlara cezalar verileceği de duyurulur ki; bir yandan özendirme, öte yandan, ters davranışlardan sakındırma sağlanabilsin.[573]

Sonra; akıl da doğruluğu, adaleti güzel; haksızlığı ve yalanıysa çirkin bulur. Doğruluk ve adalet, gönüllerde önemli ve onurlu bir yer alırken; öbürleri, aşağılık görülür. İnsan, kendisine onur veren şeyleri elde etmeli, kendisini alçaltan tutum ve davranışlardan kaçınmalı. Aklın uygun gördüğü ve gerekli kıldığı da budur. Peygamberler aracılığıyla gösterilen yol da bu olduğuna göre, Tanrı'nın buyruk ve yasaklarını akıl da zorunlu görüyor demektir. Öbür dünyada, iyilere iyi karşılıklar, kötülere de cezalar verileceğinin duyurulmasıysa, aklın gerektirdiği davranışlara ödül; kötü gördüğü davranışlara ceza verileceğini duyurmaktır aynı zamanda.[574]

Demek ki, burada peygamberlere neden gerek olduğu bir kez daha ortaya çıkıyor: Adaletin, doğruluğun ne olduğunu ve yararlarını, bunların tersi olan davranışları ve zararlarını bildirsinler diye de peygamberler gönderilmiştir. Özellikle neyin ne olduğu anlaşılmadığı zaman anlatsınlar, göstersinler diye. Böylece insanların Tanrı'ya şükretmeleri için daha çok neden bulunsun diye.[575]

Peygamberler öyle "ihtiyaçlar" karşılar ki, hem din, hem de dünya işleri yoluna girer: Kimi konularda aklın yeterli olduğu düşünülse bile, ayrıca peygamberler yoluyla bilgi verilmesi, Tanrı'nın lütfunu bolca (fazla fazla) vermesi olarak değerlendirilmelidir.[576]

Öyle dünya işleri vardır ki; onların yoluna girmesi, dinin de ayakta kalmasını sağlar: Besinlerin sağlanması da bunlar arasında. Tanrı insanları yaratmış, kendilerine birtakım sıkıntılı yükümlülükler yüklemiştir. Gökten su (yağmur) göndererek yeryüzünde beslenmeye yarar besinler bitirmiştir. Bitkilere ayrıca, hastalıkları iyileştirici özellikler de vermiştir. Bununla birlikte, Tanrı'nın yeryüzünde bitirdikleri arasında, öldürücü nitelikte zehirli bitkiler de var. Bitkilerden insanlar için besleyici, yararlı olanlar hangileridir, zararlı olanlar hangileridir; bunu bilmelerini de istemiştir Tanrı insanlardan. Akıllı yaratıklara bu yükümlülüğü de yüklemiştir. *Ne var ki, bitkilerden hangilerinin yararlı, besleyici; hangilerinin zararlı, öldürücü olduğunu, insanların akılları hiçbir yolla bilemez, bulamaz. Bunların bilinmesini sağlayacak biri gerekli. Bilgiyi Tanrı'dan alacak biri ("peygamber").*[577]

İnsanlar, tarımdan elde ettiklerini, edinirler ve kullanırlarken de peygamberlerin verecekleri bilgilere "muhtaç"tırlar:

İnsan akılları, daha işin başındayken bilgisizdir tarım alanında: Bitkilerden hangilerini, tarımla üretmeleri gerektiğini bilemezler. Bu, bir. İkincisi; ekip biçeceklerini nasıl ekip biçmeleri gerektiğini bilemezler. Bu, iki. Üçüncüsü; elde ettikleri ürünleri nasıl kullanacaklarını, bunları, besine elverişli duruma nasıl getireceklerini bilemezler. Hele bunun yolları çeşitli olursa... Dördüncüsü; besine elverişli duruma getirilenlerinden de nasıl yararlanacaklarını, yani alınan besinlerin yarar sağlayacak sınırlarını, ölçüyü bilemezler. Alınan bir besinin, kararında olanı yarar, ölçünün dışına taşırılanıysa zarar verir. İnsanlar akıllarıyla, zarar vermiş olan bir besinin zararının nasıl giderileceğini yani ilacını da bilemezler.

Bütün bunları, Tanrı'nın, peygamberleri aracılığıyla bildirmesine zorunluluk duyulduğundan onlar gelip öğretmiştir. Tıp alanına ve türlü meslek, zanaat dallarına ilişkin bilgiler, uzmanlıklar hep bu yolla sağlanmıştır. İnsan vücudunun gerekleri, toplumların yaşam gerekleri türlü türlüdür. Bunların karşılanmasının sağlıklı yolunu ancak, Tanrı bilir ve peygamberleri yoluyla öğretir. Bunlar akıl yoluyla bilinemezler.[578]

İnsanlar kendi akıllarıyla nasıl yaşanacağını, nasıl davranılacağını bilebilselerdi; yol göstermelere, danışıp görüşmelere, eğitici-öğretici bilim dalları oluşturulmasına, buna ilişkin kitaplar yazılmasına, bilim adamlarının, uzmanların görüşlerinin alınmasına gerek duyulmayacaktı. Demek ki, akıl yeterli değildir. Öğretici gereklidir. İşte bu öğretici de, Tanrı'nın bilgilerle donatıp gönderdiği "peygamber"dir.[579]

Mezhep başkanı "Maturidi"nin uzun uzun ve bir anlattığını bir kez daha, bir kez daha... anlatarak sergilediklerinin özeti bu. Bu özeti de şöyle özetleyebiliriz:

• Peygamberler aracılığıyla Tanrı buyrukları ve Tanrı yasakları ile sınırlar konulmamış olsa, kimse neye hakkı olduğunu, neye hakkı olmadığını bilemezdi. Aynı çekici şeylere herkes koşardı. O zaman da çekişmeler olur, kavga çıkardı. Buysa huzursuzluğa yol açardı.

• Doğruluk, adalet gibi aklın da güzel bulduğu erdemleri, haksızlık ve adaletsizlik gibi aklın da çirkin bulduğu erdemsizlikleri, peygamberler Tanrı'dan öğrenip insanlara bildirmemiş olsalar, gerçek iyice anlaşılamaz. Bir şey erdem mi, erdemsizlik mi, Tanrı daha iyi bilir. Peygamberler aracılığıyla erdemler öğütlenmekte, erdemsizlikler yasaklanmakta.

• Tarım, sanat, ticaret konularını içine alan çalışma alanlarında, her dalda, her meslekte, peygamberler yoluyla Tanrı'dan bilgi sağlamaya "ihtiyaç" var. Üretilen şeylerde, üretim biçimlerinde, üretilenlerden yararlanma yöntemlerinde, ancak bu kaynaktan sağlıklı bilgi alınabilir. Nelerin yararlı, nelerin zararlı olduğu ancak bu yolla öğrenilebilir. Nelerin hastalık vereceği, nelerin iyileştirici özellik taşıdığı, yani "dert"ler ve "ilaç"ları da bu yolla anlaşılabilir. "Tıp bilimi" de bu yolla sağlanmıştır. *Akıl yoluyla bunların hiçbirini öğrenmek mümkün değildir.*

• Peygamberler yoluyla Tanrı buyrukları ve Tanrı yasaklarından oluşan yükümlülükler altına girmeselerdi, insanlar Tanrı'nın bunca "nimet"ine "şükretme" olanağını bulamazlardı. Şükretmek için bile peygamberler aracılığı gereklidir.

• Peygambere ihtiyaç olmadığı varsayılan yerde bile, peygamberlik Tanrı'nın bir lütfudur.

Bu anlatılanların gerçekten ne denli uzak olduğu, birtakım sorular üzerinde düşünerek daha iyi anlaşılabilir sanırım:

Soralım: "Peygamber"ler ve "Tanrı'dan getirdikleri", ileri sürüldüğü gibi "kavga"ları "önleyecek" nitelikteyse, niçin önlemedi şimdiye dek? İnsanlığın yaşamına "huzur" sağlayacak nitelikteyse neden sağlamadı? "Savaş"lar niçin gitmedi, "huzur" neden gelmedi?

Ve düşünelim: "Peygamber"ler geldikten sonra da, "kavga", "savaş" hep olagelmekte. Üstelik çoğu da "dinlerarası çekişmeler"den doğmuş bulunmakta. En azından "din"ler, "inanç"lar basamak yapılarak çıkarılmakta. Çeşitli çağlarda nice kanlar dökülmüştür böyle. Nice acımasızlıklar gösterilmiş, nice canlara kıyılmıştır. "Sen falanca dindensin, filanca inanç taşıyorsun, ya da dinsizsin, inançsızsın..." denerek vurulup öldürülmüştür insanlar. Yalnızca Muhammed'in dönemindeki "canavarlık"lar bile insanın tüylerini ürpertmeye yeter. Sel gibi akıtılan kanlar, "işkence haramdır!" denildiği halde, "Peygamber"in gözü önünde ve onun "fetvası"yla, "buyruğu"yla diri diri insanların ellerini kollarını kesmeler, gözlerini çıkarmalar... Yine diri diri insanları, çığlıklar arasında ateşe atıp yakmalar... Bu canavarlıklardan kimilerine, en sağlam kabul edilen "hadis"lerden alarak örnekler sunmuştum daha önce. Muhammed'den sonra da benzer canavarlıkların, yine "peygamber hadisi"ne yaslandırılarak yapıldığını belirtmiştim.[580]

Aynı "din"den olanlar arasında bile savaşlar olmuş, sayılamayacak insan öldürülmüştür. Düşündürmesi için, bir örneği burada da anımsatmak istiyorum: Yıl 656, 9 Aralık. Bir yanda Peygamber'in "sevgili" karısı Aişe'nin, öbür yanda yine Peygamber'in sevgili damadı Ali'nin ordusu. İki ordu savaşıyor. İkisinde de "Müslüman"lar var. İkisinde de "Sahabi"ler, yani "Peygamber'in arkadaşları" var. Ağır suçlarla suçlayarak saldırıyorlar birbirlerine. "Vurun kâfirlere. Ölürseniz şehid, kalırsanız gazi olursu-

nuz... bile diyebiliyorlar. Korkunç bir savaş. O ölüyor, bu ölüyor. Bir, iki, beş, on, yüz, bin derken binlerce insan ölüyor. Toplam: En az ***15 bin*** kişi can veriyor!!!»[581] "Din"sel suçlamalar basamak yapılarak çıkarılan savaşta ölüyor, öldürülüyor bunca insan!!!

Demek ki, "peygamber"lerin "getirdikleri buyruk ve yasaklar", ileri sürüldüğü gibi "kavga"ları, "savaş"ları önlemiyor. Tersine "kavga" ve "savaş" nedeni oluyor, yapılıyor.

Yine soralım: "Doğruluk", "adalet" güzel; "yalan" ve "haksızlık-zulüm" çirkindir. Akıl da böyle diyor. Ama "Peygamber"lerin "Tanrı'dandır!" diyerek ortaya attıkları "buyruk"ların "doğruluğu", "adaleti" içine aldığından; "yasak"ların "yalanı, haksızlığı, adaletsizliği, zulmü" içermediğinden nasıl ***kesin*** söz edebiliriz? Buna nasıl güvenebiliriz? "Hüküm"ler hep "yerli yerinde"yse, bir "peygamber"in "şeriat"ındakiler, bir başka "Peygamber"in "şeriat"ındakilerden neden "farklı" oluyor? Dahası: Neden birbirinin tümüyle tersi olan hükümleri alıyor "şeriat"lar? Ve dahası: Aynı "şeriat" içindekiler, örneğin *Kur'an*'daki hükümler neden yer yer "neshediliyor"; "yenileri konuluyor? ("Peygamber"in zamanında.)

Yine düşünelim: "Peygamber"lerin "kutsal kitap"larında "kölelik" kabul edilmekte. "Meşru" sayılmakta, "uygun" diye "kurumlaşmış" bulunmakta. "Köle, cariye" diye "kabul edilmiş" olanlar da, başkaları gibi birer "insan". Öyleyken bu insanlar, başka insanların "malı" diye gösterilmekte. Bu insanların "hayvan"lar gibi "alınıp satılabilecekleri" bildirilmekte. "Dişi"lerinin sahipleri tarafından "nikâhsız" olarak yatağa çekilip kullanılmalarına izin verilmekte. Daha önce de belirtildiği gibi, "cariye"ler için *Kur'an*'da "sağ elle satın alınan" deyimi kullanılmakta, "sahip"lerinin, bunlarla diledikleri zaman yatabilecekleri açık seçik anlatılmakta. Ve anlatılmakta ki, "Peygamber"den başka erkekler, yalnızca "dört karı"ya kadar alabilirler. Ama "cariye"ler konusunda hiçbir sınırlama yok. "Dört karı" aldıktan sonra bile, bir erkek, dilediği, satın alabildiği, edinebildiği sayıda "cariye"yle yatıp cinsel birleşimde bulunabilir. "Meşru ***hakkı***"dır erkeğin.[582] Peygamber de bir sürü "karı" aldıktan sonra, o sırada beliren birtakım huzursuzlukları önlemek amacıyla "artık karı almamak"la yükümlü kılındığında, "ayet"te, "cariye"lerin "istisna" edilmeleri, yani sınırlamanın dışında bırakılmaları unutulmamıştır. Ayet, Ahzâb Suresi'nin 52. ayetidir. Şöyle denilmekte:

"(Ey Muhammed!) Bundan böyle ***karı*** almak, artık helal değil sana. Güzellikleri seni ne denli imrendirirse imrendirsin; başka eşlerle karılarını değiştirmen de (yani falanca karının yerine güzelliği seni imrendiren filanca kadını alman) helal olmaz. Ama 'sağ elinle ***satın aldığın***' (cariye) bunun dışında. (Bunlardan dilediğin kadar edinebilirsin)..."

"Hak, adalet", güzel; "haksızlık, adaletsizlik" çirkin... Ama bütün bunlar hak mıdır, adalet midir? "Kölelik" hak mıdır, adalet midir? Bir insanın, bir başka insana "mal" sayılması, insanın "alınıp satılması", hak mıdır, adalet midir? "Zulüm" değil midir bu? "Kutsal kitap", "hak" diyor diye öyle mi oluyor, "zulüm" olmaktan çıkıyor mu? "Satın alınmış" ya da şu yoldan, bu yoldan "edinilmiş" bir "mal" gözüyle bakılarak "cariye"lerin alınıp yatağa sokulmaları, bunlarla dilendiği gibi cinsel isteklerin doyurulması "hak" mıdır? Bu zavallı dişi "köle"lerin üst üste, bir insanın evinde, "harem"inde biriktirilmeleri "adalet" midir?

Sonra, "kutsal kitap"larda, bu arada *Kur'an*'da, "erkek"ler, "kadın"lara "üstün" tutulmuşlardır. *Kur'an* ayetlerinde, bu, açıkça da belirtilmekte.[583] Dahası, Nisâ Suresi'nin 34. ayetinde, belirli durumlarda, erkeklerin karılarını "dövebilecekleri" de belirtilmekte. Üstelik, "Onları ***dövün!***" diye seslenilmekte erkeklere.

Bu "hak" mıdır, "adalet" midir?

Sonra *Kur'an* ayetlerinde, erkeklerin, "karı"larını her zaman dilediklerinde boşayabilecekleri bildirilmekte. Karısını boşamak, erkeğin iki dudağı arasında. Boşadığını söylediği, belirttiği zaman "karı boşanmış" oluyor.[584]

Bu "hak" mıdır, "adalet" midir?

Sonra birçok *Kur'an* ayetinde, örneğin Zuhruf Suresi'nin 32. ayetinde, "kimi insanların, kimi insanlara üstün kılındıkları" anlatılmakta. Bu ayette ayrıca, "kimi insanlar kimi insanları (ücret karşılığında) çalıştırsınlar diye", yani "kimi insan patron, kimi insan işçi" olsun diye üstünlüğün, aşağılığın yaratıldığı açıklanmakta.

"Hak" mıdır, "adalet" midir bu?

Daha nice örnekler sıralanabilir. Yani "hak" ve "adalet"e uygun gösterildiği halde "hak"tan, "adalet"ten tümüyle uzak olduğuna, "zulüm" olduğuna kuşku bulunmayan başka "ayet hükümleri" de anımsatılabilir. Ama, örnek olarak bu kadarı elverir.

"Peygamber"lerin "Tanrı'dan" aldıklarını ileri sürerek sergiledikleri "buyruk"lar ve "yasaklar"la doğruluğun-dürüstlüğün istendiği; bunların tersinin, yalanın yasaklandığı ileri sürülmekte.

"Kutsal" kitapların birbirinden nasıl "kopya" hükümler, anlatımlar içerdiğine birçok örnek gördük birlikte. Yine birlikte birçok örneğiyle gördük ki; "kutsal kitap"lara, kendilerinden önceki inançlardan, yasalardan, masallardan da çokça yansımalar, aktarılmalar olmuş.

Oradan, buradan alınıp aşırılıp bu kitaplara sokulanlar, "Tanrı'dan alınma birer vahiy" diye sunulmakta insanlara. Nedir bu? Yalan değil mi?

Kur'an'da ayrıca Muhammed'in [...] "keyfi" yerine gelsin diye "vahiy" geldiği anlatılmakta. Bu konularda "Tanrı"nın şöyle dediği, böyle dediği bildirilmekte. [...]*

"Kutsal kitap"ların kendilerinde sayısız "[...]"lar varken, yalanı dolanı yasakladıkları nasıl ciddiye alınabilir? "Peygamber" denen [...] kendileri [...]** doğruluğu dürüstlüğü nasıl isteyebilir, nasıl yerleştirebilirler?

Yine soralım: "Dünya işleri"nde bile, insanların "akıl"larıyla gerçekleri, olması gerekenleri, nasıl yapmaları, nasıl etmeleri gerektiğini bilemedikleri, bulamadıkları; öğrenmeleri için "peygamber"lere, bunların "Tanrı'dan getirdikleri bilgiler"e gerek olduğu ileri sürülüyor. İnsanların akıllarını kullanarak araştırmalarına, bulduklarına, bildiklerine güvenilemeyecekse, "Peygamber"lerin ortaya attıklarına, "gerçek" diye ileri sürdüklerinin gerçek olduğuna nasıl güvenilebilir? "Akıl" düşünmekte yeterli sayılmıyorsa, neyle düşünülüp karar verilebilir bu konularda? Yani "bilgi kaynağı"nın, yalnızca "Peygamber"in "haber"i olduğu, neye dayanılarak, hangi kanıtla kabul edilebilir? Dahası, "bilgi kaynakları" arasında nasıl gösterilebilir? "Peygamber"lerin; "Tanrı'dandır!" derlerken, uydurmadıkları nasıl bilinebilir? Verdikleri "haber"lerin "gerçek dışı" olmadıklarına hangi kanıtla kesin diye hüküm verilebilir?

Yine düşünelim: "Peygamber"siz toplumlar da yaşamıştır dünyamızda. Üstelik "peygamberli"lerden çok daha ileri, çok daha uygar olanları görülmüştür. Müslüman yazarlardan kimileri, bu gerçeği dile getirmek zorunda kalmışlardır. Örneğin İbn Haldun bu gerçeği dile getirirken şöyle demekte:

* Üç sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)
** Dört sözcük çıkarılmıştır. (Y.N.)

"Düşünün: Kitaplılar ve peygamberlere uyanlar, kitapları olmayan ateşe tapanlardan sayıca daha azdırlar. Gerçekten ateşe tapanlar, dünyada, en kalabalık topluluklardan birini oluştururlar. Kitapları, peygamberleri olmadığı halde, onların da yönetimleri ve uygarlıkları vardır. Nerede kaldı ki, yaşamlarını sürdürememiş olsunlar. Çağımızda da Kuzey ve Güney kesimlerindeki bölgelerde vardır onların devletleri ve uygarlıkları." [585]

"Felsefeciler, peygamberlik kurumunu akıl kanıtıyla tanıtlamaya yöneldikleri zaman, savlarını, bir düzenleyici bulunması gerektiği kanıtına dayandırırlar. Böyle bir ekleme yaparlar. Peygamberliğin insanlara özgü doğal bir şey olduğunu da eklerler. Sözünü ettiğimiz kanıta başvurarak sonuca ulaşırlar. 'İnsanlık için bir düzenleyici hakem gereklidir' diye yola çıkarlar, sonra şöyle derler: 'Bu düzenleyicinin yargısı, Tanrı katından geldiği varsayılan bir şeiratla (bir dinle) oluşur. O şeriatı, insanlardan biri getirir. Getiren kişinin, insanlar arasında sivrilmiş biri olması gerekir. Tanrı'nın verdiği birtakım özelliklerle, Tanrı'nın kılavuzluğuyla sivrilmiş biri. Böyle biri olmalıdır ki; halkın teslim olması ve kabul etmesi gerçekleşebilsin. Böyle olmalıdır ki; insanların içinde ve üzerinde kurulu egemenlik, karşı konulmadan ve kargaşaya uğramadan yerleşebilsin."[586]

"...Felsefeciler, peygamberlik kurumunun gerekliliğini tanıtlarken yanlışa düşüyorlar. *Şu bir gerçek ki, peygamberlik kurumu* ***akla dayalı*** *bir şey değildir. Onu bildiren duyuran dindir sadece...*"[587]

Unutulmamalı ki, Milat'tan önceki yüzyıllarda da, bir "kutsal kitap"lı ve "peygamberleriyle ünlü" bir toplum olan "Yahudiler", nereye gittilerse, orada kendilerininkine benzer "kutsal kitap"ları ve "peygamber"leri bulunmayan, ama kendilerinden çok daha ileri olan toplumlar buldular. Fenikeliler (Ken'aniler) böyleydi. Mısırlılar böyleydi. Mezopotamyalılar böyleydi... Yahudiler, kendilerinden çok çok ileri olan, önemli uygarlıklar kurmuş bulunan bu toplumlara o denli imrendiler ki; zaman zaman bu toplumların "Tanrı"larına bile taptılar. Bu toplumların inançlarından, geleneklerinden, yasalarından, masallarından küçümsenemeyecek ölçüde aldılar. Aşırıp aşırıp "kutsal kitap"larına yerleştirdiler.

Demek ki, "Peygamberlik", ileri sürüldüğü gibi; insanlık için, toplum yaşamı ve ilerlemesi için "kaçınılmaz" bir şey değildir. Dahası; gerekli de değildir. Dahası; yararlı olmak yerine zararlıdır, engelleyicidir, bağlayıcı-köstekleyicidir.

Yine soralım, Tanrı'nın "buyruk"ları ve "yasak"ları insanlık için ille de gerekli ve vazgeçilemeyecek bir şeyse, "peygambersiz" de iletilemez miydi insanlara? Çok "ulu", çok "büyük" olduğuna, "sonsuz gücü" bulunduğuna inanılan "Tanrı"nın gücü yetmez miydi buna? Dahası: Mademki, Tanrı, insanların şu ya bu yolda yürümelerini istiyor, şu ya da bu türlü olmalarını diliyor; niçin doğrudan doğruya, hiç aracı katmaksızın, üstelik buyruk ve yasağa gerek kalmaksızın gerçekleştirmiyor? İnsanları tam istediği yapıda, istediği karakter ve eğilimde niçin yaratmamış? Neden herkesi "iyi" yapmamış? Neden "sınav"a, falana gerek görmüş? Hem neden, doğrudan doğruya cennette bulunmuyor insanlar? Ölümlü-zulümlü dünyaya getirmeden gerçekleştiremez miydi "Ulu Tanrı"?

İnsanlar, kendilerine verilen "bunca nimet"in "şükrünü ödemeli"ymişler. O "sonsuz gücü" olduğu söylenen Tanrı'nın buna "ihtiyacı" mı var? Yoksa neden gerek görüyor?

Evet, bu tür soruları soralım ve düşünelim. İyi düşünelim, sağlıklı düşünelim, "iman"la "ırzına geçilmemiş bir akıl"la düşünelim. O zaman, gerçeğin, gerçeklerin, çok açık biçimde belirdiğini göreceğiz.

"Peygamberliği savunma"da olsun, öteki "kelam" konularında olsun, oldukça "iddialı" görünen İslam "kelam"cıları, İslam felsefecileri, her konuda olduğu gibi bu konuda da, birbirlerinin benzeri, tıpkısı savlar ileri sürer dururlar. Birbirinden kopya ettikleri açık seçik belli olur biçimde. Hemen hepsi de, mezhep önderi Maturidi'nin yukarıda aktardığım "gerekçe"sini yazar ve savunurlar. Yani aynı biçimde anlatırlar "peygamberlerin neden gerekli olduğunu". Kuşkusuz, Maturidi'nin yazdıkları da kendinin değil. Başkalarından alınıp çalınma... Bu konuda yazılanlar birbirinin aynı olduğu için, falanca ünlünün, filanca ünlünün "kelam kitabı'ndan alıntılar yaparak, ya da "şöyle deniyor, böyle deniyor" diyerek "kafa şişirme"ye gerek görmüyorum. İsteyenler Abdurrahman El Îcî'nin,[588] Seyyid Şerif Cürcânî'nin,[589] Sadeddin Teftazani'nin,[590] Gelenbeli İsmail'in[591] ve daha başkalarının[592] kitaplarına başvursunlar; göreceklerdir ki, hepsi birbirinin aynı. Ve hepsi, Maturidi'den aktardıklarımın kopyası gibi...

"Düşünür" görünüp insan aklına, insan düşüncesine güvenmeyen, "tarım", "sanat" (zanaat), "ticaret" ve "tıp" konularında bile, "peygamber"in kılavuzluğuna başvurmanın "şart" olduğunu savunan, insanları saçmalık kaynaklarına bağlayan bu "âlim"lerin çoğu, gerçekte, "cahil"dir. Kimileriyse, çıkarlarını, insanları aldatmakta gören yüz karası kimselerdir. Toplumlar, bunlar yüzünden bilgisiz kalmışlardır, bunlar yüzünden geri kalmışlardır, bunlar yüzünden ezilmişlerdir. Bunlar ve bunların savundukları abuk sabukluklar olmasaydı; kitleler gerçekleri görebileceklerdi, gelişebileceklerdi, ilerleyebileceklerdi. Ve kendilerini, asalak yaşayanlara yedirmeyecekler, ezdirmeyeceklerdi. Kısacası, sürüleşmeyecekti kitleler. Hiç değilse bu denli sürüleşmeyecekti.

Peygamberlik Gerekçesine Karşı, Gerçek

Peygamberlik için savunurlarının ileri sürdükleri "gerekçe"yi gördük birlikte. Bu gerekçenin çürüklüğünü, hiçliğini de... Özet olarak, insanlığın "huzurlu" ve "erdemli" yaşamı için, bir de "öbür dünya mutluluğu" için "peygamber'lerin "gerekli", "zorunlu" olduğu ileri sürülüyor. Oysa "Peygamberlik" kurumu, ne "huzur" getirmiştir insanlığın yaşamına, ne de bu yaşamı "erdemli" kılmıştır. Var olabilecek huzuru almış götürmüş, yine var olabilecek "erdem"leri yemiş, bitirmiştir. Kavgalar önlenmemiş, tersine çoğalmış. Savaşların körüklenmesinde, kanların sel gibi akıtılmasında etkin rol oynamıştır. Ve aşıladığı "korku", "umut", "[...] tek Tanrı" nedeniyle de insanları ikiyüzlülüğe, "erdem"sizliğe sürüklemiştir. "Bilgi" yerine, "bilgisizlik" almıştır insanlık. Işık yerine karanlık almıştır. İnsan aklı, "akıl" olmaktan, gerçeğin kılavuzu olmaktan çıkarılmış, "imanla [...] geçilerek" karanlık aracı yapılmıştır. "Tanrı'dan getirildiği" ileri sürülenlerle "insan aklı"nın "eli kolu bağlanmış", alınıp "hapse sokulmuştur". Dünyanın çok büyük bir çoğunluğunda akıl, bugün bile "hapiste"dir. İnsanlığın gerilemesinde, ezilmesinde az payı yoktur "Peygamberlik kurumu"nun.

Gerçek o ki, bu kurumu ve "getirdikleri"ni "insanlık" için "gerekli, zorunlu" gösterenler ve yaşatanlar; dünya egemenleriyle ortaklarıdır. Bunların çoğu, gerçekte inanıyor da değildir. Gerçeği bilmekteler.

Ancak, inanır sürülerine "inanır" görünürler. Ve sürüleri kullanırlar. Kullanarak başarıya ulaşırlar bu konuda da. Bunlar, çağımızın bir çeşit "dinozorları"dırlar. Ama "akıllı dinozorlar". Tarih öncesinin bu canavarlarından daha canavardırlar. Ne var ki, canavarlıklarını belli etmezler, etmemeye çalışırlar.

Sürüleşmiş, sürüleştirilmiş kitleleri kullanarak "peygamberlik kurumu"nu ayakta tutanlar, yani "peygamberlerin aracılık edip getirdikleri"ni yaşatanlar, "güçsüzlük"ten, "bilgisizlik"ten yararlanırlar. Güçsüzlükle güçsüzlüğü, bilgisizlikle bilgisizliği üretirler. "Öbür dünya"ya ilişkin uydurulan "masal"lar da böyle yaratıldığı gibi, böyle yaşatılmakta. Peygamberlerin "aracılık"larına ilişkin savlar da...

Uyanacak mısın ey inanır sürüleri?! Ne zaman uyanacaksın?

TURAN DURSUN VE AYDINLANMA

TURAN DURSUN: **Kutsal Kitapların Kaynakları 1**
Kutsal Kitapların Kaynakları 2
Kutsal Kitapların Kaynakları 3
Din Bu I
Din Bu II
Din Bu III
Din Bu IV
Allah
Kur'an
Dua
Kulleteyn
Ünlülere Mektuplar

ŞULE PERİNÇEK/**Turan Dursun Hayatını Anlatıyor**
JEAN MESLIER/ **Sağduyu/Tanrısızlığın İlmihali**
MUAZZEZ İLMİYE ÇIĞ/ **Kur'an İncil ve Tevrat'ın Sumer'deki Kökeni**
MEHMET BEDRİ GÜLTEKİN/ **Laikliğin Neresindeyiz?**
EROL SEVER/ **İslamın Kaynakları 1/ Çoktanrıcılık, Hıristiyanlık ve Kâbe**
İSMET ZEKİ EYUBOĞLU/**Türk Şiirinde Tanrıya Kafa Tutanlar**
Şeytan Ayetleri Tartışması
SIGMUND FREUD/ **Bilim ve İman**

Aydınlanmada kilometretaşı

TURAN DURSUN

KUR'AN ANSİKLOPEDİSİ

Birinci hamur, bez ciltli ve iplik dikiş.

Sekiz cilt tamamlandı!

Ben Kur'an Ansiklopedisi'ni herhangi biçimde yorumlar getirerek, "İslamın çağdaş yorumlar"la yorumlanmasını ve bu yolla "dinsel bağnazlıktan" uzaklaşmasını sağlamak gibi bir amaçla hazırlamadım.

Böyle bir amaca yönelmedim ve yönelmenin yararlı olmayacağı görüşündeyim. Din alanındaki "aydınlanma"nın "yorumlar"la değil, neyin ne olduğunu açık seçik ortaya döküp sergileme yoluyla olacağı kanısındayım.

Bunun böyle olduğunu deneyimlerimle gördüm.

Kur'an Ansiklopedisi'ni de bu amaçla hazırladım.

Kur'an Ansiklopedisi'ni hazırlarken temel amacım:

Yalan ve sahteciliklerle, insanları sürüleştirmek, sömürmek amacıyla sürdürülegelen "din"i gün ışığına çekmektir.

Bu Ansiklopediyi okuyanlar, İslamda, "kutsal kitabı" olan Kur'an'da neler bulunduğunu çok açık biçimde görecekler; O zaman, İslamcıların İslamı yeniden insanlarımıza devlet ve yaşam biçimi olarak sunarken "İslam akıl dinidir, bilim dinidir, adalet dinidir..." gibi propagandaların gerçek olmaktan ne denli uzak olduğunu daha iyi bilip anlayacaklardır. Ansiklopedi, bu yolla bir "aydınlanma"nın gerçekleşmesine önemli katkı sağlayacaktır.

TURAN DURSUN

KAYNAK YAYINLARI

DOĞU PERİNÇEK'İN KİTAPLARI

Anayasa ve Partiler Rejimi
Osmanlı'dan Bugüne Toplum ve Devlet
Stalin'den Gorbaçov'a
Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları
Türk Sorunu
Abdullah Öcalan ile Görüşme
Parti ve Sanat (Genişletilmiş 2. Basım)
Kemalist Devrim-I/ Teorik Çerçeve
Kemalist Devrim-II/ Din ve Allah (Yunus Nadi Ödülü '95)

KOMİNTERN BELGELERİNDE TÜRKİYE DİZİSİ

1. Kitap: **Kurtuluş Savaşı ve Lozan**
2. Kitap: **Kemalist Devrim**
3. Kitap: **Kürt Sorunu**
4. Kitap: **Türkiye Komünist ve İşçi Hareketi**
5. Kitap: **ŞEFİK HÜSNÜ/ Yazı ve Konuşmalar**

TURAN DURSUN
Kutsal Kitapların Kaynakları 2

Kaynak Yayınları, Turan Dursun'un kaybolan başyapıtını okura sunuyor: *Kutsal Kitapların Kaynakları.*
Turan Dursun'un, "Kutsal Kitapların Kaynakları" üzerine araştırma yaptığı biliniyordu. Ancak, öldürüldükten sonra, birçok çalışması, güvenlik güçleri tarafından evinden alınmış, "poşetlere doldurulup" götürülmüştü.
Orijinali devletin elinde olan *Kutsal Kitapların Kaynakları,* Turan Dursun'un katlinden 5 yıl sonra gün ışığına çıkmıştır.

Turan Dursun'un üzerinde yıllarca çalıştığı ve büyük önem verdiği araştırması olan *Kutsal Kitapların Kaynakları* üç ciltten oluşuyor:

Birinci ciltte, Kur'an, İncil ve Tevrat'ta yer alan "korku"yu, korku-umut kaynağı Tanrı'yı, "Efendi Baba Tanrı" kavramını, "Kral Tanrı'nın Yönetimi"ni, bunların kaynaklarını;

İkinci ciltte "Peygamberlik" konusunu, "kabile peygamberi Muhammed'i", peygamberliğin koşullarını ve türlerini, "felsefe-din çiftleşmesini";

Üçüncü ciltte "Mucize" konusunu, "Mucize" inancının kaynağını, "Mucize"lerden örnekleri;
Turan Dursun'un binlerce yıl derinliklere uzanan titiz çalışmasıyla bulacaksınız.

"Ben yüzyılların doğurduğu ölümüm" diyen Turan Dursun, Anadolu insanını aydınlatmaya devam ediyor.
Kutsal Kitapların Kaynakları,
Turan Dursun ölümsüzlüğünün mührüdür.

N: 975-343-103-1 (Tk. No.)
N: 975-343-105-8 (2. Cilt)